

Turvalliset kaupunkiympäristöt

Rakenteelliset taustat, asukkaiden
kokemukset ja arjen turvallisuusratkaisut

Jaana Keränen | Mari Vaattovaara | Matti Kortteinen |
Rami Ratvio | Hannu Koski | Tuija Rantala (toim.)

Turvalliset kaupunkiympäristöt

Rakenteelliset taustat, asukkaiden
kokemukset ja arjen turvallisuusratkaisut

Jaana Keränen, Mari Vaattovaara, Matti Kortteinen,
Rami Ratvio, Hannu Koski & Tuija Rantala (toim.)

ISBN 978-951-38-7972-3 (nid.)
ISBN 978-951-38-7973-0 (URL: <http://www.vtt.fi/publications/index.jsp>)

VTT Technology 88

ISSN-L 2242-1211
ISSN 2242-1211 (painettu)
ISSN 2242-122X (verkkojulkaisu)

Copyright © VTT 2013

JULKAISIJA – UTGIVARE – PUBLISHER

VTT
PL 1000 (Tekniikantie 4 A, Espoo)
02044 VTT
Puh. 020 722 111, faksi 020 722 7001

VTT
PB 1000 (Teknikvägen 4 A, Esbo)
FI-02044 VTT
Tfn +358 20 722 111, telefax +358 20 722 7001

VTT Technical Research Centre of Finland
P.O. Box 1000 (Tekniikantie 4 A, Espoo)
FI-02044 VTT, Finland
Tel. +358 20 722 111, fax + 358 20 722 7001

Alkusanat

Tämä julkaisu liittyy tutkimushankkeeseen AATU – Asukas- ja asiakaslähtöiset kaupunkiympäristöjen turvallisuusratkaisut. Hankkeen tavoitteena oli selvittää asukkaiden näkemyksiä ja kokemuksia asuinympäristöjen viihtyisyydestä ja turvallisuudesta ja jalostaa näitä arkikokemuksia turvallisuusratkaisuiksi.

AATU-hanke toteutettiin Aalto-yliopiston, Helsingin yliopiston, VTT:n ja Culminatum Innovation Oy Ltd:n rinnakkaishankkeiden välisenä yhteistyönä 1.10.2010–28.2.2013. Hanketta rahoittivat Tekes (Turvallisuusohjelma), Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupungit, yrityskumppaneina mukana olleet Innojok Oy, Ramboll Finland Oy, Skanska Talonrakennus Oy sekä hankkeen toteuttajat.

Julkaisu koostuu kahdesta osaraportista. Raportin ensimmäisestä osasta vastaavat Helsingin yliopiston geotieteiden ja maantieteen laitos sekä sosiaalitieteiden laitos. Tutkimuksessa tarkastellaan Tikkurilaa käsittelevän tapaustutkimuksen ja kahden vertailutapauksen, Leppävaaran ja Itäkeskuksen, kautta, kuinka urbaaneja aluekeskuksia tulisi kehittää turvallisuuden näkökulmasta. Työ liittyy erityisesti kokemuseräisen turvallisuustiedon keräämistä koskevaan osatehtävään, mutta tutkimusongelmaa lähestytään yhdistämällä useita aineistotyyppisiä ja menetelmiä. Raportin toisesta osasta vastaa VTT. VTT:n työ hankkeessa painottui asukastarpeisiin perustuvien turvallisuusratkaisujen tunnistamiseen ja analysointiin sekä liiketoimintaideoiden alustavaan konseptointiin.

Kiitämme projektin johtoryhmään kuuluneita henkilöitä: Petri Häkkinen (Espoon kaupunki), Jukka Hörkkö (Skanska Talonrakennus Oy), Jukka Jokiniemi (Innojok Oy), Helena Kortelainen (VTT), Matti Koskinen (Helsingin kaupunki), Marketta Kyttä (Aalto-yliopisto), Pentti Nummi (Tekes), Eeva Rantanen (Ramboll Finland Oy), Jouko Sillanpää (Vantaan kaupunki), Tero Suursalmi (Culminatum Innovation Oy Ltd), Ari Tulensalo (Helsingin seudun kauppakamari) ja Mari Vaattovaara (Helsingin yliopisto). Suuret kiitokset kaikille hankkeen haastatteluihin, seminaareihin ja työpajoihin osallistuneille sekä kyselyihin vastanneille henkilöille, jotka osaltaan ovat merkittävästi edistäneet hankkeen toteutumista.

Tampereella ja Helsingissä helmikuussa 2013

Kirjoittajat

Sisällysluettelo

Alkusanat	3
Helsingin yliopisto	9
Esipuhe	11
1. Tikkurilan väkivaltaisuus – tausta, luonne ja korjauskeinot	13
1.1 Johdanto	13
1.2 Näkökulma	16
1.3 Kysymys sosioekonomisesta rakenteesta	17
1.4 Kysymys palvelutarjonnasta	18
1.5 Yhdyskuntasuunnittelu ja fyysiset rakenteet	20
1.6 Tulokset ja keskustelu	22
2. Sosioekonomisen ja alueellisen rakenteen kehitys	27
2.1 Johdanto	27
2.2 Aineisto ja menetelmät	28
2.3 Asukasluku	30
2.4 Väestön ikäjakauma	31
2.5 Työllisyys	33
2.6 Koulutus	36
2.7 Asuntorakenne	40
2.7.1 Aravavuokra-asunnot	40
2.7.2 Asuntojen omistussuhteet	41
2.8 Vieraskielinen väestö	42
2.9 Tulorakenne	43
2.9.1 Mediaanitulot	43
2.9.2 Tuloluokat	46
2.10 Johtopäätökset	48
Lähteet	50
3. Palvelutarjonnan sisältö ja kehitys	51
3.1 Johdanto	51
3.2 Palvelutarjonnan historiallinen kehitys	51
3.2.1 Tikkurila	51

3.2.2	Itäkeskus	52
3.2.3	Leppävaara	53
3.3	Palvelutarjonnan nykytila	54
3.3.1	Tutkimusalueiden seudullinen asema	54
3.3.2	Palvelutarjonta tilastojen valossa	55
3.3.3	Kaupakeskusten palvelutarjonta	63
3.3.4	Koettu palvelutarjonta	65
3.3.5	Palvelutarjonnan kysyntä: Alkon myynti juomatyypeittäin.....	71
3.4	Palvelutarjonnan kehittämishankkeet.....	72
3.4.1	Tikkurila.....	72
3.4.2	Itäkeskus	73
3.4.3	Leppävaara	74
3.5	Johtopäätöksiä Tikkurilan palvelutarjonnan näkökulmasta.....	75
4.	Safety audit 1: poliisin, vartijoiden ja järjestyksenvalvojen näkemyksiä kaupunkiturvallisuudesta	80
4.1	Tutkimusasetelma	80
4.2	Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat	80
4.2.1	Turvallisuuden verkostot ja niihin kytkeytyneet tilat.....	81
4.2.2	Ennaltaehkäisevä toiminta ja riskien hallinta.....	82
4.2.3	Paikallinen osaaminen ongelmien ratkaisemisessa	83
4.3	Lainsäädäntö.....	83
4.3.1	Poliisi.....	83
4.3.2	Järjestyksenvalvojat.....	84
4.3.3	Vartijat.....	85
4.4	Tutkimuksen aineistosta ja menetelmistä.....	86
4.5	Analyysi	86
4.5.1	Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrällistä vertailua.....	87
4.5.2	Järjestyksenpidon haasteet toimijoiden näkökulmasta	88
4.5.3	Ongelmien paikantuminen.....	91
4.5.4	Järjestyksenpidon ongelmille annetut syyt ja selitykset	95
4.5.5	Ongelmien ratkaisuehdotukset	98
4.6	Johtopäätökset.....	105
5.	Safety audit 2: yksityiset palveluntarjoajat.....	108
5.1	Johdanto	108
5.2	Aineisto, menetelmät ja analyysi	109
5.3	Segmenttikohtainen raportti	110
5.3.1	Naisten erikoisliikkeet.....	110
5.3.2	Kello-, koru- ja taideliikkeet.....	112
5.3.3	Alko, baarit ja pubit	114
5.3.4	Päivittäistavara-kaupat ja kioskit.....	117
5.3.5	Segmenttien yhteenveto.....	118
5.4	Alueiden yhteenveto	120

5.4.1	Leppävaara	120
5.4.2	Itäkeskus	123
5.4.3	Tikkurila.....	124
5.5	Tulokset ja keskustelu.....	124
5.5.1	Järjestyshäiriöt ja niiden luonne sekä paikantuminen.....	124
5.5.2	Vaikutus liiketoimintaan.....	126
5.5.3	Ongelmiin reagointi, kehitystoiveet.....	127
5.5.4	Keskustelu.....	127
6.	Safety audit 3: alueita säännöllisesti käyttävien näkökulma.....	130
6.1	Johdanto	130
6.2	Aineisto ja menetelmät.....	132
6.2.1	Kävelyhaastattelun toimivuus tässä tutkimuksessa.....	133
6.2.2	Tutkimusalueet	134
6.3	Analyysejä ja alueellista vertailua turvattomuuden ja turvallisuuden tunteeseen vaikuttavista tekijöistä	137
6.3.1	Päihtyneet	138
6.3.2	Etniset vähemmistöt.....	143
6.3.3	Nuoret	144
6.3.4	Muut tekijät.....	147
6.4	Suhtautuminen valvontaan.....	151
6.5	Johtopäätökset ja yhteenveto.....	153
7.	Paikalliset korjaus- ja kehittämistoimet.....	158
7.1	Johdanto	158
7.2	Foreign Examples: Local Public Social Interventions in Public Spaces – Canadian and European Experience	159
7.2.1	Introduction.....	159
7.2.2	Serbia.....	160
7.2.3	Canada.....	162
7.2.4	Germany	163
7.2.5	Italy and France	164
7.2.6	Conclusions	166
7.3	Tallinnanaukio	168
7.3.1	Yksityiset järjestyksenvalvojat astuvat Tallinnanaukiolle	169
7.3.2	Turvallisuuskluusterin, sosiaalitoimen, syrjäytyneiden ja kauppakeskuksen risteävät ja osin ristiriitaiset keinot ja tavoitteet.....	171
7.3.3	Yhteenveto – hallinnollista ja välitöntä turvallisuuden tuottamista.....	173
7.4	Leppävaara	173
7.4.1	Turvallisuuden kehittäminen Leppävaarassa.....	174
7.4.2	Turvattomuutta aiheuttavat paikat.....	175
7.4.3	Nuorten kokoontuminen Sellossa	176

7.4.4 Suhtautuminen kontrollin ja valvonnan lisääntymiseen julkisessa tilassa	178
7.4.5 Yhteenveto Leppävaaran julkisten tahojen näkökulmista turvallisuuteen	180
7.5 Tikkurila	181
7.5.1 Nuoret vailla tiloja ja päihtyneet Tikkurilan rierasana.....	181
7.5.2 Asemakeskus ja Tikkurilan kasvojen kohotus.....	183
7.5.3 Kehityshankkeita ja videovalvontaa	183
7.5.4 Yhteenveto	185
7.6 Lopuksi	186
Liite 1: Tilastograafeja ja haastattelukartat	192
Liite 2: Teemahaastatteluiden kysymysrungot	197
Liite 3: Dokumentaatiolomake pikahaastatteluihin	198
Liite 4: Orientoiva kirje haastateltaville	199
VTT.....	201
Tiivistelmä	203
Abstract	204
1. Johdanto	205
1.1 Tutkimuksen tavoitteet	206
1.2 Julkaisun rakenne.....	206
2. Kerro kartalla -kysely ja turvallisuuskävely	207
2.1 Helsingin kaupungin case-kohteiden taustaa	208
2.2 Kerro kartalla -kysely	209
2.2.1 Kyselyn avulla kohti viihtyisämpää kaupunkiympäristöä.....	210
2.2.2 Asukkaiden näkemykset ja kokemukset hyödyksi.....	212
2.2.3 Kyselyssä esille nousseita keinoja viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseen	215
2.2.4 Tiedotus tärkeä osa onnistunutta kyselyä.....	217
2.3 Turvallisuuskävelyt tiedon keruussa	217
2.3.1 Turvallisuuskävelyt kokemusten jakajina	218
2.3.2 Seurantakävelyllä katsaus toteutuneisiin parannuksiin.....	219
2.3.3 Vastuutahojen moninaisuus haaste kehitystyölle.....	220
2.3.4 Nuorten osuus kyselyssä ja kävelyllä vähäinen	220
2.3.5 Ikääntyneet nuoria aktiivisemmin edustettuna kyselyssä ja kävelyllä	221
3. Liiketoimintaideoiden konseptoinnin periaatteet	222
3.1 Johdanto	222
3.2 Innovaatioprosessi.....	223

3.3	Konseptointivaihe	224
3.3.1	Mahdollisuuksien tunnistaminen	225
3.3.2	Mahdollisuuksien arviointi.....	226
3.3.3	Idean synty ja jalostaminen	227
3.3.4	Ideoiden valinta.....	227
3.3.5	Konseptin laadinta	228
3.4	Kansalaisosallistuminen.....	228
4.	Ideoista liiketoimintaa	231
4.1	Ideat ja niiden ryhmittely	232
4.2	Liiketoimintakonseptit.....	233
4.2.1	Konseptien hahmottelu.....	233
4.2.2	Konseptien arviointikriteerit.....	234
4.2.3	Konseptien kuvaus ja arviointi	235
5.	Tulosten yhteenveto ja pohdinta	242
	Liite 1: Negatiiviset asiat kartalla	246
	Liite 2: Positiiviset asiat kartalla.....	247
	Liite 3: Ideat ryhmiteltyinä.....	248

Helsingin yliopisto

Esipuhe

Helsingin seudun metropolisoituessa kysymykseksi on noussut, millä tavalla urbaani liikenteen ja palveluiden keskus tulisi rakentaa, jotta se olisi eri näkökulmista hyvä ja kestävä. Tutkimuksessa tarkastellaan Tikkurilaa käsittelevän tapaustutkimuksen ja kahden vertailutapauksen, Leppävaaran ja Itäkeskuksen kautta, kuinka urbaaneja aluekeskuksia tulisi kehittää turvallisuuden näkökulmasta.

Helsingin yliopiston geotieteiden ja maantieteen laitos sekä sosiaalitieteiden laitos ovat toteuttaneet tutkimuksen osana Tekesin rahoittamaa AATU – Asukas- ja asiakaslähtöiset kaupunkiympäristöjen turvallisuusratkaisut -hanketta. Tutkimus liittyy erityisesti kokemuseräisen turvallisuustiedon keräämistä koskevaan osatehtävään, mutta tutkimusongelmaa lähestytään yhdistämällä useita aineistotyyppöjä ja menetelmiä.

Alueiden turvallisuudesta vastaavien toimijoiden, yritysten, asukkaiden ja alueiden muiden käyttäjien sekä kunnallisten viranhaltijoiden kokemuseräinen tieto kehystetään rakenteellisella tilasto- ja paikkatietotarkastelulla. Tutkimus on toteutettu kaupunkimaantieteen ja kaupunkisosiologian tutkimusryhmien yhteistyönä vuosien 2011 ja 2012 aikana. Osa työstä on toteutettu ao. laitosten tutkimuskursseina, jossa lähes kolmekymmentä opiskelijaa tutkijoiden ja professorien kanssa kiinteässä yhteistyössä tutki aluetta kahden kuukauden ajan.

Tutkimuksen teko perustuu aivan erityiseen, usean vuoden aikana kehitettyyn työtapaan. Mari Vaattovaara, Matti Kortteinen ja Rami Ratvio ovat kehitelleet teeman ja jäsentäneet sen erillisiksi, toisiinsa liittyviksi kysymyksiksi, jotka vastaavat paitsi tutkimushankkeen kysymyksenasetteluun, myös paikallisten toimijoiden ongelmiin. Kustakin osakysymyksestä laaditaan sellainen erityinen tulosta koskeva jäsenitys tai oletus, joka nojaa aiempaan tutkimukseen ja keskusteluun. Nämä osakysymykset ja niitä koskevat olettamukset jaetaan opiskelijoiden muodostamille tutkimusryhmille empiirisiksi tutkimustehtäviksi: kunkin opiskelijaryhmän tehtävänä on selvittää omaa ongelmaansa tutkimuksen aikana hankittavien aineistojen avulla. Kun pohjana on valmiiksi mietitty rakenne, ryhmätyöt tuloksineen täydentävät toinen toisiaan, ja tuloksena voi syntyä kokonainen uusi empiirinen tutkimus valitusta teemasta. Tässä tapauksessa tuloksena on laaja ja moniulotteinen kuvaus sekä vertaileva analyysi kolmesta pääkaupunkiseudun keskuksista: Tikkurilasta, Leppävaarasta ja Itäkeskuksesta.

Ensimmäisessä osiossa vedetään yhteen Helsingin yliopiston tutkimushankkeen keskeiset tulokset ja keskustellaan niiden merkityksestä. Sen jälkeisissä osioissa tutkimusryhmät tarkastelevat keskusten turvallisuuden kehitystä omista näkökulmistaan. Tutkimusta ovat johtaneet professori Mari Vaattovaara Helsingin yliopiston geotieteiden ja maantieteen laitokselta ja professori Matti Kortteinen sosiaalitieteiden laitokselta.

Kiitämme Tekesiä, Vantaan, Espoon ja Helsingin kaupunkeja sekä muita hankepartnereita AATU-hankkeen rahoituksesta, sekä VTT:tä, Aalto-yliopistoa ja Culminatium Innovation Oy Ltd:tä hyvästä tutkimusyhteistyöstä. Toivomme, että tutkimuksestamme olisi apua keskusteluissa kaupunkiympäristöjen turvallisuuden kehittämisestä.

Helsingissä 14.1.2013

Mari Vaattovaara, Matti Kortteinen ja Rami Ratvio

1. Tikkurilan väkivaltaisuus – tausta, luonne ja korjauskeinot

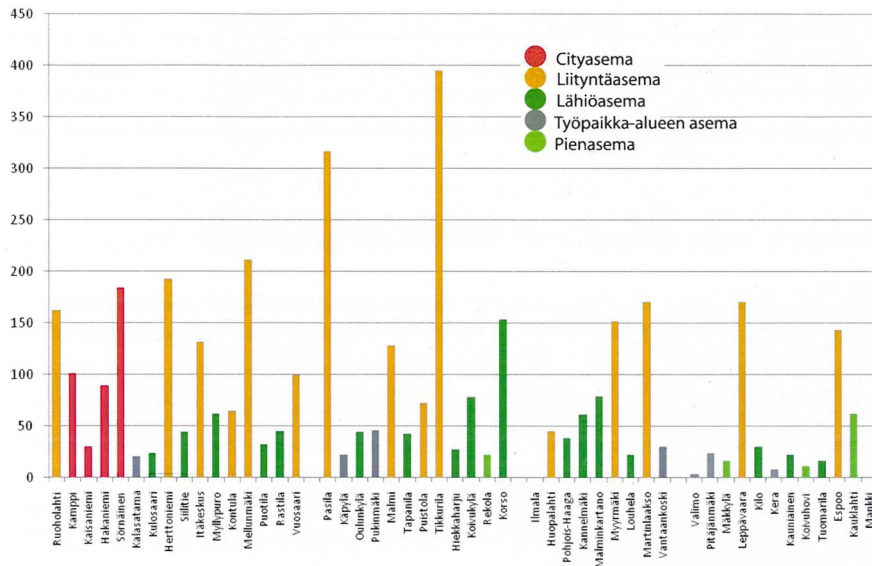
Mari Vaattovaara, Matti Kortteinen ja Rami Ratvio

1.1 Johdanto

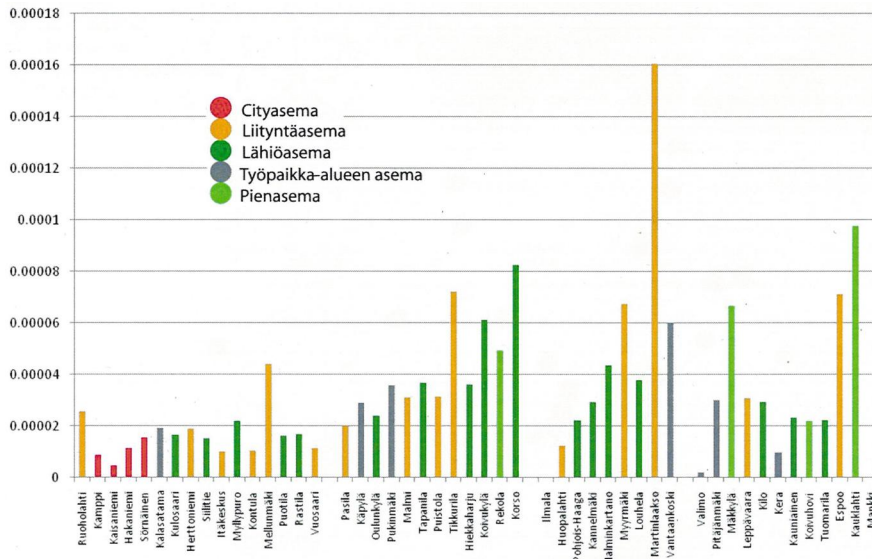
Jos tarkastelemme poliisin tietoon tullutta, henkeen ja terveyteen kohdistunutta rikollisuutta, näyttäisi tilastollisten vertailujen valossa siltä, että Tikkurila on pääkaupunkiseudun väkivaltaisin urbaani sivukeskus.

Henkeen ja terveyteen kohdistunut rikollisuus (ks. kuva 1) on esiintyvyytensä osalta Tikkurilassa samalla tasolla kuin Itäkeskuksessa, joka on tältä osin pääkaupunkiseudun ongelmallisimman alue, jääden jälkeen vain rautatieaseman ympäristölle Helsingin keskustassa. Jos kuitenkin tällaisen rikollisuuden esiintyvyys suhteutetaan alueilla liikkuvaan ihmismäärään, saamme tuloksen, jonka mukaan Tikkurilan asemanseutu on seitsemän kertaa väkivaltaisempi kuin vastaava alue Itäkeskuksessa (ks. kuva 2).

Tikkurila on yksi Helsingin seudun vilkkaimpia vaihto- ja liityntäasemia. Vuonna 2008 siellä oli noin 5,5 miljoonaa kävijää, eli saman verran kuin Leppävaaran asemalla, mutta vain hieman alle puolet Itäkeskuksen metroaseman yli 13 miljoonasta vuosittaisesta käyttäjästä. Itäkeskus on Suomen suurimpia kauppakeskuksia ja Itäkeskuksen metro- ja linja-autoasema vilkas liikennesolmu. Kun tarkastellaan poliisin hälytystehtävämääriä raideliikenneasemien turvallisuutta koskevassa vertailussa, Tikkurilan asemanseutu erottuu selkeästi tehtävämäärältään pääkaupunkiseudun rauhattomimpana (kuva 1). YTV:n (2009) raportissa Tikkurilan aseman turvallisuudenkehittämistoimenpiteitä kuvataan kiireellisinä ja poliisin hälytystehtävämäärää hyvin suurena sekä suhteellisesti että absoluuttisesti.

Kuva 1. Pääkaupunkiseudun liikennepaikkojen poliisin hälytystehtävät, kun Espoon ja Vantaan hälytystehtävät on laajennettu vastaamaan koko vuoden hälytystehtävämääriä (YTV 2009, s. 24).

Kuva 2. Kävijämääriin suhteutetut poliisin hälytystehtävät pääkaupunkiseudun liikennepaikoilla, kun Espoon ja Vantaan hälytystehtävät on muutettu vastaamaan koko vuoden tietoja (YTV 2009, s. 24).

Tilanne on ongelmallinen Vantaan kaupungin kehittämisen kannalta. Vantaan tulevan kehittämisen perusajatuksena on rakentaa urbaani käytävä, jonka toisessa päässä on Aviapolis ja toisessa Tikkurila. Osana tätä suunnitelmaa tavoitellaan asuntorakentamisen merkittävää lisäämistä Tikkurilassa. Tämä tukeutuu niihin mahdollisuuksiin, joita Allegro-yhteys Helsinki-Vantaan lentokentän ja Pietarin välille tarjoaa. On ennakoitavissa, että liikennevirrat tulevat merkittävästi kasvamaan, ja että kaupalle ja palveluille avautuu kokonaan uudenlaisia mahdollisuuksia Vantaalla, ainakin ao. urbaanin käytävän kummassakin päässä.

Alueen väkivaltaisuus – ja siihen liittyvä koettu turvattomuus – ovat tästä näkökulmasta ongelmia. Vaikka poliisin tietoon tullut rikollisuus vaihtelee hyvin eri tavalla kuin koettu turvattomuus, ne näyttävät aiempien tutkimusten valossa keskittyvän samoille alueille (Wikström 1991; vrt. Kortteinen ym. 2001; Tuominen 2010). Aiemmat, pääkaupunkiseudulla tehdyt empiiriset tutkimukset ovat lisäksi osoittaneet, että jo pelkkä koettu turvattomuus on ainakin yhdessä suhteessa vakava, alueellinen ilmiö: koettu turvattomuus toimii paikallisena segregatiomootorina, se on merkitsevällä tavalla yhteydessä muuttohalukkuuteen (Kortteinen ym. 2005). Herkimpiä ovat lapsiperheet ja koulutetut ihmiset.

Vaarana siis on, että väkivaltaisuus ja turvattomuus vaikuttavat epäsuotuisasti Tikkurilan väestöpohjan tulevaan kehitykseen. Jos liikennevirrat Tikkurilassa kasvavat, vieläpä niin, että kasvava osa liikenteestä koostuisi rikkaista venäläisistä, olisi tilanne, jossa tämä yhdistyisi keskeisen risteysalueen väestöpohjan huonoosaistumiseen, aivan erityisen onneton. Pahimmillaan tämä voisi johtaa siihen, että alueesta muodostuu läpikulkupaikka.

Tikkurilan kehitys on osa laajempaa seudullista muutosta, jota on totuttu kutsumaan Helsingin seudun metropolisoitumiseksi (esim. Schulman 2002). Helsingin seutu on kehittymässä monikeskuksiseksi. Yksi asemaansa logistisena keskuksena ja liikenteen solmukohtana tulevaisuudessa nostavista alueista on Vantaan Tikkurila. Tikkurilan osalta on kyse siitä, millä tavalla urbaani liikenteen ja palveluiden keskus tulisi rakentaa, jotta se olisi eri näkökulmista hyvä ja kestävä.

Olemme tässä tarkoituksessa tutkineet Tikkurilan järjestyshäiriöiden esiintyvyyttä, erityisesti sitä, mikä tekee Tikkurilasta väkivaltaisen. Ajatuksena on, että nämä seikat olisi hyvä paikantaa, jotta niihin olisi mahdollista puuttua Tikkurilan tulevaa kehittämistä koskevissa suunnitelmissa ja alueen tulevassa kehittämisessä. Näkökulmana on aiemmin tehty, teemaa koskeva tutkimus.

1.2 Näkökulma

Turvallisuussuunnittelussa kiinnostus ja ratkaisukeinot ovat painottuneet fyysisen tilan suunnitteluun (Koskela 2009, s. 44). Asuinalueen tilaratkaisuun on pyritty osaltaan edistämään tai ehkäisemään rikollista käyttäytymistä esimerkiksi tilojen valvottavuuden kautta (esim. Kyttä ym. 2008; Wikström 1991, s. 179–181). Näiden seikkojen lisäksi on syytä tarkastella laajemman ympäristön ja siihen liittyvien sosiaalisten rakenteiden mahdollista merkitystä.

Kansallisissa kyselytutkimuksissa vuodet 1988–1997 olivat koetun turvattomuuden kasvun aikaa. Samalla rikostilastot kertoivat vakaasta tilanteesta. 2000-luvulla koettu turvallisuus on kohentunut, vaikka pahoinpitelyrikollisuus on ollut kasvussa (Smolej 2011). Jos koettu turvattomuus ei vaihtelee rikosten esiintyvyyden mukaan, mihin turvattomuuden kasvu perustuu? Kansallisella tasolla Suomessa koettu turvattomuus näyttää vaihtelevan työttömyysasteen kanssa (Smolej 2011, s. 53). Työttömyys on yhteydessä turvattomuuden tunteeeseen vaikka muut muuttujat vakioitaisiin. Tämä tukee Smolejin (2011) mukaan teoriaa siitä, että taloudellinen epävarmuus lisää turvattomuuden tunnetta. Pääkaupunkiseudulla kuntien sisällä osa-alueittain tarkasteltuna koettu turvattomuus vaihtelee miesten työttömyysasteen mukaan, so. sen mukaan, kuinka paljon alueella on sellaisia työkäisiä miehiä, jotka eivät käy töissä (Kortteinen ym. 2005).

On siis väestötilastoihin ja isoihin kyselyihin perustuvaa näyttöä, että koetun turvattomuuden taustalla ovat ainakin osin sosioekonomiset erot. Helsingissä vuosina 2003, 2006 ja 2009 tehdyt turvallisuuskyselyt näyttävät selkeän alueellisen rakenteen koetussa turvallisuudessa (Tuominen 2010). Peruspiirien väliset erot ovat edelleen merkittävät, ja koetun turvallisuuden jäsentämä alueellinen rakenne vaikuttaa pysyvältä. Turvattomimmiksi koetut alueet keskittyvät itäisiin peruspiireihin, ja turvattomuus vaihtelee alueellisesti yhtenevästi miesten työllisyysasteen kanssa.

Vaikka pahoinpitelyrikollisuus vaihtelee ajassa eri tavalla kuin koettu turvattomuus, se näyttää siis paikantuvan samoihin kohteisiin. Ruotsalainen kriminologi Per-Olof Wikström (1991) on tarkastellut eri rikostyyppien, erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikollisuuden, ilkivallan ja varkauksien alueellista esiintymistä ja niiden yhteyttä väestö- ja kaupunkirakenteellisiin tekijöihin. Hänen mu-

kaansa asuntokanta vaikuttaa alueen väestörakenteeseen ja epäsuorasti rikolliseen käyttäytymiseen, jos alueelle keskittyy rikollisuuteen taipuvasta väestöä, ja alueelle rakentuva sosiaalinen elämä luo pohjaa leviämisen- ja alakulttuurivaikutuksille.

Pahoinpitelyrikollisuuden alueellista esiintymistä ja yhteyttä sosiaaliseen rakenteeseen Helsingissä tarkastelleessa tilastollisessa tutkimuksessa tehtiin kaksi keskeistä havaintoa (ks. Kortteinen ym. 2001). Alueet, joilla esiintyy keskimääräistä enemmän katuväkivaltaa, ovat kaupungin urbaaneimpia alueita. Näillä alueilla ravintolatiheys on väestöön suhteutettuna kaksinkertainen, mikä tuottaa alueille yöelämää, jonka viikko on katuväkivallan taustalla. Vähemmän urbaaneilla alueilla, joilla katuväkivaltaa esiintyy keskimääräistä vähemmän, näyttää vallitsevan selvä yhteys väkivallan yleisyyden ja sosiaalisen huono-osaisuuden, erityisesti työttömyyden välillä. Ongelmallisimpia ovat logistiset solmukohdat tai palvelukeskittymät, joita ympäröivät sosiaalisesti heikoimmat alueet.

On siis huomioitava, että alueen logistisella asemalla, sosioekonomisella rakenteella ja palvelutarjonnalla on merkitystä, ja että ainakin nämä tulisi erottaa tarkastelussa. Näyttäisi siltä, että turvattomuusongelmien tyyppi ja ratkaisutavat vaihtelevat näiden seikkojen mukaan. Aikaisempi tekemämme tapaustutkimus Riihimäen Peltosaaren lähiöstä on esimerkki koetusta turvattomuudesta sosiaalisesti heikossa lähiössä metropolin reunalla (ks. Vaattovaara ym. 2010; Lahti ym. 2010). Alueesta oli 2000-luvulle tultaessa muodostunut rakenteellisen työttömyyden ja sosiaalisten ongelmien paikallinen keskittymä. Väestöpohja oli muotoutunut seudullisten asuntomarkkinoiden kautta heikoksi. Turvattomuuden tunteen alueellinen vaihtelu oli Peltosaaren sisällä suurta. Heikoimmassa osassa Peltosaarta noin 40 prosenttia asukkaista pelkäsi vähintään viikoittain kävelemistä asuinalueellaan yksin pimeällä, kun pääkaupunkiseudun alimman kvintiilin alueilla vastaavaa pelkoa koki alle 20 prosenttiyksikköä vastaajista. Alueen asukasvaihtuvuus oli valikoivaa, mikä voimisti sosiaalisen rakenteen heikkenemistä. Rauhattomuus ja turvattomuus lisäsivät erityisesti koulutetun väestön ja lapsiperheiden muuttoluukkuutta.

Olemme tutkimuksemme pohjaksi rakentaneet sellaisen, pääkaupunkiseudun eri sivukeskuksia vertailevan tutkimusasetelman, joka yrittää maksimoida tutkittavien kohteiden erilaisuutta. Tutkimme vertailevasti pääkaupunkiseudun kolmea urbaania palvelukeskusta ja logistista solmukohtaa: Vantaan Tikkurilaa, Helsingin Itäkeskusta ja Espoon Leppävaaraa. Tarkastelemme erikseen väestörakennetta, palveluita ja fyysistä suunnittelua. Etsimme siis aiemman tutkimuksen keskeisiksi osoittamista rakenteellisista ehdoista selityksiä Tikkurilan poikkeuksellisuudelle. Lopuksi keskustelemme tulosten pohjalta korjaavista toimista.

1.3 Kysymys sosioekonomisesta rakenteesta

Tutkimusalueiden ja niitä ympäröivän seudun sosiaalista kehitystä suhteessa muuhun pääkaupunkiseutuun on tarkasteltu kvintiileittäin. Kvintiilimuutostarkastelulla tarkoitetaan tutkittavan sosiaalisen indikaattorin, esimerkiksi työllisyyden, heikoimman viidenneksen ja parhaan viidenneksen erittelyä. Kiinnostavaa on

kysyä, kuinka suuri osa eri osa-alueiden asukkaista sijoittuu näihin viidenneksiin, ja kuinka nämä osuudet ovat mahdollisesti muuttuneet tarkastelujaksolla vuosina 1995–2009. Tarkastelu on tehty Tilastokeskuksen 250 m x 250 m tilastoruuduissa, mikä mahdollistaa naapuruston sisäisten, pistemäisten hyvä- ja huono-osaisuuden tiheyden paikantamisen osa-alueiden rajauksista riippumatta.

Sosioekonomisilla mittareilla tarkasteltuna Leppävaara on vertailualueista muita edellä. Seuraavana tulee Tikkurila, ja perää pitää Itäkeskus. Leppävaara näyttäytyy vertailualueista hyväosaisimpana, mutta jää kuitenkin Espoon keskiarvosta useimmilla mittareilla. Poikkeuksena on työllisyys, joka on Leppävaarassa poikkeuksellisen korkea. Kokonaisuudessaan Leppävaara asettuu melko lähelle pääkaupunkiseudun keskiarvoa. Espooseen verrattuna Leppävaara ei siis erotu edukseen, mutta koko pääkaupunkiseutuun suhteutettuna se on varsin keskimääräinen, ja radanvarsikeskukseksi menestyvä.

Itäkeskus on pysynyt koko tarkastelujakson ajan vertailualueista heikoimpana: sekä työllisyys, koulutus- että tulotaso ovat matalia. Peräti puolet kotitalouksista sijoittuu pienituloisten luokkaan, kun koko Suomessa tähän luokkaan kuuluu vain viidesosa talouksista. Vieraskielisten osuus Itäkeskuksessa on seudullisesti korkea, yli viidesosa asukkaista.

Tikkurila sijoittuu Leppävaaran ja Itäkeskuksen väliin lähes kaikilla mittareilla lukuun ottamatta koulutusta, joka on samaa tasoa Itäkeskuksen kanssa. Tikkurilan työllisyys on laskenut Vantaan keskitasosta sen alapuolelle: työllisyyden kasvu 1990-luvun laman jälkeen on ollut hitaampaa kuin Vantaalla keskimäärin tai Itäkeskuksessa ja Leppävaarassa. Korkeakoulutettujen osuus Tikkurilassa on pääkaupunkiseutuun verrattuna matala, mutta noudattaa Vantaan keskitasoa. Tikkurilan keskustan ja Jokiniemen alueella on kuitenkin laajoja alueita, jotka ovat laskeutuneet alimpaan koulutuskvintiiliin tarkastelujakson aikana. Myös tulotasotarkastelussa Tikkurila jää Vantaan keskitasosta.

Huomattavaa on, että tarkastelujakson aikana Tikkurila ei ole onnistunut nousemaan millään tarkasteltavalla sosiaalisella mittarilla. Päinvastoin: jokaisessa kvintiilimuutoskartassa Tikkurila on pudonnut alimpaan kvintiiliin vuosien 1995–2009 välillä. Tämä koskee yhtä lailla koulutusta, työllisyyttä ja tulotasoa. Kahden viime vuosikymmenen aikana Tikkurila on siis seudun sisällä menettänyt asemiaan ja vetovoimaansa kaupunkikeskukseksi. Itäkeskus ympäristöineen on tässä suhteessa kuitenkin pysyvästi paljon heikompi. Ero tässä suhteessa Tikkurilan eduksi on selvä, osin jopa jyrkkä, ja toistuu lävitse kaikkien indikaattorien. Tikkurilan sosioekonominen tilanne tai heikentyminen ei siis riitä rauhattomuuden selitykseksi.

1.4 Kysymys palvelutarjonnasta

Eräs tapa vertailla alueita seudullisina palvelukeskuksina on tarkastella pääkaupunkiseudun kauppakeskuksia niiden myynnin ja vuokrattavan liiketilan osalta (liitteen 1 kuvat 1 ja 2). Kantakaupunki ja alakeskukset näyttäytyvät tällöin todellista pienempinä keskuksina. Tarkastelu antaa kuitenkin kohtuullisen hyvän seudullis-

sen kuvan kaupan keskittyessä yhä enemmän kauppakeskuksiin (vrt. Pietala 2003).

Tikkurilan, Leppävaaran ja Itäkeskuksen asema seudullisessa keskus- ja liikenneverkossa on hyvin erilainen, mikä vaikuttaa palvelutarjonnan kehittymismahdollisuuksiin. Itäkeskus on sekä myynnin että vuokrattavan liiketilan osalta suurin palvelutarjonnan keskittymä itäisellä Helsingin seudulla, ja sen vetovoima ulottuu itään aina Porvooseen asti. Se kerännee suuren osan itäisen Helsingin seudun kysynnästä. Leppävaara on kauppakeskus Sellon myötä noussut nopeasti vahvaksi palvelukeskittymäksi läntisellä Helsingin seudulla, sekä myyntiä että vuokrattavan liiketilan määrää tarkasteltaessa. Se sijoittuu optimaalisesti Espoon Länsiväylän alueen (Tapiola, Iso-Omena) ja Vantaan (Myyrmani, Jumbo) palvelukeskittymien väliin. Tikkurilan osalta tarkastelu rajoittuu kauppakeskus Tikkuriin, ja huomattavasti Leppävaaraa ja Itäkeskusta pienempi osa keskuksen palvelutarjonnasta sijoittuu kauppakeskuksiin.

Keskusten sijoittumisessa suhteessa liikenneverkkoon on sekä suuria samankaltaisuuksia että tärkeitä eroja. Kussakin tarkasteltavista keskuksista on vilkas joukkoliikenneasema, 15–20 minuutin etäisyydellä seudun pääkeskuksesta Helsingin keskustasta. Merkittävin liikenteellinen ero on tieverkon seudullisessa saavutettavuudessa. Sekä Itäkeskus että Leppävaara sijaitsevat käytännössä Kehä I:n ja moottoritien solmukohtassa, tieverkon seudullisessa saavutettavuushuipussa. Tikkurilasta etäisyys kehätielle on suurempi ja sijainti vertailukohteitaan ongelmallisempi. Vantaan reunakaupunkikehityksen takia Tikkurila kilpailee kysynnästä Kehä III:n suurten kaupallisten keskittymien, kuten kauppakeskus Jumbon ja vapaa-ajankeskus Flamingon kanssa. Tulevaisuuden osalta huomattavaa on se, että kauppakeskusten koot eivät juuri näytä pienenevän. Päinvastoin, Marja-Vantaalle kaavaillaan yli puolet Itäkeskusta suurempaa palvelukeskittymää.

Tikkurilan, Itäkeskuksen ja Leppävaaran palvelutarjontaa on tarkasteltu ja vertailltu Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin tietojen perusteella (Tilastokeskus 2011). Yleispiirteinen toimialojen pääluokkakohtainen tarkastelu paljastaa alueiden erilaisen yritys- ja toimipaikkarakenteen ja antaa viitteitä alueiden seudullisesta merkityksestä yritysten sijaintipaikkana. Leppävaara erottuu selkeimmin tietointensiivisen ja liike-elämäsuuntautuneen yritystoiminnan keskittymänä, mikä on tyypillistä koko Espoon toimialarakenteelle (vrt. Laakso & Kilpeläinen 2009, s. 70). Itäkeskus ei tässä tarkastelussa selkeästi profiloitu mihinkään suuntaan. Tikkurila erottuu joukosta koko Vantaalle tyypillisesti ainakin rakentamisen, kuljetuksen ja varastoinnin osalta.

Vähittäiskaupan tarkempi tarkastelu tuo esille selkeitä eroja kolmen kohdealueen välillä. Keskeisin ero on Tikkurilan suppeampi vähittäiskaupan tarjonta sekä Leppävaaran ja Itäkeskuksen erikoistuneempi rakenne, mikä selittyy pääasiassa vetovoimaisten suurten kauppakeskusten läsnäololla. Erikoistuneen kaupan tarkempi tarkastelu tuo esiin Tikkurilan suppean tarjonnan Leppävaaran ja Itäkeskuksen tarjontaan verrattuna. Tikkurilan ja ympäröivien kauppakeskusten välinen kilpailutilanne muistuttaa monen suomalaisen pikkukaupungin tilannetta: vanhan keskustan palvelutarjonta kärsii, kun ostovoima kanavoituu kauempana sijaitseviin, autoiluun perustuviin vetovoimaisiin kauppakeskuksiin seudun uusissa saavu-

tettavuushuipuiissa, kuten Jumboon Kehä III:n ja Tuusulanväylän risteyksessä Tikkurilan länsipuolella.

Jos keskushakuinen erikoiskauppa näyttää karttavan Tikkurilaa, on alueelle sitä vastoin keskittynyt vertailutapauksista eniten majoitus- ja ravitsemustoimintaa. Tikkurila on pääkaupunkiseudun pohjoisen radanvarren suurin majoitus- ja ravitsemustoiminnan keskittymä, jonka iltaelämä vetää laajalti paikalle pohjoisradan alueen asukkaita. Tarjonta on kuitenkin laajaa kaikilla kolmella alueella, eivätkä erot ole kovin suuria. Ravintoloiden määrä ei siis riitä selitykseksi.

1.5 Yhdyskuntasuunnittelu ja fyysiset rakenteet

Tutkimusalueiden keskeiset eroavaisuudet näyttäisivät liittyvän siihen, kuinka ne on suunniteltu ja rakennettu, ja siihen, millä tavalla ne alueellisina ympäristöinä tässä suhteessa toimivat.

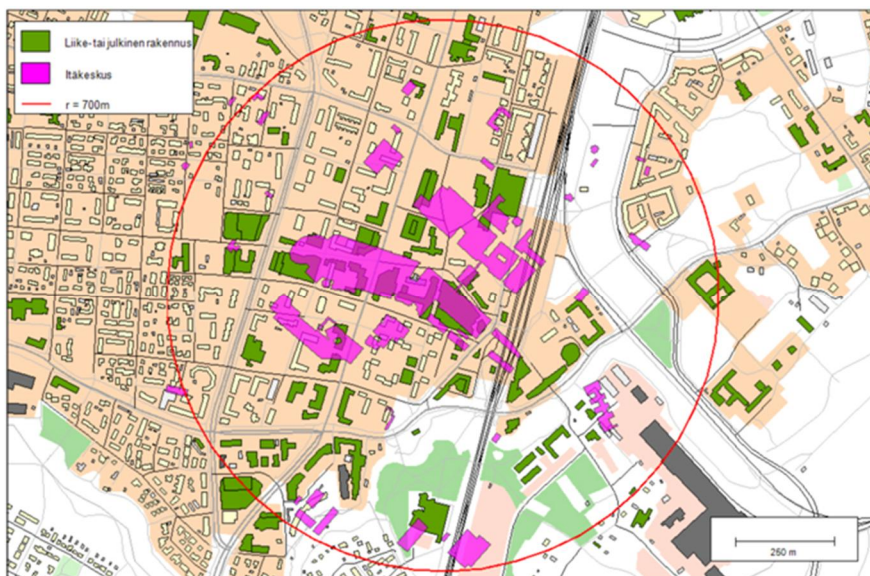
Itäkeskuksen palvelutarjonta on tutkimusalueista laajin ja monipuolisin. Lähes kaikki palvelut sijaitsevat metroradan eteläpuolella helposti saavutettavassa kauppakeskus Itäkeskuksessa. Vartiointi ja valvonta ovat näkyvästi esillä. Kauppakeskus muodostaa siistin, hyvin valaistun sisätilan, joka sulkeutuu iltaisin. Itäkeskuksen palveluista osa on sijoittunut myös metroradan pohjoispuolelle ostoskeskus Puhokseen, joka on jäänyt fyysisen kunnon ja palvelutarjonnan osalta uudemman Itäkeskuksen kauppakeskuksen varjoon. Palvelutarjonta on selkeästi suuntautunut alemman hintatason liikkeisiin.

Itäkeskuksen selvä sisäinen polarisaatio johtuu suuren vetovoimaisen kauppakeskuksen vaikutuksesta lähiympäristöönsä. Alueella sijaitseva vanhempi ostoskeskus ei pysty kilpailemaan suuren seudullisen kauppakeskuksen kanssa, mikä näkyy asiakasmäärien vähenemisenä ja lopettaneiden liikkeiden määrän kasvuna. Liikkeiden profiilit voivat muuttua ja alueella liikkuvat asiakkaat vaihtuvat. Vaikutukset eivät ole siis vain taloudellisia, vaan myös etnisiä ja sosiaalisia (esim. Bromley & Thomas 1993; Lehtonen 1999; Williams ym. 2001). Asiakaskunnan polarisoidessa ja palvelutarjonnan muuttuessa myös erilaiset ongelmat voivat kärjistyä ja keskittyä tietyille alueelle.

Leppävaarassa palvelutarjonta on keskittynyt juna-aseman eteläpuoliseen kauppakeskus Selloon. Keskusta rakennettaessa on kiinnitetty erityistä huomiota turvallisuussuunnitteluun, mikä näkyy valvontakameroina ja vartijoina kauppakeskuksen alueella (vrt. Koskela 2000, s. 246; Voyce 2006, s. 273; Koskela 2009, s. 299–315). Itäkeskuksen tavoin Sellon suunnittelun lähtökohdat ovat kansainväliselle kehitykselle tyypillisiä. Kauppakeskukset ovat yksityisomisteista puolijulkista tilaa, joissa suunnittelun keinoin luodaan kulutusmyönteistä tunnelmaa ja pyritään edistämään liikkeiden myyntiä. Osana tätä esimerkiksi häiritsevää käyttäytyminen pyritään sulkemaan keskuksen aukioloaikoina ulos katutilaan (Goss 1993). Suomalaisessa kontekstissa Selloa tai Itäkeskusta tarkasteltaessa kauppakeskuksilla on kuitenkin myös julkinen funktio: julkiset palvelut sekä sijoittuminen kaupunkirakenteen ydinalueille ja joukkoliikenteen solmukohtiin tuottavat kauppakeskuksiin sosiaalisesti sekoittuneemman asiakaskunnan ja palvelutarjonnan sekoittuneemman rakenteen.

Itäkeskuksen tavoin Leppävaarassa palveluita on sijoittunut myös radan pohjoispuolelle, Läkkitorin laidalla sijaitsevaan vanhempaan kauppakeskus Galleriaan. Keskus ei ole pärjännyt fyysisen olemuksen tai palvelutarjonnan osalta kilpailussa uudelle kauppakeskus Sellolle. Urbaani onni -hankkeen kyselyssä Leppävaaran osalta eniten negatiivisia mainintoja sai juuri Gallerian ympäristö. Erityisesti alueen sosiaalinen laatu koettiin heikkona (Kahila 2011, s. 5–7). Alueelle on viime aikoina täydennysrakennettu lisää asumista, ja Galleriaa remontoidaan sekä profiloidaan palvelutarjonnan osalta uudelleen (Kauppakeskus Galleria 2011).

Tikkurila eroaa verrokkialueista näiltä osin selkeästi. Kun Leppävaarassa ja Itäkeskuksessa suurin osa palveluista on keskittynyt saman katon alle, ovat ne Tikkurilassa hajautuneet useisiin eri rakennuksiin ja laajemmalle alueelle (kuva 3). Palvelut eivät keskity yhden keskeisen kävelykadun ja sen sivukatujen varsille, vaan jatkuvuus katutilassa on heikkoa. Tikkurila muodostaa pikkukaupunkimaisen rakenteen, jossa palvelut – myös hotellit ja ravintolat – paikantuvat hajanaisesti katujen varsille. Palvelut ovat jakautuneet lähellä asemaa sijaitsevaan pieneen kauppakeskus Tikkuriin, rakennusten kivijalkoihin kävelykatu Tikkuraitille, torin läheisyyteen ja etelämmäs Kielotien varteen. Palvelujen lisäksi katutilassa on iltaisin ja viikonloppuisin suljettuja toimistoja.

Kuva 3. Itäkeskuksen liike- ja julkiset rakennukset sijoitettuna vertailun vuoksi Tikkurilan kartalle. Suurin yhtenäinen violetti rakennus on Itäkeskuksen kauppakeskus.

Kaupallisten palveluiden osalta Tikkurila näyttäisi olevan paikallinen keskus, ei niinkään seudullinen. Alueen kauppaliikkeitä käyttävät ensisijaisesti ympäröivien asuinalueiden asukkaat sekä Tikkurilassa opiskelevat ja työskentelevät ihmiset.

Ravintolaelämän osalta Tikkurila vetää kuitenkin väestöä laajemmalta alueelta. Tikkurilassa on kolme myöhään aamuyöllä auki olevaa yökerhoa, joista yksi liittyy hotelliin, joka on jatkopaikkana seudullisesti kuuluisa. Nämä yökerhot ovat pohjoisimpia tällaisia kohteita pohjoisen pääradan varressa, ja niiden seudullinen merkitys ulottuu vastaavasti kauas. Ravitsemusliikkeiden asiakaskunta purkautuu yhtäaikaaisesti yöllä kaduille, joiden pysyvämpään valvontaan poliisin resurssit eivät riitä, ja joita yksityinen vartiointi ei kata (ks. luku 4). Tikkurilan keskusta muodostaa vertailualueisiin verrattuna sekä sosiaalisesti että muilta osin heikosti valvotun tilan, jossa on vetovoimainen ravintolatarjonta.

Tämä näkyy selvästi siinä, miten Tikkurilassa tehdyt, henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset paikantuvat ja ajoittuvat. Tikkurilassa 37 prosenttia näistä rikoksista tapahtuu ravitsemusliikkeissä, kun vastaava luku Itäkeskuksessa on 13 ja Leppävaarassa 16 (Poliisi 2011). Tikkurilan kaikista häiriökäyttäytymistehtävistä vajaat 60 prosenttia tapahtuu kaduilla tai muilla julkisilla paikoilla, 70 prosenttia perjantain, lauantain ja sunnuntain aikana, ja tästä valtaosa ilta- tai yöaikaan (Poliisi 2011). Sama näkyy selkeästi sekä palveluntarjoajien että asukkaiden haastatteluissa (ks. luvut 5 ja 6).

1.6 Tulokset ja keskustelu

Vertailuasetelmamme on rakennettu niin, että siinä on pyritty maksimoimaan eri-alaisten, teeman kannalta relevanttien alueellisten ja sosiaalisten rakenteiden vaihtelu. Aiemman tutkimuksen nojalla tiedämme, että järjestyshäiriöt ja väkivaltarikollisuus keskittyvät alueellisesti logistisiin solmukohtiin, ja alueille, joilla on keskittyntä huono-osaisuutta ja korkea ravintolatiheys (Kortteinen ym. 2001), joissa tilojen valvottavuus on huono. Nämä kaikki esiintyvät Tikkurilassa, ja muodostavat kokonaisuuden, jota kautta Tikkurila profiloituu omanlaisekseen sekä Itäkeskukseen että Leppävaaraan verrattuna.

Tikkurila on pääkaupunkiseudun pohjoisen radanvarren suurin majoitus- ja ravitsemustoiminnan keskittymä. Määrällisesti erot palvelutarjonnassa tältä osin Itäkeskukseen ja Leppävaaraan verrattuna eivät kuitenkaan ole suuria. Tikkurilan väestöpohja ei ole kehittynyt suotuisasti 1990-luvun laman jälkeen. Työllisyyden osalta kehitys on ollut hitaampaa kuin muualla Vantaalla. Laajat alueet Tikkurilan keskustassa ja Jokiniemessä ovat laskeneet alimpaan koulutuskvintiiliin 1995–2009 välisenä aikana. Itäkeskus ympäristöineen on tältä osin kuitenkin pysyvästi heikompi: Tikkurilan sosioekonominen rakenne tai heikentyminen ei siis riitä selitykseksi.

Tikkurila eroaa keskeisesti muista tutkimusalueista ennen muuta fyysiseltä rakenteeltaan ja suunnittelullisilta periaatteiltaan. Leppävaarassa ja Itäkeskuksessa suurin osa palveluista on keskittynyt saman katon alle: vartiointi ja valvonta ovat näkyvästi esillä. Kauppakeskukset muodostavat siistejä, hyvin valaistuja sisätiloja, joita valvotaan tiiviisti ja jotka sulkeutuvat iltaisin jo varsin aikaisin. Tikkurila muodostaa pikkukaupunkimaisen rakenteen, jossa palvelut, myös hotellit ja ravintolat paikantuvat hajanaisesti katujen varsille. Palvelujen lisäksi katutilassa on iltaisin ja viikonloppuisin suljettuja toimistoja. Aamuyöllä katuja ei pääsääntöisesti valvo

kukaan, yksittäisiä poliisipartioita lukuun ottamatta. Selvä enemmistö Tikkurilan väkivaltarikoksista tapahtuu viikonloppuöinä, joko ravitsemusliikkeissä tai kadulla ja asemalla, so. hyvin rajatussa aikaikkunassa ja tilassa (Poliisi 2011).

Olemme näin pystyneet täsmentämään Tikkurilan väkivaltaisuuden erityisen laadun, ja jotain sen taustasta. Tulos on kahdessa suhteessa tärkeä. Ensinnä: tällainen väkivaltaisuus säteilee asuinkortteleihin ja työssäkäyvän väestön elämään vähemmän kuin se, jota tutkimme Riihimäen Peltosaaressa. Alueella asuvin on mahdollista välttää suurin osan ongelmasta yksinkertaisesti pysymällä pois Tikkurilan keskustasta viikonloppuöisin. Kun tilanne on tällä tavoin elämäntapa- valinnoilla hallittavissa, Tikkurila on asuinympäristönä vähemmän huono kuin mitä väkivaltarikollisuuden esiintyvyyden nojalla olisi syytä olettaa.

Sama tulos toiselta puolen kuitenkin heittää varjon Tikkurilan tulevaa kehittämistä koskevien suunnitelmien päälle. Tikkurilan kehittäminen entistä suuremmaksi logistiseksi keskuksesi ja ulkomaisten, varakkaiden matkustajavirtojen kasvu tarjoaa uusia mahdollisuuksia juuri ravitsemusliikkeille. Paikallinen hotelli on jo laajentamassa omaa toimintaansa merkittäväällä tavalla. Asemanseudun kehittämistä koskevat suunnitelmat, joita ollaan jo toteuttamassa, jatkavat aiempaa suunnittelun ja rakentamisen tapaa. Ainut, turvallisuutta kohentamaan tarkoitettu muutos aiempaan on valvontakameroiden lisääminen. Ulkomailla tehdyt seurannat ovat kuitenkin osoittaneet yhtäpitävästi, että valvontakamerat eivät juurikaan vähennä rikollisuutta, nostavat pienesti niiden selvittämisen mahdollisuuksia (Welsh & Farrington 2009). Tämän nojalla on syytä olettaa, että Tikkurilan keskustan väkivaltaisuuteen liittyvät ongelmat eivät tule poistumaan. Pikemminkin on syytä olettaa, että asiakasvirtojen ja ravitsemusliikkeiden kasvun myötä tilanne vielä nykyisestään vaikeutuu.

Keskeisenä haasteena on, minkälaista urbaania ympäristöä tulisi rakentaa niin että rauhattomuus ja koettu turvattomuus vähenee – jos suureen kaupalliseen keskukseseen ei ole edellytyksiä, ja asemanseudun kävijämäärä kasvaa kuitenkin voimakkaasti. Vastauksessa on syytä erottaa useita erilaisia osia. Ensinnä haasteena on Tikkurilan sosioekonomisen taantumisen kääntäminen. Tuleva asuinrakentaminen tulisi suunnitella myös tämän tavoitteen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Tätä tukisi jos kaavoitus loisi ympäristöjä, jotka profiloituisivat seudullisesti houkutteleviksi. Tämä lisäisi luonnostaan kansalaisyhteiskunnan ympäristönsä kohdistamaa luontaista sosiaalista kontrollia. Esimerkiksi lapsiperheillä alueilla yhteisöllisyys voi olla voimakas sosiaalista kontrollia luova tekijä.

Toiseksi keskustan suunnittelussa tulisi välttää toimistorakentamista. Toimistorakentamiseen ja suuriin kortteleihin nojaavan kaavoituksen seurauksena alueesta voi muodostua läpikulkualue, mikä kaupallisen tarjonnan puuttuessa heikentää koettua turvallisuutta.

Tutkimuksemme tärkein tulos liittyy kuitenkin Tikkurilan väkivaltaisuuden erityisen luonteen ja taustan osoittamiseen, so. siihen, että pulmat liittyvät keskustan ravintola-alueen toimintaan. Tämä avaa mahdollisuuksia tilanteen rauhoittamiseen. Olisi syytä harkita muualla Euroopassa ja Kanadassa hyviksi havaittujen keinojen käyttämistä ravintola-alueen rauhoittamisessa (ks. Graham & Homel 2008). On olemassa tehokkaiksi havaittuja interventiokeinoja, joita on menestyk-

sellisesti sovellettu käytäntöön ainakin Cardiffissa, Canberrassa ja Tukholmassa. Osin on kysymys alkoholintarjoajien vastuullistamisesta, osin tätä koskevan sääntelyn ja valvonnan tiivistämisestä. Kun esimerkiksi paikalliset ammattilaiset – poliisit, terveydenhoidon työntekijät tai muut – joutuvat työssään tekemisiin paikallisten väkivallantekojen kanssa, he muun työnsä ohella ottavat selvää, missä ravitsemusliikkeessä väkivallanteko on tapahtunut, tai missä ravitsemusliikkeessä itsensä syvään humalaan juonut asiakas on iltaansa istunut (ennen kuin löysi itsensä kadulta pahoinpideltynä). Tällaisten tietojen avulla saadaan kova ja luotettava kuva erilaisten paikallisten ravintoloiden anniskelupolitiikasta. Tällaista tietoa voi hyvin käyttää ravintoloiden valvonnassa ja ohjauksessa. Jos kysymys on anniskeluluuvista – niin kuin viime kädessä on – ravitsemusliikkeet joutuvat ottamaan tilanteen vakavasti. Otteella toistaiseksi saavutetut kokemukset ovat hyviä (ks. Florence ym. 2011). Toimintatavan houkuttelevuutta lisää se, että ratkaisu on halpa: se ei edellytä muuta kuin paikallisten viranhaltijoiden aiempaa tiiviimpää, temaattista yhteistyötä. Tukholmassa parhaillaan käynnissä oleva Stad-hanke tarjoaa yhden version valmiista toimintatavoista.

Lähteet

- Bromley, R. & Thomas, C.J. (1993). The retail revolution, the car-less shopper and disadvantage, *Transactions of the Institute of British Geographers* 18, s. 222–236.
- Florence, C., Shepherd, J.P., Brennan, I. & Simon, T. (2011). Effectiveness of anonymised information sharing and use in health service, police, and local government partnership for preventing violence related injury: experimental study and time series analysis. *British Medical Journal*.
- Goss, J. (1993). The “magic of the mall”: An analysis of Form, Function and Meaning in the Contemporary Retail Built Environment. *Annals of Association of American Geographers* 83(1), s. 18–47.
- Graham, K. & Homel, R. (2008). Raising the Bar: Preventing Agression In and Around Bars, Pubs and Clubs. Cullompton: Willan Publishing.
- Kahila, M. (2011). Urbaani onni. Leppävaara koettuna. PehmoGis kyselyn tuloksia. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Aalto yliopisto. 15.3.2011.
<http://ytk.tkk.fi/fi/tutkimus/hankkeet/Leppavaara_PehmoGIS_uusi.pdf>
- Kauppa- ja palveluskeskus Galleria (2011). Galleria uudistuu! 15.03.2011.
<<http://www.kauppakeskusgalleria.fi/>>
- Kortteinen, M., Tuominen, M. & Vaattovaara, M. (2001). Helsingin sosiaalimaantieteellinen rakenne ja pahoinpitelyrikollisuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 66, s. 4.

- Kortteinen, M., Tuominen, M. & Vaattovaara, M. (2005). Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 70:2, s. 121–131.
- Koskela, H. (2000). 'The gaze without eyes': video-surveillance and the changing nature of urban space. *Progress in Human Geography* 24, 2, s. 243–265.
- Koskela, H. (2009). Pelkokierre: pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Gaudeamus, Helsinki. 397 s.
- Kyttä, M. Puustinen, S. Hirvonen, J. Broberg, A. & Lehtonen, H. (2008). Turvallinen asuinalue. Tampereen Muotiala suunnitelmissa ja kokemuksissa. Teknillinen korkeakoulu. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Julkaisu B* 93.
- Laakso, S. & Kilpeläinen, P. (2009). *Pääkaupunkiseudun yritysraportti. Yritysten ja niiden toimipaikkojen rakenne, sijoittuminen ja muutostrendit 2000-luvulla*. Edita Prima Oy, Helsinki. 150 s.
- Lahti, P., Nieminen, J., Nikkanen, A., Nummelin, J. Lylykangas, K., Vaattovaara, M., Kortteinen, M., Ratvio, R. & S. Yousfi (2010). Riihimäen Peltosaari. Lähiön ekotehokas uudistaminen. *VTT Tiedotteita* 2526, Espoo. 107 s. <http://www.vtt.fi/inf/pdf/tiedotteet/2010/T2526.pdf>
- Lehtonen, T.K. (1999). Any room for aesthetics? Shopping practices of heavily indebted consumers, *Journal of Popular Culture* 24, s. 121–136.
- Pietala, J. (2003). Päivittäistavarakaupan dynamiikka ja ostoskäyttäytyminen pääkaupunkiseudulla. *Acta Universitatis oeconomica Helsingiensis A* 217. 173 s.
- Poliisi (2011). Tiedonanto poliisin hälytystehtävistä tutkimusalueilla. Komisarior Jarmo Ojala, Itä-Uudenmaan poliisilaitos, Vantaa. 7.2.2011.
- Schulman, H. (2002). Onko Helsinki metropoli? *Teoksessa* Keskinen, V., Tuominen, M. & M. Vaattovaara (toim.) *Helsinki – pohjoinen metropoli*, 11–25. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Smolej, M. (2011). News media, crime and fear of violence. *Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia* 257. Helsinki.
- Tilastokeskus (2011). Yritys- ja toimipaikkarekisteri, toimipaikkalaskuri. http://pxweb2.stat.fi/database/Toimipaikkalaskuri/Toimipaikkalaskuri/Toimipaikkalaskuri_fi.asp
- Tuominen, M. (2010). "... öiseen aikaan ja joskus päivälläkin". Helsingin turvallisuuskyseily 2009. Helsingin kaupungin tietokeskus. *Tutkimuskatsauksia* 2010/5. 59 s.

- Vaattovaara, M., Kortteinen, M. & R. Ratvio (2010). Miten kehittää lähiötä? – tapaustudkimus Riihimäen Peltosaaresta, metropolin laidalta. *Suomen ympäristö* 46/2009. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA.
- Welsh, B. C. & Farrington, D. P. (2009). Public Area CCTV and Crime Prevention: An Updated Systematic Review and Meta-Analysis. *Justice Quarterly*, Vol. 26, No.4, s. 716–745.
- Wikström, P.-O. H. (1991). *Urban crime, criminals and victims. The Swedish experience in an Anglo-American comparative perspective*. Springer-Verlag, New York, Berlin, Heidelberg.
- Williams, P., Hubbard, P., Clark, D. & Berkeley, N. (2001). Consumption, exclusion and emotion: the social geographies of shopping. *Social & Cultural Geography*, Vol. 2, No. 2.
- Voyce, M. (2006). Shopping malls in Australia. The end of public space and the rise of 'consumerist citizenship'? *Journal of sociology* 42, s. 269–286.
- YTV = Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (2009). Raideliikenneasemien turvallisuus pääkaupunkiseudulla. *YTV:n julkaisu* 34/2009.

2. Sosioekonomisen ja alueellisen rakenteen kehitys

Hannu Lahtinen, Kalle Häkkinen, Kaisa Kinnunen ja Mari Kovasin

2.1 Johdanto

Asuinalueen turvallisuuteen ja ihmisten turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat useat eri tekijät: Alueella asuva väestö ja sen ominaisuudet määrittävät ensisijaisesti, miten alue koetaan. Väestöpohja vaikuttaa sekä alueen todellisiin riskeihin että pelon kokemuksiin – asukkaina voi olla sekä *pelkoa aiheuttavia* ihmisiä että erityisen voimakkaasti *pelon kokemuksille alttiita* yksilöitä. McCrean ja kumppaneiden artikkelin *Fear of crime in Brisbane* (McCrea ym. 2005) mukaan yksilöiden ominaisuudet ja naapuruston epäjärjestys ovat suurimmat rikollisuuden pelkoa aiheuttavat tekijät. Naapuruston levottomuuteen ja turvattomuuden tunteeseen vaikuttavat etninen heterogeenisyys, alhainen sosioekonominen asema, hajanaiset perherakenteet (family disruption) ja asukkaiden liikkuvuus (Sampson & Byron 1989).

Tämän osatutkimuksen tarkoituksena on luoda pohja alueellisten pelon kokemusten ymmärtämiseen väestöpohjan tarkastelun avulla. Tarkastelemme Tikkurilan, Leppävaaran ja Itäkeskuksen väestörakennetta ja sen kehitystä väestön sosioekonomisen ja etnisen sekä alueellisen rakenteen näkökulmasta. Kiinnostuksemme kohdistuu yhtäältä pelkoa aiheuttaviin sosiaalisiin ulottuvuuksiin, kuten huono-osaisuuteen ja sosiaalisiin ongelmiin, sekä toisaalta pelon kokemuksille altistaviin sosiaalisiin ulottuvuuksiin kuten väestön ikärakenteeseen.

Erityisessä tarkastelussa ovat sosioekonomisen skaalan ääripäiden, eli hyvä- ja huono-osaisen väestön sijoittuminen alueellisesti, sekä asukasrakenteen muutos ajassa 1990-luvun puolesta välistä nykypäivään. Hyvä- ja huono-osaisuuden mittareina käytämme koulutus- ja tulotietoja sekä työllisyyttä. Koska pelon kokemukset ovat riippuvaisia iästä ja sukupuolesta, myös ne on raportoitu tutkimuksessa. Asuntojen omistussuhteiden osalta mielenkiintomme kohdistuu erityisesti vuokra-asuntoihin, sillä niillä on tilastollisesti voimakas yhteys huono-osaisuuden ja etnisten vähemmistöjen alueelliseen kasautumiseen. Selvitämme, miten nämä muuttu-

jat vaihtelevat kolmen eri alueen välillä sekä suhteessa siihen kuntaan, jossa tutkimusalue sijaitsee, ja koko pääkaupunkiseutuun.

2.2 Aineisto ja menetelmät

Aineistonamme on käytetty Tilastokeskuksen ruututietokantaa ja Aluesarjattietokantaa sekä HSY:n SeutuCd:tä. Aluesarjoista löytyy tietoa muun muassa väestöstä, työllisyydestä, tulotasosta, asumismuodosta ja asuntokannasta. Tilastoja voi tarkastella aluesarjoista tarkimmillaan kaupunginosatasolla, joten kaupunginosan sisäisen eriytymisen selvittämiseksi käytämme lisäksi Tilastokeskuksen ruututietokantaa. Ruututietokannan avulla pääkaupunkiseutu on jaettu 250 x 250 metrin kokoiisiin ruutuihin, ja sen käyttö on erityisen käyttökelpoinen hyvä- ja huono-osaisuuden naapurustojen sisäisten, pistemäisten tihentymien paikantamisessa.

Paikkatietojen havainnollistamiseksi raportissa on useita karttoja vuosilta 1995 ja 2009 sekä tällä ajanjaksolla tapahtunutta muutosta havainnollistamaan tehtyjä kvintiilimuutoskarttoja. Kvintiilimuutoskarttoja varten alueet on ensiksi luokiteltu tutkittavan ilmiön suhteen viidenneksiin eli kvintiileihin. Sitten on otettu erityistarasteluun tutkittavan ilmiön ääripäät: parhaaseen sekä heikoimpaan viidennekseen kuuluvat ruudut, sekä laskeminen alimpaan kvintiiliin tai nouseminen ylimpään.

Tutkimusalueet olemme rajanneet pääasiallisesti hallinnollisten rajojen mukaisesti. Tässä tutkimuksessa pääkaupunkiseutu kattaa Helsingin, Espoon ja Vantaan kunnat mutta ei Kauniaisia. Itäkeskus on rajattu Helsingin osa-aluejaottelun mukaisesti. Tutkimuksessamme Tikkurila sisältää Vantaan kaupunkiosajaoittelun mukaan sekä Tikkurilan että Jokiniemen kaupunginosat ellei toisin mainita. Samoin Leppävaara kattaa Espoon jaottelun mukaisesti Etelä- ja Pohjois-Leppävaaran pienalueet ellei toisin mainita.

Käsitteet

Tässä työssä sosioekonomisen ja alueellisen rakenteen kehitystä kuvaavia muuttujia ovat asukasluku, työllisyys, koulutus, asuntorakenne, vieraskielinen väestö ja tulo rakenne. Käsitteiden määrittely pohjautuu siihen, miten ne on kunkin käsitteen pohjalla olevassa aineistolähteessä määriteltä.

Asukasluku-kappale kertoo alueella asuvat henkilöt sekä heidän ikä- ja sukupuolijakaumansa. Tiedot ovat peräisin Helsingin seudun aluesarjoista.

Työllisyys-muuttuja kuvaa väestön pääasiallista toimintaa. Siihen sisältyvät kaikki 18–74-vuotiaat vuoden viimeisellä viikolla ansiotyössä olleet henkilöt. Työllisyysluvut pohjautuvat Tilastokeskuksen ruututietokannan lukuihin. Aineistossa olevien puutteiden johdosta työllisyysprosentti on kuitenkin laskettu suhteessa 18–64-vuotiaisiin. Mikäli 65–75-vuotiaiden työssäkäynti vaihtelee voimakkaasti alueittain, niin se saattaa heikentää muuttujan validiteettia. Arvioimme kuitenkin em. ikäryhmän työssäkäynnin sen verran marginaaliseksi, että työllisyysprosentti on yhä käyttökelpoinen muuttuja.

Varsinkin korkeakoulutettujen määrä on merkittävä muuttaja alueellista eriytymistä tarkasteltaessa (Vaattovaara 1998, s. 99–102). Tutkimuksessa olemmekin valinneet tarkasteltavaksi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet yli 15-vuotiaat henkilöt. Korkeakoulutettujen henkilöiden määrissä on mukana myös he, jotka ovat suorittaneet tutkijakoulutuksen tai lääkäreiden erikoistumistutkinnot. Aineistolähteenä on ruututietokanta.

Omistusasuntojen tiedot ovat myös peräisin ruututietokannasta, arava-asuntojen määrä taas aluesarjoista. Ruututietokannassa omistusasunnot on määriteltä seuravasti: *”Omistusasunnot ovat asuntoja, joissa asunnon hallintaperuste on omistusasunto. Omistusasunnoiksi katsotaan sekä kiinteistön että asunto-osakkeiden omistukseen perustuvat asunnot sekä osaomistusasunnot.”* Omistusasuntojen prosenttiosuudet on taas laskettu suhteuttamalla ne asuntojen lukumäärään: *”Asunnolla eli asuinhuoneistolla tarkoitetaan keittiöllä, keittokomerolla tai keittotilalla varustettua yhden asuinhuoneen tai useampia asuinhuoneita käsittävää, ympärivuotiseen asumiseen tarkoitettua kokonaisuutta, jonka huoneistoala on vähintään 7 m².”* (Ruututietokanta 2009, s. 9.)

Arava-asunnoilla puolestaan tarkoitetaan valtion Arava-lainalla tuotettua asuntoa, jonka vuokra määräytyy kustannusvastaavuusperiaatteella¹. Asuntojen kokonaisuudessa on pieniä eroja arava- ja omistusasuntoja tarkastelevissa luvuissa, mikä johtuu eroista lähdeaineistossa.

Alueiden etnisen jakauman ja maahanmuuttajataustaisen väestön selvittämiseksi on tarkasteltu vieraskielisten määriä ja osuuksia vuosilta 1999 ja 2010. Vieraskielisyys on kohtalaisen hyvä maahanmuuttajataustaisuuden indikaattori (Vilkama 2006, s. 30–31). Äidinkieli ei useimmiten muutu, vaikka kansalaisuus tai asuinmaa vaihtuisi. Toisaalta vieraskielisten tarkastelussa on myös haittapuolia. Esimerkiksi toisen polven maahanmuuttajat perivät usein äidinkielen vanhemmiltaan ja Ruotsista muuttaneet ruotsia äidinkielenään puhuvat lasketaan ruotsinkielitä puhuvien ryhmään suomenruotsalaisten kanssa.

Vertailualueiden tulorakennetta tarkastellaan mediaanitulojen ja tuloluokkien perusteella. Vertailualueiden keskinäisiä eroja tarkastellaan Tilastokeskuksen ruututietokannasta laskettujen keskiarvojen ja karttojen avulla. Tuloluokat on jaettu Tilastokeskuksen ruututietokannassa koko Suomen tulodesiilien mukaan sekä kuluttajatalouksien että kuluttajien osalta. Hyvätuloiisiin kuuluu jaon mukaan kaksi ylintä tulodesiiliä, eli eniten tienaa viidennes. Pienituloisiin on laskettu vastavasti kaksi alinta tulodesiiliä, eli vähiten tienaa viidennes. Keskituloiisiin jää kahden aiemman ryhmän väliin jäävä osuus eli 60 prosenttia kaikista kuluttajatalouksista tai kuluttajista.

---

¹ Tilastokeskuksen Internet-sivut. http://www.stat.fi/meta/kas/arava_asunto.html
16.3.2010

2.3 Asukasluku

Tutkimuksessa vertailtavat alueet: Tikkurila, Leppävaara ja Itäkeskus, ovat kaikki tarkasteluajanjaksollamme vuosina 1995–2010 kasvaneet väestömäärältään nopeammin kuin pääkaupunkiseutu keskimäärin. Nopeimmin on kasvanut Leppävaara (väkiluvun kasvu 71 %) ja suhteessa hitaimmin Tikkurila (25 %). Tikkurila ja Leppävaara ovat väkiluvultaan suurin piirtein yhtä suuret. Asukasluvut ovat 10 000 asukkaan molemmin puolin. Itäkeskuksen asukasluku on noin puolet vertailualueiden määrästä. Tutkimusalueet muistuttavat toisiaan sukupuolirakenteeltaan: kaikilla vertailualueilla asuu hiukan enemmän naisia kuin miehiä. (Taulukko 1.)

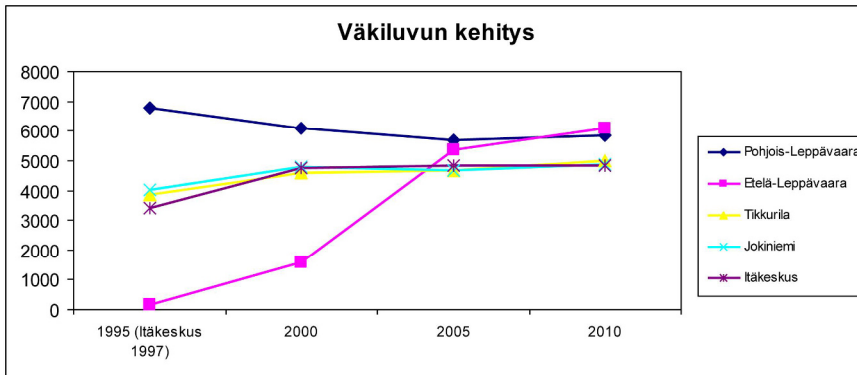
Taulukko 1. Väestömäärä ja sen muutos tutkimusalueittain 1995 ja 2010, suluissa naisten osuus (Aluesarjat 2011).

	1995 (Itäk. 1997)	2010	Muutos 1995–2010
Tikkurila	7 879	9 831 (53 %)	25 %
Leppävaara	6 948	11 915 (51 %)	71 %
Itäkeskus	3 409	4 821 (54 %)	41 %
PKS	866 648	1 025 316 (52 %)	18 %

Kun Tikkurilan keskusta ja Jokiniemi sekä Pohjois- ja Etelä-Leppävaara erotetaan toisistaan, saadaan viisi väestömäärältään suhteellisen samankokoista aluetta, joiden väestönkehitystä on havainnollistettu taulukossa 2 ja kuvassa 4.

Taulukko 2. Väestömäärä pienalueittain 1995–2010 sekä kasvuprosentti (Aluesarjat 2011).

	1995 (Itäk.1997)	2000	2005	2010	Kasvu-% 1995–2010
Tikkurila	3 851	4 609	4 650	4 976	29 %
Jokiniemi	4 028	4 792	4 688	4 855	21 %
P-Leppävaara	6 787	6 081	5 700	5 835	-14 %
E-Leppävaara	161	1 569	5 379	6 080	3 676 %
Itäkeskus	3 409	4 761	4 833	4 821	41 %

Kuva 4. Väkiluvun kehitys (Aluesarjat 2011).

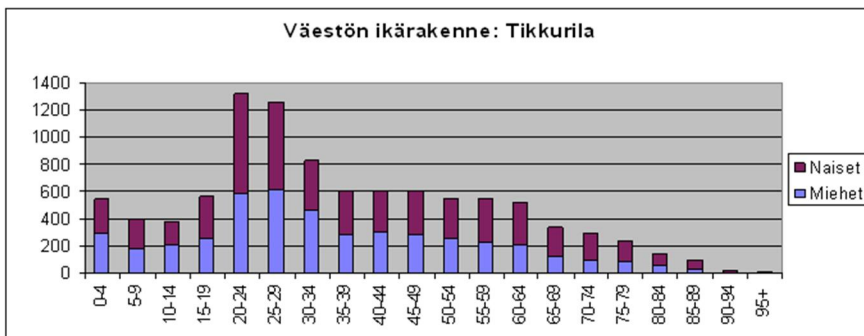
Lukuja tarkastellessa ensimmäisenä esille nousee Etelä-Leppävaaran huima väestönkasvu: alue onkin käytännössä rakennettu tarkasteluajanjaksomme aikana. Pohjois-Leppävaaran väkiluku puolestaan on vähentynyt. Itäkeskuksen, Tikkurilan ja Jokiniemen väkiluku taas kasvoi voimakkaasti 1990-luvun lopulla ja on 2000-luvulla asettunut tasaisesti vajaaseen viiteen tuhanteen.

2.4 Väestön ikäjakauma

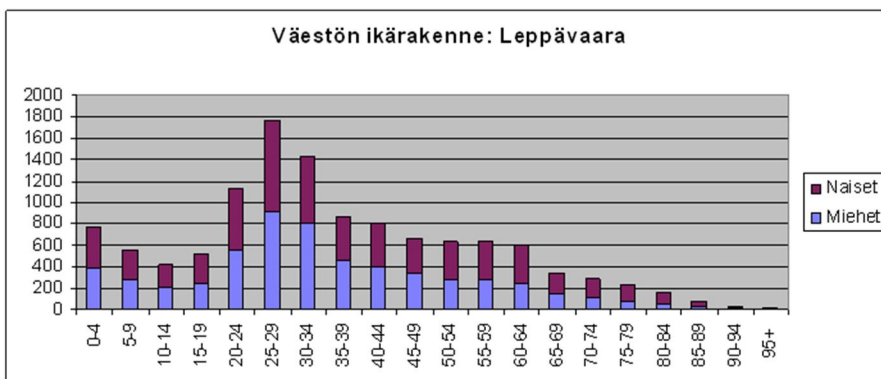
Alueet muistuttavat toisiaan ikärakenteeltaan, kun väestöä tarkastellaan kolmessa ikäluokassa: lapset, aktiivi-ikäiset ja vanhukset. Ainoastaan Itäkeskuksessa aktiivi-ikäisiä on jonkin verran vertailualueita vähemmän. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Väestön ikärakenne 2010 (Aluesarjat 2011).

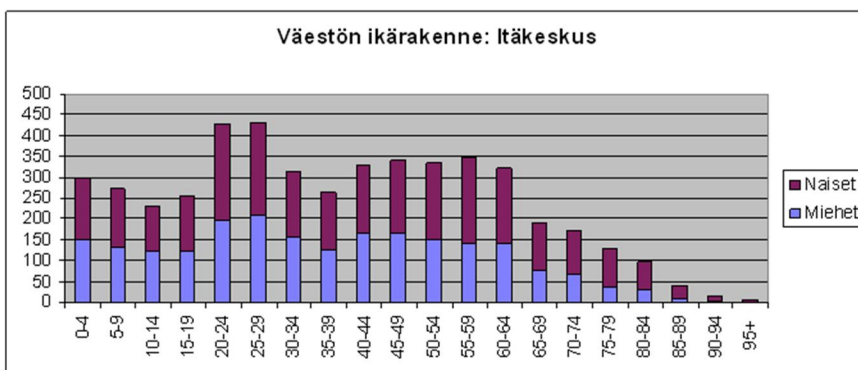
	Tikkurila	Leppävaara	Itäkeskus
0–14-vuotiaat	1 321 (13 %)	1 746 (15 %)	803 (17 %)
15–64-vuotiaat	7 378 (75 %)	9 040 (76 %)	3 366 (70 %)
Yli 65 -vuotiaat	1 132 (12 %)	1 129 (9 %)	652 (13 %)
Yhteensä	9 831 (100 %)	11 915 (100 %)	4 821 (100 %)

Kuva 5. Väestön ikärakenne: Tikkurila (Aluesarjat 2011).

Kuva 6. Väestön ikärakenne: Leppävaara (Aluesarjat 2011).

Kuva 7. Väestön ikärakenne: Itäkeskus (Aluesarjat 2011).

Eroja sen sijaan syntyy hiukan enemmän, kun tarkastellaan väestöä viiden vuoden ikäryhmissä. Huoltosuhteen kannalta heikoimpana ikärakenteeltaan näyttäytyy yhä Itäkeskus, ja myös sen työikäinen väestö on vertailualueita iäkkäämpää. Toisaalta myös nuoria on huomattavasti Tikkurilaa ja Leppävaaraa enemmän. Leppävaaran ikäpyramidi on tässä suhteessa edullinen: 25–35-vuotiaita on paljon. Tikkurilassa suurin ikäryhmä puolestaan on 20–29-vuotiaat, erityisesti 20–24-vuotiaita naisia on suhteellisen paljon. (Kuvat 5–7.)

2.5 Työllisyys

Taulukko 4. Työllisyys tutkimusalueilla 1995 ja 2009 sekä sen muutos, % (Ruututietokanta 1995 ja 2009).

	1995	2009	Muutos
Tikkurila	65,7	72,2	9,8
Leppävaara	69,8	77,0	10,3
Itäkeskus	56,5	63,0	11,4
Vantaa	63,9	74,4	16,4
Espoo	67,4	74,8	10,9
Helsinki	67,7	71,8	6,1
Pääkaupunkiseutu	65,4	73,0	11,6

Työllisyystilastojen valossa tutkimusalueet poikkeavat toisistaan jopa neljätöistä prosenttiyksikköä, ja myös alueiden kehitys vuosien 1995–2009 välisenä aikana poikkeaa toisistaan. Itäkeskus asemoituu työllisyyden peränpitäjäksi, mutta työllisyyden suhteellisessa kehityksessä Tikkurilan asema on vielä heikompi.

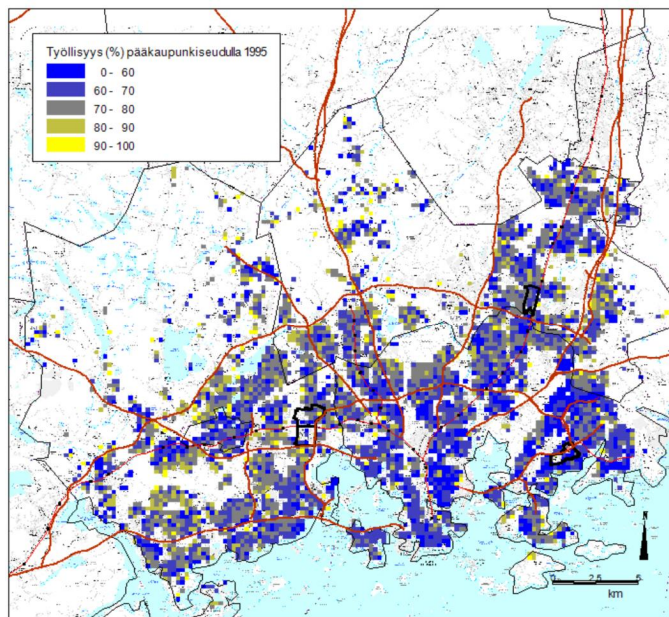
Leppävaaran työllisyys on selvästi korkein ja Itäkeskuksen matalin (taulukko 4). Tikkurila asemoituu alueiden välisessä vertailussa näiden keskusten väliin ja jää hieman Vantaan sekä myös koko pääkaupunkiseudun keskiarvon alapuolelle. Erityisen merkittävää on, että Tikkurilan työllisyyskehityksessä kvintiilimuutostarkastelun² (kuva 11) mukaan vuodesta 1995 vuoteen 2009 Tikkurilan alue näyttää jossain määrin taantuneen verrattuna pääkaupunkiseudun yleiseen tasoon. Tarkastelu osoittaa, että Tikkurilan työllisyys on niissä ruuduissa, jotka nousevat kartassa esille, joko säilynyt alimmassa viidenneksessä tai pudonnut sinne. Viimeisten 15 vuoden aikana tapahtunut työllisyyden yleinen nousu 1990-luvun lama-vuosista on 11,6 prosenttia koko pääkaupunkiseudulla (taulukko 4). Kaikki tutkimusalueemme ovat jossain määrin seuranneet tätä kehityslinjaa, sillä kaikilla alueilla työllisyys on parantunut, mutta Tikkurilassa suhteellinen parannus on ollut muita alueita hitaampaa. Huomattavaa myös on, että Vantaalla kokonaisuudessaan työllisyys on kasvanut pääkaupunkiseudun kunnista eniten.

---

² Tämän tutkimuksen kvintiilimuutostarkastelussa seurataan parhaaseen ja heikoimpaan viidennekseen sijoittuneita ruutuja, sekä niitä ruutuja, jotka ovat joko laskeneet alimpaan tai nousseet ylimpään kvintiiliin.

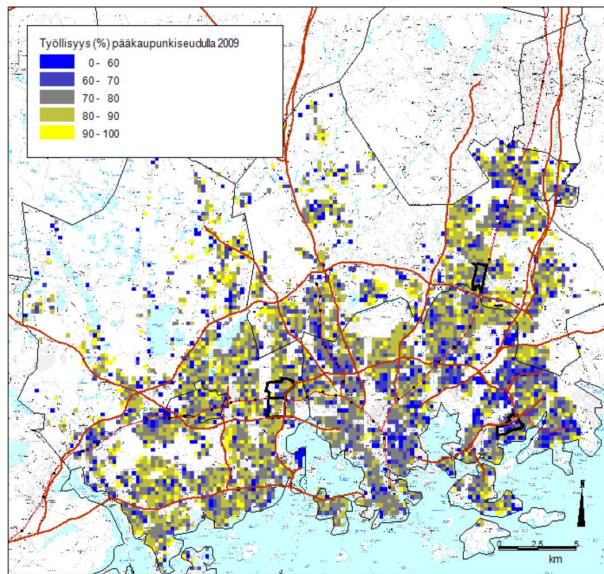
Kuvassa 9 on tuotu esiin pääkaupunkiseudun alueittaiset erot vuonna 2009. Läntinen pääkaupunkiseutu, Leppävaara mukaan lukien, erottuu itään verrattuna jokseenkin korkeamman työllisyyden alueena. Heikoin tilanne on Itä-Helsingissä, johon Itäkeskus kuuluu. Vuonna 1995 tilanne oli eri alueiden välillä tasaisempi, tuolloin laman aiheuttaman työttömyyden vaikutukset näkyivät kauttaaltaan melko samankaltaisena koko pääkaupunkiseudulla (kuva 8).

Kuvassa 10 havainnollistettu työllisyyden tarkastelu tutkimusalueittain vuonna 2009 tuo esiin alueiden sisäiset erot sekä juna- ja metroratojen vaikutuksen. Kaikilla alueilla suurin osa matalimman työllisyysprosentin saavista ruuduista sijaitsee metro- tai junareitin varrella. Yleisesti Itäkeskus asemoituu selvästi heikoimpana alueena, jossa työllisyysaste on kauttaaltaan matala. Leppävaaran ja Tikkurilan sisällä vaihtelua matalampien ja korkeampien työllisyysarvojen välillä esiintyy Itäkeskusta enemmän.

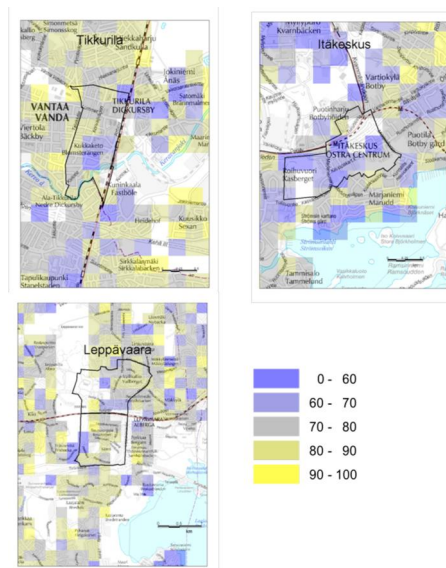

Kuva 8. Työllisyys pääkaupunkiseudulla vuonna 1995, % (Ruututietokanta 1995).

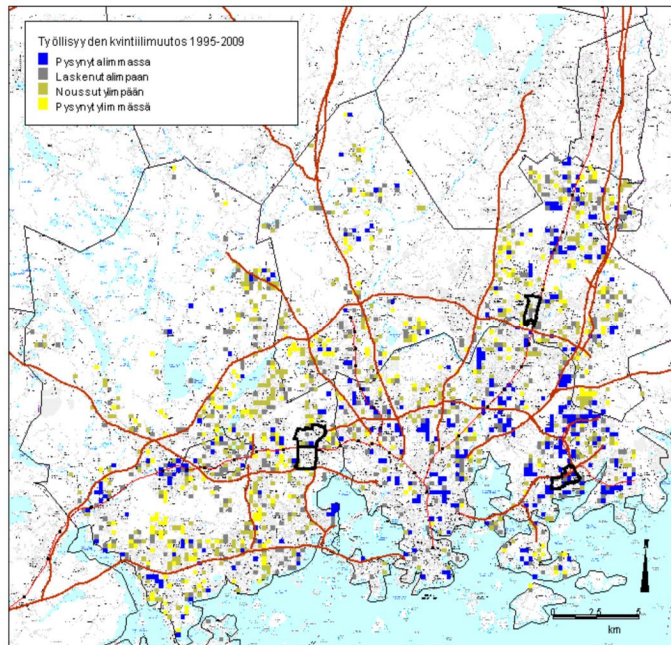

Kuva 9. Työllisyys pääkaupunkiseudulla vuonna 2009, % (SeutuCD 2009 & Ruututietokanta 2009).

Kuva 10. Työllisyys tutkimusalueittain vuonna 2009, % (SeutuCD 2009 & Ruututietokanta 2009).

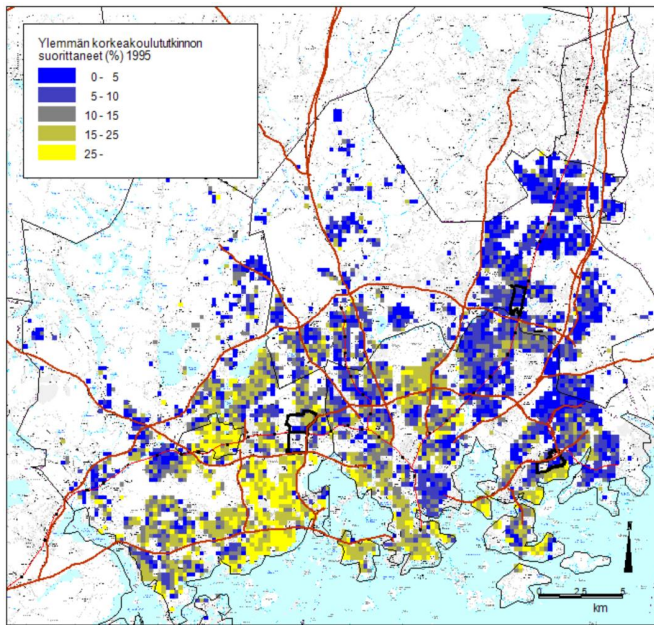
Kuva 11. Työllisyyden kvinttilimuutos vuosina 1995–2009 (SeutuCD 2009 ja Ruututietokanta 1995 & 2009).

2.6 Koulutus

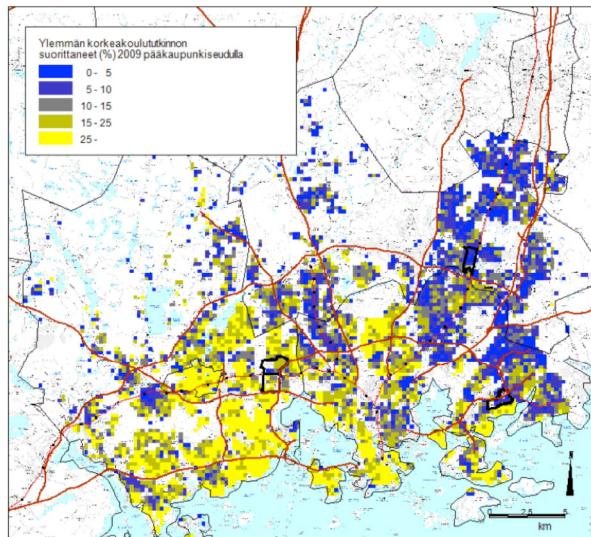
Taulukko 5. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus yli 15-vuotiaista 2009 (%), suluissa kaupungin keskiarvo (Ruututietokanta 2009).

	Ylempi korkeakoulututkinto, %	
Tikkurila	6	(Vantaa 7)
Leppävaara	16	(Espoo 18)
Itäkeskus	6	(Helsinki 15)
Pääkaupunkiseutu	14	

Taulukon 5 mukaan Leppävaarassa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus on lähes kolminkertainen verrattuna Tikkurilaan ja Itäkeskukseen. Pääkaupunkiseudun kokonaistilannetta tarkasteltaessa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus kasvaa merkittävästi siirryttäessä idästä länteen (kuvat 12 ja 13).

Kuva 12. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet vuonna 1995, % (SeutuCD 2009 ja Ruututietokanta 1995).

Kuva 13. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet vuonna 2009 (SeutuCD 2009 ja Ruututietokanta 2009).

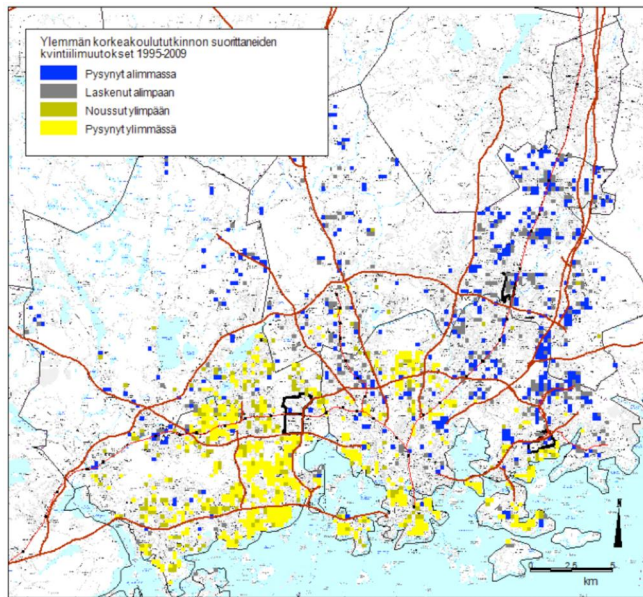
Vuonna 1995 ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus oli nykyistä matalampi, ja korkeimmin koulutetut olivat sijoittuneet lähinnä seudun läntisiin osiin (kuva 12), ja tilanne oli samankaltainen myös vuonna 2009 (kuva 13). Espoossa on selvästi eniten korkeakoulutettuja, ja kvintiilimuutoskartta (kuva 14) antaa kenties viitteitä siitä, että Espoon asema on myös vahvistunut pääkaupunkiseudun yleiseen tasoon verrattuna. Sen sijaan etenkin Vantaalla ja ylipäätään pääkaupunkiseudulla itään siirryttäessä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrät ovat suhteellisesti heikommat. Vantaalla ja Itä-Helsingissä olikin laajoja alueita, joilla vain 0–5 prosenttia oli suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon.

Tarkasteltaessa lähemmin kohdealueita ovat alueelliset erot hyvin havaittavissa (kuva 15). Tikkurilassa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita vuonna 2009 oli yhteensä 514 henkilöä, ja näiden osuus koko alueen väestöstä on 6 prosenttia. Tämä onkin lähellä Vantaan keskiarvoa (7 %). Sen sijaan verrattuna koko pääkaupunkiseutuun, jossa 14 prosenttia on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon, Tikkurila jää reilusti alle keskiarvon. Kvintiilimuutoskartta antaa viitteitä, että Tikkurilassa korkeasti koulutettujen osuus on laskenut suhteessa seudun keskiarvoon viimeisen 15 vuoden aikana. Itäkeskuksen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus näyttäytyy samansuuntaisena Tikkurilan kanssa.

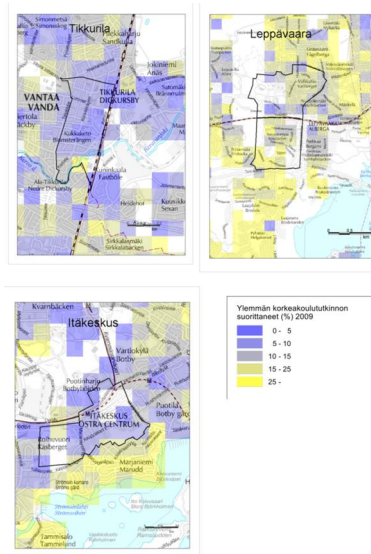
Itäkeskuksessa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus vuonna 2009 oli kuusi prosenttia. Tämä määrä on selvästi alle Helsingin keskiarvon, jossa ylemmän korkeakoulututkinnon oli suorittanut vuonna 2009 noin 15 prosenttia. Alueen tilanne ei myöskään ole muuttunut merkittävästi tarkastelujaksolla, vaan korkeakoulutettujen osuus on pysynyt noin 10 prosentissa. Itäkeskuksen lähialueista ainoastaan Marjaniemi erottuu suurella ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrällään, joka on yli 25 prosenttia.

Leppävaara on vertailualueista selvästi koulutetuin. Leppävaarassa oli vuonna 2009 suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon yhteensä 16 prosenttia väestöstä, mikä on hiukan vähemmän kuin Espoon keskiarvo (18 %) mutta edellä koko pääkaupunkiseudun keskiarvoa (14 %). Pohjois-Leppävaarassa rautatien läheisillä alueilla on vähiten ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita.

Kuva 14. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden kvintiliimuutokset 1995–2009. (SeutuCD 2009 ja Ruututietokanta 1995 & 2009).

Kuva 15. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet 2009 tutkimusalueittain, % (SeutuCD 2009 ja Ruututietokanta 2009).

2.7 Asuntorakenne

2.7.1 Aravavuokra-asunnot

Taulukko 6. Aravavuokra-asunnot tarkastelualueilla vuonna 2009 (Tilastokeskus 2011).

	Asuntoja yht.	Aravavuokra- asuntoja	Arava-asuntojen % -osuus
Tikkurila	3 125	520	17
Jokiniemi	2 726	1 007	37
Tikkurila yhteensä	5 851	1 527	26 (Vantaa 16)
Pohjois- Leppävaara	3 487	606	17
Etelä-Leppävaara	3 311	290	9
Leppävaara yhteensä	6 798	896	13 (Espoo 15)
Itäkeskus	2 553	1 214	48 (Helsinki 16)
Pääkaupunkiseutu	532 071	83 359	16

Kaikki vertailualueet ovat pääkaupunkiseudun keskiarvoon nähden varsin vuokra-asuntovaltaisia, ja omistusasuntojen osuus on erityisen matala Tikkurilassa ja Itäkeskuksessa. Itäkeskus ja Tikkurila erottuvat seudun keskiarvosta myös suhteellisen korkealla aravavuokra-asuntojen osuudella (taulukko 6).

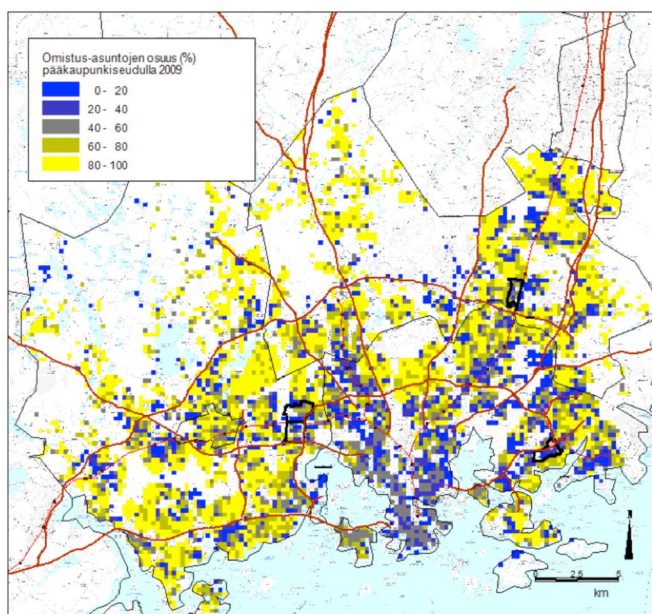
Tikkurilassa oli, Jokiniemen alue mukaan luettuna, vuonna 2009 aravavuokra-asuntoja 5 851 kappaletta. Aravavuokra-asuntojen osuus koko asuntokannasta oli 26 prosenttia, joka on selkeästi Vantaan keskiarvoa korkeammalla. Osuutta nostaa ylöspäin erityisesti junaradan itäpuolella sijaitseva Jokiniemi, jonka aravavuokra-asuntojen osuus on 37 prosenttia. Ilman Jokiniemeä Tikkurilan Aravavuokra-asuntojen osuus on lähellä Vantaan keskimääräistä tasoa. Leppävaarassa aravavuokra-asuntoja on 13 prosenttia asuntokannasta, mikä on hyvin lähellä koko Espoon aravavuokra-asuntojen osuutta. Tikkurilan tapaan Aravavuokra-asuntojen osuudet poikkeavat toisistaan junaradan eri puolilla. Pohjois-Leppävaarassa Aravavuokra-asuntoja on 17 prosenttia, kun taas Etelä-Leppävaarassa osuus on 9 prosenttia. Itäkeskuksessa Aravavuokra-asunnot muodostavat asuntokannasta lähes puolet.

Vertailussa koko pääkaupunkiseudun Aravavuokra-asuntojen osuuteen, joka vuonna 2009 oli 16 prosenttia, Itäkeskus ja Tikkurila kohoavat reilusti keskiarvon yläpuolelle. Sen sijaan Leppävaarassa Aravavuokra-asuntoja on pääkaupunkiseudun keskiarvoa vähemmän.

2.7.2 Asuntojen omistussuhteet

Taulukko 7. Omistusasuntojen osuus asunnoista vuonna 2009, % (Ruututietokanta 2009).

Tikkurila	32	(Vantaa 56)
Leppävaara	38	(Espoo 57)
Itäkeskus	29	(Helsinki 45)
Pääkaupunkiseutu	50	

Kuva 16. Omistusasuntojen osuus (%) pääkaupunkiseudulla 2009. (SeutuCD 2009 ja Ruututietokanta 2009).

Omistusasuntojen osuus asunnoista on suhteellisen vähäinen kaikilla tutkimusalueillamme. Vertailualueista Leppävaarassa omistusasuntojen osuus on korkein (38 % kaikista asunnoista), sitten Tikkurilassa (32 %) ja matalin se on Itäkeskuksessa (29 %). Tulokset mukailivat aravavuokra-asuntojen järjestystä sillä erolla, että Leppävaarassa on pääkaupunkiseudun keskiarvoa enemmän vuokra-asuntoja, mutta vähemmän aravavuokra-asuntoja. Tikkurila puolestaan erottuu suhteessa kaupunkinsa keskiarvoon muita vertailualueita pienemmällä omistusasunto-osuudellaan: Tikkurilassa omistusasuntoja on vain 57 % Vantaan keskiarvosta, kun Leppävaarassa ja Itäkeskuksessa vastaavat luvut ovat 66 % ja 63 %. (Taulukko 7.)

Kuvassa 16 on selvästi nähtävillä, kuinka kaikilla tutkimusalueillamme omistusasuntojen osuus on pienempi kuin niitä ympäröivillä alueilla. Itäkeskuksessa ja Tikkurilassa omistusasunnot ovat jakautuneet suhteellisen tasaisesti, Jokiniemessä tosin omistusasunnot ovat sijoittuneet itäpuolelle. Leppävaarassa puolestaan radan varrella omistusasuntojen osuus on pieni ja kauempana taas suurempi. Asuntokanta selittääkin tulevia havaintoja tulo rakenteesta. Asuntojen hallintasuhte – pieni omistusasuntojen ja suuri Aravavuokra-asuntojen osuus – erottelee omalta osaltaan asujaimiston oman kaupunkinsa mediaanitulojen keskiarvon alapuolelle.

2.8 Vieraskielinen väestö

Taulukko 8. Muut kuin suomen- tai ruotsinkieliset asukkaat vuonna 1999 ja 2010, % (Aluesarjat 2011).

	Itäkeskus	Tikkurila	Leppävaara	Pääkaupunkiseutu
1999	9,6	4,1	4,1	4,4
2010	22,8	11,3	11,1	9,6
Kasvu- %	137,5	175,6	170,7	118,2

Valtaosa tutkimusalueidemme asukkaista puhuu äidinkielenään suomea. Ruotsinkieliset ovat kaikilla alueilla pieni vähemmistö: ruotsia puhui vuonna 2010 Tikkurilassa ja Itäkeskuksessa 3 prosenttia sekä Leppävaarassa 4 prosenttia väestöstä.

Muita kieliä puhuu myös selvä vähemmistö, mutta tämän ryhmän osuus on yli kaksinkertaistunut vuosien 1999 ja 2010 välillä (taulukko 8). Vieraskielisten osuudet ovat Leppävaarassa ja Tikkurilassa suhteellisen lähellä pääkaupunkiseudun keskiarvoa, joskin niissä vieraskielisten osuuden kasvuvauhti on ollut vuosien 1999 ja 2010 välillä pääkaupunkiseudun yleistä kehitystä nopeampaa, ja tätä nykyä ne asettuvat hieman pääkaupunkiseudun keskiarvon yläpuolelle. Itäkeskuksessa puolestaan on selvästi pääkaupunkiseudun keskiarvoa enemmän vieraskielisiä, ja myös Itäkeskuksessa vieraskielisten kasvuvauhti on ollut keskimääräistä kovempaa.

Tikkurilassa vieraskielisiä oli 4 prosenttia väestöstä vuonna 1999 ja 11 prosenttia vuonna 2010. Vieraskielisten määrä on Tikkurilassa kasvanut nopeasti: se on reilussa kymmenessä vuodessa siis lähes kolminkertaistunut. Vuonna 1999 Tikkurilan vieraskielisten osuus oli hieman yli koko Vantaan keskiarvon, mutta jäi pääkaupunkiseudun keskiarvon alapuolelle. Vuonna 2010 Tikkurilan vieraskielisten osuus kuitenkin ylitti sekä Vantaan että pääkaupunkiseudun vieraskielisten osuudet.

Leppävaarassa vieraskielisten osuus koko väestöstä oli 4 prosenttia ja vuonna 2010 osuus oli noussut 11 prosenttiin. Vieraskielisten osuus väestöstä on Leppävaarassa ollut lähes identtinen Tikkurilan kanssa eli osuudet ovat hieman Espoota ja pääkaupunkiseutua korkeammalla, ja Tikkurilan tavoin osuus on tarkasteluajan jakson aikana lähes kolminkertaistunut.

Itäkeskuksessa muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten osuus väestöstä on hyvin suuri. Jo vuonna 1999 Itäkeskuksen väestöstä lähes 10 prosenttia oli vieraskielisiä. Vuonna 2010 vieraskielisiä oli Itäkeskuksessa jo 23 prosenttia. Vieraskielisten osuus oli Itäkeskuksessa yli kaksinkertainen pääkaupunkiseudun keskiarvoon verrattuna molempina vuosina. Vieraskielisen väestön osuudet ovat suuria Helsingin itäisissä osissa ja Itäkeskus kuuluukin Meri-Rastilan, Kallahden ja Kivikon ohella osa-alueisiin, joissa on suurimmat vieraskielisten osuudet. Korkea vieraskielisten osuus Itäkeskuksessa on yhteydessä myös aravavuokra-asuntojen korkeaan osuuteen alueen asunnoista. Helsingin vieraskielinen väestö on keskitynyt huomattavissa määrin julkiselle vuokra-asuntosektorille, ja ilmiö on havaittavissa, jos vertaa vieraskielisten osuuksia aravavuokra-asuntojen osuuksiin.

2.9 Tulorakenne

2.9.1 Mediaanitulot

Taulukko 9. Mediaanitulot alueittain vuonna 2009, suluissa kaupungin keskiarvo (Ruututietokanta 2009).

Tikkurila	23 725	
Jokiniemi	20 622	(Vantaa 25 478)
Pohjois-Leppävaara	24 959	
Etelä-Leppävaara	25 116	(Espoo 29 159)
Itäkeskus	18 354	(Helsinki 24 450)
Pääkaupunkiseutu	25702	

Mediaanituloiltaan kaikki vertailualueet jäivät oman kaupunkinsa mediaanitulojen keskiarvon alapuolelle (taulukko 9). Tikkurilan keskustan sekä erityisesti Etelä- ja Pohjois-Leppävaaran mediaanitulot ovat kuitenkin hyvin lähellä pääkaupunkiseudun keskiarvoa. Heikoimpia alueita mediaanituloiltaan ovat Jokiniemi ja Itäkeskus, ja havainto on yhteydessä aikaisempiin havaintoihin alueiden työllisyydestä, koulutuksesta ja aravavuokra-asuntojen korkeista osuuksista.

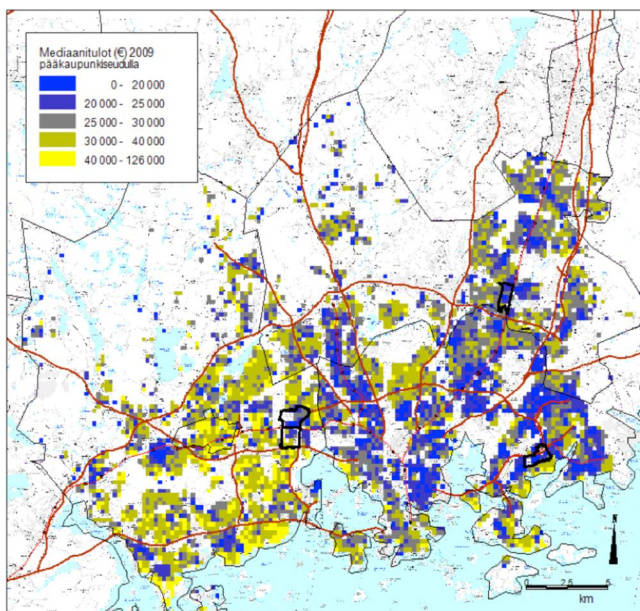
Vuonna 2009 kuluttajien mediaanitulot Tikkurilassa olivat 23 725 euroa ja Jokiniemessä 20 622 euroa. Tikkurila (radan länsipuolinen alue) jäi vähän alle 2 000 euroa Vantaan ja pääkaupunkiseudun asukkaiden vuosittaisista mediaanituloista. Radan itäpuolinen Jokiniemi puolestaan jäi noin 5 000 euroa Vantaan ja pääkaupunkiseudun mediaanitulojen alapuolelle.

Mediaanitulot Leppävaarassa olivat noin 25 000 euroa. Leppävaaran mediaanitulot olivat hyvin lähellä pääkaupunkiseudun mediaanituloja, mutta koko Espoossa mediaanitulot olivat keskimäärin yli 4 000 euroa korkeammalla. Leppävaaralla oli korkeammat mediaanitulot verrattuna Tikkurilaan ja Itäkeskukseen, mutta suhteessa omaan ympäristöönsä se erottuu selvästi heikompana. Mediaanituloja kuvaavasta kartasta on selkeästi havaittavissa pienempituloisten keskittyminen radan tuntumaan, erityisesti sen pohjoispuolelle.

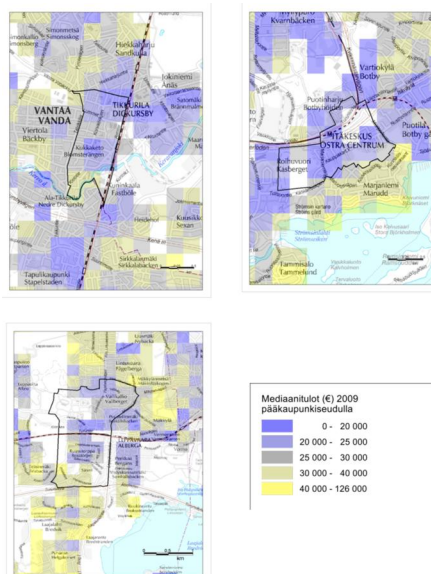
Itäkeskuksen asukkaiden mediaanitulot vuonna 2009 olivat noin 18 000 euroa. Itäkeskuksen mediaanitulot olivat selkeästi matalimmat ja jäivät huomattavasti sekä Helsingin että pääkaupunkiseudun mediaanituloista.

Mediaanituloja kuvaavasta kartasta on selvästi havaittavissa ero pääkaupunkiseudun läntisten ja itäisten osien välillä (kuvat 17 ja 18). Espoo erottautuu mediaanitulojen suhteen selkeästi varakkaampana kokonaisuutena muutamaa pienempituloisten keskittymää lukuun ottamatta. Pienituloiset keskittyvät yleisesti junaratojen ja suurien liikenneväylien tuntumaan. Tutkimusalueiden tarkastelu osoittaa saman ilmiön. Erityisesti Leppävaaran mediaanituloja kuvaavasta kartasta on selkeästi havaittavissa matalampien mediaanitulojen keskittyminen junaradan ympärille. Tikkurila ei erotu kovinkaan matalatuloisena alueena, jos sitä vertaa Vantaaseen yleensä tai muihin junaradan aseman seutuihin. Jokiniemen alueella radan länsipuolella on huomattavasti selkeämmin esille nouseva matalatuloisten keskittymä. Itäkeskuksessa on vertailtavista alueista matalimmat mediaanitulot, ja tämä näkyy myös kartalla. Ero on jälleen huima viereiseen Marjaniemen alueeseen verrattuna.

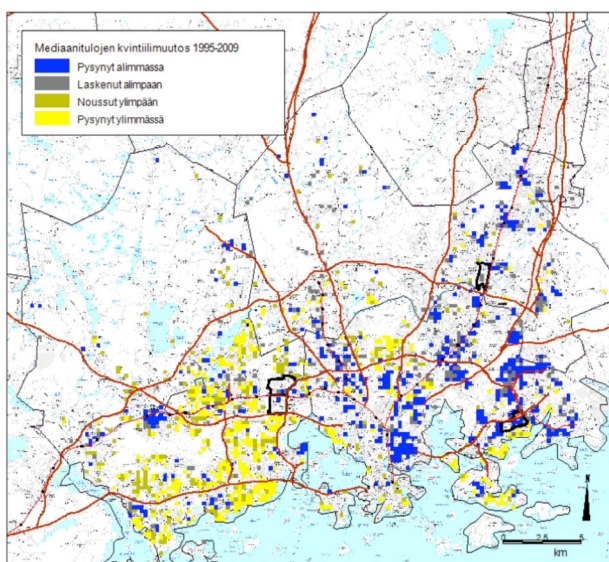
Mediaanitulojen kvintiilimuutosta kuvaavassa kartassa (kuva 19) kaikki kolme tarkasteltavaa aluetta erottautuvat jokseenkin negatiivisessa valossa. Tikkurilan alueella ainoat kvintiilimuutostarkastuksessa näkyvät ruudut ovat laskeneet alimpaan kvintiiliin. Jokiniemessä puolestaan on myös alimmassa kvintiilissä pysyneitä ruutuja. Verrattaessa pääradan muihin asemiin Tikkurila ei mediaanitulojen valossa ole erityisen huonossa asemassa. Leppävaarassa alimmassa kvintiilissä pysyneet tai siihen laskeneet alueet ovat odotetusti radan tuntumassa. Itäkeskuksessa kaikki kartassa näkyvät ruudut ovat pysyneet alimmassa viidenneksessä.

Kuva 17. Mediaanitulot pääkaupunkiseudulla vuonna 2009 (SeutuCD 2009 ja Ruututietokanta 2009).

Kuva 18. Mediaanitulot tutkimusalueittain vuonna 2009 (SeutuCD 2009 ja Ruututietokanta 2009).

Kuva 19. Mediaanitulojen kvintiilimuutos 1995–2009 (SeutuCD 2009 ja Ruututietokanta 1995 & 2009).

2.9.2 Tuloluokat

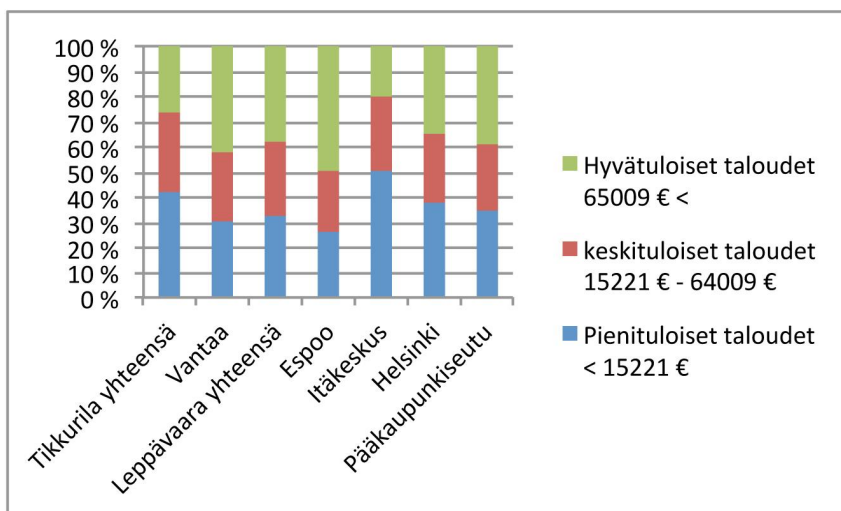
Vertailualueiden tarkastelu tuloluokittain asettaa alueet keskenään samaan järjestykseen kuin useimpien muidenkin sosioekonomisten muuttujien mukaiset tarkastelut (kuvat 20 ja 21). Leppävaara erottautuu edukseen muista alueista niin talouksien kuin kuluttajien tulo rakenteenkin tarkastelussa. Itäkeskuksessa tilanne on huonoin. Pienituloisten osuus on alueella suurin ja hyvätuloisten osuus taas selkeästi pienin. Tikkurila sijoittuu tulo rakenteeltaan Itäkeskuksen ja Leppävaaran välimaastoon. Keskituloisten osuuksien vaihtelu sen sijaan ei ole alueiden välillä suurta.

Tikkurilan kuluttajatalouksista oli 42 prosenttia pienituloisia vuonna 2009. Vantaalla pienituloisia talouksia oli 30 prosenttia ja pääkaupunkiseudulla 34 prosenttia. Pienituloisten osuus on siis huomattavan korkea Tikkurilan alueella. Tikkurilan heikko tulo rakenne näkyy tätäkin paremmin hyvätuloisten osuudessa. Hyvätuloisia oli Tikkurilassa 26 prosenttia, joka on 16 prosenttiyksikköä Vantaan keskiarvon alapuolella. Leppävaarassa pienituloisia oli noin kolmannes väestöstä. Vaikka pienituloisia on enemmän verrattaessa Espoon keskiarvoon, se ei erotu koko pääkaupunkiseutuun verrattuna. Hyvätuloisia Leppävaarassa oli 37 prosenttia. Tämä on huomattavasti suurempi osuus kuin Itäkeskuksessa ja Tikkurilassa. Leppävaaran kuluttajatalouksien tulo rakenne onkin hyvin lähellä pääkaupunkiseudun keskiarvoja. Espooseen verrattaessa se näyttäytyy kuitenkin heikkona johtuen Espoon erittäin hyvästä tulo rakenteesta. Itäkeskuksen kuluttajatalouksista puolet lasketaan pienituloisiksi. Hyvätuloisten talouksien osuus on ainoastaan 20 pro-

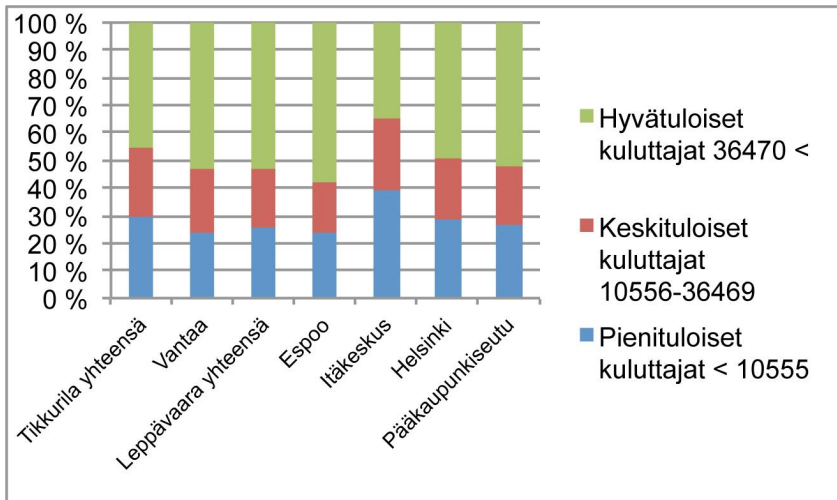
senttia, mikä toisaalta vastaa hyvätuloisten talouksien määritelmällistä osuutta koko valtakunnan tasolla. Itäkeskuksen tulorakenne on kuitenkin sekä Helsinkiin että pääkaupunkiseutuun verrattuna erittäin pienituloispainotteinen.

Tuloluokkien vertailu alueiden välillä kuluttajien mukaan asettaa alueet vastaavaan järjestykseen. Leppävaaran tulorakenne on Itäkeskusta ja Tikkurilaa parempi. Se on osuuksiltaan lähes identtinen pääkaupunkiseudun keskiarvon kanssa. Itäkeskus edustaa toista ääripäätä. Pienituloisia tulonsaajia on jopa 39 prosenttia ja hyvätuloisia 35 prosenttia. Tikkurila sijoittuu Itäkeskuksen ja Leppävaaran välille, joskin on hieman lähempänä Leppävaaran osuuksia.

Huomionarvoista on, että keskituloisia on pääkaupunkiseudulla hyvin vähän suhteutettuna tuloluokkien määritelmään, jonka mukaan 60 prosenttia Suomen tulonsaajista kuuluu keskituloisten ryhmään. Vastaavasti pieni- ja hyvätuloisia löytyy pääkaupunkiseudulta koko Suomeen verrattuna varsin paljon. Erityisesti hyvätuloisten osuus on suuri sekä kuluttajatalouksia että yksittäisiä kuluttajia tarkasteltaessa.

Kuva 20. Kuluttajatalouksien tulorakenne vuonna 2009 (Ruututietokanta 2009).

Kuva 21. Kuluttajien tulorakenne vuonna 2009 (Ruututietokanta 2009).

2.10 Johtopäätökset

Tässä osatutkimuksessa on verrattu tutkimusalueiden sijoittumista toisiinsa ja pääkaupunkiseudun kokonaistasoon erilaisilla mittareilla. Tärkeimmät sosioekonomista asemaa selittävät muuttujat ovat olleet koulutus, työllisyys sekä tulo- ja asuntorakenne. Vertailualueemme asettuvat selkeään järjestykseen väestönsä sosioekonomisen rakenteen perusteella. Kaikilla tarkastelussa olleilla mittareilla Leppävaara menestyy muita vertailualueita paremmin. Tikkurila tulee seuraavana ja perää pitää Itäkeskus. Kaikki vertailualueet näyttäytyvät kuitenkin suhteellisen heikkona ympäröiviin alueisiinsa verrattuna.

Leppävaara vaikuttaa, kuten sanottua, vertailualueista sosioekonomisesti hyväosaisimmalta. Se jää kuitenkin Espoon keskiarvosta useimmilla mittareilla, poikkeuksena työllisyys, joka on Leppävaarassa poikkeuksellisen korkea. Kokonaisuudessaan Leppävaara asettuu melko lähelle pääkaupunkiseudun keskiarvoa. Espooseen verrattuna Leppävaara ei siis erotu edukseen, mutta koko pääkaupunkiseutuun suhteutettuna se on varsin keskimääräinen ja radanvarsikeskukseksi jopa menestyvä. Huomionarvoista Leppävaarassa on alueen asuntorakenne: radan varten rakennetuille asuinalueille tyypilliseen tapaan omistusasuntoja on suhteellisen vähän, mutta toisaalta myös aravavuokra-asuntojen osuus on vähäinen. Se, että alueelle on sijoitettu vähänlaisesti tuettua vuokra-asumista voi vaikuttaa siihen, että alue menestyy suhteellisen hyvin sosioekonomisesti, sillä aravavuokra-asuntoihin hakeutuu ennustettavasti heikompiosaisia asumaan. Huonosuus kaikilla niillä mittareilla, joita on kuvattu kartassa, keskittyy Leppävaarassa junaradan varrelle.

Itäkeskus on taas ollut koko vertailujaksomme vuosien 1995–2009 ajan vertailualueista heikoimmilla. Aravavuokra-asuntoja alueella on lähes puolet asuntokan-

nasta, ja työllisyys-, koulutus- ja tulotaso on matala. Peräti puolet kuluttajatalouksista sijoittuu pienituloisten luokkaan. Koko Suomessa tähän luokkaan kuuluu vain viidesosa talouksista. Itäkeskuksessa huomionarvoista on myös alueen monikulttuurisuus: muita kuin suomea ja ruotsia äidinkielenään puhuvia on viidenes alueen asukkaista. Pienenä yksityiskohtana voi mainita myös, että Itäkeskuksen ikärakenne poikkeaa vertailualueista siten, että alueella on muita alueita selvästi suurempi määrä myöhäiskeskä-ikäisiä.

Tikkurila sijoittuu Leppävaaran ja Itäkeskuksen väliin lähes kaikilla mittareilla lukuun ottamatta koulutusta, joka on samaa tasoa Itäkeskuksen kanssa. Jokiniemi osoittautuu Tikkurilan keskustaa heikommaksi, erityisesti nousee esiin Aravavuokra-asuntojen suuri osuus alueella.

Työllisyyden osalta Tikkurila on hieman Vantaan tasoa alempana. Huomattavaa on, että tarkastelujaksomme alussa vuonna 1995 Tikkurila oli Vantaan keskiarvoa edellä. Työllisyyden kasvu 1990-luvun laman jälkeen on ollut hitaampaa kuin Vantaalla keskimäärin tai Itäkeskuksessa ja Leppävaarassa. Kehitys on ollut heikkoa siitäkin huolimatta, että Tikkurilan työpaikkojen ja työvoiman suhde on noussut 99,5 prosentista 104,9 prosenttiin ajanjaksolla 2002–2008 (Vantaan kaupungin Tilastokatsaus 2/2011). Alueen työpaikkaomavaraisuus on siis todella hyvä, yli 100 prosenttia, ja on viime vuosina vain parantunut.

Koulutus Tikkurilassa on pääkaupunkiseutuun verrattuna alhainen, mutta noudattaa Vantaan yleistä tasoa. Yleisesti ottaen Vantaalla on huomattavasti vähemmän korkeakoulutettuja kuin muissa pääkaupunkiseudun kunnissa. Koulutuksen kvintiilimuutostartista on Tikkurilan osalta erityisen synkkä: niin Tikkurilan keskustan kuin Jokiniemenkin alueella on laajoja alueita, jotka ovat laskeneet alimpaan koulutuskvintiiliin tarkastelujaksomme aikana.

Myös tulotasotarkastelussa Tikkurila jää Vantaan keskitasosta. Varsinkin Jokiniemessä tulotaso on matala.

Yllättävin tulos kaiken kaikkiaan on kvintiilikartoissa havaittava Tikkurilan alueen taantuminen. Tarkasteluajanjaksollamme Tikkurila ei ole onnistunut nousemaan millään käsittelemällämme mittarilla, päinvastoin: jokaisessa kvintiilimuutostartissa on nähtävissä ruutuja, jotka ovat laskeneet alimpaan viidennekseen. Erityisen huonona Tikkurila näyttäytyy koulutuksen muutosta tarkasteltaessa.

Kartat antavat vihjeen siitä, että Tikkurilaa voisi vertailla Itä-Vantaan muihin asemalähiöihin, kuten Koivukylään ja Korsoon. Vaikka tarkempaa vertailua alueiden välillä ei tämän tutkimuksen puitteissa ole tehty, kartalle asetettuna esille nousee yhtäläisyyksiä.

Tikkurila erottuu siis pudokasalueena sekä koulutuksen, työllisyyden että tulotason suhteen. Kahden viime vuosikymmenen aikana Tikkurila näyttää seudun sisällä menettäneen asemiaan ja vetovoimaansa kaupunkikeskuksena. Itäkeskus ympäristöineen on tässä suhteessa kuitenkin pysyvästi paljon heikompi. Ero tässä suhteessa Tikkurilan eduksi on selvä, osin jyrkkä, ja toistuu lävitse kaikkien indikaattoreiden. Tikkurilan sosioekonominen tilanne tai heikentyminen ei siis riitä rauhattomuuden selitykseksi.

Lähteet

- Helsingin seudun aluesarjat. <http://www.aluesarjat.fi/> 16.3.2011.
- McCrea, R, Shyy, T.-K., Western, J. & Stimson, R. J. (2005). Fear of crime in Brisbane. Individual, social and neighbourhood factors in perspective. *Journal of Sociology* 41:1, s. 7–27.
- Sampson, R. J. & Byron, G. W. (1989). Community Structure and Crime: Testing Social-Disorganization Theory. *The American Journal of Sociology* 94: 4, s. 774–802.
- SeutuCD (2009). Helsingin seudun ympäristöpalvelut.
- Ruututietokanta (2009). Tilastokeskus. Ruututietokannan kuvausdokumentti. <http://www.stat.fi/tup/ruututietokanta/ruututietokanta2010.pdf> 16.3.2011.
- Ruututietokanta (1995). Tilastokeskus.
- Vaattovaara, M. (1998). Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Vantaan kaupungin Tilastokatsaus (2/2011). Vantaan kaupungin tietopalveluyksikkö. <http://www.vantaa.fi/redirect.asp?path=1;2075;6962;6998;7005;144443&guid=DCC88589-275F-464D-B82A-E6E916440F65&site=4&appendvoucher=true> 16.3.2011
- Vilkama, K. (2006). Asuntopoliitikka ja vieraskielisen väestön alueellinen keskittyminen Helsingissä vuosina 1992–2005. Helsinki. Pro gradu -tutkielma, <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/mat/maant/pg/vilkama/asuntopo.pdf> 16.3.2011.

3. Palvelutarjonnan sisältö ja kehitys

Sakari Jäppinen, Kimmo Nurmio, Johannes Rundgren, Ville Takala, Miika Norppa ja Hannu Lahtinen

3.1 Johdanto

Tämän osatutkimuksen toisessa alaluvussa kuvataan Tikkurilan, Itäkeskuksen ja Leppävaaran julkisen ja yksityisen palvelutarjonnan historiallista kehitystä sekä niitä konteksteja, joissa kehitys on tapahtunut. Uusien asuin- ja työpaikka-alueiden rakentamisella ja liikennejärjestelmän kehittämällä on ollut tärkeä osa keskusten kaupallisen tarjonnan rakentumisessa.

Kolmannessa alaluvussa kuvataan tutkimuskohteiden asemaa seudullisessa keskusverkossa, hahmotetaan keskusten julkisen ja yksityisen palvelutarjonnan nykytilaa ja keskusten palvelutarjonnassa esiintyviä määrällisiä ja laadullisia eroja.

Neljännessä alaluvussa tehdään lyhyt katsaus keskusten palvelutarjonnan kehittämiseen liittyviin hankkeisiin ja näihin hankkeisiin kytkeytyviin haasteisiin. Luvun päätösoiosissa vedetään yhteen tutkimuksessa tehtyjä havaintoja ja tehdään palvelutarjontaa koskevat johtopäätökset.

3.2 Palvelutarjonnan historiallinen kehitys

3.2.1 Tikkurila

Vuonna 1862 otettiin käyttöön Helsingin ja Hämeenlinnan välinen rautatie, jonka seitsemästä asemasta yksi rakennettiin Tikkurilaan. Rautatie toi teollisuutta alueelle: 1860-luvulla toimintansa aloittivat öljypuristamo ja vernissakeittämö, josta sai alkunsa yhä alueella toimiva maalikonserni Tikkurila Oy (Parviainen 2003, s. 149).

Vuonna 1972 Tikkurilan asema Helsingin maalaiskunnan (nyk. Vantaa) sisällä muuttui merkittävästi. Tuolloin maalaiskunnan keskuksena toiminut Malmi liitettiin Helsinkiin ja Tikkurilasta tuli maalaiskunnan uusi keskus. (Ahtiainen & Tervonen 2002, s. 15, 19, 22.) Samoihin aikoihin, 1960- ja 70-luvuilla, oli käynnissä suuri suomalainen rakennemuutos, joka käytännössä ilmeni erityisesti väestön muuttamisena maalta kaupunkiin. Maaltamuutto asetti paineita nopeaan asuntotuotantoon, jonka ratkaisuksi kehittyi aluerakentaminen, jossa rakennusliike rahoittaja-

pankkeineen otti vastatakseen monia perinteisesti ja myös lain mukaan kunnalle kuuluvia tehtäviä. Alerakentajat sitoutuivat esimerkiksi myötävaikuttamaan alueen julkisten ja kaupallisten palvelujen syntymiseen sekä luovuttamaan kunnalle päiväkodeiksi kerrostalojen pohjakerrostiloja omakustannushinnalla. Lisäksi aluerakentajat käynnistivät myymälöiden rakentamista, ja ne myös osallistuivat yksityisten oppikoulujen perustamiseen sekä uimahallien ja urheilutalojen rakentamiseen. (Ahtiainen & Tervonen 2002, s. 183.) Alerakentamisen jäljet näkyvät tänä päivänä myös Tikkurilassa. On selvää, ettei Vantaa olisi ilman aluerakentamista voinut ottaa vastaan sitä väestönkasvua, joka alueelle 1960- ja 1970-luvulla kohdistui. Alerakentajien hajallaan oleva maanomistus (maanomistajat myivät maitaan sattumanvaraisesti) onkin jättänyt Vantaalle jälkensä ja esimerkiksi Tikkurila on melko väljästi rakennettua. (Parviainen 2003, s. 11.)

Helsingin maalaiskunnan ja myöhemmin Vantaan teollistuminen jatkui yhä ja myös Tikkurilaan perustettiin tehtaita sotien jälkeenkin. Kuitenkin kokonaisuutena Tikkurilan teollinen ilme alkoi 1970-luvun jälkeen muuttua entistä enemmän kunnan ja kaupungin hallinnollisen keskuksen ilmeeksi. Teollisuuden rinnalle merkittäväksi elinkeinoksi Tikkurilassa nousi myös kauppa. Ensimmäinen vantaalainen tavaratalo Sokos-Tikkurila avattiin vuonna 1970 ja samassa tasossa toimi myös anniskeluoikeuksin varustettu kahvila-ravintola Tikkuri. (Ahtiainen & Tervonen 2002, s. 183, 369, 370.) Tikkurilan kauppapaikoista tänä päivänä merkittävien, kauppakeskus Tikkuri, rakennettiin alun perin vuonna 1984 ja laajennettiin vuonna 1991. 1980–90-lukujen vaihde oli Tikkurilassa muutenkin uudistusten aikaa: Tiedekeskus Heureka valmistui vuonna 1989, Tikkurilan Prisma sekä Vernissan nuorisotalo avattiin v. 1990 ja Hotelli Vantaa v. 1991. Myös Tikkuraitin kävelykatu avattiin 1990-luvulla.

Tikkurilan liikenteellinen sijainti on joukkoliikenteen puolesta rakentunut hyväksi: keskus on juna-aseman varrella ja yhdistyy tulevaisuudessa Kehäradan kautta Helsinki–Vantaan lentoasemaan. Suurista väylistä Kehä III sijoittuu hieman yli kilometrin päähän etelään Tikkurilan keskustasta.

Kilpailevan tarjonnan osalta Tikkurilan kaupalliseen kehittämispotentiaaliin on vaikuttanut paitsi Myyrmäen kauppakeskusten, Isomyyrin (1987) ja Myyrmannin (1994) rakentaminen, viime aikoina etenkin Kauppakeskus Jumbon (1998/2005) sekä Flamingon viihdekeskuksen (2008) avaaminen. Jumbo oli vuonna 2009 vuokrattavalta liikepinta-alaltaan koko Suomen neljänneksi suurin kauppakeskus – yli kymmenen kertaa Tikkurin kokoinen. Myös Tammiston alueen sekä Lahdenväylän ja Kehä III:n alueen (Porttipuisto) kaupallinen tarjonta on 2000-luvulla kasvanut merkittävästi. Porttipuistoon on rakennettu mm. Ikea vuonna 2003.

3.2.2 Itäkeskus

Itäisten kaupunginosien aluekeskuksen, Itäkeskuksen, suunnittelu alkoi osayleiskaavalla, joka hyväksyttiin vuonna 1974. Asuntoalue rakennettiin vuosina 1975–1977. (Schulman et al. 2000, s. 68–71.) Itäkeskuksen historia kaupallisena keskuksena alkaa Puotinharjun ostoskeskuksesta, joka valmistui 1965. Citymarket avasi ovensa vuonna 1977. Citymarketin ja Puotinharjun välinen Itäkeskuksen

kauppakeskus on valmistunut kolmessa eri vaiheessa. Sen ensimmäinen osa otettiin käyttöön syksyllä 1984. Suurimmat vuokralaiset olivat tuolloin Anttila, Sepälä, Pukeva ja Maxi. Samana vuonna avautui Itäkeskuksen monitoimikeskus (nykyinen kulttuurikeskus Stoa). Itäkeskuksen saavutettavuutta parantanut metro-yhteys välillä Rautatientori–Itäkeskus oli valmistunut kaksi vuotta aikaisemmin. Metrolinja sai runsaasti uusia asemia vuosien 1983–2007 välillä ja etenkin Mellunmäki–Itäkeskus- sekä Itäkeskus–Vuosaari-yhteyksien avaaminen vahvisti Itäkeskuksen asemaa Itä-Helsingin pääkeskuksena. Itäkeskus laajenikin merkittävästi vuosina 1992 ja 2001.

Itäkeskus on vuokrattavalta liikepinta-alaltaan Suomen suurin kauppakeskus. Palvelujen tarjonnan historiallista kasvua selittää paitsi väestön yleinen vaurastuminen, ennen kaikkea Itäisen suurpiirin väestökehitys: Puotinharjun asuinaluetta palvelemaan rakennetun Puhoksen valmistuessa (1965) suurpiirin asukasluku oli 27 019 ja Prisman valmistuessa (2009) 102 674. Itäisen suurpiirin väestö siis yli kolminkertaistui vuosina 1965–2009. Vuonna 1975 Itäisessä suurpiirissä oli 8 171 työpaikkaa ja 21 233 työpaikkaa vuonna 2007, eli työpaikkamäärä 2,6-kertaistui. (Aluesarjat 2011). Itäkeskuksen liikenteellinen sijainti on rakentunut erinomaiseksi: se on metroaseman sekä liityntäbussiliikenteen keskusaseman yhteydessä, Itäväylän ja Kehä I:n risteyksessä.

3.2.3 Leppävaara

Leppävaaran varhainen väestönkehitys muistuttaa monin tavoin Tikkurilaa, joskin joitakin eroja myös löytyy. Rautatie loi Leppävaaran väestönkasvulle perustan. Leppävaaran aseman eteläpuolen asutus lähti vuonna 1917 tavoittelemaan taajaväkisen yhdyskunnan asemaa. Valtioneuvosto antoi myönteisen päätöksensä pitkän harkinnan jälkeen vuonna 1921. Leppävaara pyrki myös itsenäiseksi kunaksi monen vuosikymmenen ajan, mutta hanke ei koskaan toteutunut. Lopulta Espoosta muodostettiin kokonaisuudessaan kauppala tammikuussa 1963, ja kaupunki vuoden 1972 alussa. (Itkonen & Ryttilä 2010: s. 51–59, 104, 123–124.)

1960-luvun lopulla alkanut suuri muutto asetti paineita myös Espoon asuntotuotannolle, ja myös Espoo päätyi Vantaan mallin mukaiseen aluerakentamiseen (Itkonen & Ryttilä 2010). 1970-luvulla Espoon kaupunginvaltuusto päätti kehittää aluekeskuksia yksi kerrallaan. Leppävaara oli järjestyksessä Espoon keskuksen jälkeen toisena mutta kehittäminen jäi vielä tuolloin suhteellisen vaatimattomaksi. Kehitystä jarruttivat alueen vanhat asukkaat ja maanomistajat, jotka vastustivat asemakaavaehdotuksia. Toisaalta Helsingin kaupunki ja rakennuttajat omistivat Leppävaarassa suuria alueita maata, eikä kukaan niistä halunnut jäädä ilman riittävää rakennusoikeutta. Ristiriidat Helsingin ja Espoon välillä ratkesivat lopulta vasta vuonna 1989, jolloin päästiin yhteisymmärrykseen Helsingin Leppävaarassa omistamien maiden rakentamisesta. (Itkonen & Ryttilä 2010, s. 123–124, 159–160.)

Kaupallisena keskittymänä Leppävaara alkoi profiloitua ensimmäisen kerran 1970-luvulla. Leppävaaraan valmistui Suomen ensimmäinen automarketti Maxi-Market vuonna 1971. Vuonna 1985 Leppävaaran palvelutarjonta kehittyi kun alu-

eelle rakennettiin Galleria Leppävaara. Leppävaaran kaupunkirata valmistui 2001. Rata toi Huopalahden ja Leppävaaran välille uudet raideparit. Maxi-Market purettiin uuden kauppakeskuksen alta 2003. Maxi-Marketin korvannut Kauppakeskus Sello valmistui kolmessa vaiheessa vuosina 2003, 2005 ja 2008. Vuonna 2009 Sello oli vuokrattavalta liikepinta-alaltaan Suomen toiseksi suurin kauppakeskus – kooltaan peräti 22-kertainen Galleria Leppävaaraan nähden.

Vuosina 1975–2009 Suur-Leppävaaran väkiluku kasvoi peräti 29 983:lla asukkaalla. Myös työpaikkamäärän kasvu on ollut erittäin voimakasta: vuonna 1975 Suur-Leppävaarassa oli 10 148 työpaikkaa, ja vuonna 2007 jo 28 889. (Aluesarjat 2011). Itäkeskuksen ja Tikkurilan tavoin myös Leppävaara sijaitsee nykyisin liikenteellisessä keskiössä: juna-aseman varrella, Turuntien ja Kehä I:n risteyksessä sekä lähellä Turunväylää.

3.3 Palvelutarjonnan nykytila

3.3.1 Tutkimusalueiden seudullinen asema

Tikkurilan, Leppävaaran ja Itäkeskuksen asema seudullisessa palvelutuotantoverkossa poikkeavat toisistaan (ks. liitteen 1 kuvat 1–3). Itäkeskus on sekä myynnin että vuokrattavan liiketilan osalta täysin suvereeni palvelutarjonnan keskittymä itäisellä Helsingin seudulla, ja sen vetovoima ulottuu pitkälle itään aina Porvooseen asti. Itäkeskuksen etäisyys lähimpiin suuriin palvelukeskittymiin, Helsingin keskustaan ja Jumboon on huomattava. Näin se kerännee suuren osan itäisen Helsingin seudun kysynnästä.

Leppävaara on kauppakeskus Sellon myötä noussut nopeasti vahvaksi palvelukeskittymäksi läntisellä Helsingin seudulla tarkasteltaessa sekä myyntiä että vuokrattavan liiketilan määrää. Se myös sijoittuu optimaalisesti Länsiväylän (Tapiola, Iso-Omena) ja Vantaan (Myyrmani, Jumbo) palvelukeskittymien väliin, moottoritien ja kehätien varteen.

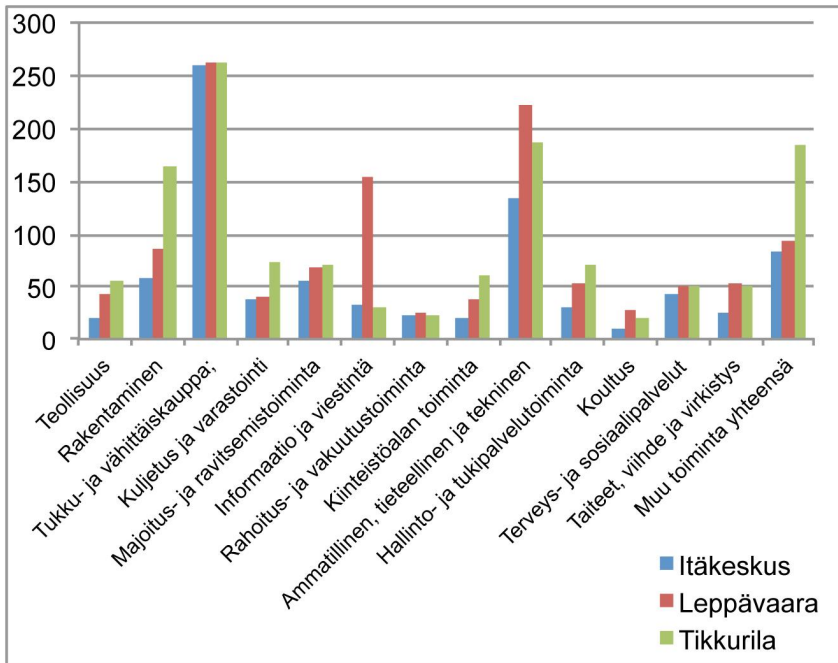
Tikkurilan sijainti on huomattavasti vertailukohteitaan ongelmallisempi. Vantaan reunakaupunkikehityksen johdosta Tikkurila taistelee kysynnästä Kehä III:n suurien kaupallisten keskittymien, Jumbon, Porttipuiston, Vantaanportin, Tammiston ja Flamingon kanssa. Etenkin kauppakeskus Jumbon rakentuminen Tikkurilan naapuriiin vuonna 1999 on vaikeuttanut sen kaupallista kehittymistä.

Kaikki tarkasteltavista keskuksista sijaitsevat vilkkaan raideliikenteen aseman vieressä 15–20 minuutin päässä Helsingin keskustasta. Autoliikenteen saavutettavuuden osalta alueissa on puolestaan eroja: Itäkeskus ja Leppävaara sijaitsevat käytännössä Kehä I:n ja moottoritien solmukohtassa. Näin sukeltaminen autolla kauppakeskusten uumeniin onnistuu kehätieltä minuuteissa. Tikkurila sijaitsee kyllä Kehä III:n läheisyydessä, mutta etäisyys kehätielle on huomattavasti suurempi kuin Leppävaarassa ja Itäkeskuksessa. Lisäksi Tikkurilan suurimmat kilpailijat sijaitsevat juuri Kehä III:n varrella, jolloin ne ovat Tikkurilaa helpommin saavutettavissa autoilijan kannalta. Myöskään moottoritiet eivät kulje Tikkurilan vierestä, vaan Tikkurila sijaitsee lähes täsmälleen Tuusulanväylän ja Lahdenväylän välissä.

3.3.2 Palvelutarjonta tilastojen valossa

Tikkurilan, Itäkeskuksen ja Leppävaaran palvelutarjontaa on tarkasteltu ja vertailtu Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin tietojen perusteella (Tilastokeskus 2011a). Toimialajakona on toimialaluokitus vuodelta 2008 (Tilastokeskus 2011b), joka on ollut käytössä vuodesta 2009 alkaen. Aluejakona on käytetty Tilastokeskuksen toimipaikkalaskurin antamaa postinumeroalueittaista jakoa. Tikkurilan osalta tarkastelussa riitti yhden postinumeroalueen käyttö kun taas Itäkeskuksen ja Leppävaaran tapauksissa kahden postinumeroalueen tiedot yhdistettiin, jotta tarkastelussa käytettävät alueet vastaisivat paremmin tutkimuskohteita.

Postinumeroalueiden käyttöön liittyy kaksi rajoitetta. Ensinnäkin postinumeroalueet ovat varsin suuria: tilastoihin tulee mukaan myös kauempana tutkittavista keskuksista sijaitsevia palveluja. Tämä mutkistaa alueiden vertailua, sillä toisella alueella jokin yritys- tai palvelukeskittymä voi kuulua tarkastelualueelle ja toisella alueella vastaava keskittymä voi jäädä pois tarkastelusta. Toisaalta tämän kaltainen ongelma liittyy melkein mihin tahansa aluejakoon. Tarkastelemamme asiakassuuntautuneet palvelut kuten vähittäiskauppa ja ravitsemistoiminta ovat kuitenkin pääasiassa keskittyneet tarkasteltaviin keskuksiin tai niiden välittömään läheisyyteen ja tarkastelusta pois jätetyt toiminnot kuten teollisuus, rakentaminen sekä liike-elämän palvelut sijaitsevat useimmiten etäämmällä keskuksista. Ongelmaksi voidaan katsoa myös keskuksen sijoittuminen postinumeroalueelle. Esimerkiksi Tikkurilan keskus sijoittuu alueen itäreunalle, jolloin jopa melko läheisetkin palvelut voivat jäädä tarkastelusta ulos ja toisaalta melko kaukaiset alueet ja palvelut tulevat mukaan. Tikkurilan tapauksessa keskustan ja radan itäpuolen palvelutarjonta on kuitenkin sen verran suppeaa, että niiden puuttuminen ei juurikaan vääristä tarkastelun tuloksia. Leppävaara ja Itäkeskus sijoittuvat puolestaan melko hyvin tarkastelualueen keskelle.

Kuva 22. Alueiden toimipaikkarakenne pääluokittain toimipaikkojen lukumäärien mukaan (Tilastokeskus 2011a).

Toimipaikkarakenne

Toimialojen pääluokakohtainen tarkastelu paljastaa alueiden erilaisen yritys- ja toimipaikkarakenteen (kuva 22). Leppävaara erottuu selkeimmin tietointensiivisen sekä liike-elämäsuuntautuneen yritystoiminnan keskittymänä: luokissa informaatio ja viestintä sekä ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta on runsaasti toimipaikkoja. Toisaalta samat toimialat ovat vahvasti edustettuina myös, kun tarkastellaan Espoota kokonaisuudessaan (Laakso & Kilpeläinen 2009, s. 70). Itäkeskuksessa toimipaikkoja on lähestulkoon kaikissa luokissa vähemmän kuin Tikkurilassa ja Leppävaarassa. Toisaalta jos luokasta tukku- ja vähittäiskauppa otetaan tukkukauppa pois, erottuu Itäkeskus selkeästi suurimpana vähittäiskaupan keskittymänä. Tikkurila erottuu joukosta selkeästi ainakin rakentamisen, kuljetuksen ja varastoinnin osalta, joka on toisaalta hyvin tyypillistä myös koko Vantaan toimipaikkarakenteelle (Laakso & Kilpeläinen 2009, s. 72). Tikkurilan keskuksessa on puolestaan keskittynyt hieman enemmän hallinto- ja tukipalvelu- sekä kiinteistöalan toimintaa sekä muuta palvelutoimintaa kuin muiden keskusten läheisyyteen.

Seuraavassa alaluvussa keskitytään kuitenkin tavalliselle kuluttajalle suunnattuihin palveluihin: vähittäiskauppaan, majoitus- ja ravitsemistoimintaan, koulutukseen, terveys- ja sosiaalipalveluihin, taiteeseen, viihteeseen ja virkistykseen sekä muuhun palvelutoimintaan.

Vähittäiskauppa

Vähittäiskaupan toimipaikkoja tarkasteltaessa huomataan, että Itäkeskuksessa on muita keskuksia enemmän toimipaikkoja (kuva 23), mikä selittyy suurimmalla kauppakeskuksella. Erityisesti erikoiskauppoja on Itäkeskuksessa paljon. Tikkurilan palvelutarjonnan suuri määrä puolestaan yllättää aluksi hieman, sillä toimipaikkojen määrä on lähes yhtä suuri kuin Leppävaarassa. Mutta jos tarkasteluun otetaan liikkeiden koko mukaan – jota on seuraavassa tarkastelu henkilöstön lukumäärän perusteella – syntyy Tikkurilan ja Leppävaaran välille selkeä ero (ks. liitteen 1 kuva 5). 0–4 henkilöä työllistävien toimipaikkojen suhteellinen osuus on Tikkurilassa (87 %) selkeästi suurempi kuin Leppävaarassa (53 %). Sekä Leppävaarassa että Itäkeskuksessa 5–9 henkilöä työllistävien toimipaikkojen määrä on noin 25 prosenttia kaikesta vähittäiskaupasta, kun Tikkurilassa jäädään kymmeneen prosenttiin. Suurimmat, 100–499 henkeä työllistävät, yksiköt ovat Itäkeskuksen ja Leppävaaran suuret päivittäistavara-kaupat. Huomattavaa on myös Itäkeskuksen ja Leppävaaran lähes identtinen kokojakauma suhteellisten osuuksien perusteella (liitteen 1 kuva 4). Tämä selittyy sillä, että kaupakeskusten ulkopuolinen kaupallinen tarjonta on melko vähäistä näillä alueilla. Vaikuttaakin siltä, että kaupakeskukset ovat melko identtisiä siinä, minkä kokoisia liikkeitä niihin suunnitellaan ja rakennetaan.

Kun tarkastellaan esimerkiksi vaatteiden, jalkineiden ja nahkatavaroiden myyntiä tai muiden kotitaloustavaroiden vähittäiskauppaa erikoismyymälöissä (kuvan 23 luokat 475–477 ja liitteen 1 kuva 6) huomataan, että Tikkurilassa on vertailualueita suppeampi tarjonta. Vaikka kyseessä on usein perinteisesti kaupunkikeskustoihin sijoittunut erikoiskauppa, näyttää se kuitenkin selkeästi karttavan Tikkurilaa. On kuitenkin syytä muistaa myös vertailukohtien merkitys suurina kaupallisina keskuksina, kun taas Tikkurila on kehittynyt kaupallisesti paikalliseksi kaupunkikeskukseksi, jonka kaupallinen tarjonta heijastaa enemmän paikallista kysyntää.

Esiin nousee myös muutamia muita mielenkiintoisia yksityiskohtia. Ensinnäkin Itäkeskus näyttää erikoistuvan naisille suunnattuun vaatekauppaan selkeästi enemmän verrattuna esimerkiksi Leppävaaraan. Toisekseen Tikkurilassa ei ole yhtään lastenvaatteisiin tai tekstiileihin erikoistunutta kauppa mutta esimerkiksi rautakauppatavaraa, maaleja ja lasia sekä sähköisiä kodinkoneita myydään paljon suhteessa koko kotitaloustavara-kauppaan. Tämä voi olla perua Tikkurilan teollisesta historiasta ja esimerkiksi maalialan yrityksen Tikkurila Oyj:n sijoittumisesta alueelle. Käytettyjen tavaroiden kauppa ei ole saanut jalansijaa Leppävaaran alueella muuten kuin yhden antiikkiliikkeen verran, kun taas Itäkeskuksessa käytettyjä tavaroita myydään kuudessa liikkeessä ja Tikkurilassa viidessä. Itäkeskuksessa on kokonaisuudessaan sekä laajin että erilaistunein vähittäiskaupan tarjonta.

Majoitus- ja ravitsemistoiminta

Vaikka erikoiskauppa karttaa Tikkurilaa, on sinne sitä vastoin keskittynyt eniten majoitus- ja ravitsemistoimintaa, mitä voi myös pitää kaupunkikeskustamaisena piirteenä. Toisaalta erot alueiden – varsinkaan Leppävaaran ja Tikkurilan – välillä eivät ole valtavan suuria, vaan kaikista löytyy suhteellisen laajaa majoitus- ja ravitsemistoimintaa. Tikkurilassa majoitustoimintaa on kahdessa toimipaikassa, Leppävaarassa kolmessa ja Itäkeskuksessa ei ollenkaan.

Ravitsemistoiminnan osalta keskeisiksi eroiksi nousee ensinnäkin Itäkeskuksen kahviloiden ja ravintoloiden suhteellisesti suurempi osuus majoitus- ja ravitsemustoiminnasta sekä Itäkeskuksen kokonaisuudessaan muita alueita suppeampi tarjonta, mikä johtuu erityisesti laitos- ja henkilöstöruokaloiden vähäisemmästä määrästä. Tämä ei ole yllättävää, kun otetaan huomioon Tikkurilan ja Leppävaaran suuri työpaikkamäärä ja koulutustarjonta.

Taiteet, viihde ja virkistys

Tässä luokassa Itäkeskus on tarjonnaltaan selkeästi suppein alue. Tikkurilassa ja Leppävaarassa on noin kaksi kertaa enemmän taiteeseen, viihteeseen ja virkistykseen erikoistunutta toimintaa verrattuna Itäkeskukseen (kuva 24). Erot urheilutoiminnan määrissä johtuvat pääasiassa siitä, että Tikkurilassa sekä Leppävaarassa sijaitsevat urheilupuistot vetävät puoleensa paljon mm. urheiluseuroja sekä urheilukenttiä ja -halleja ylläpitävää toimintaa. Kulttuuri- ja viihdetoiminnan erot syntyvät pääasiassa siitä, että Itäkeskuksesta puuttuu esittävä taiteellinen toiminta (esim. teatterit, oopperat tai orkesterit), ja sitä palveleva toiminta (esim. puvustus, maskeeraus sekä valaistus- ja äänisuunnittelu) kokonaan. Tässä luokituksessa eivät myöskään ole mukana esimerkiksi elokuvateatterit, joiden osalta tarjontaa on Leppävaarassa kahdessa toimipaikassa ja Tikkurilassa yhdessä muttei Itäkeskuksessa lainkaan.

Taiteen, viihteen ja virkistykseen osalta Tikkurila ja Leppävaara ovat melko samankaltaisia tarjonnaltaan. Tikkurilassa on hieman enemmän urheilutoimintaa ja toisaalta kulttuuri- ja viihdetoimintaa hieman vähemmän kuin Leppävaarassa, joka sitä vastoin erottuu raha- ja vedonlyöntipalveluiden suuremman määrän takia, joka johtuu osaltaan siitä että Vermon ravirata ja osa sen palveluista lasketaan mukaan Leppävaaran alueeseen.

Yksityiset terveys- ja sosiaalipalvelut

Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteristä toimipaikkalaskurilla saadut tiedot eivät pidä sisällään kunnallisia toimipaikkoja, joten terveys- ja sosiaalipalveluita kuvaavassa diagrammissa (kuva 25) luvut edustavat siis yksityisten yritysten ja yhteisöjen palveluntarjontaa.

Kaikkien alueiden julkisten terveys- ja sosiaalipalvelujen tarjonnan määrä on melko laajaa, ja se yleensä vetää puoleensa myös yksityisiä toimijoita. Kuva 25 paljastaa Itäkeskuksen hieman suppeamman tarjonnan verrattuna Tikkurilaan ja

Leppävaaraan. Mielenkiintoinen yksityiskohta on Itäkeskuksen laaja hammaslääkäripalvelujen tarjonta: Itäkeskuksessa on 9 hammaslääkäritoimipaikkaa, Tikkurilassa seitsemän ja Leppävaarassa kaksi. Itäkeskuksessa sitä vastoin muiden sosiaalihuollon avopalveluiden, mm. päivähoitopalveluiden, tarjonta on selkeästi suppeampaa kuin Tikkurilassa ja Leppävaarassa. Itäkeskuksessa toimii ainoastaan yksi yksityinen lasten päivähoitoa tarjoava yksikkö, kun esimerkiksi Leppävaarassa toimipaikkoja on 15 ja Tikkurilassa kuusi. Leppävaarassa näyttäisi olevan taasen ainoat yksityiset päihdehuollon palvelut. Keskeisin ero syntyy kuitenkin lasten päivähoitopalveluiden määristä. Tikkurilassa on myös ainut yksityinen vanhusten ja vammaisten asumispalveluja tarjoava yksikkö.

Muu palvelutoiminta

Kuva 26 paljastaa, että muun palvelutoiminnan – erityisesti henkilökohtaisten palveluiden ja järjestötoiminnan – määrä on siis Tikkurilassa selkeästi suurempaa kuin Itäkeskuksessa ja Leppävaarassa. Järjestöjen toiminnan enemmitys selittyy osin alueelle sijoittuneen seurakuntayhtymän ja mm. nuorisjärjestöjen johdosta ja toisaalta siitä syystä että Tikkurilaan on sijoittunut paljon julkisen hallinnon yksiköitä.

Kampaamot ja kauneudenhoitopalvelut kattavat suurimman osan ta ”muut henkilökohtaiset palvelut”. Kampaamot ja kauneudenhoitopalvelut palvelevat pääasiassa pientä asiakaskuntaa pieneltä alueelta. Sijoittuminen asuinalueille tai pieniin palvelukeskittyymiin usein riittää näille palveluille, jolloin Tikkurilan suuremman määrän ymmärtää. Tilanne on hieman samantyyppinen myös Pohjois-Leppävaaran alueella radan pohjoispuolella, jossa on huomattavan suuri osuus koko Leppävaaran muusta palvelutoiminnasta (40 %) verrattuna osuuksiin esimerkiksi vähittäiskaupassa (18 %) tai ravitsemistoiminnassa (24 %).

Julkinen palvelutarjonta

Julkisen palvelutarjonnan tarkastelussa hyödynsimme Helsingin palvelukartta-paikkatietopalvelua (ptp.hel.fi), ja kartasta saatuja tietoja syvensimme muiden aineistojen avulla. Palvelukartan käyttö aineistona ei ole ongelmaton – on syytä suhtautua kriittisesti siihen, miten ja mitä palveluita kaupungit ovat palveluun listanneet. Tietojen ajantasaisuus on myös epävarmaa etenkin Espoon ja Vantaan osalta. Palvelukartan etuna on kuitenkin riippumattomuus tilastointialueiden rajoista. Päädyimmekin tarkastelemaan julkisia palveluita kilometrin etäisyydellä keskusten raideliikenneasemista. Lisäksi tarkastelemme erikseen vielä päihdeongelmallisille, nuorille ja maahanmuuttajille suunnattuja julkisia palveluita.

Tikkurilan, Itäkeskuksen ja Leppävaaran palvelutarjonta on julkisten terveystalveluiden osalta keskenään samankaltainen. Kullakin alueista toimii terveysasema, hammashoitola sekä neuvola. Leppävaaran alueella neuvoloita oli peräti neljä, muissa vain yksi, mikä todennäköisesti on heijastuma alueiden väestörakenteesta.

Korkeakoulut puuttuvat Itäkeskuksen alueella, kun taas Leppävaarassa ja Tikkurilassa sijaitsevat sekä Laurean että Metropolian toimipisteet. Muuten alueilla on hyvin samantyyppinen koulutustarjonta peruskoulun ala- ja yläluokkineen sekä

lukioineen. Ammatillisen koulutuksen toimipiste sijaitsee kilometrin säteellä keskustasta vain Leppävaarassa, joskin myös muualla niitä sijoittuu keskuksen läheisyyteen.

Sosiaali- ja perhepalveluiden osalta keskusten palvelutarjonta on lähes identtistä. Päihdehuollon yksiköitä löytyy jokaiselta alueelta, kuten myös vanhusten palvelutaloja. Varsinainen sosiaaliasema löytyy kuitenkin vain Tikkurilasta, kun Leppävaarassa lähin toimipiste löytyy Kilosta ja Itäkeskuksessa Vuosaaresta.

Uimahalli ja kirjasto löytyvät kaikista keskuksista, urheilupuistojen sijaitessa kaikkialla juuri kilometrin säteen ulkopuolella. Tikkurilassa on kaksi museota sekä tiedekeskus Heureka. Itäkeskuksen kulttuurivalttina on puolestaan kulttuurikeskus Stoa ja Leppävaaralla kauppakeskuksen yhteydessä sijaitseva Sello sali.

Koska myöhemmissä luvuissa nousee esille, että suurimpina järjestyshäiriöiden aiheuttajina nähdään alkoholiongelmaiset, huumeiden käyttäjät, nuoret ja maahanmuuttajat, on julkisten palveluiden osalta syytä tarkastella näille ryhmille tarjottujen palveluiden määrää ja sijoittumista keskuksen sisällä.

Tikkurilassa toimii kaksi nuorisotilaa, toinen oikeastaan Hiekkaharjun puolella. Hiekkaharjun nuorisotila on perinteisempi nuorisotalo, kun taas lähempänä keskustaa sijaitseva nuorisotila Tonttula ylläpitää viikonloppuisin nuorisokahvilaa sekä tarjoaa bänditiloja talon alakerrassa. Lisäksi alueella toimii lasten- ja nuorten kulttuuritalo Vernissa, joka tarjoaa mahdollisuuksia muun muassa mediatekniikan opetteluun tai teatterin harrastamiseen. Tikkurilassa toimii myös nuorisoasema.

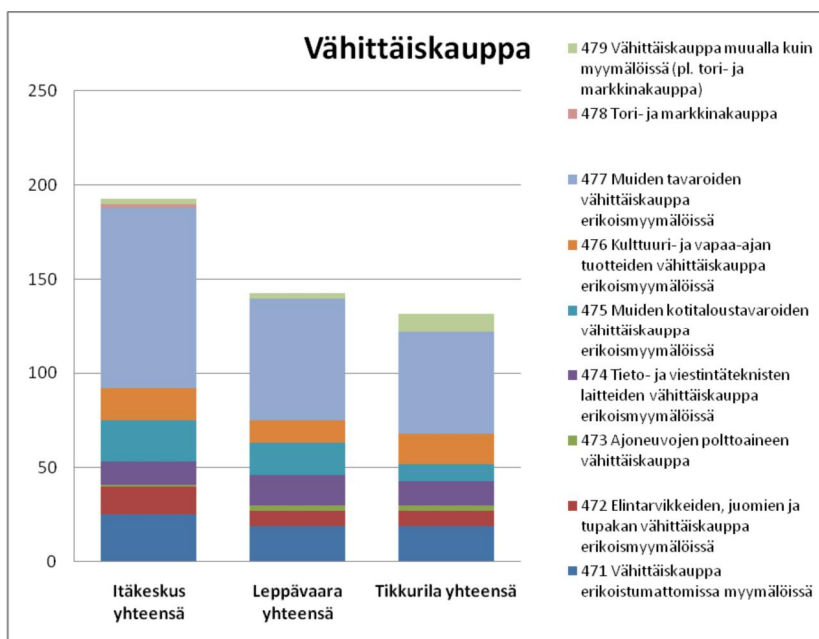
Itäkeskuksessa, Kulttuurikeskus Stoaan yhteydessä toimii Nuorisotalo Kipinä, joka tarjoaa nuorille monenlaista tekemistä ja apua. Perinteisen nuorisotalotoiminnan lisäksi Kipinä tarjoaa mahdollisuudet musiikintekoon sekä käsityöpajoja. Kipinän yhteydessä toimii myös kaksi nuorille suunnattua tukiohjelmää, Skanssi ja Spinnu. Skanssissa pyritään auttamaan nuoria ja heidän perheitään monipuolisesti ehkäisevän toiminnan avulla, joka tähtää nuorten hyvinvoinnin että alueiden turvallisuuden lisäämiseen. Spinnu puolestaan pyrkii tukemaan 12–15 -vuotiaita nuoria, joiden juuret ovat entisen Neuvostoliiton alueella (Skanssi 2011, Spinnu 2011). Itäkeskuksen alueella toimii myös nuorisoasema, joka auttaa nuoria Tallinnanaukiolla.

Leppävaarassa toimii kaksi nuorisotilaa: Ruusutorpan nuorisotila on auki keskiviikosta perjantaihin ja Leppävaaran nuorisotila keskiviikosta lauantaihin. Ruusutorpan vastikään avattu nuorisotila sijaitsee keskuksen lounaiskulmassa, vanhemman Leppävaaran nuorisotilan sijoituessa juna-aseman pohjoispuolelle. Leppävaaran pohjoisosasta löytyy myös nuorisoasema, joka pyrkii auttamaan 13–22 -vuotiaita nuoria, jotka ovat huolissaan omasta tai läheistensä päihteiden käytöstä (Espoon nuorisoasema 2011).

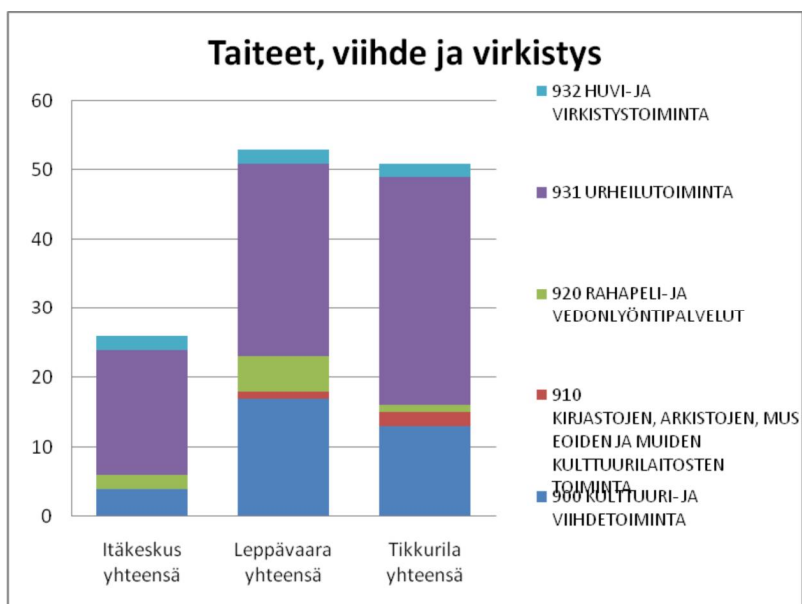
Päihdehuollon tarjonta on tutkimusalueilla pääosin samankaltaista. Nuorisoasemien lisäksi kaikissa kolmessa keskuksessa sijaitsee A-klinikka sekä Vinkki/H-Klinikka, jossa huumeidenkäyttäjät voivat muun muassa vaihtaa käytetyt ruiskut puhtaisiin. Tikkurilassa toimii näiden lisäksi ehkäisevän päihdetyönohjelmien ja Itäkeskuksessa Itiksen Aurinko (päihdeongelmisten arkinen selviytyminen). Sosiaali- ja perhepalveluiden suurimpana erona näyttäytyykin sosiaaliaseman puuttuminen sekä Leppävaarasta että Itäkeskuksesta.

Tikkurilassa kaikki päihdehuollon palvelut sekä sosiaaliasema sijaitsevat vierekkäin Kielotien varressa. Itäkeskuksessa A-Klinikka sekä Vinkki sijaitsevat Lyypekinaukion ympärillä kun taas Itäksen aurinko ja Nuorisواسema sijoittuvat Tallinnanaukion ympäristöön. Leppävaarassa päihdehuolto on hieman Tikkurilaa hajautetumpaa. Vinkki löytyy Tinurintupa-pubin vierestä, Nuorisواسema kauempaa pohjoisesta kun taas A-Klinikka sijaitsee Sellon eteläpuolelta.

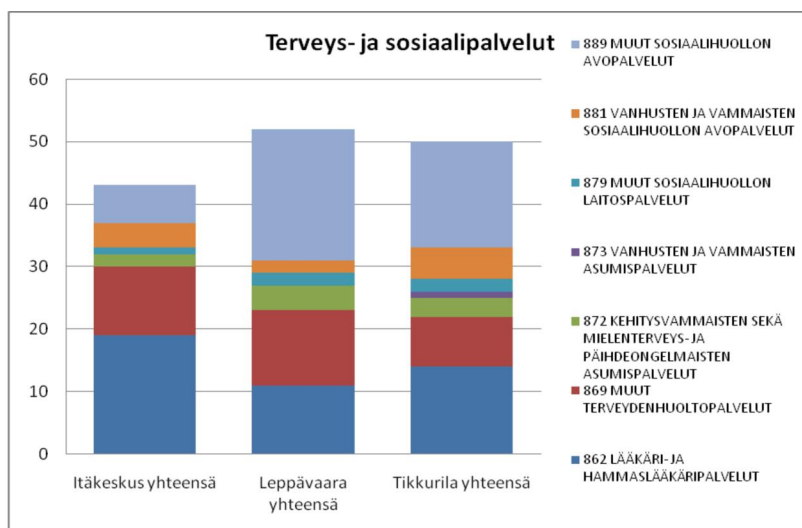
Pelkästään maahanmuuttajille kohdennettuja palveluita keskuksissa on vähän. Leppävaarassa Sellon kirjastossa on erillinen maahanmuuttajien neuvontapiste. Neuvontapiste löytyy myös Tikkurilasta, mutta Itäkeskuksesta se siirrettiin Helsingin keskusta (Kaupunginvaltuusto päätti... 2010). Kaikissa aluekeskuksissa sijaitsee lisäksi Kelan toimisto ja työvoimatoimisto. Leppävaarassa ja Tikkurilassa toimii myös työvoiman palvelukeskus.

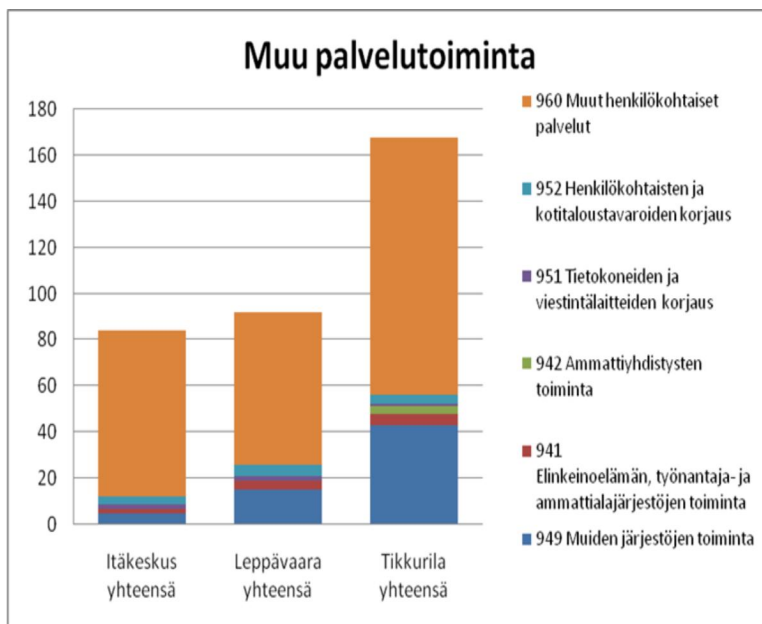
Kuva 23. Vähittäiskaupan toimipaikkojen lukumäärät (Tilastokeskus 2011a).

Kuva 24. Taiteeseen, viihteeseen ja virkistykseen liittyvien toimipaikkojen lukumäärät (Tilastokeskus 2011a).

Kuva 25. Terveys- ja sosiaalipalveluja tarjoavien toimipaikkojen lukumäärät (Tilastokeskus 2011a).

Kuva 26. Muuhun palvelutoimintaan luokiteltujen toimipaikkojen lukumäärät.

3.3.3 Kauppakeskusten palvelutarjonta

Määritelmällisesti kauppakeskus on saman katon alle sijoittuvien kauppojen ja palveluiden kokonaisuus, jossa liikkeisiin kuljetaan kauppakeskuksen sisäkävätkävien tai keskusaukion kautta. Kauppakeskukseen kuuluu vähintään 10 myymälää ja vähimmäisliiketila on 5000 m². Liiketilasta yksikään myymälä ei saa olla yli 50 % koko kauppakeskuksen liikepinta-alasta. Kauppakeskusten määrä Suomessa on kasvanut viime vuosina voimakkaasti ja nykyään Suomessa on yli 70 kauppakeskusta, ja viidestä isoimmasta keskuksista pääkaupunkiseudulla sijaitsee neljä. Vaikuttaakin siltä, että kauppakeskuksista on kehittymässä ainakin kuluttamisen kannalta korvikkeita kaupunkien keskustoille. Pelkän kuluttamisen lisäksi ainakin suurimmista uusista kauppakeskuksista on kehittymässä voimakkaita viihteen ja ajanvietopalveluiden keskittymiä: ne sisältävät kauppojen lisäksi esimerkiksi elokuvateattereita, hotelleja, kylpylöitä, keilaratoja, yökerhoja ja muita vapaa-ajan palveluita (Kauppakeskukset 2010).

Suomessa on 74 kauppakeskusta, mikä on selvästi vähemmän kuin naapurimaissa (Ruotsi 293, Norja 245), olkoonkin että määritelmä kauppakeskukselle on näissä maissa hieman laveampi. Ruotsissa keskusten keskikoko on kuitenkin lähes sama kuin Suomessa. Lisäksi viimeisen kymmenen vuoden aikana Ruotsissa ja Norjassa uusia keskuksia on rakennettu 51 ja 48 kappaletta verrattuna Suomen 29:ään. Kauppakeskusten osuus vähittäiskaupan arvosta on myös huomattavasti suurempi näissä maissa, Ruotsissa 33 % ja Norjassa 32 %. Jos naapurimaiden

kehityksestä voi jotain päätellä, kauppakeskusten määrä ja niiden merkitys vähittäiskaupassa tulee jatkossa todennäköisesti myös Suomessa kasvamaan. (Nordic Council of Shopping Centers 2011).

Tässä raportissa vertailtavista kauppakeskuksista Tikkuri edustaa pientä paikallista ostoskeskusta, joka kamppailee olemassaolostaan suurempien, erityisesti Jumbon, varjossa. Tikkuri on konseptiltaan hiukan "vanhanaikainen" 80-luvulla kaupungin keskustaan rakennettu pieni kauppakeskus. Sen palvelut vastaavat minkä tahansa suomalaisen pikkukaupungin tai ison kylän keskusraitin palveluita: muutama kampaamo, pankki, ruokakauppa, kioski, kahvila sekä pari aikuisille suunnattua vaatekauppaa. Siellä asioivat arkisin lähiympäristön asukkaat ja viikonloppuisin ne, jotka eivät tarvitse laajempia palveluvalikoimia. Suurempien kauppakeskusten rakentaminen on verottanut Tikkurin asiakaskuntaa, kauppakeskuksen johtaja mainitsi erityisesti Jumbon tiukkana kilpailijana.

Espoon Leppävaarassa sijaitseva Sello puolestaan on valtava, seudullisesti merkittävä ja moderni kauppakeskus, jonka palveluntarjontaan kuuluvat niin yksityiset kuin julkisetkin palvelut elokuvateatterista ja keilahallista kirjastoon. Sello on ajanviettokeskittymä, joka sijaitsee hyvien liikenneyhteyksien varrella ja korvaa kaupunkikeskustan.

Itäkeskus puolestaan on Suomen suurin kauppakeskus niin myynniltään kuin liikepinta-alaltaankin. Itäkeskus on alkanut rakentua alueen kauppakeskittymäksi jo kolmekymmentä vuotta sitten, eikä sen kehittämisessä viime aikoina ole voitu lähteä samalla tavoin puhtaalta pöydältä kuin esimerkiksi alle kymmenen vuotta vanhan Sellon tapauksessa. Itäkeskus on täten hieman rapistunut, eikä sen ympäristö tällä hetkellä viesti sen asemaa Suomen johtavana kauppakeskuksena.

Kävijämäärän ja myynnin osalta Tikkuri on aivan eri sarjassa kuin Sello tai Itäkeskus. Tikkurin vuosittainen kävijämäärä jää alle kolmeen miljoonaan, kun taas Sellossa ja Itäkeskuksessa vuosittainen kävijämäärä on 20 miljoonan tietämillä. Myynti Tikkurissa on vuosittain n. 30 milj. euroa ja Itäkeskuksessa vastaavasti 445 miljoonaa ja Sellossa 338 miljoonaa euroa. (Kauppakeskukset 2010.)

Taulukossa 10 on kuvattu kauppakeskusten tilankäyttöä toimialoittain, ja siitä nähdään, onko kauppakeskusten välillä eroja palvelurakenteessa. Sellon palveluntarjonnassa huomionarvoista on kolme erotettavissa olevaa isompaa kokonaisuutta; pukeutuminen, kaupalliset ja julkiset palvelut ja päivittäistavaramyymälät. Nämä toimialat vievät yli 2/3 liikepinta-alasta. Kaupalliset ja julkiset palvelut pitävät sisällään mm. pankki-, vakuutus- ja kiinteistövälityspalveluja sekä julkisia palveluja kuten kirjaston ja Selloalin. Itäkeskuksen toimialat jakaantuvat tasaisemmin kuin Sellon. Itäkeskuksessa tavaratalomyymälät ovat kolmen tavaratalon, Stockmannin, Anttilan ja Tarjoustalon edustamana 25 prosenttia liikepinta-alasta.

Taulukko 10. Liikepinta-alat toimipaikoittain, % (Kauppakeskukset 2010).

	Tikkuri	Sello	Itäkeskus
Pukeutuminen	13	18	20
Kauneus ja terveys	4	3	5
Vapaa-aika	3	6	8
Sisustaminen ja kodin tarvikkeet	5	6	8
Kahvilat ja ravintolat	6	5	8
Päivittäistavaramyymälät	10	28	12
Muut erikoisliikkeet	2	0	3
Tavaratalomyymälät	0	4	25
Kaupalliset ja julkiset palvelut	10	25	9
Toimistot	9	1	2
Aputilat	8	4	0
Muut vuokrattavat tilat	30	0	0
Yhteensä	100	100	100
Kokonaispinta-ala, m ²	15 200	102500	115 187

Itäkeskuksesta ja Sellosta saa molemmista kattavan valikoiman palveluita, mutta suurin ero niiden välillä tällä hetkellä on se, että Sello pyrkii tarjoamaan myös vapaa-ajan palveluita. Tästä esimerkkinä Leppävaaran kirjasto, musiikkiopisto Juvenalia sekä konserttisali. Sellossa on lisäksi ajanviettopalveluita kuten keilareitoja ja elokuvateatteri. Itäkeskustakin ollaan kehittämässä samaan suuntaan, suunnitteilla on mm. elokuvateatteri.

Liikepinta-alan jakautumisesta voidaan ehkä päätellä jotakin myös Sellon ja Itäkeskuksen asiakarakenteen eroista. Itäkeskuksessa on runsaasti päivittäistavaramyymälöitä, jotka ovat keskittyneet etnisiin tuotteisiin. Näitä ovat esimerkiksi Halalliha, Kalinka ja Orient. Lisäksi Itäkeskuksessa on Selloa enemmän tarjolla hintakirjon alapäähän sijoittuvia myymälöitä, esimerkiksi Top10, Modtex ja Exotic. Toisaalta molemmista kauppakeskuksista löytyy myös keskitasoa korkeamman hintaluokan kauppoja, kuten Pertti Palmroth ja Marimekko.

3.3.4 Koettu palvelutarjonta

Tässä luvussa tarkastellaan Tikkurilan, Leppävaaran sekä Itäkeskuksen palveluntarjontaa tutkimusalueilla suoritettujen havainnointikäyntien ja niissä kerättyjen tietojen ja havaintojen perusteella. Tutkimusote siirtyy siis kvalitatiiviseen suuntaan. Havainnoinnin kohteena on liikkeiden ja palveluiden ulkoinen olemus ja tunnelma; kauppakeskusten rakenne ja siisteys sekä liikkeiden sijoittuminen; sekä lisäksi

erilaiset liikkeiden ja kauppakeskusten käyttämät keinot asiakkaiden houkuttelemiseen, ostosten teon mukavuuden parantamiseen ja liikkeiden sekä kauppakeskusten imagon kehittämiseen.

Tikkurilassa suurin osa palveluista on hajautunut useisiin eri rakennuksiin ja laajemmalle alueelle toisin kuin Leppävaarassa ja Itäkeskuksessa, joissa palvelut keskittyvät kauppakeskuksen sisälle. Tikkurilaa myös halkovat vilkkaat liikenneväylät, jotka tekevät alueesta hieman sekavan ja vaikeasti hahmotettavan. Näin ollen palvelut ovat varsinkin ulkopuolisen kävijän silmin vaikeasti saavutettavissa. Leppävaarassa ja Itäkeskuksessa tilanne on siis aivan päinvastainen. Etäisyyksissä palveluiden välillä ei ole välttämättä suuria eroja, mutta sisätiloissa kulkeminen on yleensä vaivattomampaa, ja näin ollen etäisyydetkin vaikuttavat pienemmiltä kauppakeskuksissa.

Tikkurilassa palveluntarjonta on siis keskittynyt kauppakeskus Tikkuriin sekä rakennusten kivijalkoihin Tikkuraitille, torin läheisyyteen sekä etelämmäs Kielotien varteen. Itse kauppakeskus Tikkuri on vain kivenheiton päässä juna- ja bussiasemasta ja näin ollen erittäin hyvin saavutettavissa. Vertailukohteisiin nähden Tikkuri on pieni idyllinen kauppakeskus, joka sijaintinsa ja sisäänkäyntinsä puolesta houkuttelee astumaan sisään pois hieman jäsentymättömän juna- ja bussiaseman läheisyydestä. Kauppakeskuksen toisen puolen uloskäynti johtaa pienelle kävelykadulle jota reunustavat useat erilaiset palvelut.

Tikkuraitin palvelut ovat jakautuneet melko tasaisesti koko sen matkalle. Suurimpana kauppana esiin nousee Prisma, jonka läheisyydessä on myös pieni ravintoloiden keskittymä. Palvelut vaikuttavat olevan pääasiassa keskihintaisia ja suunnattu keskituloiselle väestölle. Tikkurilan keskustan tunnelma ja rakenne muistuttaa hieman suomalaisen pikkukaupungin keskustaa. Palvelut jatkuvat Kielotien varrella etelämmäs Tikkuraitilta, jossa silmiin alkaa pistää paikallisten palveluiden kuten kauneudenhoitopalveluiden sekä erilaisten kunto- ja liikuntapalveluiden määrä. Kauempana keskustasta on myös suuri, Citycon Oyj:n mainoksilla peitetty, Anttilan entisen tavaratalon liikekiinteistö tyhjiällä.

Leppävaarassa kauppakeskus Sellon radanpuoleinen julkisivu on erittäin massiivinen ja täytetty kauppojen ja liikkeiden logoilla. Radanpuoleinen sivu pitää sisällään myös muutamia liikkeitä ja palveluja kuten R-kioskin, Stadin Kebabin ja bussikuskien taukotilan, joiden edessä seisoskelee usein melko suuri joukko nuoria. Paikka vaikuttaa selkeästi olevan nuorten kokoontumispaikka. Kehä I:n puoleinen sisäänkäynti puolestaan on yllättävän pieni kauppakeskuksen kokoon verrattuna, mikä selittynee sillä, että Selloon on useita sisäänkäyntejä eri puolilla kauppakeskusta ja sinne pääsee myös suoraan radan alittavasta tunnelista. Sisäänkäynnin välittömään läheisyyteen on selkeästi keskitetty muutamia pikaruokapaikkoja joiden pöydät ovat hieman häiritsevästi keskellä käytävää lähellä joukkoliikenteen aikatauluja esittäviä näyttöjä. Kenties tarkoitus on tarjota bussia tai junia odottaville vielä mahdollisuus nopeaan ateriaan tai välipalaan, tai tarjota ostoksille tuleville mahdollisuus tankata energiaa ennen siirtymistä syvemmälle kauppakeskukseen.

Heti ensi silmäyksellä huomaa, että Sellossa siisteydestä pidetään huolta, sillä paikat kiiltävät puhtauttaan. Roskakoreja on myös sijoiteltuna moniin paikkoihin ja

ne tarjoavat mahdollisuuden lajitella roskat materiaalin ja kierrätettävyyden mukaan. Kauppakeskus myös ottaa asiakkaansa vastaan ”normaaliin” kulutusmyönteiseen tapaan. Sellossa ei voi olla huomaamatta liukuportaiden ja käytävien päälle sijoiteltuja taulutelevisioita, jotka mainostavat kauppakeskuksen eri liikkeitä ja niiden tarjoamia tuotteita, tai kuulutuksia, jotka ilmoittavat jatkuvasti uusia tarjouksia sekä muistuttavat eri liikkeiden olemassaolosta. Sellossa erottuu heti, että liikkeiden julkisivuihin on panostettu ja sisäänkäynnit pyritti tekemään houkutteleviksi. Osa sisäänkäynneistä erottuu prameudellaan ja osa taasen avoimuudellaan. Julkisivut ovat pääasiassa lasia, joka mahdollistaa tuotteiden paremman mainonnan ja tuo avoimuutta liikkeeseen. Sellossa huomiota herättävät myös tietoisesti oleskelua ja ajanviettoa varten tehdyt sohvanurkkaukset, joilla pyritään tuomaan kauppakeskukseen olohuonemaista ja avoimempaa tunnelmaa.

Kauppakeskuksen aukioloaikoja mukailevat ravintolat ja kahvilat on keskitetty pystysuuntaisesti useaan tasoon kauppakeskuksen keskelle lähelle liukuportaita. Liukuportaat toimivat myös eräänlaisina näköalatasanteina, joista eri kerrosten kaupat ja palvelut on helppo havaita. Sellosta, toisin kuin esimerkiksi Itäkeskuksesta, Isosta-Omenasta ja Jumbosta, puuttuu selkeä pääkatu, jonka varrelle kaupat olisivat keskittyneet. Sellossa liikkeet ja palvelut on hajautettu useaan eri kerrokseen, kauppakeskuksen ulkopuolelle ja myös osittain erillisiin rakennuksiin. Esimerkiksi päivittäistavara-kaupat ja Alko ovat hieman erillisessä rakennuksessa Sellon vanhimmalla puolella.

Sellon kauppakeskuksessa on uudenaikainen ja kontrolloitu tunnelma. Uudenaikainen siinä mielessä, että julkisten palvelujen läsnäolo on huomattava, oleskelutilat luovat olohuonemaista tunnelmaa, joka on tyypillistä uusille kauppakeskuksille. Kauppakeskukset eivät ole vain kauppakeskuksia vaan myös ajanviettopaikoja. Toisaalta uutuuden tunnetta luovat myös Sellon uudet tilat ja klininen tunnelma. Kontrolloitu tunnelma taasen johtuu pääasiassa kauppakeskuksille tyypillisistä tehokeinoista, joilla asiakkaiden asiointia helpotetaan ja kulutusta sekä myyntiä pyritään tehostamaan. Esimerkkinä on mainittu jo jatkuva mainonta sekä ostoksille houkuttelevat ja jopa liikkeen tyyppiä ilmentävät erityyppiset sisäänkäynnit. Myös vartiointi ja valvonta ovat näkyvästi esillä valvontakameroiden ja vartijoiden muodossa. Kauppakeskuksen käytävillä on myös rantautunut väliaikaisia ns. pop-up myyntikojuja ja niiden erittäin aktiivisesti käyttäytyviä myyjiä. Sellon palveluntarjonta tuntuu olevan muihin tutkimuskohteisiin verrattuna hieman korkealuokkaisempaa ja laadukkaampaa, tosin suurta profiloitumista ei kuitenkaan ole havaittavissa vaan liikkeitä tuntuu melko laidasta laitaan. Ainoastaan selkeästi halpatavaraa myyvät liikkeet näyttävät puuttuvan.

Leppävaarassa palvelut ovat siis pääasiassa Sellon kauppakeskuksessa yhden ja saman katon alla. Toisaalta palveluita esiintyy myös kauppakeskuksen ulkopuolella siten, että kauppakeskuksen sisältä liikkeisiin ei pääse. Palveluita on myös kauppakeskuksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevien rakennusten, kuten ”Panorama-Tower”-toimistotornin, kivijaloissa. Kauppakeskuksen ulkopuolella olevat liikkeet ovat pääasiassa sellaisia, jotka eivät ole auki kauppakeskuksen aukioloaikojen mukaan. Tällaisia ovat esimerkiksi monet pankit, kiinteistönvälitysfirmat sekä Kela, jotka sulkevat ovensa usein jo klo 16 sekä toisaalta muutamat

ravintolat, jotka ovat auki kauppakeskusta pidempään. Suurimpiin ravintoloihin pääsee myös kauppakeskuksen sisältä. Kauppakeskus on siis levittäytynyt osittain myös sen välittömässä läheisyydessä oleviin rakennuksiin palveluiden osalta luoden näin enemmän kaupunkikeskusmaista tunnelmaa. Kauppakeskus avautuu tavallaan katutilaan ja pyrkii kenties näin olemaan avoin ja ulospäin suuntautunut. Leppävaarassa palveluita on myös keskittynyt radan pohjoispuolella Läkkitorin läheisyyteen ja remontissa olevaan kauppakeskus Galleriaan. Sellon noustua radan toiselle puolelle Gallerian toiminta vaikeutui huomattavasti ja se jäi käytännössä Sellon jalkoihin. Alue alkoi muokkautua fyysisesti epäselvemmäksi ja huonokuntoisemmaksi. Urbaani onni -hankkeen kyselyssä Leppävaaran osalta eniten negatiivisia mainintoja sai juuri Gallerian ympäristö. Erityisesti alueen sosiaalinen laatu koettiin heikkona. (Kahila 2011, s. 5–7.) Havainnointihetkellä Galleria on kuitenkin remontissa. Kauppakeskuksen tavoitteena on profiloida itseään uudelleen selkeästi Sellosta erottuvaan suuntaan (Kauppakeskus Galleria 2011).

Itäkeskuksen palvelutarjonta on tutkimusalueista laajinta ja monipuolisinta. Lähes kaikki liikkeet ovat saman katon alla ja helposti saavutettavissa. Itäkeskus on valtava kompleksi, jota hallitsee suuri keskuskäytävä bulevardi, jonka varrella tärkeimmät liikkeet sijaitsevat. Uusin osa Piazza toimii houkuttimena kauppakeskuksen itäpäädyssä. Tallinnanaukio sitä vastoin toimii länsipään sisäänkäyntinä ja samalla myös eräänlaisena poikkeavien ihmisryhmien kohtaamispaikkana. Tallinnanaukion palvelut kiinnittävät heti huomion, sillä paikalta löytyy niin panttilainaamo, UFF, Kelan ja postin konttorit, olutravintola, kuin useita Helsingin sosiaaliviraston palveluja sekä muutama pankki. Terveysasema on hieman sivummalla.

Selloon verrattuna käytävät ovat hieman ahtaat ja liikkeet pienempiä sekä julkisivut hieman sekavamman oloisia, mikä johdosta tunnelma on Selloa vähemmän kontrolloitu. Liikkeet ovat keskihintaisia erikoisliikkeitä. Itäkeskuksen ja Citymarketin puolen yhdistävä Hansasilta pitää sisällään paljon pieniä liikkeitä ja tunnelma on hieman "basaarimainen". Liikkeet ovat levittäneet mainoksiaan ja telineitään käytävälle, joka hieman vaikeuttaa kulkua. Tyhjiä liiketiloja oli havainnointiajankohdalla muutamia ja ympäristöstä huokuu vanhemman rakennuksen tunnelma. Liikkeet, kuten Hansasillan loppupäässä oleva Saiturinpörssi, tuntuvat edustavan hieman halvemman hintaluokan tarjontaa.

Siirryttäessä Hansasillalta alas ja ulos Lyypekinaukiota kohti nuhjuisuus lisääntyy. Seinät on monesta kohtaa spray-maalattu erilaisin kirjoituksin, jotkin liikkeet ovat lopettaneet, ja näyttää siltä, että tiloissa ei ole ollut toimintaa pitkään aikaan. Liikkeet alueella edustavat alemman hintaluokan palvelutarjontaa. Lyypekinaukion läheisyydestä löytyy mm. A-klinikka, erotiikkaliike, thai-hierontapaikka, pesula sekä yökerho ja olutpubi. Alueella toimiva Citymarket on hyvin suuri ja parkkipaikkoja on ulkona suuri määrä. Myös Gigantti toimii viereisessä rakennuksessa. Liikkeisiin on helppo mennä parkkipaikkojen ollessa lähellä, mutta jalankulkijalle alue ei ole houkutteleva.

Toisaalta kauppakeskuksen pääkadulla Bulevardilla Itäkeskus avautuu suurimpaan loistoonsa. Tilaa on paljon ja käytävän loppua ei näy. Suurimmat liikkeet ja tavaratalot ovat pääasiassa hyvillä liikepaikoilla Bulevardin varrella kahdessa kerroksessa kun taas pienimmät liikkeet sijoittuvat Bulevardilta erkaneviin sivukäy-

täviin. Myös käytävän keskellä on liikkeitä, pari ravintolaa ja pienempiä kojuja. Ravintolat ovat keskittyneet Bulevardin keskivaiheille uuteen ravintolamaailmaan. Itäkeskuksessa pätevät myös samat säännöt kuin Sellossa. Mainonta on jatkuvaa ja vartiointi on vielä selkeästi näkyvämpää kuin Sellossa. Liikkeiden julkisivut ovat myös tarkoin suunniteltuja, ja ne ovat asiakkaille helppoja ja avoimia, mutta eivät kuitenkaan niin elegantteja kuin Sellossa. Itäkeskuksen uusin osa Piazza on rakennettu ympyrän muotoiseksi, jonka reunoille liikkeet ovat sijoitettu useaan kerrokseen. Ravintolat ovat hieman keskemällä.

Itäkeskuksen liikkeet eivät siis kokonaisuudessaan profiloitu mihinkään, vaan päinvastoin tarjolla on sekä halpatavaraa että kalliita merkkituotteita myyviä liikkeitä ja tavarataloja sekä erittäin paljon tavallisia keskihintaisia kaikissa suomalaisissa kauppakeskuksissa esiintyviä liikkeitä. On kuitenkin havaittavissa, että alemman hintaluokan liikkeet keskittyvät enemmän Itäkeskuksen vanhemmalle puolelle. Bulevardilla ja Piazzalla käytetään selkeästi enemmän harkintaa liikkeiden valinnassa. Tyhjiä liiketiloja Bulevardilla ja Piazzalla on muutamia, mutta kyseessä on todennäköisesti lyhytaikainen tyhjilläänolo. Poikkeuksena on kuitenkin Piazzalla oleva melko suuri tyhjä liiketila, josta siinä ennen toiminut OnOff lopetti jo puolivuosittain vuotta ennen havainnointihetkeä (Kaupan liitto 2009). Suuret päivittäistavarakaupat puuttuvat kauppakeskuksen sisältä. Citymarket on hieman erillisenä osana kauppakeskuksen ulkopuolella ja Prisma täysin erillisenä rakennuksena koko kauppakeskuskompleksin ulkopuolella.

Kokonaisuudessaan tutkimusalueiden palveluntarjonta siis eroaa toisistaan jonkin verran myös havainnointiaineistojen valossa. Keskeisimmiksi eroiksi nousee Tikkurilan avoimuus, hajautuneisuus ja tarjonnan pirstaleisuus verrattuna Leppävaaran ja Itäkeskuksen keskittyneeseen ja laajempaan tarjontaan. Itäkeskuksessa on laajin vaihtelu liikkeiden hintaluokissa. Tämän tyyppinen alueen palveluntarjonnan sisäinen polarisoituminen vaikuttaisi johtuvan suurten ja vetovoimaisten kauppakeskusten näivettävästä vaikutuksesta. Lähialueella sijaitsevat vanhemmat ostoskeskukset eivät pysty kilpailemaan suuren seudullisen kauppakeskuksen kanssa, joka johtaa usein asiakasmäärien vähenemiseen ja liiketilojen tyhjenemiseen, mikä osaltaan lisää myös fyysistä epäjärjestystä.

Suuren kauppakeskuksen vaikutus ei ole kuitenkaan vain taloudellinen ilmiö vaan myös sosiaalinen. Vaikka kauppakeskukset pyrkivätkin olemaan entistä enemmän julkista ja avointa tilaa, on todellisuus silti erilainen. Kauppakeskukset ovat yksityisomistuksessa olevaa puolijulkista tilaa, joka on suunniteltu luomaan kulutusmyönteistä tunnelmaa ja edistämään liikkeiden myyntiä. Myös vartiointi ja kontrollointi ovat tiukkaa, ja kauppakeskusten totutusta tunnelmasta poikkeava ja muita häiritsevä käytös poistetaan usein välittömästi (Voyce 2006, s. 273). Kauppakeskusten tiukka kameravalvonta usein vielä lisää näennäisjulkisen ja eksklusiivisen tilan tuntua (Koskela 2000, s. 246). Näin ollen vaikuttaa siltä, että kauppakeskusten piilotarkoitus on pitää liiallinen sosiaalinen erillaisuus ja kuluttajille moraalisesti sekava käytös ulkopuolella ja tätä kautta ylläpitää kuluttamisen tunnetta enemmistön keskuudessa (Goss 1993, s. 25–28). Goss (1993, 40) myös esimerkiksi väittää, että erityisesti amerikkalaisessa kontekstissa kauppakeskus yrittää olla kaikkea sitä mitä se ei todellisuudessa ole. Se yrittää olla julkinen kaikkien

kansalaisten paikka, vaikka todellisuudessa se on yksityinen tila, joka pyrkii ainoastaan liikevoiton tuottamiseen.

Suomalaisessa kontekstissa ajateltuna ja erityisesti Selloon mutta myös Itäkeskukseen verrattuna edellä mainitut seikat tuntuvat hieman kärjistetyiltä. Näin todennäköisesti siitä syystä, että näiden kauppakeskusten julkinen funktio, julkiset palvelut sekä sijoittuminen kaupunkirakenteen ydinalueille ja julkisen liikenteen solmukohtiin tuottavat sosiaalisesti sekoittuneemman asiakaskunnan ja palveluntarjonnaltaan sekoittuneemman rakenteen. Toisaalta havainnot kuitenkin osoittavat osaltaan toista. Kauppakeskusten eksklusiivinen luonne työntää osaksi tietyt sosio-demografiset ryhmät asioimaan muualle, usein lähistöllä oleviin vanhempiin ostoskeskuksiin tai muihin kaupallisiin keskittyymiin, jonne myös sosiaaliset ongelmat ovat keskittyneet. Esimerkiksi Bromley & Thomas (1993) ja Lehtonen (1999) ovat päätyneet samantyyppisiin johtopäätöksiin, joissa painotettiin vanhojen ja uusien ostoskeskusten välistä kahtiajakoa, joka näkyy selkeänä eriarvoisuutena kuluttajien mahdollisuuksissa. Ne, joilla ei ole mahdollisuutta ja varaa eivätkä ole tarpeeksi liikkuvia käyttäköseen uusia kauppakeskuksia, joutuvat tyytymään vanhoihin kauppoihin ja ostoskeskuksiin (Williams et al. 2001, s. 205). Edellä mainittu pitää erityisesti paikkansa silloin, kun kyse on kaupungin laidalla olevan uuden ja kaupungin sisällä olevan vanhan kauppakeskuksen välisestä vastakkainasettelusta. Leppävaaran ja Itäkeskuksen tapauksessa ilmiö on kuitenkin paikallisempi, ja siksi kyse ei ole välttämättä vain varallisuudesta tai ihmisten mahdollisuudesta matkustaa uusiin keskuksiin. Kyse on pikemminkin sekä suuren kauppakeskuksen aiheuttamien negatiivisen mielikuvien tuottamasta ”itse-eksklusiivisesta” (Williams ym. 2001, s. 217) käyttäytymisestä, että kauppakeskuksen rakenteellisten ja fyysisten tekijöiden aiheuttamien eksklusiivisten prosessien tuottamasta yhteisvaikutuksesta.

Asia näyttää samalta myös silloin, jos sitä lähestyy kauppakeskusta käyttävän enemmistön tai ylempien sosio-demografisten ryhmien kannalta. Tällöin suurten kauppakeskusten näivettyneet sivukeskukset, kuten Gallerian alue (Kahila 2011, s. 5–7) tai Puhos aiheuttavat yhtäläillä negatiivisia mielikuvia, ovat myös fyysiseltä olemukseltaan epäsiistejä ja näin ollen tuottavat vastakkaiseen suuntaan toimivia eksklusiivisia prosesseja. Näiden prosessien vaikutuksesta alueiden sosiaalinen sekoittuminen vähenee, palveluntarjonta muuttuu ja polarisoituu, sekä sosiaaliset ongelmat voivat kärjistyä ja keskittyä tietylle alueelle.

Palveluntarjonnan ja niiden tuottajien kannalta katsottuna asia näyttäyty jälleen enemmän taloudellisena ilmiönä. Kauppakeskuksilla on selkeät tavoitteet siinä, millaisia liikkeitä niihin otetaan ja minkä tyyppistä liikevalikoimaa pyritään tuottamaan. Tähän valikoimaan sekä tyybiltään, laadultaan että vuokranmaksukyvyltään soveltumattomat liikkeet joutuvat etsimään paikkansa muualta. Jos päätös sijoittua vetovoimaiseen keskukseen pitää, löytyy sijoittumispaikka todennäköisesti kauppakeskuksen ulkopuolelta tai sen lähiympäristöstä, esimerkiksi vanhasta ostoskeskuksesta, jossa liikkeiden vaihtuvuus voi olla suurta ja joka taistelee pitääkseen kiinteistön käyttöasteen korkeana. Kilpaillessaan suuren kauppakeskuksen kanssa pienempi keskus ei voi käyttää niin suurta harkintaa millaisia palveluja sinne otetaan, vuokrat ovat pidettävä alhaisempina, jotta kysyntää olisi edes jonkin

verran, jolloin sinne sijoittuvat palveluntarjoajat todennäköisesti edustavat laadullisesti erilaista tarjontaa verrattuna suureen kauppakeskukseen sijoittuviin liikkeisiin. Tällöin palveluntarjonta alkaa määrällisen eriytymisen lisäksi eriytyä myös laadullisesti yritysten sijoittumisprosessin kannalta katsottuna. Jos markkinavoimat vielä toimivat ja kysyntä ja tarjonta kohtaavat, tarkoittaa se mahdollisesti samantyyppisten liikkeiden lisääntymistä ja kasautumista alueelle. Liikkeiden vaihtuvuus pysyy kuitenkin melko korkeana, sillä kasautumisedut ovat käytännössä mitättömiä ja paikalle sijoittuvien yritysten käyttämä harkinta kysynnän määrään ja liiketoiminnan tuottavuuteen liittyen ei välttämättä ole parasta mahdollista.

3.3.5 Palvelutarjonnan kysyntä: Alkon myynti juomatyypeittäin

Suurin osa palveluihin kohdistuvasta tarkastelustamme kohdistuu tarjontapuoleen. Tässä alaluvussa perehdytään kuitenkin palvelutarjonnan kysynnän laadullisiin eroavaisuuksiin alueiden välillä, ja tapausesimerkiksi olemme nostaneet Alkon myyntiluvut juomatyypeittäin. Tikkurilassa ja Leppävaarassa tutkittavien postinumeroalueiden sisällä sijaitsee vain yksi Alko, kun niitä Itäkeskuksessa on peräti kolme kappaletta. Itäkeskuksen Alkot sijaitsevat Prisman, Citymarketin ja kauppakeskuksen sisällä Stockmannin yhteydessä.

Taulukko 11. Juomatyyppien osuudet Alkoittain, % (Nyberg 2011).

	Tikkurila	Leppävaara	Itäkeskus yht.
Vodkat ja viinat	14,2	7,8	10,2
Muut väkevät	7,8	6,0	6,4
Väkevät viinit	4,0	3,2	3,4
Miedot viinit	56,4	68,4	66,4
Siiderit, Longdrinkit, oluet & alkoholittomat	17,6	14,6	13,6
Yhteensä	100,0	100,0	100,0

Leppävaaran Alkon ja Itäkeskuksen Alkojen kokonaisymyynnin rakenne on varsin samankaltaista (taulukko 11). Erot juomatyyppien myynnissä ovat maksimissaan parin prosenttiyksikön luokkaa. Tikkurilan Alkon myynnissä on sen sijaan selkeitä eroja: väkevät juomat muodostavat neljänneksen myynnistä, kun se muilla alueilla jää alle 20 prosenttiin. Vastaavasti mietoja viinejä myydään Tikkurilassa vähemmän kuin muilla tutkimusalueilla.

Mielenkiintoinen yksityiskohta on myös Itäkeskuksen Alkojen keskinäinen vaihtelu: Stockmannin Alkon myynti on kaikista tutkimusalueilla sijaitsevista Alkoista ylivoimaisesti viinipainotteisin, kun taas Citymarketin Alkon luvut muistuttavat hyvin läheisesti Tikkurilan myyntilukuja. Prisman myymälä sijoittuu näiden väliin.

3.4 Palvelutarjonnan kehittämishankkeet

Kaikkien kolmen tarkastelualueen palvelutarjontaa kehitetään tulevaisuudessa monipuolisempaan suuntaan. Palvelutarjonnan kehittämishankkeista löytyy sekä suuria samankaltaisuuksia että merkittäviä eroja. Tällä hetkellä sekä Itäkeskusta että Leppävaaraa halkovat suuret liikenneväylät ja junaraiteet. Tulevaisuudessa molempien keskusten eri osa-alueita pyritään nivomaan tiiviimmin yhteen, jotta liikenteen aiheuttamat haittavaikutukset pienenisivät, kävely- ja pyöräily-yhteydet paranisivat ja alueista muodostuisi kaupunkimaisempia keskustoja erityisesti kansirakenteiden avulla. (Leppävaaran aluekeskus 2011, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2010b, Kallio 2011.) Myös Tikkurilaa kehitetään jatkossa kaupunkikeskusmaisemmaksi, joskin Tikkurilan rakenne muistuttaa jo tällä hetkellä suomalaisen pikkukaupungin keskustaa.

Itäkeskuksen ja Leppävaaran palvelutarjonta on hyvinkin laajaa, ja myös tulevaisuudessa näiden keskusten palvelutarjonta näyttäisi monipuolistuvan etenkin viihde- ja majoituspalveluiden saralla. Näin nekin kehittyvät kohti perinteisempää kaupunkikeskustaa ja vahvistavat asemaansa itäisen ja läntisen Helsingin seudun pääkeskuksina.

3.4.1 Tikkurila

Tikkurilassa on meneillään useita hankkeita keskustan vetovoimaisuuden kehittämiseksi. Tikkurilan roolin kasvaessa raideliikenteen vaihtoaasemana koko asemakeskus on tarkoitus rakentaa uusiksi. Kuluttavan vaihtoja on tarkoitus helpottaa yhdistämällä juna- ja bussilaiturit toisiinsa radan ylittävän asemasillan avulla. Samalla radan päälle rakentuu liiketilaa, toimistoja sekä asuntoja, yhteensä noin 30 000 kerrosneliometriä, josta ehkäpä kolmannes on uutta liiketilaa. Uutta liiketilaa on tarkoitus kaavoittaa asemasillan yhteyteen, Ratatien varteen kahteen kerrokseen sekä tilat isolle päivittäistavara-kaupalle linja-autolaitureiden ylle. (Tikkurilan asemakeskus 2010.) Todennäköisesti nämä hankkeet eivät merkittävästi monipuolista Tikkurilan palvelutarjontaa nykyisestä.

Kaupunkimaisemman ilmeen kehittämiseksi on radan päälle suunnitteilla myös hotelli sekä bussilaitureiden siirtyessä pohjoisemmaksi nykyisen kaupungin museon edustalle kahviloita, ravintoloita sekä taksitolppa (Tikkurilan asemakeskus 2010). Tämänlainen kehitys vahvistaisi kyseisen paikan toimintojen painottumista ilta- ja viihdetoimintaan, mikä voisi lisätä alueen järjestyshäiriöitä entisestään.

Asemakeskuksen itä- ja koillispuolelle on suunnitteilla lisää toimisto- ja asuinrakentamista. Jokiniemeen on kaavailtu uutta toimistotilaa radan viereen jopa 65 000 kerrosneliometriä sekä asuntoja noin tuhannelle asukkaalle. Näin keskustaluueesta muodostuu yhtenäisempi radan itäpuolen liittyessä tiiviimmin varhaisempaan rakenteeseen. (Arkkitehtuuritoimisto B&M Oy & Vantaan kaupunki 2010.)

Asemanseudun länsipuolella on meneillään ydinkeskustan kehittämisprojekti, joka on edennyt rakennusvaiheeseen. Kauppakeskus Tikkuria vastapäätä rakentuu muutama asuinkortteli (n. 200 asuntoa) sekä vajaat 4 000 kerrosneliometriä uusia keskustatoimintoja, kivijalkakauppaa ja työtiloja. Tikkurin viereen rakentuu

myös Tikkurilan tori sekä sen pohjoispuolelle Tikkurilan puisto. Kaavamuutoksessa todetaan, että hankkeen myötä Tikkurilaan saadaan korkeatasoinen kaupunkikeskusta urbaaneine asuinalueineen ja kävelykatuineen. (Ydinkeskustan suunnittelu 2010.) Huomattavaa palvelutarjonnan kannalta on sille varatun tilan vähäisyys, mikä ei omalta osaltaan merkittävästi pystyne lisäämään kaupunkielämän tuntua.

Aseman eteläpuolelle hyväksyttiin vuoden 2007 alussa kaavamuutos, jossa Heureka laajennuksen ohessa oli tarkoitus rakentaa suuren luokan kulttuurikeskus. Moby Dick -nimiseen hankkeeseen kaavailtiin toimijoita museoista hotelliin ja tanssipalatsiin. Toteutuessaan hanke olisi lisännyt merkittävästi Tikkurilan hivi- ja viihdepalveluiden määrää, mutta tällä hetkellä näyttää siltä ettei hanke toteudu suunnitellulla tavalla toimijoiden vetäytyttyä yksi kerrallaan hankkeesta (Niva 2011).

3.4.2 Itäkeskus

Myös Itäkeskuksen aluetta on tarkoitus kehittää merkittävästi lähivuosina. Helsingin pyrkimyksenä on Itäväylän etelä- ja pohjoispuolien yhdistäminen kansirakenteen avulla. Kansirakenne pyrkii eheyttämään liikenneväylien pirstomaa ympäristöä sekä mahdollistaa Itäkeskuksen toimintamahdollisuuksien parantamisen lisäämällä myös toimintojen lukumäärää. Ensimmäisessä vaiheessa kansirakenteen päälle rakentunee neljä asuintornia (n. 200 asuntoa), hotelli, elokuvakeskus sekä liiketilaa esimerkiksi liikuntapalveluille. Samalla vanha Hansasilta sekä jo pitkään tyhjiillään ollut liikerakennus Hansasillan eteläpuolella puretaan uuden rakentamisen tieltä. (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2010b.)

Itäkeskus kehittyä myös kansirakenteen eteläpuolella, kun Keskon ajama kaavamuutos hyväksyttiin kaupunkisuunnittelulautakunnassa kesällä 2010. Nykyiselle Citymarketin tontille on kaavoitettu uutta kerrosalaa lähes 45 000 kerrosneliometriä, josta erikoiskaupan sekä muiden kaupan palveluiden osuus on peräti 30 000 kerrosneliometriä (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2010a). Kaupunkisuunnittelulautakunta on puoltanut molempien kaavojen hyväksymistä ja muistutusaika niistä on päättynyt (Kaavakuulutukset 2010, Kaavakuulutukset 2011), joten todennäköisesti rakentaminen alkaa lähiaikoina.

Itäkeskus myös tiedostaa hieman nuhjuisen ilmeensä ja pyrkii uudistumaan tavoitellakseen Suomen ykköskauppakeskuksen asemaa. Kauppakeskuksen johtajan mukaan kasvojen kohotuksen avulla on tarkoitus houkutella erityisesti autoilevia ja nykyistä ostovoimaisempia asiakkaita nykyisiä karkottamatta. Uudistustyöt ovat jo käynnissä, ja muun muassa uudistunut ravintolamaailma on avannut jo ovensa.

Itäkeskuksen palvelutarjonta kehittynee tulevaisuudessa siis monipuolisempaan suuntaan uusien viihde-, virkistys- ja majoituspalveluiden siirtäessä painopistettä pois kaupallisista palveluista kohti perinteisempiä kaupunkikeskustoimintoja. Toisaalta Citymarketin laajennuksen myötä myös määrällinen muutos on merkittävä, vahvistaen keskuksen roolia edelleen Itäisen Helsingin seudun ainoana merkittävänä palvelukeskittymänä. Kaupan ja viihteen keskuksena Itäkeskus siis kas-

vaa, mutta toimistotyöpaikka-alueena se näyttäisi jäävän jälkeen yhä enemmän Leppävaarasta ja Tikkurilasta.

3.4.3 Leppävaara

Leppävaaran palvelutarjonta on keskittynyt juna-aseman etelä- ja pohjoispuolelle Sellon ja Gallerian läheisyyteen kivijalkakauppatarjonnan ollessa melko vähäistä. Sellon kehitys palvelutarjonnan osalta näyttäisi saavuttaneen lakipisteensä ainakin hetkellisesti keilahallin ja elokuvakeskuksen avattua ovensa. Sellon vetovoiman heikentämä kauppakeskus Galleria pyrkii tulevaisuudessa profiloitumaan hyvinvoinnin ja lähikaupan keskuksena, joskaan palvelutarjonnan volyyymi ei tule kasvamaan (Kauppakeskus Galleria 2011).

Leppävaaran merkittävin kehityshanke palvelutarjonnan osalta on kuitenkin SuperLifeLab-nimen saanut projekti, jossa keskustan ja Kehä I:n itäpuolelle on kaavailtu lähes 100 000 neliömetrin kokoista vapaa-ajan sisäkeskusta. Keskukseen sijoittuisi lähinnä erikoisempia liikuntapalveluita (sisälaskettelukeskus, kylpylä yms.), majoituspalveluita sekä huvi-, viihde-, ja liikuntakaupan myymälöitä (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus 2007). Hankkeen toteutuessa Leppävaaran palvelutarjonta täydentyisi vapaa-ajan sekä matkailuun liittyvien palveluiden osalta huomasti. Alueen asemakaava hyväksyttiin jo vuonna 2007, mutta hankkeen rahoituksen järjestäminen on ollut haastavaa (SuperLifeLab sai rahoittajan 2010).

Leppävaaran palvelutarjonta laajentunee myös SuperLifeLabin itäpuolella, jossa Perkaata kehitetään niin asuin-, yritys- kuin raviurheilualueena. Vermon ravi-radon viereen kaavaillaan uutta ratsastuskeskusta, jolla olisi synergiaetuja ravi-keskuksen kanssa. Samalla raviradan viereen rakentuisi merkittävä vanhaa Perkaata täydentävä asuinalue, joka sisältää runsaasti myös työpaikkarakentamista. (Leppävaara, asemakaavan... 2010.)

Itäkeskuksen ja Leppävaaran palvelutarjonnan kehittäminen näyttäisi etenevän suurprojektein, jossa suurten teiden varsille on varaa kaavoittaa kymmeniä tuhansia kerrosneliömetrejä sekä rakentaa kalliita kansirakenteita. Näihin verrattuna Tikkurilan kehityssuunnitelmat tuntuvat varovaisemmalta, vaikka etenkin toimistotilan määrä kasvanee nykyisestä huomattavasti. Osaltansa erilaiset kehitysnäkymät perustuvat varmasti alueiden nykyiseen sijaintiin seudullisessa keskusverkossa. Itäkeskuksen asema on täysin suvereeni itäisellä pääkaupunkiseudulla ja se imee sisäänsä yhä monipuolisempaa kysyntää todennäköisesti myös tulevaisuudessa Östersundomin kehittyessä. Leppävaara on puolestaan noussut nopeasti vahvaksi keskuksiksi Sellon rakentamisen myötä, eikä esimerkiksi Tapiolan kehittyminen todennäköisesti syö sen asemaa Espoon sisäisenä keskuksena. Tikkurila ei puolestaan juurikaan houkuttele autoilevia asiakkaita. Lisäksi se taistelee jatkuvasti kysynnästä Jumbon, Vantaanportin, Tammiston sekä Flamingon kanssa. Jotta Tikkurilan palvelutarjonta voisi merkittävästi kehittyä, tulisi Tikkurilan kasvua merkittävästi joko asukas- ja työpaikkamäärän tai matkailijoiden/vierailijoiden määrän osalta. Tikkurilan asukasmäärän ennustetaan kasvavan nykyisestä, mutta kaavailut palvelutarjonnan kehittämishankkeet ovat mittaluokaltaan niin pieniä, että on

vaikeaa nähdä Tikkurilan kehittyvän lähivuosina erityisen monipuoliseksi kaupunkikeskukseksi.

3.5 Johtopäätöksiä Tikkurilan palvelutarjonnan näkökulmasta

Fyysiseltä rakenteeltaan kaupunkimaisen Tikkurilan keskustan ja sen ulkopuolelle nousseiden, autoileville asiakkaille suunnattujen kaupallisten keskittymien välille kehittynyt kilpailuasetelma muistuttaa usean suomalaisen pikkukaupungin tilannetta: vanhan keskustan palvelutarjonta kärsii, kun ostovoima ajautuu keskustan ulkopuolelle rakennettuihin uusiin automarketteihin. Myös Vantaan yleiskaavan vaikutusten arvioinnissa (2006) todetaan seuraavaa:

"Tikkurilan kaupallinen kasvupohja on niukka. Tämä johtuu alueen ulkopuolisten uusien kaupan keskittymien vetovoimasta. Kaupan suurmyymälät ja uudet hypermarketit, tavaratalot ja kauppakeskukset sijoittuvat mieluummin liikenteellisesti Tikkurilaa paremmille paikoille."

Sama yleiskaavan vaikutuksen arviointi (mt. 2006, s. 48) tarjoaa myös kehitysehdotuksia:

"Tikkurilassa on mahdollisuus parantaa tarjontaa ravintola-, viihde- ja kulttuuripalveluissa. Nämä ovat tyypillisiä ja perinteisiä kaupunkikeskustan vahvuuksia erikoiskaupan lisäksi. Tikkurilan kannattaisi erottua kauppakeskuksista monipuolisilla kaupunkikeskusta-aktiiviteeteilla ja -tapahtumilla."

Koska Vantaalla on paljon kauppakeskuksia, mutta vähän urbaaneja keskuksia, Tikkurilan profiilia olisi mahdollista pyrkiä nostamaan kaupunkikeskukseksi. Tikkurilan etuihin kuuluvat asema Vantaan hallinnollisena ja jossain määrin myös kulttuurisena keskuksena sekä yhtenä Vantaan työpaikkakeskuksista. Myös Vantaan yöelämä keskittyy jo nyt osaltaan Tikkurilaan. Toisaalta Jumbon yhteydessä toimiva Flamingon viihdekeskus on noussut uudeksi virkistykseen, viihteen ja yöelämän keskuksiksi, jonka myötä siitä on tullut on kova kilpailija Tikkurilalle myös viihdepalvelutarjonnan osalta. Ei pidä unohtaa, että Tikkurilan kehittäminen alcoholipainotteisen yöelämän suuntaan voi aiheuttaa myös järjestysongelmia.

Ei kuitenkaan tunnu mahdottomalta, että jokseenkin nukkavierusta virastokeskuksesta voisi olla mahdollista luoda Vantaalle pikkukaupunkimainen, kävelyvaltainen ravintoloiden ja pikkuliikkeiden värittämä elävä kaupunkikeskusta. Kesällä kulttuuritapahtumien järjestäminen, toritoiminta ja terassit voisivat synnyttää elävää kaupunkikulttuuria. Katutilaan voidaan luoda viihtyisyyttä esimerkiksi istutuksilla, suihkulähteillä, julkisilla taideteoksilla, laadukkaalla uudisrakentamisella sekä rakennusten julkisivujen ja jalankulkualueiden päällysteiden kunnostamisella. Talvella keskustaa voidaan pyrkiä elävöittämään esimerkiksi joulumarkkinoiden kaltaisilla tapahtumilla. Kulttuurisen toiminnan kehittämisen osalta Tikkurilan keskustan eteläpuoli on vaikuttanut lupaavalta, sillä alueella sijaitsee jo nyt mm. elokuva-

teatteri Bio Grand, Silkkitehdas ja Vernissa. Heureka laajentamiseksi suunniteltu ”Moby Dick”-niminen laajennushanke on kuitenkin kuivumassa kasaan.

Lähteet

Ahtiainen, P. & Tervonen, J. (2002). Vantaan historia 1946–1977. Jyväskylä: Gummerus.

Aluesarjat (2011). Helsingin seudun aluesarjat. <<http://www.aluesarjat.fi/>> 15.03.2011.

Arkkitehtuuritoimisto B&M Oy & Vantaan kaupunki (2010). Jokiniemi Kehittämissuunnitelma 2010. 3.2.2011. <http://www.vantaa.fi/i_liitetiedosto.asp?path=1;135;137;221;222;2394;2829;2862;57572;107756>

Bromley, R. & Thomas, C.J. (1993). The retail revolution, the carless shopper and disadvantage. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 18, s. 222–236.

Espoon kaupunkisuunnittelukeskus (2007). Perkkää II B. Asemakaavan muutos. 3.2.2011. <<http://www.espoo.fi/binary.asp?path=66230&field=FileAttachment>>

Espoon nuorisosasema (2011). A-klinikkasäätiö. 24.2.2011 <<http://toimipaikka.a-klinikka.fi/espoonnuorisosasema/>>

Goss, J. (1993). The “magic of the mall”: An analysis of Form, Function and Meaning in the Contemporary Retail Built Environment. *Annals of Association of American Geographers* 83(1) Cambridge: Blackwell. S. 18–47.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto (2010a). Itäkeskus, Citymarketin alue. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus (2010). 2.2.2011. <http://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunkisuunnittelulautakunta/Suomi/Esitys/2010/Ksv_2010-06-10_Kslk_20_EI/9EC2ABA7-FF7E-4037-9D52-9AED1409EF9B/11980_Citymarketin_selostus_liitteinen_Kslk_10062.pdf>

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto (2010b). Itäkeskus, hotelli, elokuvakeskus ja asuintornit. Asemakaavan muutoksen selostus. 2.2.2011. <http://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunkisuunnittelulautakunta/Suomi/Esitys/2010/Ksv_2010-12-16_Kslk_36_EI/A7A06D4F-0639-4ED5-9101-FB84603FBDD2/12024_Itakeskuksen_selostus_liitteinen_Kslk_16122.pdf>

- Itkonen, I. & Ryttilä, P. (2010). Leppävaarakirja. Espoo: Wellprint Oy.
- Kaavakuulutukset 2010 (2010). Helsingin kaupunki. 12.3.2011.
<<http://www.hel.fi/hki/Halke/fi/julkaisut+ja+kuulutukset/kaavakuulutukset/2010/asemakaavakuulutus+13.8.2010>>
- Kaavakuulutukset 2011 (2011). Helsingin kaupunki. 12.3.2011.
<<http://www.hel.fi/hki/Halke/fi/julkaisut+ja+kuulutukset/kaavakuulutukset/2011/asemakaavakuulutus+4.2.2011>>
- Kahila, M. (2011). Urbaani onni. Leppävaara koettuna. PehmoGis kyselyn tuloksia. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus / Aalto yliopisto. 15.3.2011.
http://ytk.tkk.fi/fi/tutkimus/hankkeet/Leppavaara_PehmoGIS_uusi.pdf
- Kallio, M.L. < Matias.L.Kallio@espoo.fi > (2011). VL: Kysymyksiä Leppävaaran alueen tulevasta kehityksestä. Henkilökohtainen sähköpostiviesti. 15.2.2011.
- Kaupan liitto (2009). http://www.kauppa.fi/ajankohtaista/uutiset/on_off_sulkee_myymaeloeitaeen_309. 10.3.2011.
- Kaupakeskukset 2010 (2010). Suomen Kaupakeskusyhdistys ry. 18.2.2011.
<<http://www.rakli.fi/kky/attachements/2010-04-15T12-53-4265.pdf>>
- Kaupakeskus Galleria (2011). Galleria uudistuu! 15.03.2011.
- Kaupunginvaltuusto päätti siirtää maahanmuuttajien palvelupisteen keskustaan (2010). Helsingin kaupunki. 24.2.2011.
<<http://www.hel.fi/hki/helsinki/fi/Uutiset/Uutisarkisto?id=2765&office=helsinki&lang=fi&ownJsp=2&period=2010>>.
- Koskela, H. (2000). 'The gaze without eyes': video-surveillance and the changing nature of urban space. Progress in Human Geography 24, 2. Sage. S. 243–265.
- Laakso, S. & Kilpeläinen, P. (2009). Pääkaupunkiseudun yritysraportti. Yritysten ja niiden toimipaikkojen rakenne, sijoittuminen ja muutostrendit 2000-luvulla. Edita Prima Oy, Helsinki. 150 s.
- Lehtonen, T.-K. (1999). Rahan vallassa: Ostoksilla käyminen ja markkinatalouden arki. Tutkijaliitto, Helsinki.
- Leppävaaran aluekeskus (2011). Espoon kaupunki. 2.2.2011.
<<http://www.espoo.fi/hankkeet/?Path=1;28;29;1047;1098;46351;70784>>.

- Leppävaara, asemakaavan lähtökohdat ja tavoitteet, Vermontie, alue 116900 (2010). Espoon kaupunki. 24.2.2011.
<http://www.espool.fi/asiakirja.asp?path=1;31;37423;37424;37425&id=55D14C4C9A51791EC225774A0036B3B6&Kanta=kunnari\intrakun_e.nsf&print=1>.
- Maisala, P. (2008). Espoo – oma lukunsa. Lönnberg painot Oy: Helsinki.
- Nordic Council of Shopping Centers (2011). Industry Statistics. 6.3.2011.
http://www.ncsc.se/index.php?option=com_content&view=section&id=36&Itemid=85
- Niva, S. (2011). Asemakaavasuunnittelija Keski-Vantaan asemakaavayksikössä. Puhelinhaastattelu 26.2.2011 (S. Jäppinen).
- Nyberg, A. <ari.nyberg@alko.fi> (2011). Vs: Tiedustelu Itäkeskuksen, Tikkurilan sekä Leppävaaran Alkojen myynnin rakenteesta. 18.2.2011. Sähköposti-viesti.
- Parviainen, E. (2003, toim.). Vantaa alueittain 2003. Vantaan kaupunki, *Tilasto ja tutkimus B3*: 2004.
- Schulman, H., Pulma, P. & Aalto, S. (2000). Helsingin historia vuodesta 1945. Oy Helsinki: Edita Ab.
- Skanssi (2011).Helsingin kaupunki. 16.2.2011.
<http://www.hel.fi/wps/portal/Nuorisoasiainkeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/nk/fi/Neuvonta+ja+tuki/Tukea+nuorille/Luotsi/Skanssi>
- Spinnu (2011). Helsingin kaupunki. 16.2.2011.
<http://www.hel.fi/wps/portal/Nuorisoasiainkeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/nk/fi/Neuvonta+ja+tuki/Tukea+nuorille/Luotsi/Spinnu>.
- SuperLifeLab sai rahoittajan (2010). Länsiväylä. 15.2.2011.
<<http://www.lansivayla.fi/artikkeli/13233-superlife-lab-sai-rahoittajan>>.
- Tikkurilan asemakeskus (2010). Vantaan kaupunki. 3.2.2011.
<http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;135;137;221;222;2394;2829;2869;122619>.
- Tilastokeskus (2011a). Yritys- ja toimipaikkarekisteri, toimipaikkalaskuri.
http://pxweb2.stat.fi/database/Toimipaikkalaskuri/Toimipaikkalaskuri/Toimipaikkalaskuri_fi.asp

- Tilastokeskus (2011b). Toimialaluokitus 2008.
<http://www.stat.fi/meta/luokitukset/toimiala/910-2008/index.html>
- Vantaan yleiskaavan vaikutusten arviointi – kaupan alueet ja palveluverkko (2006). Entrecon oy, Vantaan kaupunki. 18.2.2011.
<http://www.vantaa.fi/i_liitetiedosto.asp?path=1;127;222;2126;44248;20268;49226>
- Voyce, M. (2006). Shopping malls in Australia. The end of public space and the rise of 'consumerist citizenship'? *Journal of sociology* 2006; 42. S. 269–286.
- Williams, P., Hubbard, P., Clark, D. & Berkeley N. (2001). Consumption, exclusion and emotion: the social geographies of shopping. *Social & Cultural Geography*, Vol. 2, No. 2.
- Ydinkeskustan suunnittelu (2010). Vantaan kaupunki. 10.2.2011.
<http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;135;137;221;222;2394;2829;2869;15238>.
- Yrjölä, A. (2009). Selvitys seudullisista kaupan hankkeista 2008. Ympäristöministeriön raportteja 2/2009. 38 s.
<<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=97692&lan=fi>>

4. Safety audit 1: poliisin, vartijoiden ja järjestyksenvalvojen näkemyksiä kaupunkiturvallisuudesta

Julius Haartti, Tomi Lehtimäki, Olli Nuutila, Joonas Toivio ja Hannu Lahtinen

4.1 Tutkimusasetelma

Tämä osatutkimus perustuu kahden eri turvallisuudesta vastaavan toimijan, poliisin ja yksityisten vartijoiden, näkökulmaan tutkimusalueilla ilmenevistä järjestyshäiriöistä. Poliisi ja vartijat profiloituvat erilaisiksi toimijoiksi niin asemansa kuin vastuualueensakin suhteen. Poliisi on julkisen vallan käyttäjä, vartiointiyrietykset puolestaan ovat yksityisten asiakkaiden palkkaamia, yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaavia toimijoita. Vartijoiden toimivalta rajoittuu yksityisiin tai puolijulkisiin sisätiloihin poliisin hoitaessa julkisen puolen – kuitenkin niin, että poliisi viime kädessä vastaa myös yleisestä turvallisuudesta.

Kytkös yksityisen- ja julkisen vallan välillä muodostuukin usein tiiviiksi. Kummatkin ovat siis tekemisissä samojen ongelmien kanssa, mutta lähestyvät niitä omien näkökulmiensa ja valtuuksiensa kautta. Näitä kahta näkökulmaa vertailemalla on mahdollista saada uutta tietoa sekä ongelmien luonteesta että mahdollisista ratkaisu- ja kehitysehdotuksista.

4.2 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

Esittelemme aluksi tutkimuskohdettamme koskevia teorioita ja aikaisempia tutkimuksia. Suurin osa kirjallisuudestamme tarkastelee tilannetta Pohjois-Amerikassa sekä Britanniassa mutta soveltuu mielestämme monilta osin myös Suomen kontekstiin. Tarkoituksenamme on tuoda esiin selitysmalleja ja teorioita, jotka selkeyttävät erilaisten turvallisuuden tuottamiseen osallistuvien toimijoiden ja organisaatioiden roolia. Samalla pyrimme luomaan kehyksen, jonka avulla tätä tutkimusta ja sen empiiristä materiaalia voidaan jäsentää. Kyseinen esitys ei pyri olemaan kattava esitys aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, vaan se esittelee tiettyjä teemoja, jotka ovat oman tutkimuksemme kannalta keskeisimpiä.

4.2.1 Turvallisuuden verkostot ja niihin kytkeytyneet tilat

Tutkittaessa kaupunkitilan turvallisuutta ei lähtökohdaksi voida ottaa vain yhtä turvallisuudesta vastuussa olevaa toimijaa, vaan tarkastelussa on keskityttävä lukuisten erilaisten toimijoiden yhdessä muodostamaan kokonaisuuteen. Turvallisuuden järjestämistä kaupungissa voidaan tarkastella ”turvallisuusverkostona” (Dupont 2004). Tällaisessa verkostossa turvallisuuden tai turvallisuuden tunteen tuottaminen on enemmän tai vähemmän yhteen kytkeytyneiden toimijoiden yhteinen aikaansaannos. Verkostoon kytkeytyneiden tahojen toiminta voi olla yhteistyötä, mutta tietyissä tilanteissa esimerkiksi julkiset ja yksityiset toimijat voivat olla myös verrattain toisistaan riippumattomia (Shearing 2004). Poliisin ja vartiointiliikkeiden välillä voi olla paljon yhteistoimintaa, mutta niiden toiminta on käytännössä pohjimmiltaan paljolti toisistaan riippumatonta. Lisäksi pienelläkin alueella voi toimia useiden vartiointiliikkeiden toimijoita, joiden välillä voi olla yhteistoimintaa.

Keskeistä on ottaa poliisitoiminta (engl. *policing*) tarkastelun lähtökohdaksi. Tarkastelun kohteena ei ole vain poliisin toiminta, tai sitä täysin vastaava toiminta, vaan laajempi sosiaalisen kontrollin muoto (van Steden 2007, s. 11–14; Button 2002, s. 5–7). Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitoon osallistuvat lukuisat erilaiset toimijat kuten esimerkiksi sosiaaliviranomaiset, naapurustoaktiivit, poliisi ja yksityisten vartiointiyritysten työntekijät (van Steden 2007, s. 15). Näitä kaikkia, enemmän tai vähemmän virallisissa asemissa toimivia, voidaan pitää poliisitoiminnan toteuttamiseen liittyvinä osina. Tarkastelumme keskittyy niihin toimijoihin, jotka aktiivisesti osallistuvat järjestyksen ylläpitoon, ja jotka on asetettu toimimaan tässä tehtävässä julkiselle tai puolijulkiselle paikalle.

Tarkastelussamme turvallisuuden tarjoaminen määrittäyty paikallisesti erilaisiksi turvallisuusverkoston ”solmukohdiksi”, jotka jakautuvat kaupunkitilassa eri tavoin. Tutkimuskohteenamme olevien kauppakeskusten voidaan ajatella olevan yksi esimerkki tällaisista solmukohtista. Clifford Shearingin (2004) mukaan pelkän julkisen/yksityinen -jaon sijaan on parempi tarkastella erikseen sitä, kuka on turvallisuuden järjestämisen *auktoriteetti* ja kuka turvallisuuden *tarjoaja*. Tällä tavoin päästään paremmin nykytilanteen tavoittavaan kuvaukseen. (Shearing 2004, s. 6–7.) Monissa tilanteissa auktoriteettina toimii julkinen taho, mutta palvelun tarjoajana yksityinen vartiointiliike. Tällaisessa tilanteessa ei ole hedelmällistä kysyä pelkästään, onko turvallisuus yksityistä vai julkista. *Auktoriteetteja* tarkasteltaessa voidaan huomion kohteeksi ottaa järjestyksen ylläpidon intressit – miksi järjestyksenpitoa tarvitaan tässä kohteessa? Toisaalta, tarkasteltaessa eri *tarjoajia*, voidaan tarkastella millaisia käytäntöjä järjestyksen ylläpitoon sovelletaan – miten järjestyksen ylläpito toteutetaan?

Yllä esitelty yksinkertainen jako soveltuu hyvin erilaisissa kaupunkitiloissa toimivien yksityisten vartiointiliikkeiden toimintaan. Tarkastelemissamme tapauksissa auktoriteettina ja vartioiden asettajana toimii ostoskeskuksen johto. Tässä tapauksessa auktoriteetin takana on nimenomaan (tilan) omistajan oikeus järjestää kyseisen tilan turvallisuus, joihin voi kuulua esimerkiksi turvallisuusyrityksen palkkaaminen tai kameravalvontajärjestelmän asettaminen (Button 2003, s. 229–230). Toissijaisena auktoriteettina toimii luonnollisesti myös lain antama asema, joka

vartijoille ja järjestyksenvalvojille on kirjattu. Pääosin yksityisten vartiointiliikkeiden työntekijät toimivat kuitenkin yksittäisen kohteen (ostoskeskuksen) asettamien rajojen sisällä.

Ostoskeskus itsessään määrittyy niin sanotuksi *puolijulkiseksi* tilaksi. Se on yksityisessä omistuksessa, mutta periaatteessa kenellä tahansa on pääsy sinne (Wakefield 2003, s. 19–23). Puolijulkiset tilat ovat pääsääntöisesti yksityisten vartiointiliikkeiden kontrolloimia alueita, ja käytännössä poliisi kutsutaan paikalle vain silloin kun vartijat ja järjestyksenvalvojat kokevat sen tarpeelliseksi. Monessa tilanteessa suuri osa ostoskeskuksessa tapahtuvasta turvallisuuteen liittyvästä toiminnasta liittyy yleiseen järjestyksen ja siisteyden ylläpitoon – ei niinkään suoranaisesti rikolliseen toimintaan. Kauppakeskuksessa toimivien vartiointiliikkeiden intressit ja tavoitteet poikkeavat näin ollen lähtökohtaisesti poliisin toiminnasta. Toisaalta taas yhteistyön kautta molemmat voivat pyrkiä ratkaisemaan tiettyjä paikallisia ongelmia.

Keskeistä kauppakeskusten osalta on se, että ne kasaavat yhteen suuren määrän ihmisiä, joka puolestaan on omiaan lisäämään järjestyshäiriöitä.

4.2.2 Ennaltaehkäisevä toiminta ja riskien hallinta

Vaikka lähtökohtaisesti voitaisiinkin olettaa, että poliisin ja yksityisten turvallisuuspalvelujen tarjoajien toiminta poikkeaisi toisistaan, löytyy niistä myös paljon samantapaisia puolia. Tarkastellessaan poliisitoiminnan järjestelmää Shearing on yhdessä David Bayleyn kanssa esittänyt, että koko poliisitoiminnan järjestelmä on kokenut muodonmuutoksen (Bayley & Shearing 1996). Utta tilannetta kuvaa ensinnäkin tässä tutkimuksessa keskeisenä oleva, poliisitoiminnan ja kontrollin fragmentoituminen ja monipuolistuminen (“pluralization of policing”). Toisena osana muutosta on poliisin organisaation ja toimintatapojen muutos, jossa valtion poliisi “etsii” uusia toimintamuotoja ja strategioita (Bayley & Shearing 1996, s. 585–586).

Niin yksityisten vartiointiliikkeiden kuin poliisinkin strategioiden on sanottu siirtyneen enemmän riskien hallintaan perustuvaan malliin (Bayley & Shearing 1996, s. 588–591). Yksinkertaistetusti poliisi ei pyri pelkästään ottamaan kiinni rikollisia ja jakamaan rangaistuksia näistä rikkeistä, vaan toiminnan taustalla on ajatus ennaltaehkäisevästä ja aktiivisesta toiminnasta, joilla oletettuja riskejä hallitaan. Tämä yhdistää poliisin ja vartiointiliikkeiden toimintaa, joissa toiseksi mainittu perustaa toiminnastaan paljon ennaltaehkäiseviin toimintamalleihin. Samalla on ruvettu korostamaan poliisin asiakaslähtöistä roolia, valvontaa ja vastuuta.

Kauppakeskuksessa tähän liittyy niin vartiointiin näkyvyys kuin hälytintjärjestelmien ja kameravalvonnan asentaminen. Samalla kun jatkuvasti paikalla olevat vartijat ja järjestyksenvalvojat voivat reagoida nopeasti ongelmiin, on tarkoituksena myös osoittaa, että aluetta vartioidaan. Samoin kameravalvonnalla pyritään luomaan tilanne, jossa järjestyshäiriöitä ei alkujaankaan pääsisi syntymään. Suuri osa tämänkaltaisesta toiminnasta ei siis kohdistu suoraan rikosten ehkäisyyn tai edes konkreettisen turvallisuuden lisäämiseen, vaan ennemminkin viihtyvyyden lisäämiseen ja turvallisuuden tunteen ylläpitämiseen.

Ennaltaehkäiseminen, järjestyksen ylläpito ja esteettisistä haitoista huolehtiminen kohdistuu monesti juuri nuorisoon, alkoholisteihin ja mahdollisesti myös ”etnisiin” ryhmiin. Etenkin juopuneet tai tapa-alkoholistit koetaan monesti juuri viihtyvyyteen liittyväksi haitaksi, ei niinkään turvallisuusriskiksi. Juopuneista huolehtiminen ei ole myöskään kuulunut poliisin arvostetuimpiin tehtäviin, ja poliisi onkin ollut halukas luopumaan kyseisistä tehtävistä. (Soine-Rajanummi & Törrönen 2003.) Julkisen tilan muuttuessa yhä enemmän puolijulkiseksi tai yksityiseksi, esimerkiksi kauppakeskusten rakentamisen ja katujen kattamisen myötä, ovat oleiluun käyvät tilat yhä enemmän yksityisten turvallisuusliikkeiden valvonnan alaisia.

4.2.3 Paikallinen osaaminen ongelmien ratkaisemisessa

Kauppakeskuksen, juna-aseman tai yksittäisen rakennuksen turvallisuudesta vastaavat toimijat kytkeytyvät hyvin rajattuun paikalliseen kontekstiin. Näin ollen he pystyvät muokkaamaan toimintatapojaan juuri kyseisen paikan mukaisiksi. Paikallisten solmukohtien kytkeytyessä muihin lokaaleihin he voivat vaihtaa erityistietoaan ja -osaamistaan muiden ”solmukohtien” toimijoiden sekä samaan kohteeseen kytkeytyneiden toimijoiden kanssa. Yhdistettynä aiemmin kuvailtuun ennaltaehkäisevään toimintaan perustuvaan turvallisuuden järjestämiseen, pystytään tämän tietojen ja taitojen yhdistelmän kautta parhaimmillaan järjestämään tehokas järjestyksenpito-organisaatio.

Ongelmaksi tämänkaltaisessa järjestelyssä muodostuu kuitenkin laajemman organisoinnin puute. Jos eri solmukohtien välillä ei esiinny hallittua koordinaatiota, joka osoittaa laajemman perspektiivin ymmärrystä ongelmien syistä, saattaa muodostua tilanne, jossa ongelmia hoidetaan vain yhden kohteen etua silmällä pitäen. Tällöin eri kohteet saattavat muodostua ”linnoitetuiksi” alueiksi, joissa ongelmat ”aurataan” ulkopuolelle – ja parhaimmillaan muiden toimijoiden vastuulle. Ongelmia ei pystytä ratkaisemaan, vaan huomio kiinnittyy vain niiden pintapuoliseen hetkelliseen siirtämiseen.

4.3 Lainsäädäntö

Tutkimuksessa käsiteltävien toimijoiden monimuotoisuudesta aiheutuvan epäselvyyden välttämiseksi on hyvä määritellä mitä kullakin järjestyksestä huolehtivalla ryhmällä tarkoitetaan. Poliisin, järjestyksenvalvojen ja vartijoiden asema ja oikeudet järjestyksestä ja lain noudattamisesta huolehtivana tahona on määritelty lainsäädännössä eri tavoin. Tämä lainsäädäntö, ja sen asettamat toimintavaltuuksien rajat vaikuttavat huomattavasti eri ryhmien toimintaedellytyksiin ja siihen, millaisia ongelmia he mahdollisesti työssään kohtaavat.

4.3.1 Poliisi

Tutkimistamme ryhmistä poliisi ainoana edustaa julkista virkavaltaa, ja sillä on myös laajimmat toimivaltuudet. Lain mukaan poliisin pääasiallisina tehtävinä ovat

yhteiskuntajärjestyksestä ja oikeudesta huolehtiminen, järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennaltaestäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisin oikeudet ovat esimerkiksi vartijoihin ja järjestyksenvalvojiin verrattuna hyvin laajat ja väljästi säädellyt. Poliisilla on siten laajimmat toimivaltuudet, mutta myös laajin velvollisuus puuttua ympäristössä ilmeneviin järjestyshäiriöihin. Poliisin toimialue kattaa käytännössä myös kahden muun järjestyksestä vastaavan ryhmän, vartijoiden ja järjestyksenvalvojen toimialueet, laajentuen niistä valtakunnalliselle ja yksityiselle tasolle asti. (Poliisilaki.)

4.3.2 Järjestyksenvalvojat

Poliisin jälkeen laajimmat valtuudet ja laajin toimialue on järjestyksenvalvojilla. Alun perin järjestyksenvalvojat toimivat lähinnä ravintoloiden ja yökerhojen ovilla, sekä erilaisten yleisötapahtumien järjestyksestä ja sujuvuudesta vastaavina henkilöinä. Nykyään järjestyksenvalvoja toimii yhä laajemmalla alueella ja useissa erilaisissa tehtävissä. Heidän toimenkuvansa ja alueensa eivät rajoitu enää suljetujen tilojen ja tapahtumien järjestyksestä vastaamiseen, vaan yhä useammin järjestyksenvalvojat huolehtivat myös julkisten tilojen, kuten esimerkiksi junasemien ja kauppakeskusten järjestyksestä. Toisin kuin esimerkiksi vartijoita, voidaan järjestyksenvalvoja käyttää poliisin apuna järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen määritellyllä alueella. (Järjestyslaki 22§, Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 9§.)

Järjestyksenvalvojan peruskoulutus on 32 tuntia, joka antaa valtuudet toimia perinteisenä huvitilajärjestyksenvalvojana eli ”portsarina”. Järjestyksenvalvojen toimivaltuuksia säätelee laki järjestyksenvalvonnasta. Järjestyksenvalvojalain mukaan järjestyksenvalvojat voivat estää henkilön pääsyn heidän toimialueelleen, poistaa henkilön alueelta tai suorittaa turvatarkastuksen erinäisillä perusteilla. Esimerkiksi uhaava käytös, häiritsevä päihtyneisyys tai jopa henkilön aikaisempi käyttäytyminen riittävät perusteiksi toimenpiteisiin. Järjestyksenvalvoja voi myös estää sellaisia henkilöitä pääsemästä alueelle jotka eivät täytä tilaisuuden järjestäjän, tai alueen haltijan, pääsulle asettamia ehtoja, esimerkiksi ikää. Tällainen menettely edellyttää kuitenkin, ettei käytäntö ole lain mukaan syrjivä. (Laki järjestyksenvalvojista 6§, 7§.)

Järjestyksenvalvoja saa toimialueellaan ottaa henkilön kiinni häiriön tai vaaran estämiseksi tai henkilöiden ja omaisuuden turvaamiseksi, jos paikalta poistaminen on riittämätön toimenpide. Järjestyksenvalvoja saa pitää henkilöä säilössä poliisin suostumuksella enintään neljä tuntia ja vain, mikäli kiinniotettua ei voida viipymättä luovuttaa poliisille. (Laki järjestyksenvalvojista 7§.)

Käytännössä järjestyksenvalvojen toimialuetta määrittelevät kuitenkin viittaus-säännökset toisista laeista. Useissa muissa laeissa, kuten esimerkiksi kokoontumislaisissa, ulkoilulaisissa, merimieslaisissa ja majoitus- ja ravitsemustoiminnasta annetuissa laeissa määritellään paikat joissa järjestyksenvalvojat saavat käyttää toimivaltuuksiaan. Tutkimuksemme kannalta keskeisin, järjestyksenvalvojen toimialuetta määrittävä laki on järjestyslaki. (Laki järjestyksenvalvojista; Mäkinen 2007.)

Vuonna 2003 voimaan tullut järjestyslaki korvasi aikaisemmin voimassa olleet kunta- ja kaupunkikohtaiset järjestyssäännöt. Toisin kuin kaupunkikohtaisten järjestyssääntöjen aikana nykyinen järjestyslaki on sama koko maassa kaupungista riippumatta. Järjestyslaki koskee yleisiä paikkoja, ja sen määritelmän mukaan yleisellä paikalla tarkoitetaan tietä, katuja, jalkakäytävää, toria, puistoa, uimaran-
taa, urheilukenttää, vesialuetta, hautausmaata tai muuta vastaavaa aluetta, joka on yleisön käytettävissä. Lisäksi sillä tarkoitetaan mitä tahansa rakennusta, jouk-
koliikenteen kulkuneuvoa ja muuta vastaavaa paikkaa, kuten virastoa, toimistoa, liikenneasemaa, kauppakeskusta, liikehuoneistoa tai ravintolaa, joka on yleisön käytettävissä joko jonkin tilaisuuden aikana tai muutoin. Järjestyslaki määrittelee siis järjestyksenvalvojen toiminta-alueen huomattavan laajasti. (ks. Törrönen & Karlsson 2003.)

4.3.3 Vartijat

Poliisia ja järjestyksenvalvoja kapeammat valtuudet omaava järjestyksenpitotoi-
minnan osa ovat perinteiset vartijat. Yksityisten turvallisuuspalveluiden lain määri-
telmän mukaan vartioimistehtävä on pääasiassa omaisuuden vartioimista ja henki-
lön koskemattomuuden suojaamista. Vartioimistehtäviä suorittavalle henkilölle
ammattinimikkeenä käytetään vartijaa. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 2§;
Mäkinen 2007.)

Vähimmäisvaatimus vartijan työn harjoittamiseen on peruskurssi, joka kestää
40 tuntia. Kurssilla opetetaan vartijan työn perusteet, ja se oikeuttaa työskentele-
mään osa-aikaisesti vartijana. Kokoaikaiseen vartijana työskentelyyn tarvitaan
lisäksi suoritettu 60 tunnin mittainen lisäkurssi. (Innova, Länsi-Suomen aikuiskou-
lutuskeskus.)

Lain mukaan vartiointiliikkeellä ja tilanhaltijalla pitää olla yhteinen toimeksianto-
sopimus, jossa määritellään vartioitava alue. Lain mukaan vartiointiliike ei saa
ottaa vastaan toimeksiantoa, jossa sitoudutaan ylläpitämään yleistä järjestystä ja
turvallisuutta. Näin ollen vartiointiliike on vastuussa tehtävä lainmukaisuudesta
eikä turvallisuuspalveluita tilaava asiakas. Tämä yksityisiä turvallisuuspalveluita
koskeva laki määrittelee ja rajoittaa vartioiden toimialueen koskemaan ainoastaan
yksityisiä tiloja (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 9§; Mäkinen 2007).

Vartijoiden ehkä merkittävin oikeus on poistaa henkilö vartioimisalueelta, jos
hän jättää noudattamatta omistajan tai hänen edustajansa poistumiskehotusta tai
jos on ilmeistä, että henkilöllä ei ole oikeutta oleskella vartioidulla alueella (Laki
yksityisistä turvallisuuspalveluista 28§). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että
yksityisellä alueella työskentelevä vartija saa poistaa kenet tahansa hyvin vähin
perusteluin. Tätä hyvin löyhästi määriteltyä mahdollisuutta poistaa henkilöitä yksi-
tyisistä tiloista rajoittaa ainoastaan laki syrjinnästä. Vartijan valtuudet julkisilla
paikolla ovat kuitenkin varsin rajoitetut. (Mäkinen 2007.)

4.4 Tutkimuksen aineistosta ja menetelmistä

Ryhmämme tarkastelun kohteena on se miten kunkin tutkittavan alueen – Tikkurilan, Leppävaaran ja Itäkeskuksen – poliisit ja vartijat hahmottavat alueella tapahtuvat järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät häiriöt. Lähtökohtaisesti ajatuksena oli se, että kullakin alueella julkinen ja yksityinen tila ovat yhdistyneet siten että poliisit ja yksityiset vartijat toimivat yhteistyössä järjestyshäiriöiden poistamiseksi. Kun ollaan kiinnostuneita siitä, miten turvallisuudesta vastaavat toimijat itse kokevat turvallisuustilanteen, on luontevaa lähestyä tutkimusongelmaa laadullisten aineistojen avulla.

Tutkimuksen aineisto koostuu poliisien, vartijoiden ja järjestyksenvalvojen haastatteluista. Näiden lisäksi käytettävissämme oli poliisilta saatuja rikostilastoja. Yhteensä haastateltiin kahta vartijaa, kahta järjestyksenvalvojaa ja kahta poliisia. Lisäksi ryhmällämme oli käytössä viimeisen osatutkimusryhmän tekemä poliisin haastattelu eli yhteensä haastatteluja oli seitsemän. Aineiston pienestä koosta johtuen analyysissä ei pystytty tekemään kovin kattavia johtopäätöksiä ongelmien kausaaliluonteesta, mutta se kuitenkin kuvaa alueella tapahtuvien turvallisuusongelmien luonnetta, sijoittumista ja ennen kaikkea sitä miten toimijat itse hahmottavat ongelmat. Haastattelujen lisäksi tutkimusryhmän jäsenet suorittivat osallistuvaa havainnointia ja valokuvausta haastatteluissa esiinnousseilla ongelmapaikoilla.

Haastattelumenetelmänä käytettiin niin sanottua teemahaastattelua. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit on päätetty etukäteen, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys on jätetty avoimemmaksi kuin esimerkiksi niin sanotussa strukturoidussa haastattelussa (Eskola & Suoranta 2003, s. 86–89). Teemahaastattelun käyttäminen oli perusteltua, koska tutkimuksemme fokus kohdistui juuri tietynlaisiin ilmiöihin ja näiden ilmiöiden tapahtumapaikkoihin. Haastattelujen pituus vaihteli neljästäkymmenestä viidestä minuutista puoleentoista tuntiin. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin oleellisilta osilta. Haastattelujen kysymysrungot ovat liitteenä sivulla 198 (liite 2).

Haastateltavat paikannettiin niin sanotusti ”lumipallomenetelmällä”. Vartijoiden paikantamisessa hyödynnettiin osittain tutkimusryhmän omia kontakteja, jotka puolestaan johtivat uusiin kontakteihin. Poliisien kohdalla hyödynnettiin Espoon kaupungin edustajalta saatuja kontakteja ja kaupunkitutkimuskurssin aikana luotuja yhteyksiä. Haastateltavien sukupuolijakauma oli jakautunut siten, että yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat miehiä. Ikäjakama vaihteli noin kolmenkymmenen ja viidenkymmenen ikävuoden välillä.

4.5 Analyysi

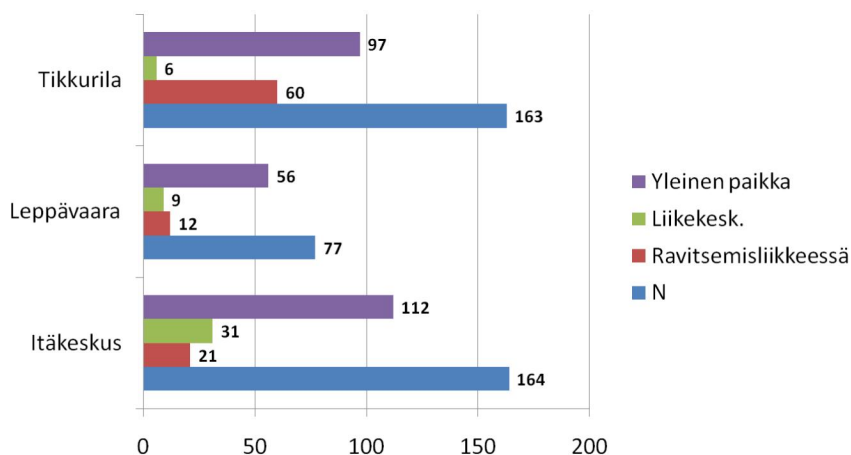
Aineistoa on analysoitu tyypittelemällä sitä haastatteluissa toistuneiden teemojen ja mainintojen osalta. Tyypiteltäessä on pyritty paikantamaan niin kaikille paikoille yhteisiä kuin myös niiden erityisluonnetta ilmentäviä kuvauksia. Näin on päästy kiinni siihen, millaisia yleisiä ongelmia kaupunkitilan järjestyksen ylläpitoon liittyy, ja millaisia erityispiirteitä eri tutkimuskohteissa ilmenee. Aineistosta on nostettu

esille kolme turvallisuuteen liittyvää pääteemaa, jotka ovat järjestyksenpidon haasteet, toimijoiden näille haasteille antamat selitykset ja rakenteelliset taustatekijät ja viimeisenä haasteisiin esitetyt ratkaisuehdotukset. Kukin näistä päätyypeistä ja kaantuu lisäksi omiin alatyyppeihinsä.

Ensimmäisessä kohdassa: "Järjestyksenpidossa kohdattavat haasteet", olemme jakaneet esiin nousseet kuvaukset kahteen luokkaan: ongelmia aiheuttaviin ryhmiin ja ongelmien paikantumiseen. Ongelmia aiheuttavat ryhmät on tyypitelly neljään luokkaan: nuorisoon, "laitapuolen kulkijoihin" eli alkoholiongelmaisiin, huumeongelmaisiin sekä maahanmuuttajataustaisiin ja muihin kuin kantasuomalaisiin. Ryhmät eivät kuitenkaan ole toistensa poissulkevia, ja kaikkien edellä mainittujen luokitusten kohdalla esiintyy päällekkäisyyttä. Tyypittelemämme ryhmät nousivat esille jokaisen alueen toimijoiden haastatteluissa, ja siksi onkin mielekäs lähestyä niitä tästä näkökulmasta.

Ongelmien paikantumisen analyysissa lähdemme puolestaan paikkakohtaisesta tyypittelystä. Leppävaarassa ja Itäkeskuksessa palvelutarjonta keskittyy suuri-kokoisiin sisäostoskeskuksiin, kun taas Tikkurilan ostoskeskus Tikkuri on huomattavasti edellä mainittuja pienikokoisempi. Tikkurin lisäksi keskustassa ei ole paljoa vastaavia sisätiloja joihin esimerkiksi nuoriso voisi kokoontua. Aineiston perusteella tämä vaikuttaa omalta osaltaan Tikkurilassa kohdattavien järjestyshäiriöiden ominaislaatuun.

4.5.1 Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrällistä vertailua

Kuva 27. Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten lukumäärä alueittain sekä tapahtumapaikan mukaan (Poliisi 2011).

Kuvassa 27 on esitelty poliisin tietoon tulleiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrää alueittain. Rikokset on jaoteltu niiden tapahtumapaikan mukaan. Lukumäärältään Tikkurila ja Itäkeskus ovat samaa luokkaa, kun taas Leppä-

vaaran lukemat ovat selkeästi näitä kahta pienemmät. Itäkeskuksessa liikekeskuksen sijoittuu selvästi vertailualueita enemmän rikoksia.

Tikkurila poikkeaa kahdesta muusta tarkastelukohteesta kahdella tavalla: Vaikka Tikkurilan ja Itäkeskuksen absoluuttiset rikosmäärät ovat lähes identtiset, tulee ne suhteuttaa kyseisessä paikassa asioivien ihmisten määrään. Itäkeskuksen kauppakeskus on Suomen suurimpia kauppakeskuksia ja Itäkeskuksen metro- ja linja-autoasema vilkas liikennesolmu. Ihmismäärään suhteutettuna Tikkurilan lukemat ovat huomattavasti vertailualueita suurempia. Toiseksi Tikkurilan rikosluvuissa korostuvat erityisesti ravintoloissa tapahtuneet rikokset. Tikkurilassa 37 prosenttia henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista tapahtuu ravitsemusliikkeissä, Itäkeskuksessa 13 prosenttia ja Leppävaarassa 16 prosenttia.

Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset eivät kuitenkaan kytkeydy suoraan yleisten järjestyshäiriöiden lukumäärään tai esimerkiksi yksityisten vartiointiliikkeiden toimintaan. Niiden osalta suurin osa toiminnasta on sellaista, joka ei tule poliisin tietoon, vaan ratkaistaan paikan päällä ilman virallista sanktiota.

4.5.2 Järjestyksenpidon haasteet toimijoiden näkökulmasta

Olemme nostaneet esiin neljä eri ryhmää, jotka alueiden turvallisuustoimijoiden näkökulmasta aiheuttavat tutkimuksen kohteena olevien alueiden turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta ongelmia. Nämä ryhmät ovat nuoriso, "laitapuolen kulkijat" eli alkoholistit, huumeongelmaiset ja etniset vähemmistöt. Aineiston perusteella kukin näistä ryhmistä aiheuttaa hieman toisistaan eroavia järjestyso ongelmia, joihin sovelletaan puolestaan toisistaan poikkeavia kontrollitoimia.

Nuoriso

Kaikissa tutkituissa kauppakeskuksissa nuoriso aiheuttaa jonkinasteisia järjestyshäiriöitä, joihin vartijat ja järjestyksenvalvojat joutuvat puuttumaan. Nuorison aiheuttamat häiriöt ovat kuitenkin luonteeltaan erityyppisiä kuin esimerkiksi alkoholistien ja narkomaanien aiheuttamat järjestyshäiriöt.

"Se häiriö mitä nuorista yleensä lähtee on sellaista pikku ärsytystä. Samaa mitä näkee Kampissa ja Sellossa [--] Nuoretkin näpistelee jonkin verran. Sellaista yleistä hengailua, roskaamista, kiusantekoa. Harvoin mitään suurta." (Vartija, Itäkeskus)

"On näitä töhryhommia, näpistyksiä, ihan vaan että huudellaan ja häiriköidään yleisesti. Kun ne nuoret kasaantuvat isoiksi joukoiksi, niin ne tukkivat esimerkiksi hätäpoistumisteitä." (Vartija, Sello)

"Perus on juuri se, et siellä on tää näin kaks henkilö aloittaa sellasen leikkimielisen tönimisen, joka sitten jossain vaiheessa menee siihen, et toinen tönäsee liian kovaa ja sit se on oikee tappelu. Nää on näitä perinteisiä mitä keksii tollanen 16–18-vuotias" (Järjestyksenvalvoja, Tikkuri)

Nuorison aiheuttamat järjestyshäiriöt siis liittyvät yleensä yleiseen häiriköintiin ja meluun sekä näiden lisäksi myös näpistykseen. Itäkeskus ja Sello ovat kumpikin lämpimiä sisäostoskeskuksia ja yleisiä kokoontumispaikkoja, joihin nuorilla on tapana tulla viettämään aikaa koulujen jälkeen. Tämä puolestaan johtaa edellä mainittuihin ongelmiin. Nuoret työllistävät järjestyksenvalvoja ja vartijoita paljon, mutta toisaalta ongelmat eivät ole kovin vakavia. Nuoriso työllistää myös poliisia, ja tällöin tehtävät liittyvät usein nuorten alkoholinkäyttöön. Näyttäisi siltä, että nuoriso työllistäisi vartijoita ja järjestyksenvalvoja päivisin; poliisia puolestaan iltaisin ja viikonloppuisin.

"Viikonloppuisin nuoret on kokoontuneet jonnekin, ja ne on ottaneet kaljaa. Iso osa nuoristahan on fiksuja ja käyttäytyy fikusti, mutta ei se tarvitse joukossa olla kuin muutama hassu, joka vetää sen mukaansa." (Poliisi, Tikkurila)

"On sitten varsinkin ilta-aikaan tällaista, en nyt voi sanoa että jengiytymistä, mutta nuoriso kerääntyy yhteen [--] siellä on myös maahanmuuttajia, ja se sitten vanhemmassa väessä vähän pelottaa." (Lähipoliisi, Espoo)

Alkoholiongelmaiset ja päihtyneet

Toinen selkeä järjestysongelmia aiheuttava ryhmä ovat alkoholiongelmaiset ja päihtyneet eli niin sanotut laitapuolen kulkijat. Alkoholien nauttiminen julkisilla paikoilla ja ostoskeskuksissa aiheuttaa tilanteita, joihin joudutaan puuttumaan. Aineiston perusteella alkoholiongelmaiset ovat joka paikassa "tuttuja naamoja", eli samat henkilöt aiheuttavat toistuvasti ongelmia. Alkoholiongelmaisten aiheuttamat häiriöt liittyvät julkiseen alkoholin käyttöön ja siitä seuraavaan aggressiiviseen käyttäytymiseen:

"Tällaiset laitapuolen kulkijat, saattaa olla julkijuopottelua, alkoholin nauttimista. Yleisesti, sanotaan sellaista häiritsevää käytöstä, melua. Joskus tällaiset henkilöt saattaa olla, jos on huumausaineiden käyttöä tai muuta tautalla, niin saattaa olla vähän aggressiivisia." (Järjestyksenvalvoja, Sello)

Toisaalta juoppoja ei koeta kovin suurena ongelmana. Heistä aiheutuva haitta on lähinnä "esteettinen", eikä sinänsä läheskään aina turvallisuusuhka. Sen sijaan huumeidenkäyttäjät aiheuttavat pahempia ongelmia.

"Ne on itse asiassa nää laitapuolen kulkijat, niin ne on aika harmittomia veikkoja. Enemmän ehkä pelätään näitä huumeiden käyttäjiä ja sekakäyttäjiä." (Lähipoliisi, Espoo)

Narkomaanit

Kolmantena ongelmia aiheuttavana ryhmänä ovat narkomaanit. Kaikissa kauppa-keskuksessa työskentelevät vartijat nostivat narkomaanien aiheuttamat ongelmat esille:

”Narkomaanit yleensä tulee kuun alussa nostamaan tukia. Niillä on apteek-kisopimuksia, ja ne saa tiettyinä päivinä apteekista korvaushoitolääkkeitä. Sitten kun ne saa kuun alusta rahat niin jos on jotain diilaussysteemiä niin niitä saatetaan myydä täällä. Sitten tulee ostajia ja myyjiä sen takia, että rahaa löytyy. Niiden kanssa tulee tosi paljon näpistyshommia ja joskus vähän väkivaltaisempiakin tilanteita.” (Vartija, Sello)

”Niitä jää likaisia neuloja sinne tänne kun ne on käynyt jossain piikittämäs-sä. Aineet rupeaa vaikuttamaan, joillekin tulee omanlaisia reaktioita, osa väsähtää, osa tulee aggressiiviseksi. Sitä kautta vaikuttaa eri tavalla kaup-pakeskuksen asiakaskuntaan ja henkilökuntaan ja ympäristöön. Siihen sit joudutaan puuttumaan.” (Järjestyksensvalvoja, Tikkuri)

Muut

Viimeisenä ongelmia aiheuttavana ryhmänä erottuvat maahanmuuttajataustaiset henkilöt sekä romanit. Itäkeskuksessa erityisesti romanit ovat aiheuttaneet järjes-tyshäiriöitä oletetulla huumekaupalla:

”Romanit jonkun verran pyörii kyllä. Jos kattoo Tallinnanaukiota, niin siellä pyörii sama joukko romaneita jotka aika avoimen epäavoimesti näyttäisi myyvän siellä huumeita. Siellä pyörii paljon tiettyjä romaneita jotka eri nar-komaanien kanssa keskustelee, siellä vaihdetaan puhelinnumeroita tai läh-detään johonkin syrjään juttusille. Ja joskus niitä on sieltä jäänyt ihan kiin-nikin, lähinnä jonkun subutexin tai vastaavan myymisestä.” (Vartija, Itäkes-kus)

Myös maahanmuuttajat nousevat esille. Heidän aiheuttamansa ongelmat liittyvät yleensä kulttuurieroista johtuviin tilanteisiin. Vartijat joutuvat joskus esimerkiksi selvittämään tilanteita, joissa käsitykset miesten ja naisten välisistä suhteista törmäävät.

Yhteenveto

Ongelmaryhmien paikantamisen kautta kaupunkitilan ja ostoskeskusten *turvalli-suus* näyttäytyy lähinnä siisteyden ja järjestyksen ylläpitona. Eri henkilöiden ja ryhmien toimintaa kontrolloidaan esteettisistä syistä kuten liiallisen melun, sotke-misen tai päihtymyksen takia. Humaltuneiden tai muiden päihteiden vaikutuksen alaisena olevien osalta syynä on muiden häiritseminen ja potentiaalinen arvaama-

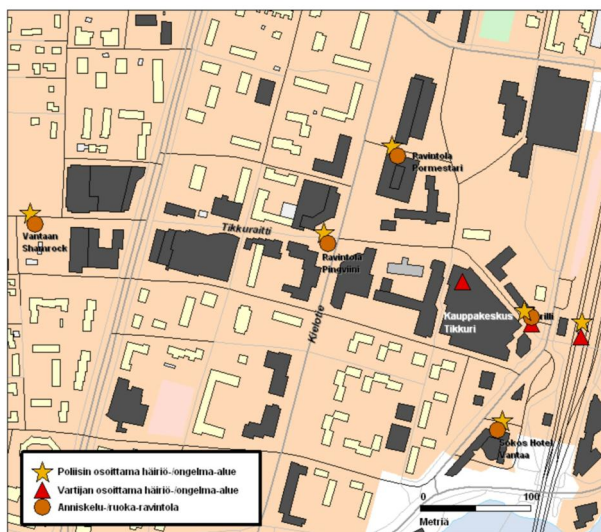

ton käytös. Sen sijaan nuorten suhteen ongelmana on lähinnä melu ja paikkojen sotkeminen. Samoin maahanmuuttajien suhteen ongelmatapauksissa, joihin joudataan puuttumaan, syynä on monessa tapauksessa käytöksen häiritsevyys. Kauppakeskusten turvallisuudesta huolehtivien näkökulmasta turvallisuuden ylläpitämiseen ei liity varsinaisia rikoksia tai merkittäviä uhkia. Tämä tulee ottaa huomioon sekä tutkittaessa että ratkaistessa nykyisiä kaupunkitiilan turvallisuuteen liittyviä aiheita. Päiväsaikaan, jolloin suurin osa ihmisistä kauppakeskuksia käyttää, ongelmana ei ole henkeen ja terveyteen kohdistuvia uhkia tai rikoksia. Turvallisuuteen liittyvä toiminta ei ole pelkästään uhkien poistamista tai kontrollointia, vaan viihtyvyyden ja viihtyisän ympäristön ylläpitämistä, joka perustuu tiettyjen ryhmien poistamiseen tilasta.

4.5.3 Ongelmien paikantuminen

Tässä alaluvussa käsitellään järjestyshäiriöiden ja turvallisuusongelmien paikantamista tutkittavien kaupunkialueiden sisällä. Edellisessä kappaleessa tyypitellyt ongelmaryhmät on paikannettavissa jokaiselta alueelta ja sen vuoksi tässä kappaleessa analyysi jäsenyyty paikkalähtöisesti. Kohteet kuitenkin eroavat toisistaan oleellisin osin siinä, että Itäkeskus ja Leppävaara ovat lämpimiä kauppakeskuksia ja mutta Tikkurilassa ei vastaavaa ole. Järjestyksenpitoon liittyvät häiriöt eroavat myös ajan ja paikan mukaan.

Tikkurila

Kuva 28. Tikkurilassa ilmenevien järjestyshäiriöiden paikantuminen haastattelu-
jen perusteella (Pohjakartta: SeutuCD 2009).

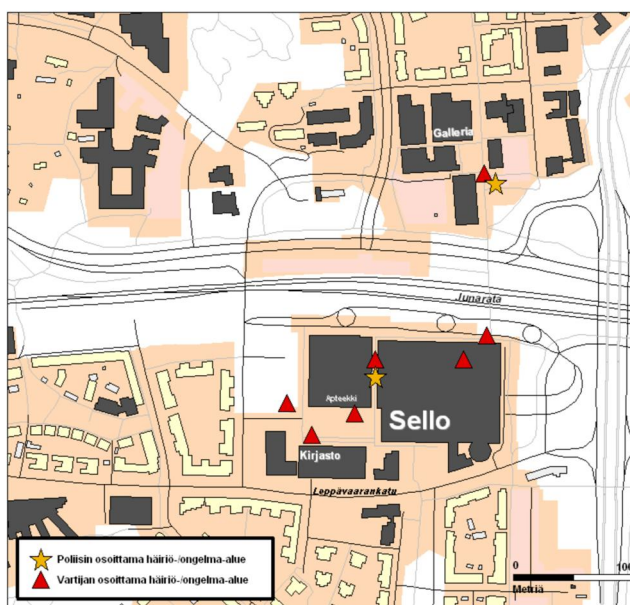
Kuvassa 28 on esitetty haastatteluaineistoissa esiin nousseet ongelmapaikat Tikkurilassa. Tähdellä merkityt paikat ovat poliisin ilmoittamia, kolmiolla merkityt ovat vartijoiden ja järjestyksenvalvojen ilmoittamia. Lisäksi karttaan on merkitty Tikkurilan keskustan anniskeluravintolat siitä syystä että aineiston perusteella ongelmatapaukset keskittyvät juuri ravintoloiden läheisyyteen. Ongelmallisimpina ravintoloina mainittiin Sokos Hotelli Vantaa, Pormestari, Pingviini sekä Shamrock. Nämä paikat eroavat käyttäjäryhmiltään: Hotelli Vantaalla ja Shamrockissa käy hieman vanhempaa väkeä, kun taas Pingviini ja Pormestari ovat puolestaan nuorison suosiossa.

Yleisesti kaupunkialueilla häiriökäyttäytyminen sijoittuu niille alueille, joissa on paljon asutusta ja liikennettä. Poliisin tietojen mukaan Tikkurilan häiriökäyttäytymistehtävistä 70 prosenttia tapahtuu perjantain, lauantain ja sunnuntain aikana. Tikkurilassa häiriökäyttäytyminen tuntuu siis keskittyvän juuri viikonlopun yöelämän ympärille. Osaltaan tähän vaikuttanee myös Tikkurilan asema liikenteen solmukohtana ja kohtaamispaikkana:

”Viikonloppuisin iso osa ihmisistä tulee jostain muualta kuin Tikkurilasta tänne. Lähiympäristöstä Vantaalta, osa ehkä Pohjois-Helsingin puolelta ja myös Kerava-Järvenpään suunnalta. Hotelli Vantaa ja muut ravintolat vetää viikonloppuisin muualtakin porukkaa.” (Poliisi, Tikkurila)

Poliisin näkökulmasta ongelmat painottuvat siis viikonlopuille. Kauppakeskus Tikkurissa järjestyshäiriöt puolestaan ajoittuvat tasaisemmin eri viikonpäiville, poikkeuksena on ainoastaan sunnuntai, jolloin on hiljaisempaa. Toisaalta kellonajalla on vaikutusta myös Tikkurista vastaaville järjestyksenvalvojille: aamulla on hiljaista, illalla tehtäviä on enemmän: ”Puoli viiden ja viiden väliin voi vetää rajan. Silloin pamahtaa jengiä, ja osaltaan näkyy häiriöissä mutta paljon vähemmän, kun vois kuvitella.” Myös Tikkurilan vilkas juna-asema näkyy järjestyshäiriöinä kauppakeskuksen arjessa.

Leppävaara

Kuva 29. Leppävaarassa ilmenevien järjestyshäiriöiden paikantuminen haastattelujen perusteella (Pohjakartta SeutuCD 2009).

Kuvassa 29 on esitetty Leppävaaran Sellon alueella ilmenevät järjestyksenpidon ongelmat haastattelujen perusteella. Aineiston perusteella ongelmia ilmenee Sellossa ja Läkkitorin puolella. Sello on suuri kauppakeskus ja keskeinen kohtaamispaikka, mikä vaikuttaa järjestyshäiriöiden määrään. Sellossa on myös paljon ravintoloita, jotka ovat myöhään auki, ja kauppakeskuksen mentyä kiinni ongelmat siirtyvätkin ravintoloihin. Myös Leppävaaran rautatieaseman alikulut mainittiin pelkoa herättävinä paikkoina. Haastatellut mainitsivat ongelmapaikaksi myös Läkkitorin siellä oleilevien laitapuolenkulkijoiden johdosta.

"Lähinnä siis se Sellon ympäristö ja siinähan on sitten se Bar Fennia. Siellä on aina yksi partio ennaltaehkäisemässä. Siellä niitä häiriökäyttäytymisiä on ja Läkkitori on toinen. Läkkitori, rautatieasema ja sitten se alikulku." (Lähipoliisi, Espoo)

Kauppakeskuksen sisällä käyttäjäryhmät vaihtelevat paitsi kellonajan niin myös viikon- ja kuukaudenpäivien mukaan, mikä näkyy myös järjestyshäiriöissä. Ravintoloiden rooli korostuu kauppakeskuksen mentyä kiinni:

"Aika paljon erinäköistä ihmistä kuukauden ensimmäisenä päivänä kun pankit maksaa tuet, kuin kuukauden loppupuolella." (Vartiija, Sello)

"Illat on huomattavasti vilkkaampia. Jos puhutaan esimerkiksi nuorisosta, niin se vilkastuu iltaa kohden kun nuoret pääsee koulusta. Viikonloput selkeesti vilkkaampia. Sitä ei kuitenkaan voida vetää yks yhteen että jos katsotaan tilastoja. Se että jos on paljon väkeä niin se ei vielä sinänsä tuo niitä häiriöitä lisää, mutta kun se asiakasrakenne muodostuu tiettytyyppiseksi niin se vaikuttaa." (Järjestyksenvalvoja, Sello)

"Ilta-aikaan sitten kun muut paikat menee kiinni niin toi Sello Regin puoli, siellä on pari ravintolaa sun muuta. Sama homma jatkuu siellä sitten." (Vartija, Sello)

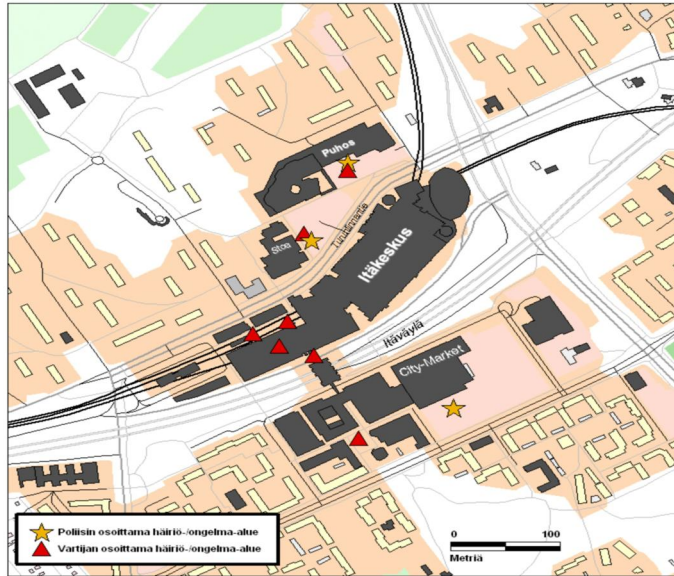
Rautatieaseman alikulku on keskeinen myös kauppakeskuksen näkökulmasta:

"Esimerkiksi tuolla asemakäytävässä kulkee suurin osa koko porukasta keitä tulee tänne sisään. Se jo itsessään aiheuttaa sen että siinä tapahtuu" (Vartija, Sello)

Itäkeskus

Kuvassa 30 on esitetty Itäkeskuksessa ilmenevät järjestyksenpidon ongelmat haastattelujen perusteella. Itäkeskuksessa keskeiseksi nousevat kauppakeskus ja Tallinnanaukion alue. Tallinnanaukion tilannetta on pyritty rauhoittamaan asettamalla sinne yksityiset järjestyksenvalvojat, mikä onkin rauhoittanut tilannetta. Järjestyshäiriöitä ilmenee myös muualla Itäkeskuksen alueella:

"Siinä on vieressä tää Itäkeskuksen Pasaasi-kauppakäytävä. Hansasilta joka johtaa Lyypekinaukiolle. Taas täällä Turunlinnan toisella puolella on Puotinharjun ostoskeskus ja kulttuurikeskus Stoa. Siellä päin pyörii sellasta tosi epäilyttävää jengiä." (Vartija, Itäkeskus)

Kuva 30. Itäkeskuksessa ilmenevien järjestyshäiriöiden paikantuminen haastatte-
lujen perusteella (Pohjakartta: SeuruCD 2009).

Kuten Leppävaaran Sello ja Tikkurila, myös Itäkeskus on liikenteen solmukohta, ja siellä on monien sosiaalipalveluiden keskittymä, jonka seurauksena alueelle ke-
rääntyy myös näitä palveluita käyttäviä ihmisiä. Sekä vartijan että poliisin näkö-
kulmasta Itäkeskus on monien palveluiden risteyspaikka. Itäkeskus eroaa Tikkuri-
lasta siinä, että järjestyshäiriöt tuntuvat ajoittuvan tasaisemmin ympäri viikkoa:

*"Itäkeskuksessahan on oikeastaan kaikki mitä sä tarvitset. [-] Metro tuo
jengiä ja Itäkeskuksesta löytyy alkoholistien päiväkeskus. Sit löytyy neulo-
jenvaihtopiste. Alko kyllä siirrettiin Tallinnanaukiolta kauemmas, mutta Al-
kokin löytyy." (Vartija, Itäkeskus)*

*"Itäkeskus vaikuttaa paikalta, jossa se ei ole niin kriittinen se vuorokausija-
ko. Kun siellä on se sama jengi joka ei käy töissä, joka käyttää niitä päihtei-
tä oli sitten perjantai tai tiistai. Mun nähdäkseni siellä on ihan aamusta il-
taan sitä touhua, yöstä en osaa sanoa. Pientä häiriökäytöstä aamusta il-
taan. Ei nyt ihan aamulla, mutta aamupäivä-iltapäivä on meille sitä aktii-
visinta aikaa." (Vartija, Itäkeskus)*

4.5.4 Järjestyksenpidon ongelmille annetut syyt ja selitykset

Tässä osiossa tarkoituksena on hyödyntää vartijoiden, järjestyksenvalvojen sekä
poliisin erityistietoa paikallisista ongelmista, ja tätä kautta päästä kiinni ongelmien
syihin niiden ratkaisemiseksi. Kukin kauppakeskus profiloituu oman alueensa

vilkkaaksi aluekeskukseksi, joka houkuttelee kävijöitä kauempaakin. Pitkälti ongelmat eri kauppakeskuksissa ovatkin yhteydessä ns. ”luonnollisiin” tekijöihin, kuten kauppakeskuksen ja sen lähialueen kasvuun ja kehittymiseen, ja sitä kautta kävijämäärien nousuun. Tämä näkyy erityisesti Leppävaarassa, joka on kasvanut viime vuosina erittäin paljon sekä asukasluvultaan että kävijämääriltään Sellon avaamisen myötä. Myös Tikkurilan poliisi mainitsi haastattelussa, että alueen kehittämissuunnitelmien aiheuttamat kävijämäärien lisääntymiset todennäköisesti tulevat lisäämään myös poliisin tehtäviä.

”Ympäristö kehittyy, että jos miettii minkälainen tää on ylipäättään joskus ollut alueena. Jossain vaiheessa kuulin tällaisen, että Leppävaaran lähialue on Jyväskylän suuruisen asukasmäärältään. Kun on paljon ihmisiä, niin se tuo väistämättä myös mukanaan erityyppisiä häiriötilanteita. Se ei ole luonnotonta, eikä sen tarvi johtua mistään tietystä tekijästä vaan yleensäkin se väestömäärän kasvu ja miten se väki liikkuu alueella aiheuttaa erilaisia tilanteita.” (Järjestyksenvälvoja, Sello)

”Poliisin tehtävät ovat neljässä vuodessa tuplaantuneet Sellon rakentamisen myötä. Sellon rakentaminen ei sinänsä ole lisännyt ongelmia, vaan lisännyt ihmisten määrää, johon mahtuu mukaan aina kaikenlaista hiihtäjää.” (Lähipoliisi, Espoo)

Kaikki kolme tutkimusalueetta ovat liikenteen solmukohtia, ja niihin on myös rai-deyhteydet: Tikkurilassa ja Leppävaarassa on juna-asema ja Itäkeskuksessa metro. Haastateltavien mukaan raideliikenne tuo helposti mukanaan häiriökäyttäytymistä, koska junalla tai metrolla matkustaessa ei välttämättä tarvitse ostaa lip-pua, ja siten jokainen ”laitapuolen kulkija” pystyy niillä liikkumaan. Kussakin aluekeskuksessa poliisin ja vartijan tehtävät sijoittuvat usein juna- tai metroasemien seuduille.

”Leppävaaran rautatieasemalle on helppo tulla Helsingistä tai mistä vaan. Nytkin meillä oli ryöstösarja Leppävaarassa, jossa tekijät olivat tulleet junalla muualta tohon asemalla. Siihen on niin helppo tulla ja lyhyt matka kaikkialta.” (Lähipoliisi, Espoo)

”Tos on toi asema vastapäätä ni siellä liikkuu sit jengiä tosiaan ihan laidas-ta laitaan. Tulee tyyliin joku Tampereen junassa koko matkan ravintolavau-nussa istunut, kompuroi tohon ovenpieleen ensimmäisenä. Liukastuu sille ovelle ja rupee potkimaan lasia hajalle.” (Järjestyksenvälvoja, kauppakeskus Tikkuri)

Hyvän liikenteellisen saavutettavuuden lisäksi haastatteluissa kävi ilmi aluekeskusten tarjoama kattava palvelutarjonta vähäosaisille ja muille sosiaalisia palveluja tarvitseville. Häiriökäyttäytymisten määrä on selkeästi rinnastettavissa alueiden vetovoimaisuuteen niin yleisesti kuin myös tiettyjen ongelmaryhmien silmissä,

jotka hyvän palvelutarjonnan ja ilmaisen kyydin turvin kerääntyvät näihin kyseisiin kauppakeskuksiin ja niiden läheisyyteen.

”Joku on jossain vaiheessa käyttänyt tällaista termiä kuin ”Täyden palvelun suora”. On Kelaa, neulavaihtopistettä, terveysasemaa, A-hoitopaikkoja.” (Järjestyksenvälvoija, Sello)

Tikkurilassa tuli haastateltavan kautta ilmi konkreettinen esimerkki häiriökäyttäytymisten määrän ja alueen palvelutarjonnan suhteesta. Järjestyksenvälvoijan mukaan lähellä ennen sijainneen päihdeklinikan pois muuttaminen on jonkin verran rauhoittanut myös Tikkuria.

Alueiden palvelutarjontaan liittyen erilaiset anniskeluravintolat ja baarit ovat oleellisia selittämään alueiden häiriökäyttäytymisten määrää. Haastattelujen perusteella etenkin Tikkurilassa anniskeluravintoloissa ja niiden läheisyydessä tapahtuvat häiriöt nousivat keskeiseksi tekijäksi selittämään alueella vallitsevaa häiriökäyttäytymisten määrää.

”Viime vuonna [2010] meillä oli 8500 tehtävää ja 70 % tapahtui viikonlopun aikana. Iso osahan näistä tapahtuu ravintoloissa ja ravintoloiden välittömässä läheisyydessä. Me aloitetaan nyt sellainen ravintolaprojekti, jossa katsotaan tilastoista että miten paljon on ollut rikoksia ja häiriökäyttäytymistä ja otetaan kaikki ravintoloiden edustajat tänne juttusille.” (Poliisi, Tikkurila)

Kunkin kauppakeskuksen päivittäisasiakaskuntaan mahtuu myös erilaisista kulttuurillisista alkuperistä lähtöisin olevia ihmisryhmiä. Ongelmat näyttäytyvät aineiston perusteella lähinnä eri ryhmien ja yksilöiden välisinä kulttuurieroina. Niiden syyksi annetaan joko eri kulttuurisista taustoista johtuvat keskinäiset ymmärrysvaikeuden ja tulkintaerot tai kantaväestön suvaitsemattomat ja rasistiset asenteet. Ongelmat paikantuvat ryhmien välisen dynamiikan ongelmiksi, jotka määrittävät hyvin pitkälti myös vartijoiden ja järjestyksenvälvoijien oman tulkinnan kautta. Häiritsevän käyttäytymisen tulkitseminen tapahtuu tilannekohtaisesti: samanlainen käyttäytyminen saattaa näyttäytyä erilaisena ryhmän, ajankohdan ja kellonajan mukaan.

”Kun ollaan Leppävaarassa on kaupungin kämppiä ja aika paljon eri kulttuureja kauppakeskuksen sisällä. [--] Kulttuurit ovat erilaisia ja aina ei kunnioiteta naista ihan samalla tavalla, jotka aiheuttavat omat juttunsa.” (Vartija, Sello)

”Joskus sieltä tulee joku allekirjoittaneen tukkamuodolla [kaljuksi ajeltu] varustettu henkilö eteen ja kysyy suoraan suomeksi, että voiko noi mutakuonot heittää kuuseen. Ei meil ei oo mitään syytä siihen. Osaamme kyllä päätellä mikä ryhmä on kyseessä mutta jos siihen ei mitään syytä ole niin miksi? Ja voi ihan suoraan sanoa et jos ei seura kelpaa, ni tossa on toinen kauppa lähellä.” (Järjestyksenvälvoija, kauppakeskus Tikkuri)

Yhteenveto

Haastattelujen pohjalta kussakin kauppakeskuksessa on tunnistettavissa tiettyjä samankaltaisuuksia ja rakenteellisia tekijöitä, jotka aiheuttavat alueilla toistuvaa häiriökäyttäytymistä. Eri alueet eroavat jonkin verran häiriöiden määrässä, mutta yleisesti ongelmat noudattavat kauppakeskuksissa ”samaa kaavaa”, eikä niiden taustalta ei löydy mitään täysin toisistaan poikkeavaa. Lisäksi raideliikenne ja kauppakeskusten helppo saavutettavuus yhdessä hyvän palvelutarjonnan kanssa ilmenivät oleellisiksi häiriökäyttäytymistä lisääviksi tekijöiksi. Alueiden anniskeluravintolat aiheuttivat myös oman osansa ilmenneistä häiriöistä. Eri kulttuurien väliset ongelmat jäivät kuitenkin melko marginaalisiksi, mainituista häiriökäyttäytymistapauksista.

Vaikka tutkimusalueiden järjestyshäiriöt noudattavatkin pääosin samaa kaavaa, myös joitakin erityispiirteitä on havaittavissa kussakin tutkimusalueessa: 1) Leppävaaran häiriöt johtuvat pitkälti alueen kasvusta ja kehitymisestä. Alueelle on rakennettu runsaasti uusia asuntoja, ja erityisesti kauppakeskus Sellon avaaminen on lisännyt alueella asioivien ihmisten määrää valtavasti. 2) Tikkurilassa häiriöt johtuvat pääosin alueen anniskeluravintoloista ja niistä aiheutuvista häiriöistä. 3) Itäkeskus profiloituu erilaisten sosiaalisten tukipalveluiden keskittymänä, joka houkuttelee paikalle erinäisiä ongelmaryhmiä.

”Useimpien ongelmien takana on jonkinlainen henkilökohtainen ongelma. Joillain on tää perinteinen: suomalaismies, työpaikka lähtenyt, pullo korkattu, vaimo lähtenyt, ja sit on sitä mukaa sitten alamäki alkanut. Suurin osa ongelmista johtuu päihteistä. Harva oikeasti niinku järkevä ihminen keksii mitään todella älytöntä täysin selvin päin.” (Järjestyksenvalvoja, kauppakeskus Tikkuri.)

4.5.5 Ongelmien ratkaisuehdotukset

Seuraavaksi tarkastelemme haastateltaviemme esiintuomia ratkaisuehdotuksia. Ne poikkeavat toisistaan tutkimusalueen luonteen ja koon sekä haastateltavien aseman perusteella. Samalla ne kuitenkin osoittavat myös lukuisia samankaltaisuuksia, jotka liittyvät yksityisten turva-alan yritysten toimenkuvaan ja poliisin rooliin sekä kauppakeskusten samankaltaisuuksiin eri alueilla. Ratkaisuehdotukset on luokiteltu aikaisemmin esiteltyjen ryhmien aiheuttamien ongelmien mukaan siinä määrin kun haastateltavillamme oli antaa toimivia ehdotuksia.

Nuorison aiheuttama häiriö

Leppävaarassa, Itäkeskuksessa ja Tikkurilassa ilmeneviin ongelmiin oli löydetty erilaisia ratkaisuja riippuen ongelman tyypistä ja siitä, minkä järjestyksestä huolehtivan tahon näkökulmasta asiaa tarkasteltiin.

Nuorison aiheuttamat ongelmat tulivat esille jokaisessa tutkimusalueessa. Näitä ongelmia pyrittiin ratkaisemaan usein suoralla kasvokkaisella vuorovai-

kutuksella ongelmien aiheuttajien kanssa. Nämä menetelmät oli myös usein koettu toimiviksi.

”Suurimmaks osaks niitten kanssa tulee nykyään todella hyvin toimeen. Pystyy neuvottelemaan. Sotkeminen on vähentynyt todella paljon. Ollaan tosi hyvin tultu nykyään toimeen tossa. [–]

Me löydettiin ne pari vähän niin kuin enemmän aikuista tossa viimevuoden puolella joukosta ja niitten kautta päästiin vaikuttamaan siihen et päästiin kertomaan sit siitä, et millä säännöillä täällä toimitaan. Tätä kautta pyrittiin vaikuttamaan, ja mä luulen et se on auttanut tosi paljon. Jossain vaiheessa rupes tulee noi nuoremmatki juttelemaan siihen, ja pikkuhiljaa päästiin sitten keskustelemaan vähän isommanki porukan kanssa.” (Järjestyksenvalvoja, kauppakeskus Tikkuri)

Pienessä kauppakeskuksessa kuten Tikkurissa järjestyksenvalvojilla on erityisen hyvät resurssit löytää ongelmien aiheuttajat ja puuttua tehokkaasti niihin. Pienemmän kävijämäärän johdosta järjestyksenvalvojilla on mahdollisuus soveltaa lähes yksilöllisesti räätälöityjä ratkaisuja paikan ongelmiin. Ratkaisun perustana on vartiointiin keskeisesti liittyvä valvonnan näkyvyys, mutta sovellettu muoto on neuvotteleva. Niin vartiointiin suorittajien kuin sen kohteiden tutuus toimii keskeisenä häiriötä rauhoittavana tekijänä. Toisin kuin Itäkeskuksessa ja Sellossa kauppakeskus Tikkurin järjestyksenvalvojat huolehtivat omakätisemmin kauppakeskuksen järjestyksestä ja keksivät ratkaisuja ongelmiin.

Sellossa nuorison aiheuttama häiriö ei rajoitu ainoastaan järjestyksenvalvojen hoidettavaksi, vaan nuoriso-ongelmaa käsitellään siellä huomattavasti laajemmin. Aineistossa tuli ilmi kauppakeskus Sellon rooli merkittävänä nuorison oleskelu- ja kohtaamispaikkana, minkä johdosta myös ongelmat ovat laajemmat ja vaativat myös muidenkin kuin järjestyksestä vastaavan tahon huomiota. Sellossa nuorison ongelmien ratkaisu koostui pääasiassa monitahoisesta ja aktiivisesta nuorisotyöstä. Myös Espoon poliisi oli hyvin tietoinen asiasta ja osallistui aktiivisesti toimintaan. Monitahoinen yhteistyö myös nähtiin toimivaksi ratkaisuksi ongelmiin.

”Me tehdään yhteistyötä sekä seurakunnan että Espoon nuorisotoimen kanssa, ja sitä kautta meillä on ihan sellaista kiertävää nuorisotyötä viikoittain järjestettynä täällä. Tähän osallistuu kauppakeskuksen toimesta järjestyksenvalvonta, ja sen lisäksi on kaupungin ja seurakunnan nuorisotyöntekijöitä. Esimerkiksi saapasprojekti. Tällä tavoin pyritään vaikuttamaan.. en tiedä onko oikein sanoa ongelmatilanteeseen, mutta määrään. Nimenomaan sitä läsnäoloa et se ei oo välttämättä sitä et se on pelkästään kontrollitekijä. [–] Viranomaisyhteistyö on tuottanut hyviä tuloksia viimeisen parin vuoden aikana.” (Järjestyksenvalvoja, Sello)

”Nuorisotyöntekijöiden ja seurakunnan nuorisotoimen kanssa ollaan oltu paljon yhteistyössä. Muutenkin Leppävaaran alueen nuorten, ja niitten

kanssa on tarkoitus tehdä tästä paikasta vähän turvallisempaa.” (Lähipoliisi, Espoo)

Poliisin mukaan kauppakeskuksen nuoriso-ongelmaa voitaisiin mahdollisesti helpottaa myös kauppakeskuksen omiin järjestyssääntöihin vaikuttamalla.

”Just mietin että voiko kauppakeskus [lähteä] tekemään ite jotain, vähä niinku kerrostalo tekee omia niinku sääntöjä et kymmeneltä on hiljaisuus ja tälle... ku siellä velloo ne nuorisomassat” (Lähipoliisi, Espoo)

Kauppakeskuksen turvallisuuden, viihtyvyyden ja siisteyden kautta yksityiset turvallisuustoimijat, julkinen poliisi sekä erilaiset nuorisotyötä tekevät tahot linkittyvät keskenään. Nuorisokysymyksessä eri toimijoiden erilaiset intressit kohtaavat: yksityisten turva-alan yritysten työntekijät liittyvät yhteen julkisten toimijoiden harjoittaman sosiaalityön kanssa. Pienemmässä kauppakeskuksessa (Tikkurissa) tämä saa pienemmän skaalan tapauskohtaisia ratkaisumuotoja, kun taas suuremmassa kauppakeskuksessa (Sellossa) kyse on ollut laajemmasta toimijoiden yhteisprojektista. Eri paikkojen koko rinnastuu myös kyseiseen toimintaan käytävissä olevien resurssien mukaan. Sellaisenaan Sellon tapaus on kuitenkin hyvä esimerkki verkostoitumisesta turvallisuuden taustalla.

Päihteiden käyttäjät ja päihdeongelmaiset

Tikkurilassa kauppakeskuksen ulkopuolella suurin osa ongelmista ja häiriökäyttäytymisestä sijoittui ravintoloihin ja niiden läheisyyteen. Myös poliisissa oltiin reagoitu asiaan, ja ongelman ratkaisuun on päätetty tulevaisuudessa ottaa mukaan myös ravintolat itse. Tikkurilan poliisilla on suunnitteilla yhteistyön lisääminen ravintoloiden kanssa erityisen ”ravintolaprojektin” muodossa. Poliisilla on suunnitelmassa parantaa Tikkurilan turvallisuutta ja vähentää häiriökäyttäytymistä tulevaisuudessa myös kameravalvonnan avulla.

”Otetaan kaikki ravintoloiden edustajat tänne juttusille. He kuitenkin pystyvät omalla toiminnallaan siihen [rikoksiin ja häiriökäyttäytymiseen] vaikuttamaan jotenkin. Toivottavasti se jotain auttaa, se on kuitenkin pitkän aikajänteen työtä.”

”Suunnilleen rautatieasemalta tohon Tikkuraitille ois tarkoitus että tulis kameroita. Toisaalta ei tollainen kova valvontakaan ole kaikki kaikessa, se on vaan yksi tapa. Näkyvä valvonta ennaltaestää jonkin verran rikollisuutta.” (Poliisi, Tikkurila)

Itäkeskuksessa turvallisuuden kehittämisessä käytetyt ratkaisut ja toimenpiteet koskivat lähinnä Tallinnanaukiota. Itäkeskuksen poliisin mukaan Tallinnanaukion ongelmaa on pyritty ratkaisemaan jo 2000-luvun alkupuolelta asti. Alun perin Tal-

linnanaukion ongelmanmäärittely on tehty yrittäjien ja kansalaisten ilmoitusten ja tietojen perusteella. Nyt parhaillaan käynnissä oleva järjestyksenväljaratkaisu tehtiin alun perin jo vuonna 2006 eri toimijoiden yhteistyön tuloksena. Poliisiin on kouluttanut järjestyksenväljoja huolehtimaan Tallinnanaukion järjestyksestä, mikä mahdollistaa jatkuvan valvonnan ilman, että poliisi joutuu käyttämään siihen jatkuvasti resurssejaan, ja ratkaisu on havaittu tehokkaaksi. Tämän julkaisun ”Paikalliset korjaus- ja kehittämistoimet” -luvussa luodaan tarkempi katsaus Tallinnanauki-
on toimenpiteisiin, ja niiden vaikutuksiin.

Poliisin toiminta osoittaa myös muutosta laajemman poliisitoiminnan järjestämisestä kaupungissa. Kameravalvonta ja yhteistyö muiden tahojen kanssa antavat viitteitä muutoksesta kohti ennakoivaa ja ennaltaehkäisyyn pyrkivää toimintaa, jossa julkisen tilan hallinta ei ole täysin poliisin monopolialuetta eikä toiminta vain rikoslain täytäntöön panemista.

Muut ratkaisut yleisen turvallisuuden parantamiseksi

Leppävaarassa poliisilla on tarkoitus osallistua pitkäjänteisesti kauppakeskus Sellon järjestyksestä ja turvallisuudesta huolehtimiseen ja sen suunnitteluun muutenkin kuin nuorisotyön suhteen. Suunnitteilla on laajamittainen kauppakeskusturvallisuusprojekti. Haastattelun poliisin henkilökohtaisen mielipiteen mukaan turvallisuustilannetta ja valvonnan tehokkuutta parantaisi se, jos kauppakeskuksen järjestyksenväljojat huolehtisivat itsenäisemmin ja tehokkaammin kauppakeskuksen järjestyksestä, eivätkä käyttäisi siihen poliisin resursseja.

Leppävaarassa on toteutettu myös turvallisuuskävelyitä jotka poliisin mukaan ovat edesauttaneet löytämään turvattomalta tuntuvia paikkoja. Tunnistamalla ensin turvattomat paikat, poliisi on pyrkinyt lisäämään niiden turvallisuutta esimerkiksi fyysisellä läsnäolollaan.

”Turvallisuuskävelyt opettaneet poliisia löytämään turvattomat paikat: Se et osaa nyt vähän poiketa siltä tavanomaiselta reitiltä minkä yleensä kulkee, nyt mul on ainakin niinkun enemmän sellanen... tietää ku ite käveli ku en minäkään oo ennen tienny et missä niitä [alikulkuja] oikeen menee. Mut nytte tietää ku ite on kävelly muutamia tunteja tuolla edestakas Leppävaara. Ja nyt tietää mitkä paikat ihmiset kokee turvattomiks ni voidaan sitten mennä sinne pyörimään poliisiauton kanssa sit sinne. Se edistää sitä turvallisuudentunnetta siellä.” (Lähipoliisi, Espoo)

Myös kauppakeskus Sellossa pidettiin järjestyksenväljojen fyysistä läsnäoloa, sekä kameravalvontaa turvallisuudentunnetta parantavana tekijänä.

”Aktiivinen läsnäolo siellä. Et ku tiedostetaan et joku paikka on niinku tämänönen ni sit esimerkiksi järjestyksenväljojen kierroksia pyritään suunnittelemaan sillä tavalla et jossakin pyritään käymään vähän tiuhempaan. Ja tietenkin kameravalvonnan avulla.” (Järjestyksenväljoja, Sello)

Rikosten ja häiriöiden ennaltaehkäisy

Ennaltaehkäisyä pidettiin tärkeänä ratkaisuna häiriökäyttäytymisen ja turvattomuuden tunteen poistamiseksi. Kaikki turvallisuudesta ja järjestyksenpidosta huolehtivat tahot painottivat sitä, miten ongelmat tulisi ratkaista jo ennen, kun ne ehtivät muodostua todellisiksi ongelmiksi. Tärkeimmäksi ja eniten käytetyksi ennaltaehkäiseväksi menetelmäksi osoittautui järjestyksestä huolehtivien henkilöiden ja valvontalaitteiston fyysinen näkyvyys ja läsnäolo.

”Ehdottomasti poliisin näkökulmasta ennaltaehkäisevä toiminta, se et poliisi näkyy. Ne näkee, et jokaiseen alaikäisen kaljapullon me puututaan, ja kirjotetaan siitä sakko. Ja me poistetaan niitä häiriötekijöitä joko antamalla poistumiskäskey, ja jos se ei ole riittävä toimenpide, ne tuodaan putkaan. Ja sen koen todella tärkeäksi, et ite olen kiertäny todella paljon kouluja ja pitäny siis oppitunteja yläkoululaisille ja tommosille ja kertoo niille sääntöjä, miten tuolla elämässä niinku käyttäydytään yleisillä paikoilla ja niin pois-päin. Ennaltaehkäisevä toiminta ja se, et puuttumiskynnys on matala.” (Lähipoliisi, Espoo)

Kauppakeskus Sellossa oltiin erityisen paljon otettu huomioon kauppakeskuksen fyysiset rakenteet ja arkkitehtuuri turvallisuussuunnittelussa. Suunnittelussa on kiinnitetty huomiota mm. valaistukseen, liikkeidensijoitteluun ja ”kuolleiden kohtien” syntyminen ehkäisyyn. Myös siisteyttä pidettiin erityisen tärkeänä.

”Siellä on myös paljon näitä rakenteellisia ratkaisuja, tällaisia että mietitään valaistusta ja tällaisia peruslähtökohtia pidetään hirveen tärkeinä. Valaistu viihtyisä ympäristö, ylipäätään siisteyden merkitys kaikella tavalla et se vaikuttaa ihan konkreettisesti turvallisuuteen, niin että se on miellyttävä se ympäristö asioida. Ettei se oo sellanen synkkä ja sellanen luotaantyöntävä koska tällaset paikat kerää sitten enemmän häiriötekijöitä ja turvallisuutta vaarantavia juttuja.” (Järjestyksenvalvoja, Sello)

”Ja jos tohon rakenteeseen vielä liittyy, niin meillähän ei ole täällä niin sanottuja kuolleita kohtia niinkun täällä kauppakeskuksessa. Liikkeet on sijoitettu sillä tavalla et ne ei oo niinku vaikka, käytävä päättyy ei mihinkään. Tällaisia tekijöitä on suunnittelussa otettu paljon huomioon. Meillä on myös paljon tehty töitä sen eteen että viranomaisyhteistyö toimii.” (Kauppakeskushallinto, Sello)

Järjestyksenpitoon ja turvallisuuteen liittyvät haasteet

Järjestyksenpitoon ja sen tehokkaaseen onnistumiseen vaikuttavat hyvin monenlaiset tekijät. Järjestyksenpidosta vastaavat toimijat nostivat esiin erilaisia työtään hankaloittavia tekijöitä ja ehdotuksia toiminnan parantamiseen. Yhdeksi merkittävimmäksi turvallisuuteen ja järjestyksenpitoon vaikuttavaksi tekijäksi nousi

poliisin resurssipula. Poliisin toimintaresurssien ollessa rajoitetut joudutaan aina enenevässä määrin turvautumaan yksityiseen järjestyksenvalvontaan.

Poliisin vähäiset resurssit tulivat esiin erityisesti Itäkeskuksen vartijoiden ja poliisin haastatteluissa. Resurssipula koski näissä tapauksissa erityisesti Tallinnanaukion järjestyksestä huolehtimista, mutta haastatteluissa mainittiin poliisin huonot mahdollisuudet osallistua myös muista järjestyshäiriöistä huolehtimiseen.

"Poliisilla ei ole sellaisia voimavaroja eikä näin ollen mahdollisuuksia yksin tuottaa sellaista palvelua, että Tallinnanaukion turvallisuus olisi taattu. Poliisin tehtävä ei myöskään ole juoppojen 'paimentaminen'." (Poliisi, Itäkeskus)

"No siis virallisestihan poliisi hoitaa kaikkii mitä mekin hoidetaan, mutta käytännössähän se homma menee nyt niin et ku poliisillahan on nyt resurssipulaa, ni ihan kauheesti poliisii ei nää näillä alueilla joka kuuluu järjestyksenvalvojille tai vartijoille. Poliisilla ei oo aikaa yksinkertaisesti, poliisin nykyresurssithan on aivan surkeet ku niitä kokoajan supistetaan ja poliisien määrä vähenee, poliisin odotusaika pitenee, ni poliisin mahdollisuus puuttuu tollasiin pienempiin järjestyshäiriöihin on pienentyny tosi paljon." (Vartija, Itäkeskus)

Tikkurilassa poliisi mainitsi ongelmaksi myös sen, miten kampanjoiden tai projektien aikaansaamat hyödyt näkyvät ainoastaan niin kauan, kun projekti on käynnissä ja rahoitusta riittää.

"Ongelmana on se, että niin kauan projekteista ja toimenpiteistä on usein hyötyä kun esimerkiksi joku kampanja tai projekti kestää, mutta vaikutus lakkaa saman tien kun projekti päättyy. Harvemmin niiden vaikutukset on sillä tavalla pysyviä." (Poliisi, Tikkurila)

Vartijoiden keskuudessa yhdeksi ongelmaksi nousi heidän suhteellisen vähäiset toimivaltuudet esimerkiksi häiriöiden ennaltaehkäisemiseksi. Toisaalta taas ajateltiin, ettei lisääntyneitä valtuuksia aina osattaisi käyttää oikein.

"Sanotaan näin et ikinä ei oo liikaa oikeuksia mun silmiin että, totta kai helpottais mikäli meil ois oikeus tutkia ihmisten laukut ihan niinku kysymättäki, mutta toisaalta mä taas tiedän että helposti jos ois liikaa oikeuksia ni niitä käytettäiski väärin." (Vartija, Itäkeskus)

Myös poliisin mukaan vartijoiden ja järjestyksenvalvojien toimintavaltuudet ovat tietystä määrin riittämättömät, mikä heikentää heidän auktoriteettiasemaansa ja sitä kautta vaikuttaa heidän toimintansa tehokkuuteen. Ainakin Leppävaaran Selon tapauksessa poliisi oli sitä mieltä, että tietynlaisilla johdonmukaisilla menettelytavoilla he voivat kuitenkin tehostaa omaa toimintaansa, vaikka valtuuksia ei lisätäkään.

”Eihän niillä sellaista auktoriteettia oo ku poliisilla. Jos vartija menee kymmenelle nuorelle sanomaan Sellossa että häipykää, ni ne saattaa olla silleen niiku keskisormee ja niin pois päin. Et eihän niillä sellasta oo. Mut siinä vaiheessa pitäs ottaa puhelin käteen ja soittaa hätäkeskukseen et saadaan poliisi paikalle. Et se ongelma saadaan niinku poistettua. Se on vähän niinku lapsenkasvatuksessa et jos sä et oo johdonmukainen jos sä et kaksvuotiaana ota niitä luuloja pois niin teini ikäsenä sulla on se peli jo menetetty. Et jos sä nuoria paimennat tuolla ja sanot jotain vastaan etkä viekkään sitä sun toimintaas niinku loppuun asti. Vartijoiden pitäis ottaa reippaasti vaan se tilanne haltuun.” (Poliisi, Tikkurila)

Kauppa-keskus Tikkurissa oli myös ilmennyt auktoriteettiongelmia, mutta siellä ne olivat johtuneet pääasiassa sukupuolten asemaa koskevista kulttuurisista eroavaisuuksista.

”Kyseessä ei ollu ku kolmen hengen joukko, enkä tiedä mistä sii oli edes keskusteltu. Keskustelu käytiin heidän omalla kielellä. Heille mentiin kertomaan ihan ystävällisesti et jos voitte pienentää vähän äänenvoimakkuutta ja siirtymään pari metriä toiselle puolelle, siinä on enemmän tilaa et te mahdutte olemaan siinä. Naispuolinen henkilö esittää tän asian lähestulkoon näillä sanoilla. niin vastaan tulee haistattelureaktio. Perässä tulen hetken päästä minä, kerron tämän saman asian, samoilla sanoilla ni ’okei okei anteeks anteeks’” (Järjestyksenvalvoja, Tikkurila)

Poliisin ja vartiointiliikkeiden yhteistyö

Poliisi ja vartiointiliikkeet tekevät jatkuvasti kasvavassa määrin yhteistyötä turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisessä. Kauppakeskusten ja puolijulkisen tilan lisääntyessä ja poliisin toimintaresurssien pienentyessä jatkuvasti enemmän alueita siirtyy vartiointiliikkeiden valvottaviksi. Poliisien, vartijoiden ja järjestyksenvalvojen näkemykset yhteistyöstä sekä sen toimivuudesta olivat hyvin samankaltaiset sekä Tikkurilassa, Itäkeskuksessa että Sellossa, joskin yhteistyö tuntui kaikkein toimivimmalta Itäkeskuksen kohdalla.

Vartiointiliikkeiden ja poliisin yhteistyö koostuu pääasiassa siitä, että vartiointiliikkeet kutsuvat poliisin paikalle siinä vaiheessa kun heidän omat toimintavaltuutensa loppuvat, tai kun käytettävissä olevat keinot tai resurssit eivät enää riitä järjestyksen ylläpitämiseen. Lisäksi yhteistyöhön kuuluu jonkin verran tietojen ja mahdollisten todistusaineistojen vaihtamista.

”Se on enemmänkin sellanen hiljanen sopimus, et poliisi pyydetään paikalle sillon ku sitä tarvitaan. Jos pystytään toimimaan ominpäin, niin ei käytännössä missään pyydetä poliisia siihen. Niin kauan ku lakisääteiset toimivallat ja resurssit niin hoidetaan aika omavaltasesti tällasta kauppa-keskusta melkeen joka puolella. Me yritettiin tehdä vähän yhteistyötä ton Vantaan

lähipoliisin kanssa. Ollaan saatu jossain määrin siitä jotain irtikin molemmin puolin. Heillä on oma paikallistuntemuksensa ja meillä on oma paikallistuntemuksemme ni me ollaan vähän yritetty jakaa sitä puolin ja toisin.” (Järjestyksenvalvoja, Tikkur)

”Lähes päivittäin ollaan poliisin kanssa tekemisissä. Joskus on jotain vähän epäselvii tapauksii, et on vähän huonosti näyttöö johonki, mut pystytään varmuudel sanomaan, ni voidaan soittaa poliisin johtokeskukseen ni sielt kys saa sen neuvo et miten tää homma hoidetaan. Ja sit ollaan pyritty pitää näit et jos on syytä lähettää valvontakuvaa esimerkiks jos oletetaan et jotkut suunnittelee jotain isompaa keikkaa jonnekin, nii ne kyl ottaa vastaan kuvat ja kiittääkin viel siitä. Pyritään mahdollisimman paljon oleen kaa yhteyksissä” (Vartija, Itäkeskus)

Yhteenveto

Kauppakeskus Sellossa oli eri turvallisuuteen ja järjestykseen vaikuttavat tekijät otettu poikkeuksellisen kokonaisvaltaisesti huomioon.

Itäkeskuksessa poliisin järjestyksenpitoon vaikuttavina haasteina tuli esiin resurssipula, josta seurauksena oli esimerkiksi Tallinnanaukion valvonnan osittainen siirtäminen yksityisille vartiointiliikkeille.

Ravintolaprojekti ei ole riittävä toimenpide Tikkurilan ravintolaongelman ratkaisemiseksi, sillä poliisin mukaan kampanjoiden positiiviset vaikutukset pysyvät vain niin kauan kuin niihin riittää rahoitusta. Rahoituksen puutteen takia kampanjoissa käytettyjä toimia ei saada osaksi perustoimintoja eikä siten ongelmia jatkuvasti käsiteltyä.

Poliisin pienet resurssit lisäävät yksityistä järjestyksenpitoa. Tämä edellyttää toimivaa ja selkeätä yhteistyötä poliisin ja vartiointiliikkeiden välillä. Toistaiseksi poliisin ja vartiointiliikkeiden väliseen yhteistyöhön oltiin suhteellisen tyytyväisiä.

4.6 Johtopäätökset

Päivittäisessä toiminnassaan kauppakeskusten ja tutkimusalueiden turvallisuudesta ja järjestyksestä vastaavat henkilöt kohtaavat hyvin samanlaisia ongelmia ja ongelmaryhmiä. Osaan voidaan onnistuneesti puuttua, kun taas toisiin ei. Esimerkiksi nuorten aiheuttamien häiriötekijöiden kanssa osa haastateltavistamme oli löytänyt monipuolisia keinoja soveltaneita ratkaisuja. Päihteiden liikakäytöstä seuranneet ongelmat puolestaan tuntuivat olevan enemmänkin päivittäin toistuva haitta, joka vaati toistuvaa puuttumista ja jatkuvaa läsnäoloa. Osittain ongelmien taustalla piilee kauppakeskusten tilan luonne, joka tekee niistä avoimia kaikille mutta pitää ne silti omistajansa päätösvallan alaisena.

Ongelmat paikantuivat suuremmissa kauppakeskuksissa tietyille paikoille, ja nämä paikat profiloituivat osittain tiettyjen ongelmaryhmien suhteen. Näiden taustalla nähtiin monia selityksiä. Osittain ongelmien nähtiin johtuvan yleisestä alueellisesta kehityksestä, jossa alueen liikenteelliseksi solmukohdaksi muodostuvat tai

sellaisten läheisyyteen sijoittuvat ostoskeskukset vetävät puoleensa paljon ihmisiä. Toisaalta ongelmien taustalla oli erilaisten esimerkiksi päihteidenkäyttäjille suunnattujen palvelujen sijoittuminen paikan läheisyyteen. Samalla tavalla järjestyshäiriöitä aiheutui kauppakeskusten yhteydessä olevien anniskeluravintoloiden asiakkaita. Tällaiset häiriöt keskittyivät pääosin ilta- ja yöaikaan.

Ongelmien ratkaisemiseksi tutkimuksemme kohteena olleet toimijat olivat turvautuneet yhteistyöhön. Poliisi ei ole enää asemaltaan suvereeni rikostentorjuja, vaan rinnalla toimii monia erilaisia organisaatioita. Poliisi pyrkii myös turvautumaan rikoksia ehkäiseviin strategioihin kuten valvontakameroiden asentamiseen. Enemmän suvereenia asemaa muistuttaakin yksityisten vartiointiliikkeiden toiminta kauppakeskuksissa, jossa niiden koetaan olevan käytännössä ensisijainen turvallisuudesta vastaava toimija. Pääasiallisena ratkaisuna järjestyshäiriöihin kauppakeskuksissa on kuitenkin ongelmia aiheuttavien henkilöiden poistaminen tilasta. Yhteistyön, neuvottelun ja kattavien ratkaisujen kautta turvallisen kaupunkitilan järjestäminen osoittautuu kuitenkin kauaskantoisemmaksi ratkaisuksi ongelmiin, jotka tuntuvat tällä hetkellä toistuvan päivittäin kauppakeskusten ja muiden puolijulkisten tilojen arjessa.

Lähteet

- Bayley, D. H. & Shearing C. D. (1996). The Future of Policing. *Law & Society Review*, Vol. 30, No. 3., s. 585–606.
- Button, M. (2002). *Private Policing*. Portland: Willan publishing.
- Button, M. (2003). Private security and the policing of quasi-public space. *British Journal of Criminology*
- Dupont, B. (2004). Security in the Age of Networks. *Policing & Society*
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2003). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Mäkinen, E. (2007). Puolijulkisen tilan kontrolli kauppakeskuksessa. Sosiologian pro gradu -tutkielma.
- Poliisi (2011). Tiedonanto Tikkurilan, Leppävaaran ja Itäkeskuksen henkeen ja terveyteen kohdistuneista rikoksista.
- SeutuCD (2009). Helsingin seudun ympäristöpalvelut.
- Shearing, C. (2004). Thoughts on Sovereignty. *Policing & Society*.

Soine-Rajanummi, S. & Törrönen, J. (2003): Poliisi julkisen tilan ja julkisjuomison-
gelmien kontrolloijana. Teoksessa Törrönen, J. Valvontaa ja vastuuta.
Päihteet ja julkisen tilan moraalisaätely. Helsinki: Gaudeamus. S. 96–
119.

Törrönen, J. & Karlsson, T. (2003). Taistelu piknik-juomisesta: uusi järjestyslaki ja
vapauden rajat. Teoksessa Törrönen, J. Valvontaa ja vastuuta. Päihteet
ja julkisen tilan moraalisaätely. Helsinki: Gaudeamus. S. 70–95.

van Steden, R. (2007). Privatizing Policing. Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Wakefield, A. (2003). Selling Security. The Private Policing of Public Space. Port-
land: Willan publishing.

Internet-lähteet

Innova, Länsi-Suomen aikuiskoulutuskeskus (viitattu 17.2.2011)

<http://www.lakk.fi/default.asp?id=efew0ov7066>

Järjestyslaki.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030612>

Laki järjestyksenvalvojista.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990533>

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020282>

Poliisilaki.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950493>

5. Safety audit 2: yksityiset palveluntarjoajat

Hanna Kauppinen, Tuomas Turpeinen, Hanna Jantunen, Mika Helin ja Hannu Lahtinen

5.1 Johdanto

Tarkastelemme tutkimuksessamme turvallisuuskysymyksiä yksityisten palveluntarjoajien näkökulmasta Itäkeskuksessa, Leppävaarassa ja Tikkurilassa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitkä ovat alueilla keskeiset järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät ongelmat. Lähdemme oletuksesta, että yksityisten palveluntarjoajien näkökulmat paikalliseen kysyntään ja järjestyskysymyksiin voivat olla hyvin erilaisia sen mukaan, minkälaisiin markkinasegmentteihin he ovat suuntautuneet. Kattavan näkemyksen saamiseksi maksimoimme tarkasteluasetelmamme neljään erilaiseen liiketoimintasegmenttiin.

Tutkimuskysymyksemme ovat: 1) ovatko haastateltavat kohdanneet työssään järjestyshäiriöitä, ja jos ovat niin millaisia, ja minne häiriöt paikantuvat; 2) ovatko mahdolliset järjestyshäiriöt vaikuttaneet liiketoimintaan sekä 3) kuinka ilmenneisiin ongelmiin on reagoitu ja minkälaisia kehitystoiveita toimijoilla on tulevaisuuden suhteen. Tutkimus on laadullinen analyysi, joka keskittyy määrällisen otteen sijaan turvallisuuden kokemuksiin. Aineiston analyysissä selvitämme minkälaisia eroja ja yhtäläisyyksiä eri alojen yritysten välillä ja työssään eri asemassa olevien ihmisten välillä ilmenee, sekä miten vastaukset vaihtelevat eri kaupunginosissa ja niiden sisäisillä pienalueilla.

Suomalaisessa kontekstissa tutkimuksia liikkeenharjoittajien turvallisuuden ja pelon kokemuksista on julkaistu verrattain vähän, ja olemassa olevat tutkimukset on usein tuotettu liikkeenharjoittajien tai liikkeen johdon näkökulmasta. Suomalaisen kauppakeskusjohtajien mukaan erilaiset järjestyshäiriöt ja myymälävarkaudet ovat viime vuosina lisääntyneet, ja ne nähdään merkittävinä ongelmina. Tärkeimmiksi ratkaisukeinoiksi arvioidaan vartioinnin lisääminen, tilojen suunnittelu helposti valvottaviksi ja henkilökunnan turvallisuuskoulutus (Kajalo & Lindblom 2009, s. 56). Eräänä tutkimuksemme tarkoituksena on taloudellisen näkökulman lisäksi tutkia järjestyshäiriöiden sosiaalisia piirteitä, ja tarkastella niiden paikantumista alueellisesti. Tutkimus tuottaa näin kokonaisvaltaisempaa tietoa turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Suomalainen vähittäiskauppa elää rakennemuutoksessa. Muutoksen merkittävimpiä piirteitä ovat kaupan keskittyminen, myymälämäärän väheneminen, myymäläkoon kasvu, itsepalvelun yleistyminen ja kaupan voimakas ketjuuntuminen. (Järvinen 2010, s. 64.) Kautto ym. (2007) arvioivat yhdeksi kaupan alan keskeiseksi tulevaisuuden haasteeksi turvallisuuden ylläpidon. Osana kattavaa tarkastelua on tärkeää tunnistaa myös se, että kaupallinen keskus toimii vuorovaikutuksessa paikallisen yhdyskuntarakenteen suhteen, ja tämä suhde tiivistyy hyödykkeiden tehokkaana jakeluna (Hankonen 1994, s. 272–278). Pelkistetysti voidaan todeta, että kauppakeskuksen olemassaolon peruste on olla ostamisen ja myymisen, päivittäisen vaihdon keskus. Arjen rationalistisen, helppoutta ja tehokkuutta korostavan näkökulman lisäksi on havaittu ostamisen mielihyvää tuottava vaikutus. Kokemus ostoksilla käymisestä on yhtäaikaaisesti rationalistinen ja hedonistinen. (Mäenpää 2005, s. 196–198.)

Kokonaisuudessaan kysymys on kulutuskuulttuurin liittyvän klassikkokäsitteen tiivistymisestä, ”totuuden hetkestä” (Carlzon 1987, s. 66–68) eli onnistuneen ostojen ja myyntivuorovaikutuksen alleviivaamisesta, jossa abstrahoituvat sekä paikallinen sosiaalinen järjestys³ että erilaiset ”totuuden hetkeä” uhkaavat häiriöt ja niihin reagointi. Perinteisesti kuluttajan kokemiksi häiriöksi on tunnistettu ”kaupallinen epäjärjestys” eli tehokkaan kaupanteon esteet, joihin on reagoitu erilaisin toiminta-ajatus- ja liikeideatäsmennyksin tai markkinoinnin kilpailukeinoilla (esim. Ander & Stern 2004, s. 206–216; Solomon 2003, s. 2, 193). Nykyinen turvallisuutta ja järjestyshäiriöitä koskeva tutkimus näyttääkin vielä rajoittuvan kaupallisten intressien ja häiriöitä normalisoivan keinovalikoiman tarkasteluun (vrt. Kyttä ym. 2008; esim. Koistinen & Peura-Kapanen 2009; Järvinen 2010).

5.2 Aineisto, menetelmät ja analyysi

Tutkimusaineistomme perustuu teemahaastatteluihin kauppakeskusten yrittäjien, esimiesten, työntekijöiden ja kauppakeskusten johdon parissa. Selvitimme tutkimuskysymyksiä vertailevasti haastatteluun neljässä erilaisessa markkinasegmentissä seuraavan jaon mukaisesti: 1) pubit ja Alkot, 2) naisten erikoisliikkeet, 3) päivittäistavaliikkeet ja kioskit sekä 4) kello-, koru- ja taideliikkeet. Tutkimustehävän suoritimme kenttätöinä, joka tarkoittaa määritellyn tutkimusongelman ja kysymyksen pohtimista ja niiden jatkuvaa tarkentamista tutkimuksenteon luonnollisissa olosuhteissa, eli arkipäivän vuorovaikutussuhteessa niiden ihmisten parissa, jotka omaavat tutkimusaiheesta ensikäden tietoa ja kokemuksia. (Laaksonen ym. 2003, s. 7–9; Junkala 1999, 188.) Kokonaisuudessaan kenttätöemme koostui haastatteluista ja havainnoinnista. Jokainen ryhmämme jäsen suoritti haastatteluja yhdessä liiketoimintasegmentissä. Yhteensä haastatteluja tehtiin Leppävaarassa 18, Itäkeskuksessa 20 ja Tikkurilassa 18. Naisten erikoisliikkeissä haastatteluja

---

³ Sosiaalinen järjestys -termi viittaa sosiaalisiin rakenteisiin, instituutioihin ja käytäntöihin, jotka säätelevät ja ylläpitävät ”normaaleja” tapoja käyttäytyä ja olla vuorovaikutuksessa ympäristön suhteen (esim. Hechter & Horne 2003).

tehtiin 18, kello- koru- ja taideliikkeissä 15, Alkoissa ja baareissa 13, sekä päivittäistavarakaupoissa ja kioskeissa 10.

Haastattelujamme kutsumme puolistrukturoiduiksi teemahaastatteluiksi (Hirsjärvi & Hurme 2008). Ryhmämme oli sopinut etukäteen kysymykset, jotka jokaiselle haastateltavalle esitetään, mutta sovimme myös, että haastattelujen annetaan elää ja joustaa keskustelujen yhteydessä (Eskola & Suoranta 2005, 86). Luonnollisesti haastattelujen sisältöön vaikutti myös haastattelijan asioille antama merkitys: mitä tämä pitää tärkeänä ja oleellisena ja mitä ei. Kuitenkin jo viiden tai kymmenen haastattelun aikana tapahtui aineiston kyllästymistä eli saturaatiota ja tuntui, että tietyt teemat toistuvat vastauksissa (Eskola & Suoranta 2005, s. 62–64). Lisäksi havainnointiaineistoa tuotimme sekä valokuvina, joiden vahvuutena näemme niiden tukevan, todentavan ja laajentaen haastatteluaineistoa informaation, tuntemuksien ja reflektion muodoissa (Rose 2007, s. 238) sekä karttaesityksinä, joiden avulla paikannamme haastatteluissa ja valokuvissa esiintyneitä kysymysteemoja. Aineiston analyysimenetelmänä käytämme teemoittelua. Aineistosta teemoittamalla voidaan poimia sen sisältämät keskeiset aiheet, ja esittää ne kokonaisuutena erilaisina vastauksina tutkimusongelman ja -kysymyksen suhteen. Teemoittelua suositellaan aineiston analyysitapana jonkin käytännöllisen ongelman ratkaisemisessa. (Eskola & Suoranta 2005, s. 174–180.)

5.3 Segmenttikohtainen raportti

5.3.1 Naisten erikoisliikkeet

Leppävaara

Kysyttäessä mahdollisista järjestyshäiriöistä myymälöissä, ei juuri kenelläkään ollut mitään erityistä mainittavaa. Erään myyjän mukaan vartijoiden toiminta on tehnyt selväksi, ettei kannata tulla kauppakeskukseen varastelemaan. Toisaalta kahdesta lähes vierekkäin sijainneesta liikkeestä sai Leppävaarassa varsin erilaiset vastaukset. Toisessa koettiin alue rauhalliseksi ja kauppakeskus hyvin turvatuksi: *”Liputan Espoon kauppakeskusten puolesta”* (myymäläpäällikkö, nainen), kun toisessa liikkeessä oltiin sitä mieltä, että rikollisuus ja etnisten ryhmien määrä on kasvanut ja yksin ollessa on helposti turvaton olo. *”Sillon miettii onko tässä Suomessa ollenkaan.”* (myyjä, nainen). Haastateltu viittaa siihen, että ulkomaalaiset ryhmät tulevat viettämään aikaansa kauppakeskuksiin ja pitävät kovaa meteliä. Haastateltu sanoi myös käyttävänsä omaa autoa, sillä aseman seutu on levoton.

Myymälävarkauksia ei niinkään koeta uhkana, sillä ne havaitaan usein vasta myöhemmin tai vartija tulee paikalle nopeasti. Ulkopuolelta aseman alue mainittiin muutamaan otteeseen epämieluisaksi ympäristöksi. Leppävaaraa myös verrattiin muihin alueisiin joita pidettiin levottomampina. *”Huomattavasti vähemmän äksöniä kuin Itäkeskuksessa”* (myymäläpäällikkö, nainen). Ostoskeskus koettiin myös turvalliseksi, tosin nuorison metelöinti ja huono käytös sai muutamia mainintoja.

Esimerkiksi Sellossa sijaitsevat oleskelutilat sohvineen eivät miellyttäneet kaikkia, sillä ne keräävät nuorisoryhmiä.

Leppävaaran Galleriassa häiriötä aiheuttavat lähinnä paikalliset laitapuolenkulkijat, mutta hekin olivat haastateluille myyjille suurilta osin tuttuja. Vain Läkkitori koettiin toisinaan rauhattomaksi. Myymälöissä ja ostoskeskuksissa on turvauduttu häiriötilanteissa vartijoiden apuun. Ulko-ovien vieressä toimivan liikkeen myyjä sanookin vartijoiden kuljettavan varsin usein ei-toivottuja vieraita ulos kauppakeskuksesta. Samoin kameroita on monissa paikoissa. Sellossa tapahtuneen ampuvälikohtauksen jälkeen työntekijöille on järjestetty enemmän turvallisuuskoulutusta. Tosin eräs haastateltu vanhempi nainen ei pitänyt kauppakeskuksen järjestämää koulutusta tarpeeksi kattavana. Käytännön harjoitukset esimerkiksi puuttuivat. Toiveita turvallisuuden parantamiseksi tuli Leppävaarassa muihin verrattuna vähän. Vartijoita sekä heidän valppauden paranemista toivottiin.

Itäkeskus

Itäkeskusta voi pitää jonkinasteisena kulttuurien kohtaupaikkana. Itäkeskuksessa ulkomaalaisten suuri osuus paikallisista näkyy hyvin katukuvassa, mutta haastateluilta tämä ei oikeastaan tullut ilmi. Heihin on alueella totuttu ja heidän koetaan käyttäytyvän hyvin.

Varkauksia tapahtuu säännöllisesti. Liikkeestä riippuen osa huomaa varkaudet tai varkaat usein heti ja toiset vasta myöhemmin inventaarion yhteydessä. Varkaudet sekä erään haastatellun mukaan vanhusten pelon tunteet vaikuttavat liiketoimintaan: vanhuksset eivät mielellään asioi kauppakeskuksessa niin usein kuin haluaisivat, sillä he pelkäävät muun muassa taskuvarkaita. Haastatellut pelkäävät lähinnä arvaamattomasti käyttäytyviä ihmisiä, joiden yleensä sanottiin olevan narkomaaneja. Yösaïlön sijaitseminen Tallinnanaukiolla ei kuitenkaan vaikuttanut olevan ongelma. Paikalliset laitapuolenkulkijat jopa puolustavat tuttuja myyjiä, kun he liikkuvat aukiolla rahapussin kanssa. *”Yösaïlö on Tallinnanaukiolla, mutta siellä ne perushengailijat jotka siellä on aina niin pitää mun puolia, jos joku näyttää siltä, että yrittää viedä rahat. Vaikka ei kukaan oikeasti ole varmaan koittanut. Vitsailevat vaan siinä että katsovat mun selustan.”* (Myymäläpäällikkö, nainen.) Samainen haastateltava mainitsi tunnelman aukiolla olevan toisinaan jopa leppoisa ja rento.

Turvallisuuden ylläpitämiseksi kaikilla liikkeillä on kameravalvonta, jonka koettiin olevan avuksi varkaiden tunnistamisessa myös myöhemmin. Samoin hälyttimeet löytyivät useimmilta. Osa oli kuullut kauppakeskuksen omasta turvallisuusohjelmasta, mutta toiset eivät ollenkaan. Kauppakeskuksessa on vartijoita, mutta toimintaan kaivattiin ripeyttä. Esimerkiksi Puhoksen kauppakeskukseen vartijat tulevat Itäkeskuksesta. Itäkeskus sai mainintoja muissa kohteissa, kun haastateltavat pohtivat epämieluisia ympäristöjä⁴.

---

⁴ Itäkeskuksessa vastaavia mainintoja naistenliike-segmentissä sai Myllypuro: *”Myllypurossa olen nähnyt enemmän verta maassa, kuin mitä koko elämän aikana”* (Myyjä, nainen, Puhos).

Tikkurila

Tikkurilassa tuli hyvin esille, että kauppakeskusten ulkopuolella sijaitsevat liikkeet voivat olla ongelmassa niiden henkilöiden kanssa, jotka vartijat pitävät poissa kauppakeskuksista. Toisaalta tuttuja laitapuolen kulkijoita ei pelätä vaan heitä tervehditään työmatkan varrella. Aseman aluetta pidettiin rauhattomana, ja sitä myös tietoisesti vältellään. *"Kaikkeaa on narkomaaneista käsirsyyyn"* (omistaja, mies).

Kauppakeskus Tikkurissa on törmätty myös ulkomaalaisten ryhmien aiheuttamiin ongelmiin. Turvallisuusjärjestelyissä on turvauduttu peileihin, kameroihin, ikkunakaltereihin ja kauppakeskuksissa vartijoihin. Kameroiden ja peilien osuutta rikosten ehkäisyyn epäiltiin, ja vartijoita toivottiin lisää, vaikka nykyistenkin toimintaan oltiin suhteellisen tyytyväisiä. Eräs myyjä kuitenkin koki olevansa yhtä aikaa myyjä, vartija ja myymäläetsivä. Liiketoimintaan häiriökäyttäytyminen vaikuttaa varkauksien muodossa. Vaikka häiriökäyttäytymistä ei olisi ollutkaan, epäiltiin sen karkottavan asiakkaita. Eräs myyjä oli kuitenkin sitä mieltä, että vakioasiakas ei lopeta asiointiaan, vaikka liikkeessä sattuisi jonkinlainen häiriötilanne.

5.3.2 Kello-, koru- ja taideliikkeet

Leppävaara

Kerrotun mukaan Sello on yleensä ottaen turvallinen ja rauhallinen paikka. Myyjä vertaa kauppakeskusta Helsingin keskustassa sijaitsevaan kauppapaikkaan, jossa on aikaisemmin työskennellyt: *"Tämä on moderni kauppakeskus, kaikki pelaa hyvin ja täällä on turvallisuusohjelma taustalla."* Lisäksi hän kiitteli liikkeestä löytyvää vartijanappulaa, jolla voi tehdä hälytyksen. Suurimmaksi häiriölähteeksi mainitaan "teinilaumat", jotka istuvat hampurilaispaikoissa kovaan puhuen ja joskus ruokaa heitellenkin. Ajoittain myös "laitapuolenkulkijat" tulevat kauppakeskuksen tiloihin lämmittelemään, mutta *"vartijat pitää ne kurissa"*. Ylipäättäänkin häiriökäyttäytymisen kitkemisessä luotettiin vartijoihin: *"vartijat tulee tarvittaessa nopeesti paikalle, ja ne kiertääkin tässä mukavan paljon"*.

Häiriöiden vaikutusta liiketoimintaan oli vastaajien vaikea arvioida. Siinä missä yhtä myyjää häiritsevät liikkeen edessä asiakkaita karkottavat "jengit" niin toisessa liikkeessä arvioidaan, että häiriöt näkyvät enemmänkin pikaruoka- ja vaateketjuissa. Lisäksi liiketoimintaan voi vaikuttaa näpistelystä aiheutuva hävikki. Ensimmäisen kerroksen myyjä mainitsee seuraavaa:

"Varastelun takia meillä on kaikissa lasitiskeissä ja -hyllyissä lukot, mutta niillä eri tapoja murtautua niihin. Et kyllä ne keksii keinoja. Keskellä päivää, aukioloaikoina niihin on murtauduttu."

Itäkeskus

Itäkeskuksessa järjestyshäiriöiksi kuvattiin ajoittaista kovaäänisyyttä, nahistelua ja näpistely-yrityksiä. Häiriölähteiksi mainittiin nuoriso ja päihteiden käyttäjät aina arki-iltaisain ja viikonloppuisin. Häiriötilanteet muodostuvat tilan haltuunotoista kauppakeskuksen tai liikkeiden välittömässä läheisyydessä. Kerrotun mukaan tilan haltuunoton seurauksena syntyy asiakkaiden osalta kulkuvaikeuksia (suuret ja äänekkäät ryhmät) ja roskaamista (tupakannatsat). Liikkeenharjoittajien näkökulmasta tilan haltuunotto merkitsee näpistelyn lisäksi rikkomista (lasi) ja epäsiisteyttä (päihteiden julkinen käyttö ja sylkeminen).

Vaikeimmaksi alueeksi kuvattiin Tallinnanaukio, jonne nuoriso ja muut ryhmät kokoontuvat kerta toisensa jälkeen. Liiketoilojen yhteydessä julkiset palvelupisteet kuten ”piikinvaihtopaikka”, ”alkoholistien terveyskeskus”, ”työkkäri” ja Alko synnyttävät haastattelun mukaan kauppakeskuksen sisälle ihmisliikennettä, joka ei välttämättä kuulu tilaan, sillä ”vähäosaiset karkoittaa asiakkaat”. Keskeisesti häiriöiden vaikutukset liiketoimintaan ovat olleet välillisiä, koska ”nuoret äidit ja perheet on vähentynyt” ja ”jotkut ei enää halua tulla koko kauppakeskukseen, et osa jää pois”. Toisaalta välittömät liiketoimintavaikutukset syntyvät tilanteessa, ”kun ne nuoret levittäytyy tohon käytävään”. Yleisesti liikehenkilökunnan näkökulmasta paikkaa kuvattiin turvalliseksi. Keskeinen turvallisuuteen ja liiketoimintamahdollisuuksien kehittämiseen vaikuttava tekijä on ollut vartijoiden aktiivinen läsnäolo. Yleinen rauhattomuus on vähentynyt vartijoiden lisääntymisen myötä ja liikekohtainen turvan tunne on syntynyt siitä kun ”vartijat kiertää koko ajan”, tai paikka on muuten vilkas ohikulkupaikka.

Tikkurila

Tikkurilassa tutkitut kello-, koru- ja taidesegmentin liikepaikat sijaitsevat kauppakeskus Tikkurissa, Prismassa ja katualueella. Tikkurissa yläasteikäiset nuoret viettävät usein aikaansa viereisessä kahvilassa. Haastateltava kokee, että heidän ajanviettonsa liikkeen edessä, ja tupakointinsa lähellä ulko-ovea aiheuttaa häiriötä erityisesti neljän ja kuuden välillä: ”*Tossa liukuovien edessä noin kymmenen ihmistä vetää röökiä niin, että tänne sisälle tulee savupatsas.*” Kauppias on itse asettanut ulko-oviin tupakointikieltomerkit. Kuitenkin haastateltu piti nuorten aiheuttama häiriötä kaiken kaikkiaan suhteellisen harmittomana verrattuna erityisesti huumeidenkäyttäjien aiheuttamaan turvattomuuteen. Toisen liikkeen myyjä kertoi, että on kerran joutunut hälyttämään vartijat paikalle päihtyneen henkilön häiritessä asiakkaita. Lisäksi myyjän arvion mukaan ”*vanhemmat ihmiset pelkää nuorisoa [- -] Jotkut asiakkaat ovat sanoneet, etteivät tule enää tänne.*” Ongelmille pohdittiin syytä nuorisotilojen puutteesta: ”*Kyllä tää on kans kaupungin juttu, kun nuorisotiloja on vähennetty.*” Myös Prisman kauppatilassa on nuoriso ajoittain tuottanut häiriötä: ”*Nuoriso parveilee edessä, matsaa ja nahistelee kovaäänisesti.*”

Vartijat ovat tarvittaessa ajaneet häiritsevän nuorison pois. Myyjän mukaan tilassa liikkuvat vartijat ovat vaikuttaneet turvan tunteeseen: ”*Kokonaisuuden kannalta on ollut hyvä, että vartijoiden määrää on lisätty.*”

Kadulla sijaitsevassa myymälässä häiriökäyttäytyminen on koettu kauppakeskuksissa sijaitsevia liikkeitä laajemmin: *”kovaäänisyytenä, huuteluna, kerjäämisenä, tyrkyttämisenä, uskonnollisena käännytyksenä ja myymälän eteen joskus on joku sammunutkin.”* Lisäksi noin 20-vuotiaat päihderiippuvaiset nuoret ovat yrittäneet näpistellä. Myyjän mukaan järjestysongelmat saattavat pahimmillaan häiritä siinä määrin, että *”kaupat voi jäädä tekemättä”*. Ongelmaksi koettiin se, kun kauppakeskuksen ulkopuolisen liikkeen oma vartiointisopimus koskee vain ryöstöjä ja murtoja, eikä samalla tavoin yleistä järjestyksenpitoa kuin kauppakeskuksen sisätiloissa, niin vartijoiden vaikutus on olematonta. Lisäksi myyjä toivoi, että poliisi partioisi kadulla useamminkin kuin *”kerran viikossa”*.

5.3.3 Alko, baarit ja pubit

Leppävaara

Leppävaara oli kaikista alueista myös tämän segmentin kohdalla selvästi rauhallisin. Yleinen näkemys oli se, että erilaatuiset ongelmat ja järjestyshäiriöt niin baareissa kuin ympäröivillä alueillakin ovat harvinaisia. Haastateltavat olivat tottuneet Alkossa ja baareissa ilmeneviin ”normaaleihin” pieniin järjestyshäiriöihin, eivätkä sen takia kokeneet asiaa kovinkaan pahana ongelmana. Yleisimpiä esiintyviä järjestyshäiriöitä olivat päihtyneet asiakkaat ja pienet nahistelut. Vain yksi haastatelluista nosti enemmän häiriötekijöitä esille. Hän mainitsi nuorison kerääntymisen kauppakeskuksen alueelle johtavan joskus erinäisten nuorisojoukkojen keskinäisiin nahisteluihin. Henkilö mainitsi myös nähneensä kauppakeskuksen alueella ”alamaailman ihmisten” harrastavan huumekauppaa, ja varsinkin talvella laita-puolen kulkijoiden hakeutuminen ravintolan sisätiloihin koettiin häiritsevänä.

Kauppakeskusta ympäröiviä alueita pidettiin myös suurimmaksi osaksi rauhallisina ja turvallisina, mutta yksi haastateltavista nosti esille aseman seudun ja varsinkin radan alikulkuväylän, joka koettiin joskus pelottavana. Myös kauppakeskuksen taksitolpalla ilmeni satunnaisesti öiseen aikaan nahistelua, johon poliisit joutuvat puuttumaan. Haastateltavat olivat yleisesti tyytyväisiä nykyisiin turvallisuusjärjestelyihin. Kauppakeskuksen alueella vartijat liikkuvat tarpeeksi usein ja tulevat paikalle nopeasti, jos siihen on tarvetta. Yksi haastateltavista mainitsi myös, että poliisien on nähty partioivan kauppakeskuksen ulkopuolen lisäksi myös sen sisäpuolella. Esille nousi vartijoiden aktiivinen näkyvyys, jota pidettiin tärkeänä häiriöitä ennaltaehkäisevänä tekijänä. Jos erilaisia ongelmia esiintyi, kauppakeskuksen vartijat kutsuttiin paikalle, tai baarin portsari puuttui tilanteeseen. Poliiseja ei käytännöllisesti katsoen tarvitse kutsua paikalle ikinä. Edellä mainituilla häiriöillä ei yleisesti ole vastaajien mukaan vaikutusta liiketoimintaan. Yhdestä paikasta sai lounasta tiettyyn aikaan päivästä ja paikan ravintolapäällikkö epäili, että jos paikalla pyörii laitapuolenkulkijoita, se voi karkottaa lounaalle tulevia asiakkaita.

Itäkeskus

Itäkeskuksen Alkoissa ja baareissa esiintyi haastateltavien mukaan ”normaalia baareissa esiintyvää häiriköintiä”, kuten kovaa juopumusta, pieniä riitoja ja nahisteluja asiakkaiden kesken, mutta niitä ei pidetty kovinkaan ongelmallisena tai yleisenä. Näpistelyn yrityksiä esiintyi harvoin. Muutamia yksittäisiä häiriötapauksia ravintolatyöntekijät nostivat haastatteluissa esiin:

”Pelikoneilla oli ryhmä suomalaisia ja maahanmuuttaja, ja tuli jostain asiasta sanasotaa. Tuolikin heilui jossain vaiheessa mutta sitten tilanne rauhoittui ja poliisitkin tuli nopeasti paikalle”.

”Kerran baari oli jo kiinni ja baarin ulkopuolelle ilmestyi pari nuorehkoa henkilöä jotka olisivat halunneet vielä sisälle ja olivat potkineet ovesta lasit rikki, mutta ei sen kummempia ole tapahtunut”.

Baarien juopuneiden asiakkaiden lisäksi häiriöitä aiheuttavaksi ryhmäksi nousivat huumeiden käyttäjät, jotka aiheuttavat yleistä turvattomuutta sekä joskus päätyvät ravintoloiden vessoihin nauttimaan huumeita. Kuitenkaan baarien tai Alkon työntekijät eivät kokeneet oloaan kovinkaan turvattomaksi. Baareissa käy paljon kanta-asiakkaita ja vanhoja ihmisiä jotka eivät aiheuta häiriötä, ja tarvittaessa baarin portsari tai kauppakeskuksen vartijat tulevat nopeasti paikalle hoitamaan ongelman. Alkossa kerrottiin, että tietyn tyyppisten asiakkaiden toimintaa osataan seurata, kun he tulevat myymälään sisään, mikä vähentää näpistelyä. Yleisesti häiritsevinä paikkoina nostettiin esille Tallinnanaukion⁵ lisäksi metroasema ja sen ympäristö. Baareilla oli erilaisia ratkaisuja ongelmien hoitoon. Yksi vaihtoehto oli se, että baarilla on portsari, joka rauhoittaa uhkaavat tilanteet. Baarilla saattoi olla myös sopimus jonkin isomman läheisen baarin kanssa, että tarvittaessa suuremman baarin portsari saapui pienempään baariin rauhoittelemaan tilannetta. Yksi baari oli tehnyt epävirallisen sopimuksen kauppakeskuksen vartijoiden kanssa, että jos vartijat tulevat kahvitauoillaan baariin kahville, niin he saavat kahvin tai limonadin ilmaiseksi. Tällä tavoin vartijat käyvät päivittäin ja jopa monta kertaa päivässä ko. baarissa istuskelemassa, mikä ennaltaehkäisee ongelmien syntymistä. Joissain baareissa oli myös tiskin alla hätänappi, jota painettaessa kauppakeskuksen vartijat saapuivat nopeasti paikalle. Poliisien kutsuminen paikalle oli erittäin harvinaista. Kukaan haastateltavista ei nähnyt edellä mainittujen häiriöiden vaikuttavan liiketoimintaan.

---

⁵ Vaikka Tallinnanaukion siistiytyminen on kerännyt tämän tutkimuksen monilta haastatelluilta kiitoksia, eräs haastateltava ei kokenut aukion siistiytyneen, vaan valitti alueen olevan yhtä levoton kuin ennenkin. Esimerkiksi hän kertoi, kuinka Tallinnanaukiolla kävelleeltä henkilöiltä oli aivan yhtäkkiä viety matkapuhelin kädestä tämän puhuessa puhelua.

Tikkurila

Tikkurilan baareissa yleisimpiä häiriöitä olivat pienet tappelunalut, juopuminen ja ”normaali baariörvellys”. Sen katsottiin kuitenkin olevan normaali baareihin kuuluva ilmiö, eikä sitä katsottu suureksi ongelmaksi. Tikkurilassa häiriöiden aiheuttajiksi mainittiin useimmiten juopot, narkomaanit, epämääräisesti käyttäytyvät ihmiset ja etniset vähemmistöt, mm. romanit. Myös nuorison alkoholin nauttiminen Tikkuraitin alueella mainittiin häiritsevänä. Suurempia ongelmia, kuten isoja tappe-luita ja baarityöntekijöiden uhkailuja, ilmenee mutta nekin ovat harvinaisia. Eräs haastatelluista kertoi, että kaksi narkomaania oli tullut baariin sisään ja halunnut soittaa baarin puhelimella, mutta kun vaatimukseen ei suostuttu, niin narkomaanit olivat uhanneet puukottaa haastateltavan. Tässä vaiheessa poliisit tulivat nopeasti paikalle, ja ”pienen painiottelun jälkeen” poliisit ottivat narkomaanit kiinni.

”Kerran terassilla noin 10 miestä aloitti jostain syystä hirveän joukkotap- pelun jossa kaikki veti turpaan kaikkia. Mä menin sitten sinne väliin ja sain ne tappelun alottajat pois sieltä ja puhuttua niille niin että ne rauhattu. Var- maan sain sen jutun loppumaan kun olen nainen, sillä jos joku mies olis mennyt sinne väliin, niin varmaan olis saanu itekkin turpiin. Siinä kai kaks kaveriporukkaa otti yhteen tai jotain. Yleensä noi jutut saa rauhottumaan ihan puhumalla.”

”Kerran täällä joku asiakas heitettiin ulos kun se oli niin sekasin. Sit se heti tossa ulkona veti kunnolla turpaan kahta seuraavaa jotka tuli sattumalta eteen”.

Yleisiä häiritseviä paikkoja ja alueita olivat juna-aseman seutu ja varsinkin junara- dan alikulkutunneli, Hotelli Vantaan ympäristö, Tikkuraitti kokonaisuudessaan, sekä Nesteen huoltoaseman nakkioskien läheisyys. Haastateltavien mielipiteet Tikkurilan alueen pelottavuudesta vaihtelivat. Toiset sanoivat, että heitä ei pelota liikkua alueella, mutta eräs taas sanoi, että hän ei uskalla tulla kävelen töihin jos on iltavuorossa. Vaikka henkilö asuikin kävelymatkan päässä työpaikastaan, hän sanoi tulevansa mieluummin autolla töihin, jotta välttää pimeään aikaan kävelemi- sen alueella. Yhtenä muista alueista erillisenä asiana Tikkurilassa nousi liikenne- turvallisuus. Jotkut haastateltavista mainitsivat, että alueella ajetaan varsinkin yöaikaan kovilla ajonopeuksilla, ja heitä välillä pelottaa ylittää tiettyjä teitä. He toivoivat, että liikennevaloja ja hidasteita lisättäisiin. Baareissa oli yleensä portsari, joka hoitaa ongelmatapaukset, tai baarilla voi olla ostoskeskuksen kanssa sopi- mus, että tarvittaessa ostoskeskuksen vartijat tulevat paikalle. Kuitenkin toivottiin lisää valvontakameroita ja vartijoiden aktiivista liikkumista alueella, joka ennalta- ehkäisisi häiriöitä. Eräs haastatelluista mainitsi, että kauppakeskuksen mennessä kiinni kello 21 myös vartijat katoavat ympäristöstä. Kukaan haastatelluista ei kui- tenkaan nähnyt häiriöiden vaikuttavan liiketoimintaan.

5.3.4 Päivittäistavarakaupat ja kioskit

Leppävaara

Yleisesti Leppävaaraa pidettiin suhteellisen rauhallisena alueena. Lähinnä mainintoja häiriökäyttäytyjäryhmänä saivat nuoret "iltaisin riehumassa" tai "pelikoneilla" ja satunnaiset juopot. Vartiointin kuitenkin koettiin pitävän ongelmat hyvin kurissa. Erään haastateltavan käsityksen mukaan Leppävaara on muuttunut positiiviseen suuntaan aktiivisen suunnittelu- ja rakennustyön myötä viimeisien vuosikymmenien aikana: *"Joskus 90-luvulla ennen kuin Leppävaaran aluetta alettiin laajemmin rakentaa, meno oli kuulemma villimpää, mutta tilanne on tainnut rauhoittua sittemmin."*

Varsinkin Sellon kauppakeskusta pidettiin turvallisena, kun taas Galleria mainittiin rauhattomammaksi alueeksi: *"Arvaan kyllä kuka se Gallerian myyjä on, joka ei antanut haastattelua. Gallerian puolella on ollut ongelmia, murtautumisia ja muuta."* Erään haastateltavan mukaan Sellossa on selvästi ollut nähtävissä otteen muuttuminen – *"skarppaaminen"* – turvallisuuskysymyksissä ampumavälikohtauksen jälkeen. Mainintoja ongelmapaikoista Leppävaaran alueella saivat mm. Galleria Sellon työntekijöiden näkökulmasta, Pohjois-Leppävaara (*"kaveri on joskus saanut turpaan jossain Pohjois-Leppävaarassa"*), sekä alueen useimmat huonosti valaistut ja ahtaat alikulkutunnelit (*"Sellaisia kapeita valaisemattomia paikkoja. Niistä aina mietityttää kulkea."*) Eräs haastateltava myös arvostaa suuresti kauppakeskuksen suomaa turvaa ja kertoo: *"En menisi enää mihinkään sellaiseen kioskiin töihin, johon pääsee suoraan ulko-ovesta."*

Itäkeskus

Itäkeskus erottui haastattelujen perusteella rauhattomimpana alueena. Mainintoja narkomaaneista oli suhteellisesti eniten täällä, ja myös aineistosta negatiivisessa sävyssä selvästi erottuvina haastattelu tuli Itäkeskuksesta. Kyseisessä kaupassa molemmat haastatellut myyjät mainitsivat päivittäisiä ongelmia ja vaaratilanteita juoppojen ja narkomaanien kanssa, jotka "tulevat puukkojen ja vaakojen ja ties minkä kanssa riehumaan". Mainittuja ongelmapaikkoja olivat Tallinnanaukio ja metron ympäristö. Eräs haastateltava korosti erityisesti myös oman toiminnan vaikutusta vaaratilanteissa. Jämäkällä ja rauhallisella otteella hän kertoo yleensä selvittävänsä ongelmatilanteet esimerkiksi juoppojen kanssa itse: *"melkein aina niistä on selvinnyt puhumalla"*. Tämän mahdollistaa tieto siitä, että *"vartijat on hyvin turvana tarvittaessa"*.

Kuitenkin pelottomuus voi kätkeä taakseen myös välttämiskäytöstä. Itäkeskuksessa haastatellut myös mainitsivat välttävänsä iltaisin tiettyjä paikkoja ja yleensäkin kulkemista jalan.

"Asun alueella ja tunnen sen paremmin, niin en pelkää. Tiedän myös mitä paikkoja välttää, esimerkiksi tuo Tallinnanaukio. Illalla en täällä mielellään liikkuisi, enkä liikukaan."

Tikkurila

"Silloin tällöin on kaljavarkaita, tai pikkulapset näpistelevät karkkia. Suurin ongelma oikeastaan on pornolehtien näpistelijät. Sen näkee heti jos on jonoa, kun joku alkaa tuolta perältä hiiviskellä ja yrittää ujuttaa DVD:itä lehden välistä povariinsa. Eli aika harmitonta kaiken kaikkiaan."

Tikkurilassa ympäristöön suhtauduttiin yleisesti melko luottavaisesti. Nuorison metelöinti ja näpistely mainittiin monessa paikassa, mutta ongelmaa pidettiin myös verrattain harmittomana. Kauppakeskuksen sisällä sijaitsevilla liikkeillä tunnettiin arvostavan kauppakeskuksen suomaa turvaa. Tikkurilassa korostettiin muita paikkoja useammin myös omatoimisuutta suhteessa ongelmatilanteisiin: *"jokainen voi omaa turvallisuuttaan parantaa terveellä järjenkäytöllä"*. Näin tehtiin nimenomaan pienissä liikkeissä, joissa ote kauppaan oletettavasti on henkilökohtaisempi, eivätkä vartijat ole yhtä nopeasti saatavilla kuin kauppakeskuksissa. Itsenäisen otteen kannattajat eivät olleet aivan herkkänahkaisia, sillä muutamat raportoivat jopa kohdanneensa jonkinasteista väkivaltaa väliintulon seurauksena. *"Kerran olen saanut kaljakorista päähän, mutta silloinkin lähdin itse juoksemaan ulos varkaan perään."*

Aseman seutu toistui kertomuksissa rauhattomana, mutta toisaalta kukaan vastaajista ei kuitenkaan kokenut tarpeelliseksi välttää alueella liikkumista. Saattaa siis olla, että paikan maine on muotoutunut todellisuutta huonommaksi. Lisäksi turvattomiksi tiloiksi mainittiin kauppakeskuksen julkinen tila sekä *"Alkon ja sossun lähellä tietty"*.

5.3.5 Segmenttien yhteenveto

Luvussa tarkastellaan kauppasegmenttikohtaisesti ilmeneviä eroja ja yhtäläisyyksiä neljässä erilaisessa palveluntarjoajien ryhmässä.

Naisten erikoisliikkeet

Naisten erikoisliikkeissä tehdyissä haastatteluissa ilmeni jonkin verran eroja turvallisuuden kokemuksissa. Vastaukset vaihtelivat suuren luottavaisuuden (*"Mun mielestä täällä on hyvin kaikki"*) ja päivittäisen epävarmuuden (*"Vähän omillaan tässä on, on sellanen fiilis"*) välillä. Järjestyshäiriöistä yleisimmäksi nousi varastelu, jonka lisäksi kerrottiin yleisestä metelöinnistä ja arvaamattomasta käytöksestä. Ratkaisutekijänä kauppakeskuksissa pidettiin vartijoita. Heihin luotettiin suuresti, ja heidän palvelujaan pidettiin toimivina. Kauppakeskusten ulkopuolella turvaututtiin vartijoiden puutteessa useammin omaan toimintaan, sekä oman toiminnan ohella turvallisuuslaitteistoon, kuten kameroihin, peileihin ja hälyttimiin. Tikkurilassa ja Itäkeskuksessa oli liikkeissä havaittavissa Leppävaaraa enemmän kyseistä välineistöä. Tikkurilassa liikkeissä näkyi peilien ja kameroiden lisäksi myös kaltereita ikkunoissa. Suhtautuminen laitteisiin vaihteli hieman näkökulmasta riippuen. Toiset kokivat laitteiston toimivan pelotteena ja kameroiden auttavan jälkikäteen var-

kauksien selvittämisessä. Toisaalta monet ajattelivat, etteivät laitteet varsinaisesti estä varkauksia, sillä yhtäältä *"aineissa olevalla on kyllä ihan sama, onko tossa joku kamera vai ei"* ja toisekseen, koska *"ammattivaras ei laitteissa so"*.

Yleisesti ottaen naisten erikoisliikkeissä kommentoitiin muihin segmentteihin verrattuna useammin liiketoiminnan voivan häiriintyä varkauksista. Toisaalta varkauksia ei yleensä pidetty henkilökohtaisella tasolla kovinkaan uhkaavana tekijänä.

Kello-, koru- ja taideliikkeet

Kello-, koru ja taideliikkeet näyttäytyivät kriittisimpänä segmenttinä suhteessa häiriötekijöihin. Tämä voi johtua muun muassa siitä, että kauppatavara on keskimäärin arvokkaampaa kuin muissa segmenteissä. Se siksi ehkä kiinnostaa varkaita enemmän, mutta myös huolestuttaa kauppiaita enemmän. Voi myös olla niin, että tämän segmentin asiakkaat voivat olla keskimäärin herkempiä reagoimaan häiriöihin kuin muun tyyppisten kauppojen asiakkaat, ja siksi myös kauppiaat suhtautuvat nuorten läsnäoloon kriittisemmin. Häiriötekijäryhmiksi nimettiin useimmin kovaääniset nuorisoryhmät ja päihteiden käyttäjät. Häiriökäyttäytyminen ilmeni useimmin yleisenä maleskeluna ja metelöintinä, varasteluna ja toisinaan ilkeänä: *"Varkauksia on, ilkeä on. [...] Ja sitten on yleistä möykkäämistä."*

Lähes kaikissa liikkeissä myös kauppakeskusten ulkopuolella oli turvaututtu vartiointiliikkeiden palveluihin, joihin yleisesti pidettiin melko luotettavina. Tällä segmentillä kaikki liikkeet ovat myös verrattain pieniä, joten kaupan asia tuntui henkilökohtaiselta, mikä näkyi esimerkiksi omatoimisina varotoimina ja yleisenä huolestuneisuutena.

Yleisesti häiriöiden vaikutusta liiketoimintaan oli kauppiaiden ja myyjien vaikea arvioida. Vaikutuksien arvioitiin olevan pääosin välillisiä, koska kauppapaikan maine voi kärsiä ja tärkeät kohderyhmät, esimerkiksi perheet, voivat vaihtaa asiointipaikkaansa.

Alkot, baarit ja pubit

Tämä segmentti poikkeaa muista selvimmin siinä, että täällä jonkinasteiset järjestyshäiriöt oletetaan osaksi alaa (*"sellaista normaalia baareissa esiintyvää juttua, kuten juodaan liikaa, sammutaan pöytään jne."*) Suurin osa vastaajista ei kokenut pelkäävänsä työpaikallaan, eikä alueella laajemminkaan. Monet haastatelluista myös asuivat työpaikkansa lähialueilla, ja senkin puolesta olivat tottuneet oman asuinalueensa ongelmiin ja järjestyshäiriöihin, joskin myös välttelykäytöstä ilmeni. Leppävaara erottui jälleen rauhallisimpana alueena, sillä siellä ei osattu sanoa oikeastaan ollenkaan olevan "baareihin kuuluvista poikkeavia" järjestyshäiriöitä tai ongelmia. Itäkeskuksessa ja Tikkurilassa kummassakin mainittiin häiriöiden aiheuttajaksi narkomaanit, etniset vähemmistöt ja juopot, mutta Tikkurilassa hieman useammin esille nousivat etniset vähemmistöt, ja Itäkeskuksessa narkomaanit. Nuorisoa ei nähty kovinkaan suurena ongelmien aiheuttajana missään paikassa yhtä Sellossa työskentelevää haastateltua lukuun ottamatta. Haastatellut eivät

kokeneet, että ongelmilla ja häiriöillä olisi vaikutusta pubien ja Alkojen liiketoimintaan.

Päivittäistavara-kaupat ja kioskit

Yleisesti ottaen lähes missään haastatelluista päivittäistavara-kaupasta ja kioskista ei koettu kovin suuria turvallisuusongelmia. Kaikki haastatellut myönsivät häiriökäyttäytymistä ilmenevän vähintään silloin tällöin, mutta tilanteita ei yleensä pidetty henkilökohtaisella tasolla kovin uhkaavina: *"Niin no onhan täälläkin joskus noita varkaita ja jotain juoppoja [- -] mutta täällä tiskin takana ei joudu pelkäämään"*.

Useimmin mainituiksi häiriötekijäryhmiksi nousivat nuoriso, alkoholistit ja narkomaanit, jotka toistuivat lähes kaikissa haastatteluissa. Häiriökäyttäytyminen ilmeni useimmin mekastuksena ja maleksintana, näpistelynä tai toisinaan uhkaavana käytöksenä. Muutama myyjä raportoi pahimmillaan saaneensa pullosta tai kaljakorista päähänsä, mutta tätä vaarallisempiin tilanteisiin ei kukaan haastatelluista kertonut joutuneensa. Myös ongelmien ajallinen sijoittuminen tunnistettiin useammassa haastattelussa: eniten tapahtuu perjantai-illan ja sunnuntain välisenä aikana. *"Kyllä sen tietää että kun viikonloppu tulee tai on jotain erikoista kuten nyt tämä hiihtolomaviikko niin silloin voi odottaa sattuvan enemmän."*

Usein omaa aluetta vertailtiin muihin alueisiin, ja aina positiivisessa mielessä. Kauppakeskuksissa työskentelevät pitivät keskuksia turvallisempina paikkana kuin yksittäistä liikettä. Ylivoimaisesti yleisimpänä ratkaisutekijänä ongelmatapausten varalle pidettiin vartijoita, joiden palveluja käytettiin kaikissa haastatelluissa paikoissa, ja joiden toimintaan oltiin hyvin tyytyväisiä. Kenties työn luonteen ja myymälöiden usein pienen koon vuoksi kioskeissa korostui lisäksi omien toimien vaikutus ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi: *"[Puliukkojen] kanssa ei pidä nostaa ääntään ja niille pitää puhua niin kuin lapsille"*.

Yleisesti häiriötekijöiden vaikutus liiketoimintaan koettiin vähäiseksi. Tässä segmentissä kauppojen henkilökunnassa on huomattavasti enemmän myyjä kuin liikkeenomistajia. Tämä heijastunee jonkin verran vastauksissa. Esimerkiksi kauppa-keskusten johtajien haastatteluissa painottui päivittäistavara-kauppojen suuri hävikki, mutta haastatellut itse eivät useinkaan arvioineet tämän suuremmin vaikuttavan liiketoimintaan, ja arvioivat asiaa monelta kannalta: *"Jos on niin kova tarve että joutuu täältä jotain näpistelemään, niin menköön sitten"*.

5.4 Alueiden yhteenveto

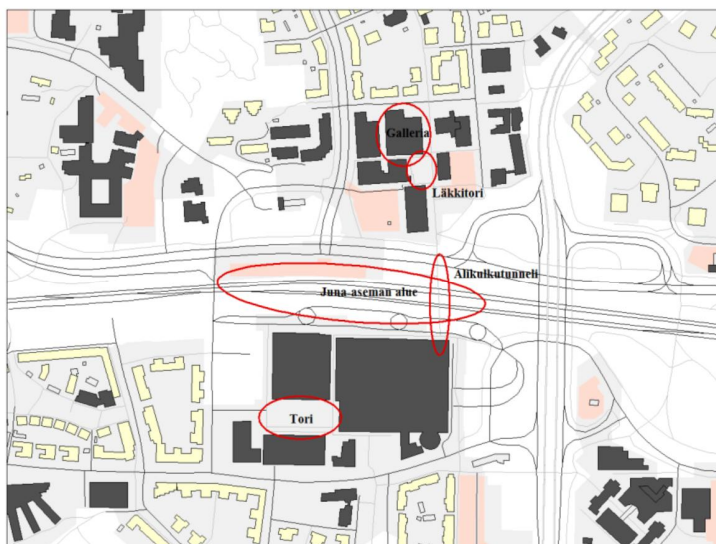
5.4.1 Leppävaara

Leppävaarassa tutkimusalue jakautui junaradan molemmin puolin kauppakeskus Selloon sekä Galleriaan. Galleriasta ei saatu kovin montaa haastattelua, johtuen siitä, että alue on remontissa ja osa liikkeistä ja ravintoloista on suljettuna. Alueellisesti yhteneväistä vaikuttaisi olevan, että Leppävaaran turvallisuuteen ollaan muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta hyvin tyytyväisiä (kuva 31). Etenkin Sellon

alue on suunniteltu hyvin toimivaksi ja työntekijöille turvalliseksi työskennellä. Leppävaara koettiin suhteellisen turvalliseksi liikkua. Iltapimeällä tosin muutamat mielellään välttelevät aluetta, ja se saatetaan kokea uhkaavaksi. Selloa verrattiin muun muassa Forumiin ja Itäkeskukseen, joita pidettiin huomattavasti turvattomampina paikkoina työskennellä. Gallerian mainittiin tosin omaavan levottoman alueen maineen. Poliisien näkyvyys ei juuri tule esille haastatteluista. Poliisia ei pyydetä yleensä apuun, ja poliisien tilalle toivottaisiin vartijoita. Sellossa vartijat vievät ei-toivotut ”asiakkaat” nopeasti ulkopuolelle. Kauppakeskuksen oma vartijasopimus kattaa sekä yleiset tilat että läheisiä katutiloja. Haastattelujen perusteella Sello on varsin linnakemainen, ja siellä työskentelevillä on heikosti tietoa siitä, mitä kauppakeskuksen ulkopuolella tapahtuu. Häiriöistä alueella mainittiin suhteellisen useasti nuoriso. He hengailevat etenkin Sellossa sijaitsevilla sohvilla. Ulkomaalaiset sekä laitapuolen kulkijat mainittiin muutamia kertoja. Nuoriso kuitenkin nousi erityisesti esille.

Leppävaara sai mainintoja muutamista yksittäisistä henkilöistä, joiden koetaan käyttäytyvän uhkaavasti tai arvaamattomasti, vaikkeivät he varsinaisesti ole tehneet mitään pahaa. Tällaisten henkilöiden painuminen mieleen johtuu mahdollisesti siitä, että alue on muuten rauhallinen. Poikkeavat tapaukset erottuvat joukosta ja saattavat myymälään tullessaan karkottaa muita asiakkaita. Asiakaskokemukseen ja siihen liittyvään turvallisuuteen vaikuttavat esimerkiksi *”valaistus, vartijoiden näkyvyys, ei näkyvät järjestyshäiriöt ja se että auton voi jättää huoletta alueelle”*.

Leppävaaran turvallisuuskokemista vaikutti leimaavan myös Sellossa tapahtunut ammuskelu. Se tuli monille mieleen kun puhuttiin turvallisuudesta. Ja vaikka aiheesta ei puhuttukaan, haastattelija saattoi havaita sen vaikuttavan haastateltavan asenteisiin ja tuntemuksiin vastata kysymyksiin. Ammuskelun jälkeen turvallisuuskysymyksiin on kiinnitetty yhä enemmän huomiota, mikä näkyy kenties siinä, että kauppakeskusta pidetään turvallisena välikohtauksesta huolimatta.

Kuva 31. Ongelmalliseksi mainitut alueet Leppävaarassa (Pohjakartta: SeutuCD 2009).

Kuva 32. Ongelmalliseksi mainitut alueet Itäkeskuksessa (Pohjakartta: SeutuCD 2009).

5.4.2 Itäkeskus

Itäkeskuksen kauppakeskuksen johdon haastattelussa esille tulleen suunnitelman mukaan kauppakeskuksen ja sen ympäristön kehittäminen tapahtuu kolmessa vaiheessa: 1) Tallinnanaukion järjestyshäiriöiden poistaminen, 2) sen toiminnallisuuden kehittäminen ja 3) koko ympäristön kehittäminen. Keskeisiä ongelma-alueita ovat olleet Tallinnanaukio, Stoaaukio ja Lyypekinaukio, jotka ovat lähtökohdiltaan kaupungin vastuulla.

Tallinnanaukio on *"meidän etupiha, Itiksen käyntikortti"* (Kauppakeskuksen johdo). Siksi aukion turvallisuus ja siisteys on vaikuttanut keskeisesti kauppakeskuksesta syntyneeseen mielikuvaan. Aukio on koettu turvattomaksi, ja Tallinnanaukiolta häiriöryhmät tulevat vaivattomasti kauppakeskuksen käytäville (kuva 32). Monet haastatellut, joskaan eivät kaikki, kokivat kuitenkin aukion tilanteen parantuneen uuden johdon myötä. Koko ympäröivää aluetta kehitetään yhteistyössä kaupunkisuunnitteluviraston ja HKL:n sekä kiinteistöjen omistajien kanssa. Tallinnanaukion tilannetta, ja siihen liittyneitä kehitysratkaisuja käsitellään tarkemmin tämän julkaisun *"Paikalliset korjaus- ja kehittämistoimet"* osatutkimuksessa.

"Tietty asiakasryhmä on kadonnut lähes kokonaan, näe nuoret äidit ja perheet on vähentynyt. Niitä on vaikea saada takaisin. Nyt ne menee Jumboon. Syy on ihan selvä. Aikaisemmin täällä oli epäsiistiä ja aikaansa vieävä porukka oli päihteisä. Joo, et kyl vähäosaisille pitää järjestää oma paikka ettei ne ole täällä näkösellä, nehän pelottaa lapsiperheet pois."
(kauppias, Itäkeskus)

Leppävaarassa ja Tikkurilassa verrattiin kyseistä kohdetta Itäkeskukseen. Itäkeskusta pidettiin yleensä ikävämpänä paikkana työskennellä ja asioida kuin kohdetta, missä haastattelu tehtiin. Itäkeskuksesta löytyy enemmän tarinoita pelottavista kohtaamisista ja tilanteista, kuin Leppävaarassa. Joka segmentissä mainitaan häiriötilanteista kysyttäessä, että niitä on oikeastaan jatkuvasti. Itäkeskuksen alueella häiriön aiheuttajiksi mainittiin huumeiden käyttäjät, jotka nousivat esille eniten. Lisäksi mainittiin muut laitapuolen kulkijat. Etniset ryhmät mainittiin myös, joskin suhteellisen harvoin ottaen huomion sen, että Itäkeskus on eräs etnisesti kaikkein kirjavimmista alueista valtakunnallisellakin tasolla.

Itäkeskuksen kauppakeskuksen viihtyvyydestä mainittiin myös se, että musiikin ja kuulutusten koettiin soivan aivan liian kovalla, ja se heikentää viihtyvyyttä. Kauppakeskus koettiin jokseenkin levottomaksi: käytävillä on päivittäisiä takaa-ajaja ja muuta häiriötä.

Itäkeskuksen kauppakeskuksen lisäksi vierestä löytyy vanha Puotinharjun Puhoksen ostoskeskus. Paikkaa pidettiin verrattain rauhallisena. Esimerkiksi baarien asiakaskunta oli Puhoksessa rauhallista ja hyvin käyttäytyvää, kun taas Itäkeskuksen puolella meno on villimpää. Molemmissa kohteissa vartijoita pidettiin usein hieman hitaina. Eräs kauppias mainitsee vartijoiden tulon kestävän toisinaan jopa puoli tuntia. Häiriökäyttäytymisen koettiin vaikuttavan liiketoimintaan. Varkaudet

aiheuttavat hävikkiä ja epämääräisesti käyttäytyvät ihmiset ajavat pois tiettyä asiakaskuntaa.

5.4.3 Tikkurila

Suurimpina häiriön aiheuttajina mainittiin päihteiden käyttäjät: sekä narkomaanit että alkoholistit. Tämän lisäksi etniset ryhmät mainittiin varkauksien tekijöiksi huomattavasti useammin kuin Itäkeskuksessa. Erilaisia etnisiä ryhmiä osattiin myös nimetä tarkasti. Tikkurilassa pelättiin myös hurjastelevia autoilijoita, ja teille toivottiin lisää hidasteita. Nuorisoina mainittiin, mutta heitä ei koettu varsinaisesti uhaksi. Tikkurilassa oli havaittavissa, että kauppakeskuksesta ei-toivotut henkilöt viedään pihalle, missä he ovat häiriöksi katutason liikkeille. Kaduilla vartijoita ei kuitenkaan liiku, vaikka eräs haastateltu sitä toivoikin. Poliiseista ei juuri mainittu, ja eräs kauppakeskuksen ulkopuolella sijaitsevan liikkeen omistaja mainitsi hoitavansa häiriötilanteet oman käden kautta. Pelottaviksi alueiksi mainittiin erityisesti aseman alue, joka koettiin levottomaksi kaikkina kellonaikoina. Muutamat myös välttelivät asemaa tarkoituksenmukaisesti. Lisäksi pienemmät kujat ja porttikongit saivat mainintoja (kuva 33).

Haastattelujen perusteella Tikkurilan alue kaipaa pikaisesti uudistusta, jota ollaankin tekemässä parasta aikaa. Kun muutostöistä mainittiin haastateltaville, eivät he kuitenkaan olleet yleensä tietoisia niistä. Toiveena mainittiinkin parempaa tiedotusta myös alueella työskenteleville eikä vain asukkaille.

5.5 Tulokset ja keskustelu

Seuraavassa esitämme selvityksemme tuloksia kolmen pääkysymyksemme valossa. Kysyimme järjestyshäiriöiden luonnetta ja paikantumista, niiden vaikutuksia liiketoimintaan sekä kuinka ilmenneisiin ongelmiin on reagoitu.

5.5.1 Järjestyshäiriöt ja niiden luonne sekä paikantuminen

Kaikissa haastatelluista liikkeissä oli kohdattu jonkinasteisia järjestyshäiriöitä. Vastauksissa oli havaittavissa selvää vaihtelua, mutta yleisesti työpaikkoja ja alueita pidettiin vähintään kohtalaisen turvallisina. Leppävaara erottui muita alueita rauhallisempaan. Häiriökäyttäytyjäryhmiksi profiloituivat aineistossa nuoret, alkoholistit, narkomaanit sekä etniset vähemmistöt. Nuorten vaikutus korostui erityisesti Leppävaarassa ja Tikkurilassa, narkomaanien Itäkeskuksessa, ja etnisten vähemmistöjen Tikkurilassa.

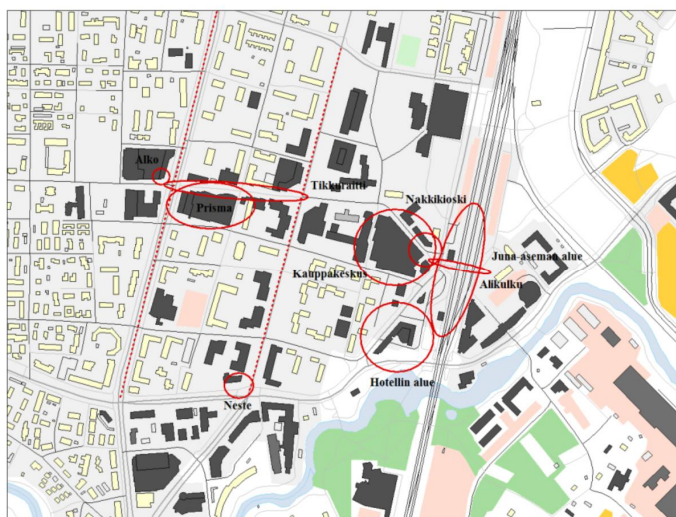
Kun suuremmat ongelmat puuttuvat, enemmän huomiota saa nuorison käytös, kuten Leppävaaran ja Tikkurilan tapauksissa. Yhtä suoraviivaisesti ei kuitenkaan voida selittää ulkomaalaisten yliedustusta Tikkurilan aineistossa, sillä esimerkiksi Itäkeskuksen väestöpohjassa maahanmuuttajia on enemmän. Syitä voidaan arvuutella: kenties Tikkurilassa ei ole vielä totuttu etnisiin vähemmistöihin katukuvassa, tai alueen viimeaikainen nopea väestönkasvu on muuttanut väestöraken-

netta ja lisännyt joko ongelmia tai ennakkoluuloja. Voisiko Tikkurilan olemus yhtenä isona liikenteen solmukohtana ja tapaamispaikkana vetää puoleensa etnisiä ryhmiä, jotka eivät näy Tikkurilan omissa tilastoissa? Tai kenties alueella vallitse löyhempi kontrolli, jota muilla alueilla ylläpitävät suurten kauppakeskusten vaikutuspiirissä toimivat vartiointiliikkeet ja järjestyksenvalvojat, joiden puuttuessa häiriötä aiheuttavat ryhmät voisivat käyttää tilaa vapaammin.

Ajallisesti ongelmat korostuvat viikonloppuisin. Ongelmien suhteen voidaan todeta tiettyjä työntö- ja imuvaikutuksia. Baarit ehkä tuottavat "ongelma-asiakaskuntaa" jossain määrin muille markkinasegmenteille, mutta todennäköisesti kuitenkin enimmäkseen alueen julkiseen ja puolijulkiseen tilaan. Vastaavasti kauppakeskukset työntävät häiriökäyttäytyjiä ulos piiristään ja kivijalkaliikkeiden harteille. Toisaalta kaikki alueet liikenteen solmukohtina ja vetovoimaisia tiloja sisältävinä vetävät suurten ihmismassojen lisäksi myös häiriökäyttäytymistä puoleensa. Paikan sijainti ja hintataso taas voivat toimia luonteensa mukaan sekä työntö- että imuvaikutuksina.

Kauppakeskusten työntekijät kokivat keskukset usein turvallisemmiksi työpaikoiksi kuin yksittäiset kadunvarsien kaupat. Toisin päin näkemykset eivät aina korreloineet. Havaittu tulos ja sen yksisuuntaisuus johtuvat todennäköisesti siitä yleisestä havainnosta, että seudun tuntemus näyttäisi lisäävän luottamuksen tunnetta suhteessa alueeseen. Yleisesti luottamuksen piiri näyttäisi tiivistyvän keskiötään kohti niin, että turvallisuuden kokemukset ovat positiivisimpia omassa liikkeessä, hieman varovaisempia suhteessa alueeseen yleensä, ja negatiivisimpia suhteessa vieraimpaan, esimerkiksi huonomaineiseen vertailukohtaan.

Yksilötasolla turvallisuuden kokemuksen taustalla näyttäisivät vaikuttavan ikä ja sukupuoli siten, että naiset ja ikääntyneet ihmiset pelkäävät useammin kuin nuoret ja miespuoliset henkilöt. Lisäksi haastateltujen antamat arviot vaihtelevat sen mukaan, missä asemassa he kaupassa toimivat. Tätä havaintoa tukee se huomio, että kriittisimmiksi markkinasegmenteiksi osoittautuivat naisten erikoisliikkeet sekä kello-, koru- ja taideliikkeet. Ensimmäisessä ryhmässä työskentelee erityisen paljon naisia, ja molemmissa ryhmissä on keskimäärin vähemmän alemman hierarkiatason työntekijöitä kuin päivittäistavara-kaupoissa (baareja ei tässä yhteydessä voida pitää erityisen vertailukelpoisina, sillä niissä oletetaan tietty määrä häiriökäyttäytymistä alalle luonteenomaisena). Näyttäisi nimittäin olevan niin, että mitä korkeammassa asemassa henkilö toimii, sitä suuremmiksi koetaan häiriökäyttäytymisen vaikutukset liiketoimintaan, kuten toisen kysymyksen kohdalla tullaan toteamaan.

Kuva 33. Ongelmalliseksi mainitut alueet Tikkurilassa (Pohjakartta: SeutuCD 2009).

5.5.2 Vaikutus liiketoimintaan

Järjestyshäiriöiden vaikutus liiketoimintaan arvioitiin yleisesti vähäiseksi tai pääosin välilliseksi niiltä osin, kun esimerkiksi paikan yleinen maine saattaisi johtaa asiakkaiden siirtymiseen muualle. Etenkin joissain koruliikkeissä oli havaittu tiettyjen asiakasryhmien siirtyneen muualle asioimaan. Naisten erikoisliikkeissä arvioitiin hieman muita useammin, että varastelu saattaisi vaikuttaa liiketoimintaan ja erityisesti kello-, koru- ja taideliikkeiden kauppiat suhtautuvat jo pelkästään nuorten läsnäoloon kriittisemmin kuin muut haastateltavat. Kauppatavara siis ehkä kiinnostaa varkaita enemmän näissä segmenteissä, mutta myös huolestuttaa kauppiaita enemmän. Voidaan kenties myös olettaa, että asiakkaat voivat olla keskimäärin herkempiä reagoimaan häiriöihin kuin muun tyyppisten kauppojen asiakkaat, ja huoli projisoituu siksi myös kauppiaisiin.

Näyttäisi siltä, että mitä korkeammassa asemassa henkilö toimii, sitä suuremmaksi koetaan häiriökäyttäytymisen vaikutus liiketoimintaan. Kauppakeskusten johto suhtautui esimerkiksi myymälävarkauksiin kaikista haastatelluista kriittisimmin. Tulos on yhtenevä aikaisemman suomalaisen kauppakeskustutkimuksen kanssa (Kajalo & Lindblom 2009). Mainituilla segmenteillä haastateltavat olivat itse useammin esimiesasemassa ja kauppatavara on keskimäärin arvokkaampaa kuin päivittäistavara-kaupoissa. Baareissa puolestaan varastelua ei ilmennyt ollenkaan ja Alkoissakin se tuntui olevan harvinaista.

5.5.3 Ongelmiin reagointi, kehitystoiveet

Yleisesti luottamus vartijoihin oli suurta, ja vartijoiden palveluja käytettiin laajalti. Pienemmissä liikkeissä ja baareissa luotettiin usein lisäksi omaan toiminnan vaikutuksiin. Tällainen itseluottamus puolestaan usein näytti tuottavan positiivisempia turvallisuuden kokemuksia yleensä. Lisäksi ympäristön sosiaalisen kontrollin elementeiksi mainittiin kanta-asiakkaiden muodostaman yhteisön rauhoittava ilmapiiri erityisesti baareissa. Kanta-asiakas tai jopa alueella tuttu ”laitapuolen kulkija” voi puolustaa myyjää ongelmatilanteissa. Tämä nousi esiin myös naisten erikoisliikkeiden kohdalla. Näyttäisi siis siltä, että alueilla, joissa järjestyshäiriöitä esiintyy, myyjät ovat tottuneet niihin eivätkä välttämättä koe turvattomuutta työssään.

Valvontavälineistöön suhtauduttiin näkökulmasta riippuen joko positiivisesti niiltä osin kun se mahdollistaa myymälävarkauksien ratkomista jälkikäteen (usein esimiesten näkökulma), mutta myös skeptisesti, sillä häiriötilanteissa niistä ei usein ole tilanteiden estäjiksi. Mikäli kehitystoiveita ilmeni, ne yleensä liittyivätkin nimenomaan hyväksi havaitun vartioinnin lisäämiseen. Tämäkin tulos on yhtenevä Kajalon ja Lindblomin artikkelin (2009) kanssa, jossa todetaan, että tärkeimpänä turvallisuutta lisäävänä keinona nähtiin vartioinnin lisääminen ja henkilökunnan koulutus. Yleisesti kovin suuria kehitystoiveita ei kuitenkaan esitetty, mikä sekin viestii yleisestä tyytyväisyydestä vallitsevaan tilanteeseen.

5.5.4 Keskustelu

Sikäli kun haastatteluista löydettiin eroja kauppakeskuksissa toimivien liikkeiden ja kivijalkaliikkeiden kokemassa turvallisuudessa, ja toisaalta kun eri markkinasegmenteistä raportoitiin erilaisia kokemuksia, voidaan alkuperäistä tutkimusasetelmaa, joka herkistää sekä alueiden sisäisille eroille että segmentikohtaisille ominaisuuksille, pitää onnistuneena.

Tiivistetysti voidaan tutkimuksen perusteella vielä todeta, että tutkittavat keskkukset ovat kaupallisia keskittymiä, jotka vetävät alueelleen erilaisia sosiaalisia järjestyshäiriöitä, jotka ovat kauppiaiden näkökulmasta suurin turvattomuutta aiheuttava tekijä. Kaikilla alueilla järjestyshäiriöt keskittyivät samantyyppisille alueille julkiseen tilaan kauppakeskusten ulkopuolelle sekä asemanseuduille. Leppävaara oli alueista rauhallisin ja alueen järjestyshäiriöt (nuorten metelöinti ja maleskelu) erosivat hieman laadultaan Tikkurilasta ja Itäkeskuksesta, joissa Leppävaaraa useammin raportoitiin myös tätä vaarallisemmasta häiriökäyttäytymisestä. Tikkurila ja Itäkeskus osoittautuivat rauhattommiksi alueiksi liikkeenharjoittajien näkökulmasta, mutta näilläkin alueella monet haastateltavat olivat tottuneet häiriöihin.

Kuten aiemmin on todettu, Leppävaara erottui alueista rauhallisimpana. Haastatteluissa palveluntarjoajien näkökulmasta Leppävaaran ”linnakemaiseen” Selloon oltiin työympäristönä tyytyväisempiä kuin avoimempaan Itäkeskukseen ja Tikkurilaan.

Lähteet

- Ander, W. & Stern, N. (2004). *Winning at Retail. Developing a Sustained Model for Retail Success*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Carlzon, J. (1987). *Pyramidit nurin*. Gummerus: Helsinki.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2005). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Hankonen, J. (1994). *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Suunnittelujärjestelmän läpimurto suomalaisten asuntoalueiden rakentumisessa 1960-luvulla*. Espoo: Otatieto Oy.
- Hechter, M. & Horne, C. (2003). *Theories of Social Order. A Reader*. Stanford: University Press.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Junkala, P. (1999). *Kenttätyö etnologian profiilina. Teoksessa Kulttuurin muuttuvat kasvot. Toimittanut Bo Lönnqvist, Elina Kiuru ja Eeva Uusitalo*. Helsinki: SKS.
- Järvinen, R. (2010). Riskit ja riskienhallinta osana turvallisuusjohtamista kauppakeskustympäristössä toimivissa liikkeissä. Teoksessa *Kaupallisten keskusten turvallisuus ja kilpailukyky*. Toimittanut Raija Järvinen ja Jarmo Heinonen. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun julkaisuja B-119: Helsinki. S. 125–141. <http://hsepubl.lib.hse.fi/pdf/hseother/b119.pdf>
- Kajalo, S. & Lindblom, A. (2009). The perceived effectiveness of surveillance in reducing crime at shopping centers in Finland. *Property Management* 28:1, s. 47–59. www.emeraldinsight.com/0263-7472.htm
- Kautto, M., Lindblom, A. & Mitronen, L. (2007). *Kauppan liiketoimintaosaaminen*. Julkaisu B-77, Helsingin kauppakorkeakoulu, Helsinki.
- Koistinen, K. & Peura-Kapanen, L. (2009). "Kassajono se on se kaikista turvattomin paikka" Kuluttajien näkemyksiä asiointin turvallisuudesta päivittäistavara-kaupoissa ja kauppakeskuksissa. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

- Kyttä, M. (2008): Turvallinen asuinalue. Tampereen Muotiala suunnitelmissa ja kokemuksissa. Teknillinen korkeakoulu. Helsinki: Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Laaksonen, P. & Knuutila, S. & Piela, U. (2003). Tutkijat kentällä. Toimittanut edelliset tekijät. Kalevalaseuran vuosikirja 82. Helsinki: SKS.
- Mäenpää, P. (2005). Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta. Helsinki: Tammi.
- Rose, G. (2007). Visual methodologies. An Introduction to the Interpretation of Visual Materials. Helsinki: Sage.
- SeutuCD (2009). Helsingin seudun ympäristöpalvelut.
- Solomon, M. (2003). Conquering Consumerspace. Marketing Strategies for a Baranded World. New York: Amacom.

6. Safety audit 3: alueita säännöllisesti käyttävien näkökulma

Iina Juntunen, Jutta Juvenius, Ulla Matikainen, Saara Räsänen, Wilma Toljander ja Hannu Lahtinen

6.1 Johdanto

Tässä osatutkimuksessa tarkastellaan Itäkeskuksen, Leppävaaran ja Tikkurilan aluetta säännöllisesti käyttävien turvattomuuskokemuksia. Kävelyhaastattelujen avulla selvitetään, miten alueella säännöllisesti asioivat kokevat alueen arjessaan. Tutkimusintressinä on paikantaa kohdat tai alueet, joissa turvattomuutta koetaan sekä kuulla alueella liikkuvien kertomana yksittäisiä esimerkkejä siitä, millaiset tekijät turvattomuuden tunteen aiheuttavat. Haastateltaville kerrottiin ennen haastattelua, että he saavat arjen reittiensä mukaan kierrättää tutkijoita alueella sekä mahdollisesti osoittaa paikkoja, joissa eivät syystä tai toisesta halua liikkua. Kentälle lähdetessä tarkoitus oli saada vastauksia muun muassa seuraavanlaisiin kysymyksiin: Millaiset tekijät luovat turvattomuuden tai vaihtoehtoisesti turvallisuuden tunnetta? Liittykö alueeseen kielteisiä kokemuksia turvattomuuden näkökulmasta? Millaisia ovat arjen reitit? Onko mahdollisesti alueita, joita vältetään? Onko esimerkiksi lapset opetettu käyttämään tai välttämään tiettyjä reittejä?

Näkökulma

Turvallisuudella voidaan tarkoittaa joko rikostilastoin mitattua turvallisuuden tasoa tai ihmisten kokemuksia turvallisuudesta. Poliisin internet-sivuilla 31.3.2010 julkaistussa uutisessa *Turvallisuuden tunne ja todellisuus* todetaan, että käytännössä absoluuttinen turvallisuus on mahdottomuus. Yksilö tuntee olonsa usein turvattomaksi, jos uhkavat ovat vaikeasti ennustettavia tai ymmärrettäviä. Rikosten ja onnettomuuksien uutisoinnilla vaikutetaan vahvasti siihen mielikuvaan, joka ihmiselle turvallisuudesta syntyy. Yksilö kokee olonsa usein turvattommaksi, kuin realistisesti ajatellen olisi tarpeellista. (Varsinais-Suomen poliisilaitoksen... 2010).

Koistinen ja Peura-Kapanen (2009, s. 7) toteavat, että ihmisten arkiajattelulle on usein tyyppillistä tunne turvallisena pidetyn elämän jatkumosta. Turvallisuuden

tunne voi näyttäytyä huolettomuutena, jolloin turvallisuutta ei välttämättä ajatella lainkaan. Kun elämä arjessa koostuu rutiineista ja toistuvista toiminnoista, ihmiset eivät tule välttämättä kiinnittäneeksi huomiota tutussa ympäristössä piileviin vaaroihin ja riskeihin. Koettu rikosturvattomuus voi koskea esimerkiksi pelkoa varkauksista tai muista omaisuusrikoksista, mutta yhtä hyvin esimerkiksi raiskauksen pelkoa. Julkisessa tilassa koetun pelon vaikutusta ihmisten elämäntilanteeseen kuvataan *pelon maantieteen* käsitteen avulla. Pelon maantieteellä tarkoitetaan ”julkisessa kaupunkitilassa koetun väkivallan pelon tilallisia ja ajallisia ulottuvuuksia” (Koskela 2009, s. 65). Käsite siis kuvaa, millä tavoin, minä aikoina ja missä paikoissa rikoksen kohteeksi joutumisen pelko vaikuttaa ihmisten liikkumiseen julkisessa tilassa – käytännössä saa heidät muuttamaan reittejään ja välttämään tietyillä paikoilla liikkumista.

Toisaalta sosiaaliset pelot liittyvät usein määrittelemättömään sosiaaliseen uhaan, arkisiin sosiaalisiin häiriöihin kuten huutelun tai tönimiseen, jotka eivät ole rikoksia (Kyttä ym. 2008, s. 71). Martti Tuominen (2005) valottaa artikkelissaan *Turvattomuuskokemuksissa myös laadullisia eroja*, kuinka turvallisimmilla alueilla pelot liittyvät pimeään aikaan, usein puistoihin ja ovat luonteeltaan epämääräisempiä, kun taas kaikkein turvattomimmilla alueilla pelot ovat todellisempia ja konkreettisempia ja liittyvät tiettyihin asukasryhmiin. Raija Erkkilän (2009, s. 202, 223) mukaan ihmisten eri paikkoihin liittyvät subjektiiviset kokemukset, ja niihin liittyvät merkitykset muuttuvat jatkuvasti. Ne muodostuvat vuorovaikutuksessa ympäristön ja intentionaalisen ihmisen välillä. Tämän myötä haastateltavien paikkakokemukset vaihtelivat paikkojen subjektiivisten merkitysten takia.

Katri Koistisen ja Liisa Peura-Kapasen (2009) tutkimuksessa *’Kassajono se on se kaikista turvattomin paikka’ – Kuluttajien näkemyksiä asioinnin turvallisuudesta päivittäistavarakaupoissa ja kauppakeskuksissa* selvitetään ryhmäkeskusteluiden avulla, miten kuluttajat kokevat asioinnin turvallisuuden erilaisissa kauppakeskuksissa ja päivittäistavarakaupoissa. Tutkimustuloksen mukaan varsinkin isoissa kauppakeskuksissa nuorisojoukot aiheuttavat monille – erityisesti keski-ikäisille ja iäkkäille – keskustelijoille turvattomuuden tunnetta. Nuorison mahdollinen alkoholin käyttö sekä ajoittain äänekkäs, kiro sanoilla väritetty keskustelu sekä kulkuväylien valtaaminen harmittavat heitä. Vaikka nuorison ei pelätä käyttäytyvän väkivaltaisesti, sovinnaisuussääntöjen ja hyvien tapojen rikkominen ärsyttävät, ja osa keskustelijoista myös kertoo suunnittelevansa kulkureitit välttääkseen nuorisojoukkoja. Nuorison lisäksi hämmennystä ja pelkoa aiheuttavat levottomat ja poikkeavasti käyttäytyvät asiakkaat, erityisesti päihteiden väärinkäyttäjät. Heidät koetaan hankaliksi muun muassa arvaamattomien reagointitapojen vuoksi. Keskustelijat kertovat kauppakeskuksissa tapahtuvasta huumeiden välityksestä, jota he pitävät hyvin epämiellyttävänä ja viihtyisyyttä vähentävänä tekijänä. Asiointia alkaa helposti leimata pelko, huoli ja jatkuva kanssaihmisten tarkkailu, jotta ei joutuisi hankaliin ja jopa vaarallisiin tilanteisiin.

Turvallisuuden tai turvattomuuden kokemisen taustalla todennäköisesti vaikuttaa myös yksilön aluetietoisuus, jonka muotoutumiseen vaikuttavat useat eri tekijät. Anssi Paasin (1984, s. 46–48) mukaan yksilön aluetietoisuus perustuu siihen, että ihminen sijaitsee aina jossakin ja sosiaalistumisprosessin myötä yksilö tulee

tietoiseksi ympäröivästä aluejärjestelmästä, sen rakenteista sekä objektiivisesta ja subjektiivisesta sisällöstä, symboleista ja traditioista. Aluetietoisuuden emotionaalinen ulottuvuus sisältää muun muassa ihmisten omat käsitykset alueista ja eri alueita koskevat stereotyyppit sekä kannanoton alueiden puolesta tai vastaan, esimerkiksi oman alueen korostamisen muita parempana tai huonompana. Paasi (1984, s. 46–48) korostaa, että aluetietoisuus ei ole vain tietyllä alueella asuvien yksilöiden tietoisuuksien summa, vaan siinä heijastuu samanaikaisesti koko alueen historiallinen kehitys, sen erityispiirteet ja suhde muuhun yhteiskunnan kehitykseen. Tässä tutkimuksessa aluetietoisuus voi ilmentyä esimerkiksi paikallisten aktiivien alueen imagoa ja mainetta puolustavina puheenvuoroina tai vastavuoraisesti aluetta vähän tuntevien negatiivisina mielipiteinä ja kuvitelmina alueesta.

Tässä osatutkimuksessa tutkitaan yksilöiden kokemaa turvattomuutta ja turvattomuuden saamia merkityksiä. Koistinen ja Peura-Kapanen (2009, s. 5) toteavat, että tutkittaessa subjektiivisesti koettua turvattomuutta ollaan kiinnostuneita henkilön itsensä ilmaisemasta turvattomuudesta. Eri ihmiset kokevat ulkoisen todellisuuden eri tavoin. Tästä huolimatta subjektiivisesti koettua turvattomuutta voidaan pitää tärkeänä tutkimuskohteena, koska se tuottaa tietoa juuri siitä todellisuudesta, jonka ihmiset kokevat. Pauli Niemelä (1997, s. 21) tutkijaryhmineen kiteyttää ajatuksen toteamalla, että ihminen toimii pitkälti sen mukaan, miten hän kokee ja mieltää asiat – ei sen mukaan, miten asiat todellisuudessa ovat.

6.2 Aineisto ja menetelmät

Pääasiallisena aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kävelyhaastatteluja, niin kutsuttua *go-along*-menetelmää. Kiteyttäen metodin idea on siinä, että haastattelu toteutetaan kävelemällä tutkimuksen kohdealueella, ja samalla haastateltava kertoo omista kokemuksistaan, pohdinnoistaan ja mielipiteistään alueeseen liittyen. Haastattelut toteutettiin helmikuussa 2011 Itäkeskuksessa, Leppävaarassa ja Tikkurilassa niin päivä- kuin ilta-aikaankin, ja ne kestivät noin 15 minuutista tuntiin. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin olennaisin osin. Haastateltavien osoittamista paikoista otettiin myös valokuvia ja kuljetut reitit merkittiin kartalle (liitteen 1 kuva 7). Kävelyhaastattelujen lisäksi alueiden kirjastoissa ja kauppakeskusten lähiympäristössä tehtiin pikahaastatteluita, joilla kartoitettiin ihmisten näkemystä alueesta turvattomuuden näkökulmasta. Pikahaastatteluissa käytettiin kysymyslomakkeita (liite 3), joihin vastaukset kirjattiin mahdollisimman tarkasti. Tavoitteena oli saada haastateltaviksi etenkin työssäkäyviä ja lapsiperheitä, ja asetettu tavoite onnistui verrattain hyvin.

Pyrkimyksenä on haastatteluaineiston avulla saavuttaa ymmärrystä siitä, miten yksilöt käsittävät fyysistä ja sosiaalista ympäristöään jokapäiväisessä elämässään. Margaret Kusenbachin (2003) mukaan *go-along*-menetelmän etuna on, että se yhdistää etnografisen havainnoinnin ja haastattelun vahvuuksia. Osallistuvalla havainnoinnilla voidaan saada arvokasta tietoa, sillä tutkija ei vaikuta vuorovaikutuksen kulkuun samalla tavalla kuin haastattelutilanteessa. Tutkijan tekemät havainnot eivät kuitenkaan kerro juuri mitään siitä, kuinka asukkaat tai muut aluetta aktiivisesti käyttävät tulkitsevat ympäristöään. Kusenbach (2003) muun muassa

toteaa, että havainnot ympäristöstä ovat tiedostamattoman, monimutkaisen ja selektiivisen prosessin tulos. Tähän prosessiin vaikuttavat esimerkiksi käytännön tiedot, maut ja arvot. Siksi esimerkiksi eri ihmiset voivat kiinnittää huomiota hyvin eri ilmiin yksityiskohtiin. Sellaiset rutiinit, jotka tutkijasta vaikuttavat merkityksettömiltä, voivat olla tärkeitä aluetta käyttäville.

Perinteisessä haastattelussa puolestaan voidaan saada tietoa, jota ei pelkästään havainnoimalla saavuteta. Haastattelutilanne saattaa kuitenkin olla epäluonteva eikä haastateltavalle välttämättä tule mieleen kaikkia asioita, jotka tutkimuksen kannalta saattaisivat olla merkittäviä. Tiettyihin paikkoihin voi liittyä informanteilla muistoja, paikkojen avulla voidaan kertoa menneisyydestä, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta. Tällaisten seikkojen voi olettaa tulevan todennäköisemmin mieleen käveltäessä tutkittavalla alueella. On kuitenkin syytä huomioida myös menetelmän rajoitukset. Tässä tutkimuksessa kova pakkanen saattoi lyhentää kuljettuja reittejä.

Haastateltavat rekrytoitiin osittain tuttavaverkoston kautta ja osittain kaupungin-osayhdistysten kautta lumipallomenetelmällä. Haastattelut järjestettiin niin, ettei kukaan tutkimusryhmän jäsenistä haastatellut omia tuttaviaan. Haastateltavista miehiä on viisi ja naisia seitsemän. Haastateltavat olivat iältään 20–65-vuotiaita. Kävelyhaastattelujen tukena käytettiin seuraavaa kysymysrunkoa:

- Onko alueella turvattomuutta herättäviä paikkoja? Mitkä paikat?
- Mikä tekee näistä paikoista turvattomia?
- Millaiset tekijät tai toimet lisäisivät alueen turvallisuutta?
- Jos et koe alueella olevan turvattomia paikkoja, mikä tekee alueesta turvallisen?

Kysymykset lähetettiin haastateltaville etukäteen pohdittavaksi orientoivan kirjeen (liite 4) muodossa. Kysymysten lisäksi kirjeessä kerrottiin, että kävelyhaastattelujen aikana on tarkoitus kiinnittää huomiota alueen yleiskuvaan, sosiaaliseen elämään ja mahdolliseen sosiaaliseen turvattomuuteen, tekemisen mahdollisuuksiin, rakennettuun ympäristöön, kunnossapitoon sekä liikenneväyliin ja muihin liikenteellisiin kysymyksiin. Jo haastateltavia rekrytoitaessa painotettiin, että tarkoitus on, että haastateltavat saavat ohjata haastattelun kulkua valitsemalla reitin sekä kertomalla mieleen nousevista ajatuksistaan. Tutkijoiden rooliksi jäi lähinnä esittää tarkentavia kysymyksiä ja säilyttää keskustelun näkökulma turvattomuuskokemuksissa.

6.2.1 Kävelyhaastattelun toimivuus tässä tutkimuksessa

Tämän tutkimuksen puitteissa kävelyhaastattelun saattoi olettaa toimivan hyvin, etenkin kun haastateltavien ei tarvitse välttämättä kertoa kovin henkilökohtaisista ongelmista fokuksen kohdistuessa tiettyjen alueiden koettuihin ongelmiin. Hypoteesina oli, että turvattomuuden ja turvallisuuden kokemukset liittyvät tiettyihin paikkoihin. Näin ollen oletettiin, että kävelyhaastatteluin, toisin sanoen haastateltavien kanssa alueilla kulkemalla, voidaan saada monipuolisempi aineisto verrattuna perinteiseen haastatteluun. Kusenbach (2003) havaitsi omissa tutkimustyös-

sään hyödylliseksi, että kävelyllä oli useampi kuin yksi haastateltava. Toisin kuin Kusenbach suositteli, useimmat tämän tutkimuksen haastateltavat tulivat haastattelutilanteeseen yksin. Ainoa ryhmähaastattelu oli leppävaaralaisen pariskunnan haastattelu. Haastattelihoita sen sijaan oli aina kaksi.

Erityisenä haasteena tutkijat kokivat sen, miten muistuttaa esimerkiksi työnsä puolesta tutkimusalueiden kehittämiseen aktiivisesti osallistuvia kertomaan nimenomaan subjektiivisista kokemuksistaan, vaikka heillä varmasti onkin tavallista "riviasukasta" enemmän tietoa ja näkemystä alueen turvallisuudesta, sen kehityksestä ja kehittämisestä. Kukaan tutkimusryhmän jäsenistä ei itse asu varsinaisilla tutkimusalueilla, mutta osa tutkijoista käyttää Itäkeskuksen ja Leppävaaran palveluja säännöllisesti. Ajoittain hieman haastavaa olikin suhtautua neutraalisti alueisiin tai olla kommentoimatta haastateltavien kertomuksia tutkijoiden omien tietojen pohjalta.

Muutamat haastateltaviksi pyydytetyt totesivat soveltuvansa huonosti tähän tutkimukseen, sillä he eivät kokeneet pelkäävänsä alueella. Tässä tilanteessa korostettiin, että myös se, ettei turvattomuutta koeta on arvokas havainto ja tärkeä tutkimustulos. Osassa haastatteluja jouduttiin kyselemään kokemuksista ja yksittäisistä esimerkeistä enemmän, mutta suurin osa haastateltavista näytti paikkoja ja kertoi oma-aloitteisesti jokapäiväisestä elämästään alueella. Tikkurilan ja Leppävaaran haastateltavista muutamat eivät varsinaisesti asuneet alueella, mutta kuitenkin noin kymmenen kilometrin säteellä keskuksista ja he kokivat itse kuuluvansa alueen asukkaisiin.

6.2.2 Tutkimusalueet

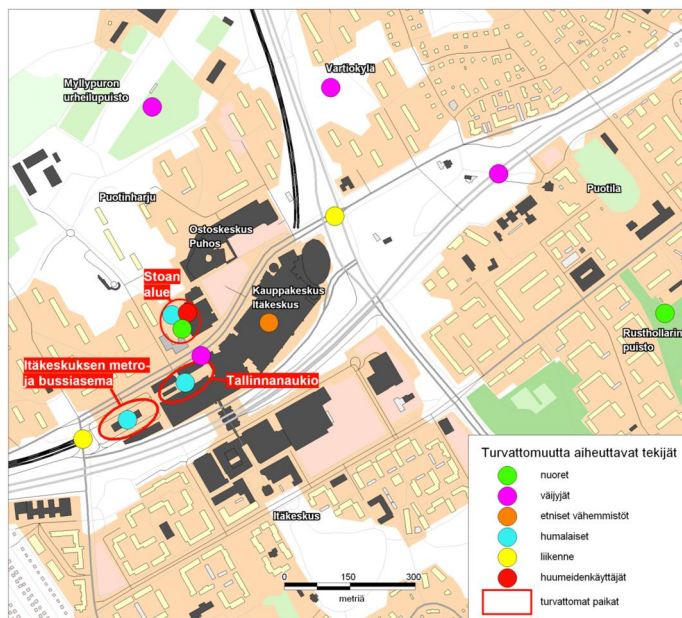
Kaikilla kolmella tutkimusalueella tehtiin sekä pikahaastatteluita että kävelyhaastatteluita. Seuraavassa esitellään pääpiirteittäin tutkimusalueiden haastatteluiden aineistoon perustuvat turvattomuutta aiheuttavat tekijät ja paikat joissa turvattomuutta koetaan.

Itäkeskus

Itäkeskuksessa (kuva 34) tehtiin yhteensä kolme erillistä kävelyhaastattelua, joihin osallistui 27-vuotias nainen, 62-vuotias nainen ja 54-vuotias mies. Pikahaastatteluita tehtiin yhteensä yhdeksän. Itäkeskuksen alueella selvästi eniten mainintoja niin kävely- kuin pikahaastatteluisissa keräsi Tallinnanaukio, joka on vilkas kokoon-tumis- ja läpikulkupaikka.

Tallinnanaukiolla koettiin ongelmia aiheuttavan pääasiallisesti alueella liikkuvat ja aikaansa kuluttavat humalaiset ja huumeidenkäyttäjät. Itäkeskuksen metro- ja bussiasemat keräsivät mainintoja, ja näissä turvattomuutta aiheuttivat samat ihmisryhmät kuin Tallinnanaukiolla. Lisäksi kirjaston ja kulttuurikeskus Stoa:n ympäristö sai muutamia mainintoja turvattomuutta herättävänä paikkana siellä liikkuvien humalaisten ja huumeidenkäyttäjien vuoksi. Yksittäisiä mainintoja saivat myös etniset vähemmistöt, joiden elämäntyyli koettiin toisinaan häiritseviksi. Yksi haastateltava koki Itäkeskuksen kauppakeskuksessa romanit uhkaaviksi ja turvatto-

muutta aiheuttaviksi. Nuorten äänekkäät porukat olivat muutaman haastateltavan mukaan käytökseltään häiritseviä Stoaan edustalla ja Puotilan Rusthollarinpuistossa. Liikenneturvallisuus mainittiin parissa haastattelussa kyseenalaiseksi Turunlinnantien ja Kehä I:n risteyksessä, Prisman edustalla sekä bussiaseman länsipäädyssä Marjaniementiellä.

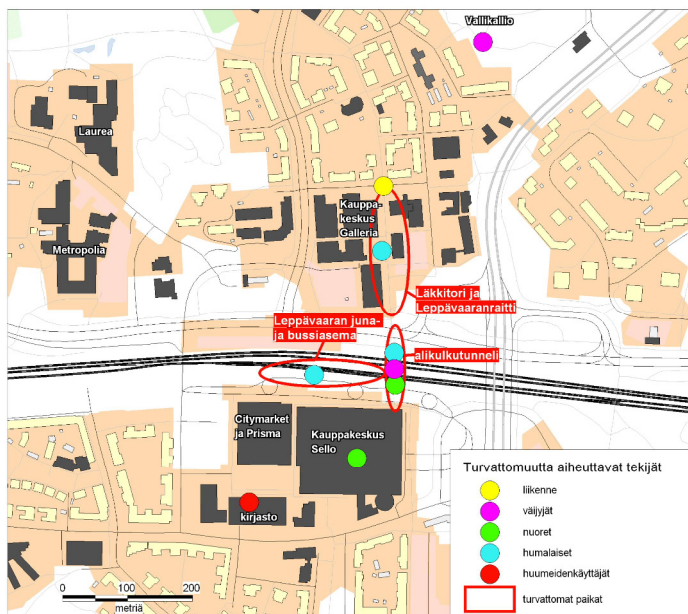
Kuva 34. Itäkeskuksessa turvattomuutta aiheuttavat tekijät ja turvattomat paikat (Pohjakartta: SeutuCD 2009).

Leppävaara

Leppävaarassa (kuva 35) kävelyhaastateltiin yhteensä kolme henkilöä, ensimmäisessä haastattelussa haastateltiin pariskuntaa (45-vuotias nainen ja 54-vuotias mies) ja toisessa haastattelussa 26-vuotiasta naista. Pikahaastatteluita tehtiin yhteensä 12 kappaletta.

Leppävaarassa kävely- ja pikahaastattelussa erityisesti ongelmakohtaksi nousi Leppävaaran vanhan ostoskeskuksen Gallerian edessä sijaitseva Läkkitori, ja sen laidalla sijaitsevan Tinurin Tuvan edusta sekä kävelykatu Leppävaaranraitti. Suurimmassa osassa haastattelussa turvattomaksi paikaksi mainittiin myös juna- ja bussiaseman seutu sekä alikulkutunneli, joka toimii jalankulkijoille kulkuyhteytenä Leppävaaran pohjois- ja eteläosien välillä sekä ainoana reittinä useimmille junien lähtöraiteille. Alikulkutunnelissa turvattomuutta aiheutti sen huono valaistus ja pelko mahdollisesta väkivallan kohteeksi joutumisesta. Leppävaarassa humalaiset ihmiset olivat ryhmä joka aiheuttaa eniten turvattomuuden tunnetta. Kaup-

pakeskus Sellossa aikaansa kuluttavat nuoret mainittiin lähinnä häiriötä aiheuttavina tekijöinä, ei niinkään turvallisuusuhkana.

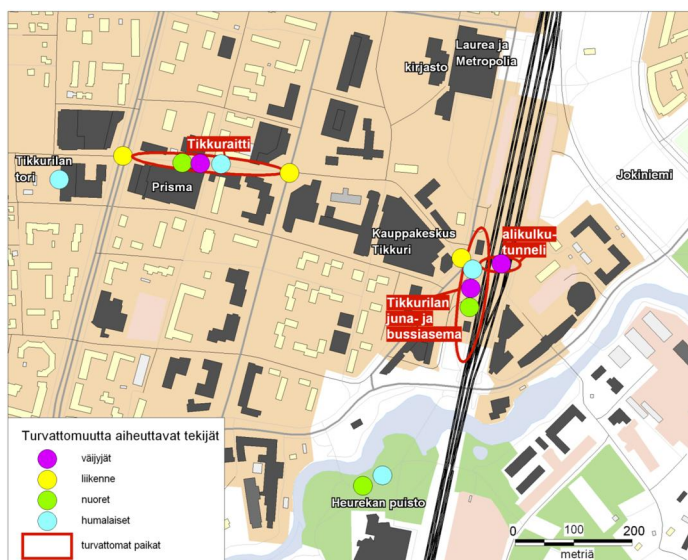

Kuva 35. Leppävaarassa turvattomuutta aiheuttavat tekijät ja turvattomat paikat. (Pohjakartta: SeutuCD2009).

Tikkurila

Tikkurilassa (kuva 36) tehtiin kuusi erillistä kävelyhaastattelua, joissa haastateltavina oli kolme naista (20-, 31- ja 60-vuotiaat) ja kolme miestä (25-, 36- ja 57-vuotiaat). Pikahaastatteluita tehtiin yhteensä 13 kappaletta. Tikkurilassa kävely- ja pikahaastatteluihin eniten mainintoja keräsivät Tikkurilan juna- ja bussiaseman seutu ja alikulukunne sekä kävelykatu Tikkuraitti, jossa on useita baareja ja ravintoloita vierekkäin. Turvattomuutta näissä paikoista aiheuttivat pääasiassa humalaiset ihmiset ja heidän arvaamaton käytös. Tikkurilassa myös nuoret aiheuttivat käytöksellään häiriötä ja jopa turvattomuutta aseman seudulla ja keskustan baarien edustoilla. Osa haastateltavista kertoi välttelevänsä Heureka puistoa siellä varsinkin kesäisin kokoontuvien nuorten sekä humalaisten porukoiden vuoksi. Tikkurilan haastatteluihin liikennejärjestelyt sekä autoilijoiden hurjastelu ja välinpitämättömyys ärsytti muutamia haastateltavia keskustassa esimerkiksi Kieliotiellä ja Talvikkitiellä.

Kuva 36. Tikkurilassa turvattomuutta aiheuttavat tekijät ja turvattomat paikat (Pohjakartta: SeutuCD 2009).

6.3 Analyysia ja alueellista vertailua turvattomuuden ja turvallisuuden tunteeseen vaikuttavista tekijöistä

Merkittävä osa aineiston pelon kokemuksista tiivistyy kysymykseen kulttuurisista kohtaamisista. Tässä yhteydessä kulttuuri käsitetään laajasti – arjen kulttuurissa on kyse merkitysten järjestelmästä, jonka avulla yhteisön jäsenet luokittelevat toisiaan, perustelevat omaa toimintaansa ja tulkitsevat muita. Kulttuurin avulla luodaan myös myönteistä minäkuvaa – myönteistä kulttuurista identiteettiä. Ympäristö vaikuttaa voimakkaasti identiteetin muodostumiseen, yksilön ajatteluun, maailmankuvaan, käsitteistöön ja mielikuviin. Monenlaiset kulttuurin piirteet, arvot, käsitykset ja säännöt luovat perustan identiteetin rakentamiselle. Ympäristö toimii myös pintana, jota vasten yksilö peilaa omaa kehittyvää identiteettiään. Jos näky ei miellytä, yksilö uudistaa ja muokkaa kulttuuria itselleen mieluisampaan suuntaan. Tapahtuu siis kaksisuuntaista liikettä: identiteetti kehittyy samaistumalla omaan kulttuuriin, ja oma kulttuuri kehittyy yksilöiden sekä ryhmien uudistustyön kautta. (Esim. Giddens 2001, s. 22–47.) Haastattelimme pääasiassa työssäkäyviä ihmisiä, jotka voidaan luokitella hyväosaiseen valtaväestöön. Kulttuuristen kohtaamisten kautta ymmärrettävissä olevat turvattomuuden kokemukset liittyivät kohtaamisiin päihtyneiden, maahanmuuttajien ja nuorten kanssa.

6.3.1 Päihtyneet

Suurin osa häiriökäyttäytymisestä, joka paikantuu yksittäisiin paikkoihin, on syrjäytyneiden alkoholistien ja huumeidenkäyttäjien aiheuttamaa. Itäkeskuksessa eniten mainintoja sai Tallinnanaukio – se mainittiin lähes kaikissa haastatteluissa. Tallinnanaukion lisäksi kulttuurikeskus Stoa keräsi useamman maininnan. Myös metroasema ja bussiterminaali mainittiin haastatteluissa, mutta ei niin usein kuin Tallinnanaukio ja Stoa.

Itäkeskuksessa tekemässämme pikahaastattelussa 57-vuotias alueella työssäkäyvä mies määritteli koko Itäkeskuksen turvattomaksi, kun häntä pyydettiin nimeämään turvattomia paikkoja. Hän kuitenkin tarkensi erityisesti ongelmakohtiksi Tallinnanaukion ja Stoaan ympäristön. Turvattomia näistä paikoista tekee erityisesti huumeet. Myös 64-vuotias naishaastateltava mainitsi kirjaston yhteydessä huumeet. Mieshaastateltavan mukaan huumeidenkäyttäjät tulevat kirjastoon piikittämään ja saattavat välillä käyttäytyä varsin aggressiivisesti. Hän näki erityisen ongelmallisena, että kirjastosta muodostuu läpikulkupaikka, johon huumeidenkäyttäjät tulevat piikittämään, kun puhtaat piikit on haettu Stoorista ja ollaan matkalla kauppakeskukseen. Haastateltava kutsui Stooria huumeidenkäyttäjien päiväkodiksi, jossa he saavat ruokaa, puhtaat piikit ja pääsevät peseytymään. Päiväkeskus Stoori on matalan kynnyksen periaatteella toimiva syrjäytyneille ja syrjäytymisvaarassa oleville päihteiden käyttäjille tarkoitettu päiväkeskus, jossa päihtymys ei ole palvelujen saamisen este (Helsingin Diakonissalaitos 2011). Haastateltava ei ymmärrä, miksi piikkejä jaetaan ja perusteli tätä huumeidenkäytön rikollisuudella. Tilannetta rauhoittivat aluksi maksulliset WC-tilat, mutta se ei haastateltavan mielestä silti ratkaissut ongelmaa. Sen sijaan Leppävaarassa 40-vuotias mieshaastateltava toivoi narkomaaneille suunnattuja palveluja lisää.

46-vuotias työssäkäyvä nainen puolestaan kertoi asuneensa aiemmin Kalliossa ja tottuneensa humalaisiin. Hän kuitenkin koki Tallinnanaukion turvattomana paikkana, koska *“siellä on juoppoja räyhäämässä”*. Hän pohti, että päivätoimintakeskus ei jostain syystä houkuttele päihtyneitä, ja he kerääntyvät aukiolle. Haastateltava harmitteli tilannetta, sillä Tallinnanaukio voisi hänen mukaansa olla mukava levähdyspaikka. 28-vuotias opiskelija kuvaili Tallinnanaukiota erityisesti lapselle epämiellyttäväksi ympäristöksi humalaisten ja huumeidenkäyttäjien takia ja ei siksi haluaisi oman lapsensa liikkuvan alueella, vaikka ei itse kokenut siellä erityisesti pelkäävänsä. Mielipiteet Tallinnanaukion kehityksestä vaihtelivat. Kaksi naishaastateltavaa oli sitä mieltä, ettei esimerkiksi Alkon siirtyminen Tallinnanaukiolta Prismaan ole vaikuttanut Tallinnanaukion rauhattomuuteen. 64-vuotias nainen puolestaan koki, että aukio on ajoittain hyvin epämiellyttävä *“humalaisten örisijöiden”* vuoksi, mutta kuitenkin siistiytynyt viime aikoina – lähinnä lisääntyneen vartiointin ansiosta. Myös bussiterminaali ja metroasema paikantuivat turvattomiksi paikoiksi päihtyneiden takia, 16-vuotias nainen koki, että turvattomuutta aiheuttavat juopuneet ihmiset, jotka tulevat juttelemaan tai huutelevat ohikulkijoille.

Leppävaarassa selkeä ongelmakohta on kauppakeskus Gallerian vieressä ravintola Tinurin Tuvan edusta. Eläkkeellä oleva nainen kertoi kokevansa Gallerianseudulla turvattomuutta erityisesti siellä parveilevien huumeidenkäyttäjien takia.

Hän muun muassa kertoi, että silloin kun vielä kävi töissä, hän kiersi iltaisin töistä tullessaan Läkkitorin ja käytti Vermontietä. Toisaalta haastateltava painotti, että paljon voi vaikuttaa omalla suhtautumisellaan – hän muun muassa kertoi vaihtavansa humalaisten kanssa pari sanaa, jos he ottavat häneen kontaktia, eikä pelkää näissä tilanteissa.

46-vuotias työssäkäyvä mies kertoi, ettei itse juurikaan pelkää alueella: *“sekaikäyttäjät ovat pahoja, mutta ei ne viriillille miehelle ole uhka”*. Mainitsee kuitenkin tuntevansa R-kioskin työntekijöitä ja kertoo, kuinka sekakäyttäjät menevät porukalla varastamaan alkoholia: *“yksi juttelee myyjälle ja kaksi ottaa kaljat”*. Hänen mukaansa Gallerian seutu on kuitenkin rauhoittunut – ennen alueen kapakoihin tuli hänen mielestään enemmän ihmisiä alueen ulkopuolelta. Toisaalta taas 50-vuotias työtön mieshaastateltava oli sitä mieltä, että Leppävaara on muuttunut turvattommaksi, hän itse kokee erityisesti iltaisin ja viikonloppuisin olonsa turvattomaksi, jos on itse humalassa. Turvattomuutta aiheuttavat *“uudet asukkaat ja vieraat naamat”*. 30-vuotias työssäkäyvä, viimeisillään raskaana oleva nainen kokee koko Pohjois-Leppävaaran turvattomana – syynä nimenomaan alkoholistit, syrjäytyneiden arvaamaton käytös ja Gallerian ympäristössä *“norkoilevat porukat”*. Toisaalta taas 58-vuotias naishaastateltava totesi, että *“pultsarit ovat tuttuja naamoja”*, jotka ovat pyöriineet alueella pitkään. Hän kertoi tervehtivänsä heitä ja jatkavansa matkaa.

Tikkurilassa muun muassa Heureka puisto sekä baarien edustat mainittiin keskusteltaessa päihtyneistä. Noin 50-vuotias työssäkäyvä mies mainitsi, että asemansseudulla nuoriso juopottelee ja tappelee, mutta tämä ei häiritse häntä. Myös kaksi 18-vuotiasta miestä mainitsivat aseman seudun turvattomaksi, syynä *“känniläiset”*. Toisaalta 43-vuotias perheellinen nainen korosti, ettei koe Tikkurilassa olevan turvattomia paikkoja. Myös Hotelli Vantaan ympäristö mainittiin paikkana, jossa todennäköisesti viikonloppuisin kohtaa häiriökäyttäytymistä, mutta kellään haastateltavistamme ei ollut tästä omakohtaista kokemusta. Yhtä selkeää häiriökäyttäytymisen keskittymää ei Tikkurilasta tämän aineiston perusteella näytä löytyvän verrattuna Itäkeskuksen Tallinnanaukioon ja Leppävaaran Tinurin Tuvan edustaan Läkkitorilla. Yksi syy tähän voi olla muun muassa se, että Tikkurilan keskusta on kaupunkimaisempaa ja rakenteeltaan hajanaisempaa – palvelut eivät ole keskittyneet samalla tavalla yhden katon alle kuin kauppakeskuksissa Itäkeskuksessa ja Leppävaarassa.

Kopomaa (2002, s. 29–33) toteaa, että julkijuopottelua harrastavien ja siitä häiriintyvien suhde on arkinen esimerkki ”vierauden” kokemisen aspekteista. Joihinkin syrjäytymisen ilmiöihin ja ryhmiin, kuten alkoholiongelmaisiin, on vaikea liittää erityisen positiivista leimaa, toisin kuin esimerkiksi vierasmaalaiset on mahdollista ymmärtää ja kokeakin kulttuurisena rikkautena. Tavallisesti syrjäytyneitä tarkastellaan hyväosaisuuden kautta – hyväosaiset edellyttävät syrjäytyneiltä sopeutumista, vetäytymistä tai heidän poissulkemistaan. Syrjäytymisen prosessissa voidaan siis erottaa kaksi vastakkaista asemaa: ollaan joko syrjäytyneitä tai integroituneita, sisä- tai ulkopuolella. Hyväosaisia ovat kaikki ne muut, jotka eivät tunne itseään syrjäytyneeksi tai tule sellaiseksi leimatuksi. Kopomaa luonnehtii syrjäytymistä heikoksi tai puuttuvaksi integraatioksi muuhun yhteiskuntaan, se on kykenemät-

tömyyttä normin mukaiseen toimintaan. Vieraus voidaan Kopomaan (2002, s. 29) mukaan ymmärtää yksilöiden tai ryhmien väliseksi suhteeksi. 54-vuotias mieshaastateltava toteaa Itäkeskuksesta seuraavasti:

Kyllähän tietysti, sit jos tietty haluaa kesäaikana otannan, niin tulee tohon Tallinnanaukiolle, sillon kun ihmisiä kokoontuu tommosella alueella ja on päihteitä, niin tuleehan siitä sosiaalista kitkaa. (Mies 54 v, Itäkeskus)

Vieraus voi koetella sietokykymme rajoja. Se saattaa edustaa epäesteettisyyttä ja fyysistä uhkaa. Nämä ominaisuudet liitetään varsin usein päihtyneisiin ihmisiin. Kopomaa (2002, s. 30) pohtii, kuinka normista poikkeava käyttäytyminen *harmittaa* hyväosaisia. Julkisesti näyttäytyvälle syrjäytyneen perikuvulle – juopolle – on oikeutettua osoittaa syrjintää, koska hän on vapaaehtoisesti valinnut ”epäpuhtaan toiseutensa”. Syrjäytetyn leiman saanut edustaa epäjärjestystä, josta tulee ottaa etäisyyttä. Niinpä lialta tuoksahtava laitapuolen kulkija nostattaa inhon: ”ja paikka vierestä julkisessa liikennevälineessä jää tyhjäksi”, kuten Kopomaa kuvaa.

Herkkyyks tunnistaa ja havaita riskiryhmiä saattaa myös olla aiheettoman suuri (vrt. Kopomaa 2002, s. 30). Itäkeskuksessa 27-vuotias naishaastateltava vaikutti olevan varsin pelokas ja epäluuloinen, vaikka hän ei itse ollut joutunut uhkaaviin tilanteisiin. Hän otti asian itse haastattelussa esille: ”*mul on sen verran vilkas mielikuvitus, mä keksin sellasii mahdolltomia, et mitä vois muka käydä*”, ja epäili turvallisuusalalla toimivan miehensä ammatin vaikuttavan tuntemuksiinsa, sillä puoliso on kuullut paljon alueeseen liittyviä ikäviä tapauksia. Haastateltu vertasi myös Itäkeskuksen päihtyneitä Puotilan ostoskeskuksen päihtyneisiin, ja totesi jälkimmäisten aiheuttavan enemmän turvattomuuden kokemuksia.

Kopomaa (2002, s. 30) toteaa, kuinka syrjäytyneet esiintyvät kaupunkilaisten arvioissa kaupunkikuvallisena epäkohtana. Tämä korostuu myös tämän tutkimuksen aineistossa. Paikoin vieraaksi tunnistetut muukalaiset synnyttävät muita asukkaita yhdistäviä ryhtiliikkeitä. Kopomaan mukaan usein toivotaan, että vieraat eivät asetu omaan naapurustoon. Puhutaan jopa kaupunkisanitaatiosta, siitä kuinka ei-toivottu ihmisryhmä voitaisiin siivota katukuvasta pois. Gentrifikaatioon, jolla tarkoitetaan kaupunkialueen keskiluokkaistumista keskiluokkaisen väestön muuttaessa aiemmin työväenluokkaiselle alueelle, on Kopomaan (2002, s. 31) mukaan kaupunkisuunnittelussa liitetty idea ympäristön kaunistamisesta, jotta miljöön kokonaisuutena vastaisi paremmin vastamuuttaneiden tai tulevien, usein aiempaa maksukykyisempien asukasryhmien toiveita. Ryhtiliikkeet nousivat myös tässä aineistossa esille:

Tuota meillä on sellanen ryhmä, jossa on poliisi ja sitten Stoori ja sit siinä on eri virastot mukana, me [asukasaktiivit] tehdään yhteistyötä, että saadaan niin kun nää kaikki tälläset heikommassa asemassa olevat niin kun kartotettua ja suunniteltua heille sit niinkun jotain, et ne ei majailis täällä, kyl suurin piirtein kerran kahessa kuukaudessa on kokoontuminen. Siinä käydään läpi mitä on tapahtunut ja millon rikoksia on tehty ja mitä voitais, miten voitais sitte estää niitä ja siis onhan se sillä tavalla, että paljon välttyttäis

kaikelta tälläselä pahuudelta ja aggressiiviselta käyttäytymiseltä, jos ihmiset puuttuis, mut että se on vähän jos annetaan tapahtua. (Nainen 62 v, Itäkeskus)

Jotkin tilat saavat syrjäytyneiden toimesta sekundaarikäyttöä eli tiloja käytetään muuhun tarkoitukseen kuin ne alunperin suunniteltiin (ks. Kopomaa 2002, s. 31). Leppävaarassa 45-vuotias naishaastateltava kertoi aseman tunnelin vetävän toisinaan epämääräistä porukkaa *"kun on kuitenkin katos päällä"*. Hän myös kertoo, kuinka leikkipuistot on parin vuoden aikana saatettu hyvään kuntoon, mutta toisaalta huomautti kuinka ne myös ovat *"ilta-aikaan sitten näitten keskikaljan maistelijoiden kohtaamispaikkoja"*. Kopomaa (2001) on tutkinut juoppoporukan kokoontumiskatosta Vuosaaressa ja todennut, että syrjäytyneiden ryhmien kaupunkitilojen käyttöön liittyviä tarpeita huomioimalla on nähty voitavan vähentää kielteisiä kohtaamisia ja kontrollin tarvetta. Samalla siistiytyy esimerkiksi kaupunkikuva, mikä on edellytyksenä onnistuneelle paikkamarkkinoinnille tai seudun imagon muokkaukselle.

Aineistossa erottuu erilaista suhtautumista päihtyneisiin. Toisille etenkin alkoholisoituneet syrjäytyneet ovat lähinnä katukuvallinen epäkohta: *"Aika paljon tätä ihan ajanviettäjää tässä mutta, ei ne kyllä ketään häiritse et niil on ihan omat kuviot"* (Nainen 45 v, Leppävaara). Toisaalta osa haastateltavista koki päihtyneiden – sen tarkemmin aina erittelemättä, oliko kyse alkoholin vai huumeiden vaikutuksen alaisista ihmisistä – aiheuttavan turvattomuutta tai ainakin epämiellyttävän olon, vaikka välttämättä ei koettukaan, että oman turvallisuuden puolesta olisi syytä pelätä:

[Ä]skenki kävin tos Kelan toimistossa kääntyy, viemässä pari paperii ni siel humalainen valkoihonen vanhempi mies rupes riehuu niille tummaihosille miehille että niinku kaikkee et vitun neekerit, painukaa pois meidän...siis niinku et semmosii tulee niin herkästi semmosii tulenarkoja tilanteita et mä en välttämättä halua vaan olla lähellä.

Mä pelkään ihmisiä, en niinkään, en mä usko et mulle itelleen välttämättä mitään kävis mutta mut se just et en mä halua olla vieressä kattomassakaan et jos joku hakataan tai näin ja olla sit niitä asioita selvittelemässä poliisien kanssa. (Nainen 27 v, Itäkeskus)

No siis periaattees tää koko matka tästä kotiin [Asematie ja Tikkuraitti] on ollu sellanen mist mä en tykkää kävellä yksin öisin. Siihen ei nyt välttämättä mitää syytä oo muuta ku et ku baarista, porukka hirveessä jurrissa ja huutelee perään tai jotain muuta ni sillon, mut ei muuten oo ollu mitään. (Nainen 20 v, Tikkurila)

Useissa haastatteluissa tuli ilmi, että kaiken kaikkiaan sivistymätön käytös koetaan epämiellyttäväksi, vaikka se ei aiheuttaisikaan turvattomuuden tunnetta. 62-vuotias naishaastateltava Itäkeskuksesta paheksui esimerkiksi päihtyneiden huonoa käytöstä yöbussissa. 26-vuotias naishaastateltava Leppävaarassa koki, ettei

Leppävaarassa tarvitse pelätä ryöstön tai pahoinpitelyn kohteeksi joutumista ja kertoo kulkevansa alueella turvallisin mielin. Silti hän kokee laitapuolen kulkijoiden äänekkään ja toisinaan aggressiivisen käytöksen, sekä erityisesti päihtyneiden huutelun, epämiellyttävänä. Haastateltavan mukaan päihtyneet myös valtaavat häiritsevällä tavalla julkista tilaa.

Niitä nukkuu siinä [Tinurin tuvan edustalla] ja makaa ja sitte ku tästä pyöräilee ohitte nii ne huutelee sieltä perään vaikka mitä ja se on niiku ahistavaa ja en mä jaksa uskoo et tommoset mitää tekis niinku, et en mä sillälaila pelkää mut se on tosi epämiellyttävää. (Nainen 26 v, Leppävaara)

Haastatteluissa ravintoloiden määrä koettiin etenkin Itäkeskuksessa ja Tikkurilassa ongelmaksi:

[T]oi niin kun baarikulttuuri mikä tos Itäkeskuksessa on, se että siin on niitä räkälöitä jossa on helppo ihmisten vetää päiväkännit niin kun ja tää Itäkeskus on vähän niin kun Kallion alue ei sille voi mitään et siel pyörii ne denat ja et mut jos ite vois valita niin ne ois ne ensimmäiset joihin mä tarttuisin. (Nainen 27 v, Itäkeskus)

Et en ihmettele jos sanotaan että vanhempi porukka, eläkeläiset et ei ne välttämättä tykkää kulkee tätä kesälläkään, päivällä on jo menoo ja illalla vielä enempi näillä terasseilla että... Näitä on vähän liikaa. (Mies 36 v, Tikkurila)

Näistä kolmesta alueesta Itäkeskus on tämän aineiston valossa asukkaiden ja aluetta käyttävien kokemusten perusteella selvästi ongelmallisin, kun puhutaan päihtyneistä. Ongelmaan on myös pyritty puuttumaan paikallisten asukasaktiivien ja viranomaisten yhteistyönä. Tikkurila puolestaan vaikuttaa tämän aineiston valossa päihtyneiden osalta rauhallisimmalta. Tikkurilassa ei näytä olevan päiväsaikaan niin selkeitä ongelmakohtia kuin Leppävaarassa ja erityisesti Itäkeskuksessa. Häiriökäyttäytymistä todennäköisesti tavataan Tikkurilassa etenkin yöaikaan, jolloin suurin osa haastateltavistamme ei itse alueella liiku. Vaikka Leppävaarasakin päihtyneet mainittiin useimmissa haastatteluissa, tämän aineiston valossa näyttää siltä, että Itäkeskuksessa erityisesti huumeidenkäyttäjät ovat selvästi vakavampi ongelma kuin Leppävaarassa. Kiinnostava ero Itäkeskuksen ja Leppävaaran välillä on siinä, että Itäkeskuksessa selkeä ongelmakohta on Tallinnanaukio kauppakeskuksen välittömässä läheisyydessä kun taas Leppävaarassa häiriökäyttäytyminen paikantuu Pohjois-Leppävaaran puolelle, vanhan ostoskeskuksen kupeeseen. Alkoholien vaikutuksen alaisena olevat ihmiset koettiin kaikilla alueilla lähinnä epämiellyttäväksi, kun taas huumeidenkäyttäjät koettiin usein arvaamattomina ja toisinaan myös aggressiivisina. Kaikilla alueilla ongelmat koreostuvat kesäaikaan.

6.3.2 Etniset vähemmistöt

Päihteiden väärinkäyttäjien lisäksi haastatteluissa paljon mainintoja keränneeksi ihmisryhmäksi nousivat maahanmuuttajat ja muut etniset vähemmistöt. Erityisesti Itäkeskuksen ja Leppävaaran haastateltavat korostivat maahanmuuttajien suurta osuutta alueen väestössä. Tikkurilan katukuvassa ei juuri maahanmuuttajia tai etnisiä liikkeitä näy, joskaan toisaalta kaikkia maahanmuuttajia ei tietenkään erota ulkonäöltä. Heistä ei tullut myöskään mainintoja, aiemmissa osatutkimuksissa haastatelluista vartijoista ja liikkeiden omistajista poiketen, Tikkurilan asukkaita ja käyttäjiä haastateltaessa.

Itäkeskuksen alueella asuva ja Leppävaarassa opiskelevan haastatellun mielestä maahanmuuttajat mahdollisesti vaikuttavat laskevasti alueen siisteyteen ja viihtyvyyteen. Hänen maahanmuuttajakokemuksensa painottuvat huomattavasti enemmän Itäkeskukseen, jossa maahanmuuttajat ovat mahdollisesti Leppävaaraa enemmän näkyvillä kauppakeskuksen kyljessä olevassa Puhoksen ostoskeskuksessa sijaitsevan islamilaisen rukoushuoneen, ja sen myötä alueella olevien lukuisten etnisten liikkeiden vuoksi. Leppävaarassa tosin sijaitsee muutamia etnisiä ruokakauppoja, mutta ne eivät ole niin näkyvä osa kaupunkikuvaa kuin Itäkeskuksessa⁶. Suomen romanit mainittiin haastatteluissa ainoastaan Itäkeskuksessa yhden haastatellun toimesta. Muut haastateltavat eivät romaneja maininneet, joten ilmeisesti he eivät koe romaneita erityisen epämiellyttäväksi tai uhkaavaksi.

Etnisiä vähemmistöjä ei yhdessäkään haastattelussa mainittu suoranaisesti positiivisessa valossa, esimerkiksi alueen kulttuuria rikastavana tekijänä. Haastateltavat suhtautuivat heihin joko melko neutraalisti tai yhdistivät heihin kielteisiä kokemuksia tai mielikuvia. Suomi on ollut perinteisesti väestöltään hyvin homogeeninen maa, jossa erilaiset vähemmistöryhmät ovat olleet melko marginaalisia (Korander 2000, s. 201). Jopa perinteisesti Suomen monikulttuurisimpana pidetyllä alueella, Itä-Helsingissä, maahanmuuttajat ovat verrattain uusi ilmiö. Itäkeskuksen alueella liki koko ikänsä asunut haastateltu on huomannut alueen maahanmuuttajien huomattavan lisääntymisen viimeisen kymmenen vuoden aikana:

Miten tän nyt mieltii, se on niin lyhyt aika, mutta tietysti se monikulttuurisuus on tullut tänä aikana, silloin ku rakennettiin, niin kyllä se ihan tätä kotoperäistä perusasujaimistoa oli, se on viimisen kymmenen vuoden aikana tullut. (Mies 54 v, Itäkeskus.)

-- ja sitte jotkut kokee, että taas tuolla ostarin sisällä on näitä maahanmuuttajia niin suurissa laumoissa, ettei itse pääse ollenkaan liikkumaan, jotkut sanoo, et he lähtee muualle kauppaostoksille mielummin, kun tulee tänne. (Nainen 62 v, Itäkeskus.)

---

⁶ Hän myös viittasi toisaalla haastattelussa 31.12.2009 tapahtuneeseen maahanmuuttajataustaisen miehen aiheuttamaan ampumavälikohtaukseen, muttei kuitenkaan itse mieltänyt sitä juuri maahanmuuttajan tekemäksi surmatyöksi.

Sosiologi Zygmund Baumanin (Bauman 1997, sit. Korander 2001, s. 201) mukaan ihmiset rakentavat identiteettinsä leimautuen itsensä kaltaisiin, eli *meihin*. Näin tapahtuessa valtaväestön ja etnisten vähemmistöjen välille rakentuu helposti dikotominen asetelma, jota seuraa *muiden* eli erilaisten toisten pelko. Etnisistä vähemmistöistä kertovat tarinat alkavat elää omaa elämäänsä ja niistä kehittyi koko tietyn väestöryhmän leimaavia myyttejä. Kyse on kuitenkin enemmän siitä, ettei toisten – niin vähemmistöjen, kuin kantasuomalaisten – tapoja tunneta ja vieraat tavat ja käytänteet tuntuvat oudoilta. Tämän seurauksena omaa sisäryhmää aleataan puolustaa entistä vahvemmin ulkopuolisten ”hyökkäystä” vastaan. Haastattel-tava Itäkeskuksessa pohtii omaa suhdettaan maahanmuuttajiin seuraavasti:

No esimerkiksi uutena vuotena ne räjäytteli pommit tästä pihalta esimerkiksi ja sit ne, mä en tiedä miten se isä teki, vissiin jotain kauppaä käytetyillä autoilla et se kuskas käytettyjä autoja jonnekin tyyliin Afrikkaan asti tai jonnekin niin ne parkkeeras ne käytetyt autot aina tähän tielle, keräs niitä joku 15 kappaletta ja tuli semmonen vitun moinen rekka hakemaan niin et...kuin kiva. Niin oli siis myös, ne asu ihan tos alimmassa kerroksessa täs talossa niin oli aina ikkunat auki ja tappeli ihan taukoamatta, vitun moista huutoa myös. Et kyl se niin kun vaikutti et ton, tää niin kun siitä kun he muutti pois niin rauhoittunut tosi paljon tää. Ei silleen en haluis olla niin kun ulkomaalaisvastainen mut he ei tee sitä hirveen helpoks olla niin kun hirveen myönteinenkään sit taas. Toki niin kun, kun tutustuu johonkin mukavaan niin totta kai se aina parantaa mielikuvia mut turhan usein tulee näitä tämmösiä ei niin kivoja vastaan. (Nainen 27 v, Itäkeskus)

Haastateltu ei maininnut, oliko esimerkiksi alakerran perheelle käyty ystävällisesti huomauttamassa pihan tukkimisesta ja äänten kantautumisesta kerrostalossa. Vaikuttaa siltä, että maahanmuuttajat hyväksytään naapureiksi sitä todennäköisemmin, mitä enemmän heidän elämäntapansa muistuttaa suomalaisten elämäntapaa. Itäkeskuksessa haastateltava myös huomautti seuraavaa:

Mut tuota, kylhä tää on jokaisella oikeus liikkua ja olla, kunhan on kunnolla, ettei aiheuta häiriötä ja muuta tällästä. (Nainen 62 v, Itäkeskus)

6.3.3 Nuoret

Haastatteluiden perusteella nuorison arvaamaton käytös, meluaminen ja alkoholin nauttiminen julkisessa tilassa aiheuttavat turvattomuutta. Hille Koskelan (2009, 105, s. 152) mukaan suhtautuminen nuorison kuvastaa sellaista sosiaalisten suhteiden kehitystä, joissa toisen pelko on merkittävässä asemassa eli vieraiksi ja oudoiksi mielletyt ihmiset koetaan uhkaavina. Nuorison näkeminen uhkakuvana ei ole Suomessa suhteessa nuorison tekemään rikollisuuteen. Kysymys on pikemminkin nuorison ja nuorisokulttuuriin liittyvistä ennakkoluuloista ja mielikuvista. Nuoret saatetaan kokea uhkana, koska heidät nähdään samaan aikaan epätäydellisinä aikuisina ja epätäydellisinä lapsina. Nuoret saatetaan mieltää potentiaalisesti

uhkakuvaksi, koska he ovat niin sanotussa ”liiminaalivaiheessa”. Nuorten ei ole helppo löytää paikkaansa julkisessa tilassa, joten voi sanoa, että nuoruudelle on ominaista tilattomuus.

Itäkeskuksessa nuoriso nousi haastatteluissa vertailualueita vähemmän esille. 48-vuotias työssäkäyvä mies koki häiritseväksi, että nuoriso tulee parveilemaan kirjastoon, vaikka vieressä on nuorisotila. ”*Ne jos ketkä ovat ärsyttäviä.*” Nuorison oleskelu Rusthollarin puistossa koettiin epämiellyttäväksi kesäiltaisain. Leppävaarassa nuoriso sai muutamia mainintoja. Ongelmakohtiksi paikantuivat juna-aseman alikulkutunneli ja kauppakeskus Sellon ympäristö. Leppävaarassa tehdyissä pikahaastatteluissa 46-vuotias mies mainitsi, että nuorisojoukot häiriköivät ennen kauppakeskus Gallerian R-kioskin pelikoneilla. Nyt tilanne on rauhoittunut, koska nuorten pitää nykyään näyttää henkilöllisyystodistus ennen kuin R-kioskin pelikone avataan. Haastateltava näki ongelmallisena, että nuorisolle ei ole tarpeeksi vapaa-ajanviettopaikkoja, kun uimahallin kahvilakin suljettiin. ”*Aina pitää kuulua johonkin [urheilu-]seuraan*”, jotta esimerkiksi jalkapallokenttiä saa käyttää.

Tikkurilassa nuoriso mainittiin juna-asemasta ja Heureka puistosta keskusteltaessa. Osa haastateltavista koki häiritseväksi nuorison alkoholin käytön edellä mainituissa paikoissa. Välillä oli vaikea erottaa haastateltavien puheista, tarkoittavako he yli 18-vuotiaita nuoria vai alaikäisiä. Pikahaastatteluissa noin 50-vuotias työssäkäyvä mies mainitsi, että asemansseudulla nuoriso juopottelee ja tappelee, mutta häntä se ei häirinnyt. Myös toinen noin 50-vuotias nainen mainitsi asemanseudulla norakoilevat nuoret. Hän kertoi, että välillä siellä näkee ”pieniäkin nassikoita”. 50-vuotiasta naista häiritsi nuorten kovaääninen mopoilu hänen asuntonsa lähellä kesäisin. Hän kertoi poliisin puuttuneen asiaan häiritsevän melun takia. Haastateltava lisäsi, etteivät nuoret ole tehneet mitään pahaa, mutta mopojen melu vain ärsyttää häntä.

Markku Heiskanen (2002, s. 199–200) mukaan toinen pelkojen selitystapa on toissijaiset kokemukset, joita tarjoavat joukkoviestimet ja muiden ihmisten kokemukset. Naiset arvioivat miehiä useammin turvattomuuden kokemustensa liittyvän joukkoviestimistä saatuun tietoon. Koskelan (2009, s. 346) mukaan huuto, melu, riehuminen, paikkojen rikkominen tai pullojen heittäminen voi aiheuttaa turvattomuuden tunteen sekä miehille että naisille. Nuorten ulkoista olemusta, toimintatapoja ja arvovalintoja voi olla vaikea ymmärtää. Pelon kulttuurissa tällainen voidaan määrittellä uhkaavaksi. Tämä nousi esille kaikilla alueilla, sillä nuorisoporukan äänekäs huutelu, kiroileminen, rahan pyytäminen, kokoontuminen ja humalassa käyttäytyminen loivat turvattomuuden tunnetta.

-- mut sit ilta-aikaan varsinkin kesäsin kaikki Puotilan nuoret eli jotka tossa tyyliin käy yläastetta, lukioo tulee mopoilla siihen, ainakin koko viime kesän ne oli, hengas siinä ilta-ajan siin puistossa, ni kyl se jotenkin herätti mussa kans semmosta, et ku siitä mun on pakko mennä et mä pääsen himaan oikeestaan ni se oli vähän semmonen, et mä en tykännyt et ne pyörii siin prätkillä ja näin et kyl mä toisaalta tiedän et ne ei ehkä siinä mitään tee mut on siin varmaan aina hajotettu ehkä jotain pulloja ja semmosta. Toki nyky-

aikana kun ei ole enää lasipulloja niin paljon niin ei oo sitä ongelmaa mutta-
(Nainen 27 v, Itäkeskus)

Nuorisotutkija Mikko Salasuo (2007) on todennut, että nuorisotilojen merkitys korostuu etenkin syrjäisemmissä lähiöissä. Salasuo (2007) kannustaa tutkimuksessaan nuorisotyötä toiminnallisempaan suuntaan. Nuoret kaipaavat hänen mukaansa tekemistä. Tikkurilassa oltiin eniten huolissaan siitä, että nuorisolla ei ole tarpeeksi vapaa-ajanviettopaikkoja:

Mä oon enemmän huolestuneena, että missä himputissa ne voi koontua ja olla, että eihän se ole niin kuin, se on tosi väärin, että niillä ei ole paikkaa. Semmoset pienet nuoret, sanotaan sellaset 15–16-vuotiaat, niin täytyyhän heillä olla paikka. (Nainen 60 v, Tikkurila)

Haastatteluissa nousi esille, että etenkin kesäisin Tikkurilan nuoriso kokoontuu Heureka puistoon. 25-vuotias mieshaastateltava ei kokenut puistossa viettävää nuorisoa tai muuta porukkaa häiritseväksi tekijäksi: *”en oo mitään sellast nähny, mitä ei ois ite koskaan tehny.”* Toinen haastateltava taas ei päästäisi lastaan Heurekaalle iltaisin alkoholia nauttivan nuorison takia, sillä myös hänen omat vanhemmat ovat varoitelleet paikasta. Saskia De Groofin (2008, s. 4–5) mukaan turvattomuuden tunne ja pelot siirtyvät vanhemmilta lapsille. Lapset voivat omaksua vihjeitä, kun vanhemmat arvioivat tiettyjä paikkoja ja ihmisiä turvattomuuden näkökulmasta. Koskelan (2009, s. 136) mukaan lasten liikkumisen rajoittaminen kohdistuu juuri julkisen tilan käyttöön. Usko vieraiden ihmisten vaarallisuuteen on lisääntynyt, vaikka lapsiin kohdistuvat väkivallanteot eivät ole kasvaneet.

Heurekaalle en varmaan kyllä päästä menemään iltasella, et se on varmaan ainoon mikä on pinttyny päähän varmaa omien vanhempien puheista eniten.
[–]
Se on aina ollu itseasias siin mainees. En sit ite oo siel käyny juurikaan ni en osaa sanoo et onks siel mitää sit oikeesti--. (Nainen 20 v, Tikkurila)

54-vuotias haastateltava kertoi äänekkään opiskelijaporukoiden aiheuttaneen kerran turvattomuutta hänen 12-vuotiaalle lapselleen:

Ainut kerta mitä meiänkään kakstoistavuotias, että ois sanonu jostain et ei mennä sieltä tai täältä, ni oli tota viime syksynä ku yliopisto-opinnot alko, ni oli jotkut, ni niil oli joku kokoontumisjuttu täällä Leppävaarassa et niit oli siis satamäärin haalarit päällä ja neki oli ihan ilosesti rupattelevaa porukkaa mut et tämmönen niinku massa, sellasta kovaäänistä, ni sillon oli et ”äiti mennään toista kautta”. (Mies 54 v, Leppävaara)

Kauppakeskuksissa aikaa viettävä nuoriso koettiin myös häiritseväksi.

Et ehkä semmonen niinku, ja sitte se on viel niinku tuol Sellon, sisälläkin on siinä niinku aulassa ni se on aina ihan täynnä niinku, siit ei meinaa välillä läpi päästä. Ne vaan hengailee siinä. Niillä ei ole muuta tekemistä.

Siis sama noissa niinku nuorisoporukoissa et vaikka ne ois, kuinka niinku tavallisen oloisia teinejä, silti jos on mahdollista ni mä kierrän ne kaukaa koska mä en niinku, mä en vaan jaksa sitä et ne on aina jotain vailla tai niilläki ku ne on siinä omassa jengissäänsä ne saattaa niinku tuuppia toisiaan leikillään tai muuta niinku että ei kannata kävellä siitä vierestä. (Nainen 26 v, Leppävaara)

Vaikka nuorisoa ei aina koettu omakohtaisesti turvattomuuden aiheuttajana, haastatteluissa arveltiin, että esimerkiksi vanhemmat ihmiset saattavat pelätä nuorisojengejä. Itäkeskuksessa 54-vuotias haastateltava arveli, että metroasemalla ikäänntyneiden kokemana turvattomuuden tunne johtuu nuorison kohtaamisesta. 62-vuotias nainen kertoi puolestaan työssään tottuneensa nuoriin, mutta epäili, että he saattava aiheuttaa joillekin muille turvattomuuden tunnetta. Kaikissa haastateltavissa nuoriso ei herättänyt lainkaan turvattomuutta.

[S]it kun tulee tota niin tulee töistä varsinkin myöhemmin niin sitten on hyvin paljon nuoria ja nuoria liikenteessä mutta niin niin...jos turvallisuus näkökulmaa ajattelee niin, ihan ei mitään niin kuin ongelmia sen suhteen. (Mies 36 v, Tikkurila.)

6.3.4 Muut tekijät

Kulttuuristen kohtaamisten lisäksi aineistossa nousi esille irrallisempia teemoja, joita käsitellään tässä alaluvussa. Käsitteellä "väijyjät" viitataan etenkin naisten kokemaan pelkoon väkivallan uhasta autoilla alueilla, esimerkiksi iltaisin hämärässä puistossa. Väijyjien lisäksi myös liikenne ja valvonta ovat teemoja, jotka tulivat haastatteluissa toistuvat esille ja ovat tutkimuskysymyksen kannalta olennaisia.

Väijyjät

Osalle haastateltavista turvattomuuden tunnetta aiheutti alueen autious – se, ettei lähistöllä näy ihmisiä. Esimerkiksi metsät ja puistot olivat monelle pelon paikkoja juuri sosiaalisen kontrollin ja mahdollisten auttajien puutteen vuoksi. Jo aikaisemmin mainitussa Poliisin internet-sivuilla julkaistussa uutisessa *Turvallisuuden tunne ja todellisuus* (31.3.2010) todetaan, että ympäristöön kohdistuvilla vahingonteoilla ja ilkivallalla on merkittävä vaikutus turvattomuuden tunteeseen – epäsiisti ympäristö yhdistettynä epäjärjestykseen antavat helposti vaikutelman tilasta tai alueesta, josta ei välitetä ja jota ei valvota. Näkymättömissä vaanivia "väijyjä" – ryöstäjiä, pahoinpitelijöitä ja raiskaajia – pelkäsivät erityisesti naiset. Samaan toteamaan on tultu myös aiemmissa tutkimuksissa – siinä missä miehet pelkäävät

joutuvansa ravintolan edustalla nyrkkitappeluun, naiset pelkäävät hyökkäystä paikoissa, joissa ei ole muita ihmisiä (Koskela 2009, s. 79–81).

”Väijyjät” saivat mainintoja kaikilla tutkimusalueilla mutta Itäkeskuksessa hie-
man vähemmän kuin muualla. ”Väijyjä” pelätään siellä, missä sosiaalista kontrollia
ei ole. Voi myös olla, ettei Itäkeskuksessa ole niin paljon hyökkäämiseen sopivia
autioita paikkoja kuin Leppävaarassa ja Tikkurilassa. Itäkeskuksessa on myös
kahta muita aluetta enemmän häiriökäyttäytymistä päihteidenkäyttäjien taholta,
mikä saattaa viedä huomiota pois ”väijyjien” pelkäämiseltä.

Tikkurilassa ongelmallisiksi alueiksi koettiin juna-aseman seutu ja Tikkuraitti.
Asemalla pelotti siellä olevien ihmisten lisäksi huono valaistus ja alikulku. Tikkurai-
tilla turvattomuutta aiheutti sen otollisuus väijyntään – on helppo tarkkailla Tikku-
raitilla kävelevää ihmistä ja suunnitella hyökkäystä. Leppävaarassa turvattomuutta
koettiin junaradan alikulussa ja Vallikallion metsässä. Itäkeskuksessa mainintoja
saivat metroasema, Hansasillan läheiset rappuset ja Myllypuron urheilupuisto.

Naisten kaupunkipeloille tyypillistä on, että he kontrolloivat omaa käytöstään ja
muuttavat reittivalintojaan pelon vuoksi. Tämä tekee naisten kaupunkipelon tutki-
misesta niin tärkeää – vaikka heitä ei todellisuudessa väijyisi kukaan, pelko on silti
tunteena todellinen. Naisten kokema turvattomuus vaikuttaa heidän jokapäiväi-
seen elämäänsä kontrolloiden heidän tilankäyttöään: naiset välttävät menemästä
pelottaviin paikkoihin (esim. Koskela 2009).

Pimeys vahvistaa turvattomuuskokemusta, turvattomuutta koettiin pimeään ai-
kaan huomattavasti enemmän kuin valoisaan aikaan. Moni haastateltava kertoi,
ettei kokenut alueella turvattomuutta, koska vältti menemästä kaupungille pimeäl-
lä. Ne, jotka kaupungille pimeällä menivät, kokivat turvattomuutta erityisesti ase-
mien seudulla. Leppävaarassa 26-vuotias nainen tunsu turvattomuutta erityisesti
Vallikalliolla sijaitsevassa metsikössä. Hän kertoi kiertävänsä kotiin mieluummin
valaistuja teitä pitkin, jottei tarvitsisi kulkea pimeään metsän läpi. Tikkurilassa 60-
vuotias nainen piti Tikkurilan juna-aseman ympäristöä huonosti valaistuna, eikä
miehellään odottanut siellä iltaisin kyytiä kotiin:

*Mä oon sanonut ihan mun miehellenikin, että kun, jos mä tulen illalla niin
mä en halua, että mä jään tänne odottamaan, että sitten mä tulen niin kuin
itse asiassa tulen aina omalla autolla, vaikka se ois päivän tuolla tai kaks
päivää, koska mä joudun kulkemaan tästä ja nää on ihan oikeesti pimeitä.
(Nainen 60 v, Tikkurila)*

Hyvä valaistus taas lisäsi turvallisuuden tunnetta. Esimerkiksi Leppävaarassa
haastateltava kehui junaradan alikulun valaistusta ja koki sen lisäävän alikulun
turvallisuutta:

*Ei mul oikeestaan täst Sellon alueesta, tää on niinku semmonen aika kiva
kuitenki loppujen lopuks että, ihan turvallinen ja niinku tääl on tää on aika
hyvin valaistu ihan ympäri vuorokaudenki mitä oon täst kävelly tätä aikal-
kuu. Ei oo semmonen niinku et jostai hyppää pimeydestä joku hullu. (Nai-
nen 26 v, Leppävaara)*

Alikulikutunnelit kuitenkin myös saivat negatiivisia mainintoja kaikissa paikoissa, myös Leppävaarassa. Niissä turvattomuutta aiheuttavat huonot ulospääsymahdollisuudet ja usein myös huono valaistus. Monet kertoivat kulkevansa mieluummin maanpäällisiä reittejä pitkin alikulikutunnelin sijaan.

Autiolla kadulla selän takana kävelevät ihmiset aiheuttivat turvattomuutta sekä Tikkurilassa että Leppävaarassa. Olennaista siis on ihmisten määrä ja sijainti – jos ihmisiä on liian vähän ja he ovat selän takana, heidät koetaan uhkaavina:

Iltaisin joskus jos junalta tulee, tulee pois päin ni melkein sit pikemminkin ku on niin hiljasta et sit ku kuuluu askeleet takana ni se jo luo semmosta että itse huomaa että kiirehtii sitten eteenpäin (Nainen 50 v, Leppävaara)

No siis mä en tykkää jos mun selän takana kävelee joku, jos on hiljasta ni mä sit saatan ruveta räpnää tota kännykkää tai jotai muuta, oottaa et porukka menee ohi. (Nainen 20 v, Tikkurila)

”Väijyjä” pelättiin myös ulkotiloissa sijaitsevilla lippu- ja raha-automaateilla, koska niillä asioidessaan täytyy kääntää selkensä muille ihmisille, eikä tiedä mitä selän takana tapahtuu. Erityisesti 60-vuotias tikkurilalaisnainen koki olonsa turvattomaksi automaateilla asioidessaan, ja kertoi nostavansa rahaa mieluummin sisätiloista. Hän harmitteli myös sitä, että juna-aseman maanpäällinen lippuautomaatti oli pois käytöstä:

Lippuautomaatti on ollut vuoden pois käytöstä tuossa mikä on niin kun hyvällä paikkaa tuolla ylhäällä, niin nyt me joudutaan tulemaan tänne asematunneliin tänne alas ostamaan se lippu ja ihan yksin pistetään se rakas viisakortti sinne ja odotetaan, että tuleeko sieltä kukaan mun selän takaa (Nainen 60 v, Tikkurila)

Sosiaalinen kontrolli lisäsi turvallisuuden tunnetta. Pimeään aikaan kaduilla kulkevat ihmiset, jossain määrin myös päihtyneet, loivat turvallisuutta sekä Tikkurilassa että Leppävaarassa.

Täs on kaks ravintolaa niinku tässä korttelis, ympäristössä mut et jos aatteli ilta-aikaakin, ni melkein ni, luo sitä turvallisuuttaki nyt ku tuli toi uus tupakalaki että siel on porukat ulkona tupakalla, et se ei oo se yks joka on kenties heitetty sieltä ravintolasta ulos ja örveltää siinä, vaan et se on mukavampi sitku tässä on tätä porukkaa. (Nainen 50 v, Leppävaara)

Koskelan (2009, 93) mukaan koettua turvattomuutta lisäävät tilalliset seikat, kuten hämäryys ja rajatut ulospääsymahdollisuudet sekä sosiaaliset seikat, kuten ihmisten käytös tai se, ettei muita ihmisiä näy lähistöllä. Niiden lisäksi turvattomuuden tunteeseen vaikuttavat välilliset kokemukset – kuulopuheet, median uutisointi ja tuttavien kertomukset. Leppävaarassa turvattomuutta lisäsivät puheet alikulussa tapahtuneesta ryöstöstä. Puotilalaisnainen taas kertoi kuulleensa Myllypuron puis-

tossa tapahtuneista raiskauksista. Tikkurilassa puolestaan oli ryöstetty ihmisiä juna-asemalla. 31-vuotias tikkurilalaisnainen kertoi, ettei varsinaisesti pelkää asemalla, mutta on tullut varovaisemmaksi ryöstöistä kuulemisen myötä:

En osaa sillä tavalla pelätä mut niin kun mä sanoin niin tietenkkin mut näitä kun lukee niin, ja sit kun kolmelle neijälle on sattunut, että on ryöstetty, niin sillä tavalla sitä totta kai ehkä vähän varovaisemmin saa olla (Nainen 31 v, Tikkurila)

Liikenne

Kaikilla kolmella tutkimusalueella haastateltavat mainitsivat runsaasti erilaisia epäkohtia alueen liikennejärjestelyissä. Haastatteluissa yhdistävänä tekijänä oli, että liikennejärjestelyt koetaan suunnitellun huomattavasti nykyistä pienemmille liikennemäärille. Kuitenkin vuonna 1955 perustettu Esikaupunkiliikenteen komitea totesi aikanaan, että pääkaupunkiseudun joukkoliikennettä suunniteltaessa tulisi ottaa suunnittelua määrittäväksi tekijäksi tilanne, jossa Helsingissä on 700 000 ja koko Helsingin seudulla 1,3 miljoonaa asukasta (Hankonen 1994, s. 294). Vuoden 2010 alussa Helsingissä oli hieman alle 600 000 asukasta (Helsingin kaupungin... 2011), mutta tästä huolimatta kaupunki on ruuhkainen. Helsingin laajetessa lähiöihin oli tarkoituksena, että työpaikat säilyisivät keskustassa, ja siirtyminen kanta-kaupungin ja lähiöiden välillä tapahtuisi joukkoliikennettä käyttäen (Hankonen 1994, s. 292). 2010-luvulla todellisuus ei kuitenkaan vastaa tätä vuosikymmenien takaista visiota. Merkittävä osa haastatteluihin osallistuneista kertoi kulkevänsä töihin eri puolille pääkaupunkiseutua autolla liki päivittäin. Muutamit haastateltavat kuvasivat myös, miten työpäivän jälkeen yksinkertaisin tapa tehdä perheen ruoka-ostokset on ajaa auto lähistön ison automarketin parkkihalliin sen sijaan, että ensin toisi auton kotiin ja tämän jälkeen asioisi jalkaisin lähikaupassa.

Itäkeskus on laajentunut vuosikymmenten saatossa monessa eri vaiheessa. Sekä varsinaisessa kauppakeskuksessa että viereisessä Prismassa on suuret paikoitustilat henkilöautoille. Itäkeskus on kuitenkin myös tärkeä julkisen liikenteen solmukohta metron ja alueen vilkkaan bussiliikenteen vuoksi. Monet haastateltavat kuitenkin kokivat, että jalankulkijat on täysin unohdettu aluetta suunniteltaessa. Esimerkiksi Prismän ympäristö koetaan jalankulkijoille suorastaan vaaralliseksi:

”Täs nähdään just tää hankaluus, et sinällään pysäköintitila on erittäin hyvä, mut kulku pysäköintitilaan on, et jalankulkijat ei oikein tiedä, niit ei ole otettu kokonaistarkasteluissa huomioon” (Mies 57 v, Itäkeskus)

Prisman parkkihallin eräs uloskäyntitie menee jalkakäytävän kanssa ristiin ja varsinkin autoilijan näkökulmasta saapuminen halliin on tehty hankalaksi huonojen liikennejärjestelyjen vuoksi. Itäkeskuksessa haastateltavat kuitenkin kehuivat Prismän uutta parkkihallia, etenkin verrattuna vanhempaan Itäkeskuksen kauppakeskuksen halliin, joka koettiin ahtaaksi ja autoille turvattommaksi. Eräs haastateltava oli kuullut, että autot kolhiintuvat siellä helposti tilanpuutteen vuoksi, ja

toinen puolestaan, että siellä kolhittaisiin autoja jopa tahallisesti. Haastateltavat käyttävätkin mieluummin autoillessaan juuri Prisma-keskuksen parkkihallia.

Itäkeskuksen alueella liikennejärjestelyjä ollaan parhaillaan kehittämässä. Itäväylän ja Meripellontien risteyksessä on tarkoituksena erottaa omat tasonsa autoilijoilla ja kevyelle liikenteelle. Haastattelujen asukasaktiivit kannattivat mallia, jossa autoilijat ohjataan maan alle tunneliin ja kevyt liikenne kulkee maan päällä. Toisessa arkkitehtien ehdottomassa mallissa kevyt liikenne olisi edelleen maanpinnalla, mutta autoille rakennettaisiin silta. Tässä mallissa asukkaat näkivät huonona sen rumentavan vaikutuksen kaupunkikuvassa ja sen, että jalankulkijat joutuisivat sillan aiheuttaman kannen alle hämärään. Leppävaaran asukkaat pitivät hyvänä, että alueen keskustan ydinkorttelit ovat autottomia:

Se mikä tietysti täällä tekee, silleen turvalliseksi, niinku lapsien kanssaki että kun, täällähän on autoliikenne rajattu, kokonaan niinku näitten korttelien ulkopuolelle, että täällä on nää pienet parkkipaikat lyhytaikaisiin paikoitukseen näis piholla mut autot on muuten sitten tuolla autohalleissa” (Nainen 45 v, Leppävaara)

Leppävaarassa mainittiin myös teknisesti hyvin erotellut pyörä- ja kävelytiet, mutta toisaalta kaivattiin näkyvämpiä opasteita, sillä erityisesti talvisin lumi peittää merkinnät tiessä ja tällöin teiden käyttäjät eivät osaa ryhmittyä oikein: *”sit siin tulee aina niitä just et, pyörät poukkoilee mihin tahansa väistelee”* (Mies 57 v, Leppävaara).

Tikkurilassa haastateltujen reitit kulkivat suurimmaksi osaksi kävelykatuvaltaisessa keskustassa. Tosin sekä Ratatie ja Talvikkitie mainittiin erityisen vilkasliikenteisiksi ja ajoittain epämiellyttäväksi ylittää. Lisäksi Tikkurilan aseman alikulkutunneliin johtavat mäet ovat talvisaikaan hyvin liukkaat puutteellisen kunnossapidon vuoksi, mikä koettiin vakavana turvallisuusriskinä. Talvikkitie koettiin hankalaksi myös autoilijan näkökulmasta: *”joo nää on aika tukkoset täällä ja torvet soi”* (Mies 57 v, Tikkurila).

Tikkurilassa ja Itäkeskuksessa nimenomaan moottoriliikenteen käyttämät tiet koetaan puutteellisiksi ja jalankulkijoiden kannalta hankaliksi. Leppävaaran ytimen sinällään hyvin suunnitelluille kevyenliikenteenväylille puolestaan kaivataan enemmän opastusta niiden toimivuuden parantamiseksi. Haastatteluissa myös ilmeni, että vaikka liki kaikki haastateltavat liikkuvat tutkimusalueilla säännöllisesti autolla, heille mieluihin liikennesuunnittelu lähtee nimenomaan jalankulkijoiden tarpeesta. Jalankulkijat tarvitsevat turvattomina enemmän suojaa, autoliikenteeltä paremmin ohjattuja ja ympäri vuoden kunnossapidettyjä reittejä.

6.4 Suhtautuminen valvontaan

Satu Salmi (2006) toteaa suomalaisten poliisihavaintoja kartoittaneessa väitöstutkimuksessaan, että poliisin näkyvyyden laadulla on selvä yhteys huoleen rikoksen kohteeksi joutumisesta. Esimerkiksi hälytysajossa oleva poliisi yhdistetään usein jo tapahtuneeseen rikokseen. Salmen mukaan poliisin kannattaisi partioida enemmän jalkaisin ja myös autolla liikkeessään jalkautua useammin, sillä jalkaisin

nähty poliisi koettiin ystävällisemmäksi ja läheisemmäksi kuin autolla partioiva. Lisäksi poliisiin tulisi näkyä myös arkisissa tilanteissa, jotka eivät liity rikokseen tai järjestyshäiriöihin.

Tämänkin osatutkimuksen aineistossa ilmeni ristiriitaista suhtautumista poliiseihin, vartijoihin ja kameravalvontaan. Vartijoiden läsnäolo tuo toisille turvallisuuden tunnetta, toisten mielestä se taas herättää tunteen uhkaavasta ilmapiiristä.

Myös Itäkeskuksessa haastateltavat suhtautuivat kaksijakoisesti valvontaan. 70-vuotias nainen koki, että bussiaseman ympäristö ja Tallinnanaukio ovat siistiytyneet vartioinnin lisäämisen myötä. 20-vuotias mies taas ei kokenut, että turvallisuus välttämättä paranisi lisäämällä vartijoita. Hille Koskelan ja Martti Tuomisen (2003, s. 51) mukaan valvonta voi nimenomaan herättää päivittäisiä tunteita, kuten pelkoa ja epäluottamusta. 16-vuotias nainen koki tilanteen näin toteamalla, ettei vartijoiden lisääminen välttämättä lisää turvallisuuden tunnetta, vaan saattaisi aiheuttaa uhkaavan ilmapiirin. 48-vuotias nainen näki positiivisena, että Tallinnanaukion vartijoilta voi ainakin pyytää tarvittaessa apua. 18-vuotias naisopiskelija toivoi lisää vartijoita ja mahdollisesti myös valvontakameroita.

Leppävaarassa 30-vuotias nainen ja 70-vuotias mies kokivat, että vartijat ja poliisit luovat turvallisuuden tunteen alueelle. Valvonta koettiin myös puutteelliseksi. 17-vuotias miesopiskelija toivoi lisää vartijoita Galleriaan. Myös 24-vuotias nainen toivoi lisää vartijoita ja turvakameroita alueelle. 40-vuotias mies toivoi kirjastoon omaa vahtimestaria. Hän totesi nykyisen systeemin olevan tehoton: vartija tilataan kauppakeskuksen valvomosta, mutta vartija tulee paikalle liian pitkällä viiveellä. 46-vuotias mies koki, että Gallerian alue on rauhoittunut, sillä valvonta on kiristynyt Galleriassa ja alueen kapakoissa. Haastateltava toivoi silti lisää vartijoita. Poliisi liikkuu alueella hänen mukaansa nykyään enemmän kuin ennen, koska ihmiset ovat vaatineet tätä. Poliisi muun muassa hajauttaa häiritseviä nuorisoporukoita. Leppävaarassa mainittiin, että humalaiset nuoret varastavat polkupyöriä baari-iltojen päätteeksi juna-aseman alikulun luota, mutta kameroiden uskottiin auttavan tapahtumien valvonnassa.

Tikkurilassa toivottiin, että kameravalvontaa lisättäisiin Tikkuraitille ja juna-asemalle, sillä kameravalvonnan toivottiin ennaltaehkäisevän rikoksia ja auttamaan rikosten selvittämisessä. Tikkurilan pikahaastattelussa 42-vuotias nainen sanoi, että turvattomuutta aiheuttaa valvontakameroiden puuttuminen Tikkuraitilta. Hän sanoi poliisiin olevan aina väärässä paikassa ja koki, ettei kukaan kuule vaikka hän huutaisi apua. Haastateltava toivoi siviiliasuisia vartijoita: *”Ei sellaisia, joiden selässä lukee ’Vartija’ koska silloin pahantekijät osaavat häipyä.”*

Itäkeskuksessa 27-vuotias haastateltava pelkäsi, että ilkivalta lisääntyy bussija metroasemalla, koska Itäkeskuksen järjestyspoliisin tukikohta on muuttanut (lupapalveluita lukuun ottamatta) Malmille. Leppävaarassa 26-vuotias haastateltava toivoi, että vartijat voisivat liikkua kauppakeskuksen ulkopuolella ja alikulkutunnelissa.

54-vuotias haastateltava kertoi poliisiin liikkuvan paljon Leppävaaran alueella, mikä toi hänelle turvallisuuden tunnetta viikonloppuisin erityisesti kesällä. Haastateltava mainitsi ongelmakohtana Leppävaaran vanhan ostoskeskuksen takana olevan leikkipuiston, josta poliisi joutuu kesällä poistamaan juopottelevia ja sam-

muneita ihmisiä ja välillä ottamaan heitä mukaan matkaan. Poliisien näkyminen kerää kiitosta: ”Kyl tääl ahkerasti poliisit liikkuu, se luo kyllä viikonloppusin turvallisuutta ja varsinki sit kesäaikaan ja festariaikaan kun kansa vaeltaa” (Nainen 45v, Leppävaara). Toisaalta kaikille poliisien tai vartijoiden läsnäolo ei silti tuonut turvallisuuden tunnetta, vaan enemmänkin muiden, ns. tavallisten, ihmisten läsnäolo.

Haastateltavien mielipiteet vaihtelivat valvontakameroiden tarpeellisuudesta. Osa haastateltavista koki valvontakamerat hyvänä keinoja rikoksen ehkäisyssä. 31-vuotias nainen Tikkurilasta totesi valvontakameroiden auttavan rikosten selvittämisessä. 60-vuotias haastateltava toivoi, että valvontakameroita lisättäisiin Tikkurilan juna-asemalle. Koskelan & Tuomisen (2003, s. 19) mukaan kamerat voivat toimia juuri ennaltaehkäisevästi. Rikollisten toiminta saattaa muuttua, kun he tietävät olevansa valvonnan kohteena. Ennaltaehkäisevän vaikutuksen edellytys on, että valvottava on tietoinen kameravalvonnasta. Kamerat voivat myös auttaa rikosten selvittämisessä. Koskelan (2003, s. 51) mukaan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten valvonta koetaan. Miehet suhtautuvat kameravalvontaan melko kriittisesti. Naiset puolestaan kokevat enemmän turvattomuutta kuin miehet, joten naiset suhtautuvat turvallisuuden parantamisen keinoihin keskimäärin positiivisemmin kuin miehet. Kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan kiinnittäneet kameroihin huomiota tai eivät kokeneet kameravalvontaa tarpeelliseksi, sillä videokameroiden ei uskottu ennaltaehkäisevän mahdollisia pahoinpitelyjä.

Kyl mun mielestä tommoset [ryöstö-]porukat pitäis saada kiinni että tota mä en itte lähtis niihin vartijoihin vaan enemmän sitten tälläseen kameravalvontaan. (Nainen 31 v, Tikkurila)

Semmoset kunnan kamerat tai joku monitori, että ihmiset luulee, että he ovat turvassa ja sitten myöskin nää ihmiset joilla on noita pahoja ajatuksia niin he luulee, että he ovat koko ajan monitorissa. (Nainen 60 v, Tikkurila)

Sillon vuosi sitten ku oli se Sellon ampumistapahtuma ni sen jälkeenhän just huomattiin, televisiossa näytettiin sitä materiaalia et kui moneen kameraan oli sit ne kyseiset ihmiset tallentunu, et oikein niinku jäi miettimään, et herranjestas meitähän valvotaan koko aika et parkkihallissakin monesta suunnasta pystytään jäljittämään. (Nainen 54 v, Leppävaara)

No en mie tiiä, mie en oikein tohon, videokameroihin silleen usko et jos tulee joku matsi joskus illalla ni se tuskin estää sitä mahdollista pahoinpitelyä et sie rupeet osottaa ja huutaa ”kamera, kamera” kyl sitä kameraa katotaan sit jälkeinpäin vasta et ei se ennaltaehkäse ainakaan mitään, en mä ainakaan usko. (Mies 25 v, Tikkurila.)

6.5 Johtopäätökset ja yhteenveto

Tässä osatutkimuksessa selvitettiin Itäkeskuksessa, Leppävaarassa ja Tikkurilassa asuvien ja alueilla säännöllisesti asioivien ihmisten kokemuksia turvattomu-

desta. Tarkastelun kohteena oli subjektiivisesti koettu turvattomuus – missä paikoissa turvattomuutta koetaan, milloin sitä koetaan ja mikä sitä aiheuttaa. Samalla selvitettiin myös turvallisuutta – miksi jossain paikoissa ei pelätä, mikä tekee paikasta turvallisen. Tutkimuksen aineisto kerättiin tekemällä tutkimusalueilla ennalta sovittuja kävelyhaastatteluita sekä lyhyitä haastatteluita alueilla liikkuneille ihmisille. Aineisto jäi aikarajoitteen vuoksi melko suppeaksi, joten tästä syystä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei voi vetää. Kaikilta haastateltavilta ei esimerkiksi kysytty heidän suhtautumistaan valvontaan, mikä vaikeutti vertailtavuutta.

Kaupunkitilassa koettua turvattomuutta aiheuttavat tämän aineiston valossa ennen kaikkea tilaa käyttävät ihmiset. Vaikka turvattomuutta koetaan eri alueilla hyvin samankaltaisissa paikoissa – ravintoloiden edustoilla, aukiolla ja alikulkutunneleissa – pelon kohteena on silti useimmiten ihminen. Pelko liittyy olennaisesti sosiaalisiin suhteisiin, eikä niinkään tilan arkkitehtoniisiin ratkaisuihin. Voidaan todeta turvattomuuskokemuksen kumpuavan muiden, vieraiaksi koettujen ihmisten, läsnäolosta ja heidän käytöksestään. Toki tilaratkaisutkin vaikuttavat turvattomuuden tunteeseen, ja etenkin tilan hämäryys ja huono valaistus, esimerkiksi alikulkutunneleissa, lisäsivät monen haastateltavan turvattomuuden tunnetta. Yleisesti ottaen naiset kokevat miehiä enemmän turvattomuutta. Tästä syystä naiset näyttäisivät miehiä useammin ennakoivan liikkumistaan pelottavaksi koetuissa paikoissa. Myös vuorokauden aika näyttää vaikuttavan enemmän naisten kuin miesten pelon kokemuksiin.

Tämän aineiston valossa uhkaaviksi koetuiksi ihmisryhmiksi nousivat päihteidenkäyttäjät, nuoret ja etniset vähemmistöt. Varsinkin päihteidenkäyttäjät koettiin kaikilla tutkimusalueilla uhkaaviksi ja epämiellyttäväksi haastateltavan iästä ja sukupuolesta riippumatta. Päihteidenkäyttäjät ja nuoret aiheuttavat turvattomuutta arvaamattomalla käytöksellään, etniset vähemmistöt puolestaan vierailta ja oudoiksi koetuilla tavoillaan. Toisaalta ravintoloiden edustoilla parveilevat humaltuneet ihmiset toivat monelle myös turvaa sosiaalisen kontrollin muodossa. Etenkin naiset tuntevat pelkoa usein tuntematonta hyökkääjää – ”väijyjää” – kohtaan. Tällaisen turvattomuuden tunteen taustalla vaikuttaa pelko esimerkiksi ryöstöstä tai seksuaalisesta väkivallasta. ”Väijyjän” pelätään hyökkäävän kimppuun esimerkiksi hämärässä alikulkutunnelissa tai pimeällä metsäpolulla, jolloin pelko tällaisesta hyökkäyksestä saattaa vaikuttaa käytettyihin reittivalintoihin ja liikkumiseen tietyllä alueella.

Suhtautuminen vartijoihin ja kameravalvontaan herätti haastateltavissa positiivisia ja negatiivisia tunteita. Suurimmalle osalle vartijoiden läsnäolo toi turvallisuuden tunnetta ja paransi alueen viihtyisyyttä. Joillekin vartiointi taas aiheutti uhkaavan ilmapiirin tunteen eikä sitä toivottu lisättävän. Poliisin asema järjestystä ylläpitävänä auktoriteettina oli useimmille haastateltaville itsestään selvää, ja se koettiin positiiviseksi asiaksi. Myös kameravalvonta nousi esiin eräänä turvallisuuteen liittyvänä tekijänä, ja se herätti ristiriitaisia näkemyksiä haastateltavissa. Kamera-valvonta nähtiin pääasiallisesti hyvänä keinona rikosten ennaltaehkäisemisessä ja rikollisten kiinnisaamisessa.

Haastateltujen aluetietoisuus ja suhde alueeseen oli usein havaittavissa vastausten rivien välistä. Alueella vuosikymmeniä asuneet asettuivat useasti puolustus-

kannalle, varsinkin kun puhe oli paikoista, joilla oli huono maine. Esimerkiksi Itä-keskuksen huonoa mainetta keränneen Tallinnanaukion korostettiin siistiytyneen, ja olevan mainettaan turvallisempi. Toisaalta taas jotkut alueen asukkaat suhtautuivat selkeän negatiivisesti Tallinnanaukioon, vaikka alue olikin heille tuttu ja he liikkuivat siellä paljon. Epäluuloisimmin huonomaineisiin alueisiin tuntuivat suhtautuvan henkilöt, jotka eivät asuneet alueella ja joiden tietoisuus ja sitoutuminen alueeseen olivat heikompia kuin alueen asukkailla.

Aluetietoisuudella on haastateltavien tiedostamatta ollut merkittävä rooli turvattomuuden tai turvallisuuden tunteen kokemisessa tutkimusalueilla. Pitkäaikaiset asukkaat yleisesti ottaen korostivat alueen olevan mainettaan parempi ja turvallisempi. Toisaalta heidän eivät olleet sokeita alueella oleville ongelmakohtille ja –tekijöille, vaan myös vahvan ja positiivisen aluetietoisuuden omaavat haastateltavat olivat realistisia ja kykenivät tarkastelemaan objektiivisesti omaa asuinalueitaan. Aluetietoisuutta ohjaavat niin subjektiiviset kuin kollektiiviset kokemukset ja tiedot, ja lopulta aluetietoisuus vaikuttaa myös omalta osaltaan yksilöiden koettuun turvattomuuden tai turvallisuuden tunteeseen.

Tämän tutkimuksen johtopäätöksenä on se, että koettuun turvattomuuden tunteeseen vaikuttavat ennen kaikkea subjektiiviset kokemukset mutta myös kaupungin fyysinen rakenne ja tilan sosiaaliset ulottuvuudet. Täydellistä turvallisuutta ei todennäköisesti ole mahdollista saavuttaa. Tietynasteinen riskien olemassaolo tai turvattomuus on hyväksyttävä ja eletävä sen tuoman epävarmuuden kanssa. Turvallisuus-käsite on itsessään moniulotteinen ja sen määrittely on hankalaa – tässä tutkimuksessa se nähdään subjektiivisena tunteena, johon näyttää vaikuttavan muun muassa yksilön ikä, sukupuoli, persoona sekä aluetietoisuus. Turvattomuuden tunteen tutkiminen on haastavaa esimerkiksi siinä suhteessa, että turvattomuuden tunnistaminen ja myöntäminen voi toisille ihmisille olla hyvinkin henkilökohtaista ja tästä syystä asioita saatetaan jättää mainitsematta. Toisaalta monet voivat äkkiseltään ajatella, etteivät he erityisesti pelkää mitään, vaikka todellisuudessa esimerkiksi reittivalintojen taustalla voi olla tiedostamaton turvattomuuden tunne. Tämä tutkimus toivottavasti osaltaan osoittaa, kuinka tärkeää sosiaalisten kysymysten huomioiminen teknisen suunnittelun ohella kaupunkialueiden suunnittelussa ja kehittämisessä on. Asukkaita ja aluetta käyttävien ääni on jo suunnitteluvaiheessa saatava kuuluviin. Heitä kuulemalla voidaan suunnitella toimiva, viihtyisä ja ennen kaikkea turvallinen kaupunki.

Lähteet

De Groof, S. (2008). And My Mama Said... The (Relative) Parental Influence.

on Fear of Crime Among Adolescent Girls and Boys. *Youth & Society* 39, s. 267–293.

- Erkkilä, R. (2009). Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) Kokemuksen tutkimus: merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Tampere: Juvenes Print. s. 195–226.
- Giddens, A. (2001). *Sociology*. 4. p. Cambridge: Polity Press. 750 s.
- Hankonen, J. (1994). *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta*. Tampere: Otatieto. 539 s.
- Heiskanen, M. (2002). *Väkivalta, pelko, turvattomuus. Surveytutkimusten näkökulma suomalaisten turvallisuuteen*. Tilastokeskus.
- Helsingin diakonissalaitos. Päiväkeskus Stoori. 16.3.2011. <<http://www.hdl.fi/fi/huumetyo/paivakeskus-stoori>>
- Helsingin kaupungin internetsivut. Helsinki-tietoa ja linkkejä. 8.3.2011. <http://www.hel.fi/hki/helsinki/fi/Helsinki-tietoa+ja+linkkej_>
- Koistinen, K. & Peura-Kapanen, L. (2009). ”Kassajono se on se kaikista turvattomin paikka” – Kuluttajien näkemyksiä asioinnin turvallisuudesta päivittäistavarakaupoissa ja kauppakeskuksissa. *Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisu* 5/2009, 84 s.
- <http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/5397/2009_05_julkaisu_kaupan_turvalisuus.pdf> 25.2.2011.
- Kopomaa, T. (2001). Juoppoporukan kokoontumiskatos – kaupunkipolitiikan kukkanen vai uutta urbaania arkea. *Yhteiskuntasuunnittelu* 39:1, s. 46–65.
- Kopomaa, T. (2002). Toisilleen vieraat syrjäytyneet ja hyväosaiset vuonna 2010? Merkintöjä urbaanista juoppokulttuurista ja sen kohtaamisesta. *Futura* 1/2002, s. 28–35.
- Korander, T. (2000). Turvallisuus rikollisuuden ja sen pelon vastakohtana. Teoksessa Niemelä, P. & Lahikainen, A.R. (toim.). *Inhimillinen turvallisuus*. Tampere: Vastapaino. 177–217.
- Koskela, H. & Tuominen, M. (2003). ”Kaksipiippuinen juttu” Tutkimus helsinkiläisten suhtautumisesta kameravalvontaan. *Tutkimuksia, Helsingin kaupungin tietokeskus* 2003: 3, 143 s.
- Koskela, H. (2009). *Pelkokierre: Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta*. Helsinki: Gaudeamus. 397 s.

- Kusenbach, M. (2003). Street phenomenology: The go-along as ethnographic research tool. *Ethnography* 4(3), s. 455–485.
- Kyttä, M., Puustinen, S., Hirvonen, J., Broberg, A. & Lehtonen, H. (2008). Turvallinen asuinalue, Tampereen Muotiala suunnitelmissa ja kokemuksissa. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja*: 93. 166 s.
- Niemelä, P., Kainulainen, S., Laitinen, H., Pääkkönen, J., Rusanen, T., Ryyänen, U., Widgren, E., Vornanen, R., Väisänen, R. & Ylinen, S. (1997). Suomalainen turvattomuus. Inhimillisen turvattomuuden yleisyys, perusolottuvuudet ja tyypittely – haastattelututkimus 1990-luvun Suomessa. Helsinki : Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. 200 s.
- Paasi, A. (1984). Aluetietoisuus ja alueellinen identiteetti ihmisen spatiaalisen sidoksen osana. *Suunnittelumaantieteen yhdistyksen julkaisuja* 13. 188 s.
- Salasuo, M. (2007). Nuorisotyön ytimissä – kaleidoskooppi pääkaupunkiseudun nuorisotyöhön ja käytäntöihin. *Helsingin kaupungin Tietokeskuksen tutkimuksia 2007*: 9. 158 s.
- Salmi, S. (2006). Seen A Cop Lately? Turun yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja: Sarja B, Humaniora, osa 291. 53 s.
- SeutuCD (2009). Helsingin seudun ympäristöpalvelut.
- Tuominen, M. (2005). Turvattomuuskokemuksissa myös laadullisia eroja. *Kvartti* 3, s. 23–30.
- Varsinais-Suomen poliisilaitoksen uutiset 13.3.2011. Turvallisuuden tunne ja todellisuus 31.3.2010. <http://www.poliisi.fi/poliisi/bulletin.nsf/vwSearchView/6B953487717CAD77C22576F700237E03>

7. Paikalliset korjaus- ja kehittämistoimet

Georg Boldt, Marika Autio, Martina Jerima, Mika Oranen, Vladimir Kekez ja Hannu Lahtinen

7.1 Johdanto

Tämän luvun tavoitteena on selvittää, mitkä aluekeskusten turvallisuuteen liittyvät kysymykset ovat julkisen tahon mukaan vaatineet erityisiä korjaus- ja kehittämistoimenpiteitä Itäkeskuksessa, Leppävaarassa ja Tikkurilassa. Itäkeskuksen tapauksessa alueen turvallisuuden kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä tarkastellaan tapaustutkimuksen omaisesti. Huomio kiinnitetään Tallinnanaukiolle keskittyneeseen häiriökäyttäytymiseen ja siihen liittyviin julkisten tahojen ratkaisutoimenpiteisiin. Siten kappale eroaakin arviointitutkimusluonteensa puolesta Leppävaaran ja Tikkurilan kaupunkiympäristöön liittyviä ongelmia käsittelevistä teksteistä, joissa turvallomuutta aiheuttavia tekijöitä pyritään selvittämään, kartoittamaan ja kuvailemaan. Leppävaarassa ja Tikkurilassa ei ole tehty yhtä mittavia ja konkreettisia korjaustoimenpiteitä tietyn alueen häiriöiden poistamiseksi kuin mitä on jouduttu tekemään Tallinnanaukiota tarkasteltaessa. Siksi näissä osioissa pyrkimyksenä onkin yhden tietyn korjaushankkeen arvioinnin sijaan keskittyä kartoittamaan julkisten tahojen määrittelemiä alueelle tyypillisiä ongelmia ja mahdollisia hankkeita niiden korjaamiseksi ja ehkäisemiseksi.

Olemme etsineet vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Millaisia turvallisuusongelmia tarkasteltavilla alueilla on julkisten tahojen näkemysten mukaan?
- Millaisia turvallisuutta ja turvallisuudentunnetta parantavia korjaus- ja kehittämistoimenpiteitä on tehty näiden ongelmien ratkaisemiseksi tai ehkäisemiseksi?
- Millaisia tuloksia on saatu aikaan ja missä on vielä kehitettävää?

Kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa aineisto koostuu yhteensä kymmenestä asiantuntijahaastattelusta. Itäkeskuksen Tallinnanaukion korjaustoimenpiteistä on haastateltu itäisen poliisipiirin johtajaa, itäisen sosiaaliaseman päällikköä, asukasta Itäisen Auringon projektityöntekijää sekä päiväkeskus Stoorin osastonhoitajaa ja lähiesimiestä. Leppävaarasta on haastateltu sosiaalitoimesta aikuissosiaalityön

vastaavaa, lähipoliisia sekä nuorisotoimesta Espoon johtavaa nuoriso-ohjaajaa. Tikkurilasta haastateltiin aluenuorisopäällikköä, Vantaan poliisin ylikomisariota sekä Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystyksen johtavaa kriisityöntekijää.

Tutkimuksen teoreettisena pohjana toimii raportin aloittava englanninkielinen osuus, jossa on tarkasteltu erilaisia kansainvälisiä kaupunkiturvallisuuteen liittyviä kehittämistoimenpiteitä. Osuudessa käydään läpi Serbiasta, Kanadasta, Saksasta sekä Italiasta ja Ranskasta poimittujen esimerkkien avulla sitä, kuinka julkisiin paikkoihin liittyviä turvallisuuskysymyksiä voidaan käsitellä. Kansainvälisiä turvallisuusratkaisuja tarkastelemalla pyritään luomaan kokonaiskuvaa kaupunkiturvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Serbian tapauksessa pohditaan kaupunkisuunnittelun merkitystä ratkaistaessa julkisiin tiloihin liittyviä turvallisuusongelmia. Kanada-osuudessa taas aihetta lähestytään kolmannen sektorien toimijoiden kautta. Saksalainen esimerkki valottaa kameravalvonnan vaikutusta turvallisuuskysymyksiin, ja Italiaa ja Ranskaa käsittelevässä osuudessa kaupunkiympäristöön liittyviä turvallisuuskysymyksiä tarkastellaan Milanon ja Lyonin raideliikenne-esimerkkien kautta. Lopullinen yhteenveto-osuus koostuu näiden kansainvälisten esimerkkien sekä Itäkeskuksessa, Leppävaarassa ja Tikkurilassa toteutettujen kaupunkiympäristön turvallisuuden kehittämiseen liittyvien toimenpiteiden vertailusta. Tavoitteena on kansainvälisiä esimerkkejä analysoimalla syventää ymmärrystä sen suhteen, millaiset ratkaisut voisivat olla toimivia pohdittaessa Tikkurilassa, Leppävaarassa ja Itäkeskuksessa mahdollisesti ilmeneviä ongelmia.

7.2 Foreign Examples: Local Public Social Interventions in Public Spaces – Canadian and European Experience

7.2.1 Introduction

Public spaces have always represented the best picture of society and constant problem of mixed interests of its users. Safety issues in public spaces are common problem of modern societies. Violence, graffiti, park crime, groups of teenagers, ethnic groups, alcoholics, drug dealing, prostitution and many other similar social phenomena have become a big part of life in public spaces. Many of the users that don't participate in similar kind of behaving are feeling unsafe and threatened on those activities.

One of the key issues that we are dealing with here is to try to understand how different policies of foreign policy makers made improvements in public spaces on how to make them safer and more welcoming for all the users. Complexity of problems can be solved only if the solution integrates cooperation between all parties involved which is clearly showed in all four examples that we have been using (Serbia, Germany, Canada and Italy and France) in analyse (ks. Hristić ym. 2008, Bonnet 2009, CNH 2010, Siebel & Wehrheim 2006, Stocksmeier 2010, vrt. Galanakis 2008).

There are many different approaches how problems of public safety can be dealt with and chosen examples can be related to our study area because of the

methods used. Serbian example is trying to understand how safety can be improved by different planning methods. Canadian is talking about communal engagement and NGO (non-governmental organization) involvement in different projects rising up safety level in public spaces. German example is talking about intensified use of CCTV (closed-circuit television, video surveillance) and effects on rise of safety in public space. Italian and French example is talking about rising up feeling of safety and dealing up with a safety issues in big train stations in Milan and Lyon.

All this examples and methods used in mentioned foreign examples are helpful in understanding complexity and variety of problems of safety in public spaces and different perspectives on them. Without complex and thorough analyse of safety issues, problems cannot be perceived in their complexity and addressed in the right manner. These examples are giving us insights in real politics and results achieved by applying them.

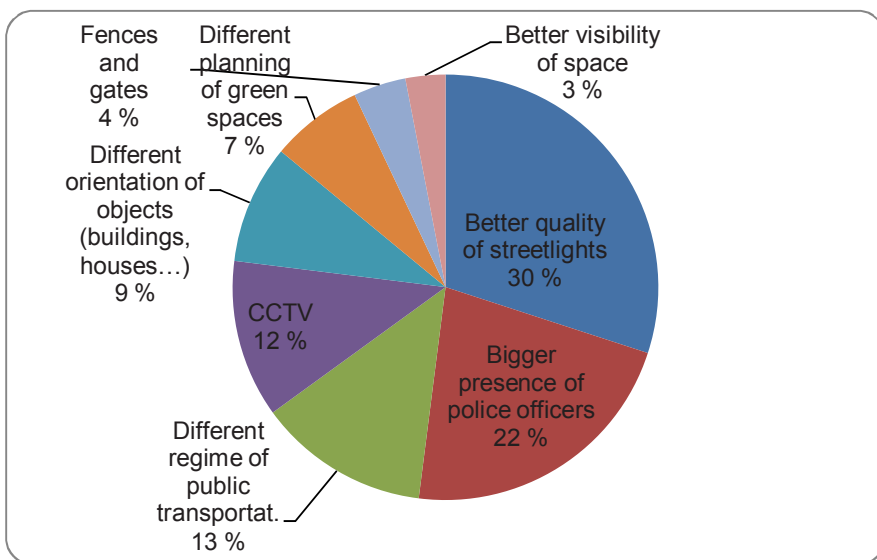
7.2.2 Serbia

The study *Safer public spaces-study about safety in public spaces in Belgrade* has been done by Town Planning Institute of Belgrade with a corporation of Police department, different NGO's and mission of OSCE (Organization for Security and Co-operation in Europe) in Serbia (Hristić ym. 2008). The aim of the study was to try to identify key issues in safety problems in public spaces and give solutions for dissolving them.

Study was focused to find and discover safety problems, using police data about crime occurrence and interviews with population done by NGO's about use of public spaces and general feeling of safety in them. Survey done by NGO's was semi-structured emphasizing most of the questions presented by interviewer with already offered answers. Smaller amount of questions was offered for expressing and sharing personal views of users.

One of the questions asked in a survey was "Is there any measures-interventions in public space which can increase a level of security?" 98 % of responders replied that it is possible to conduct safety measures, which will increase feeling of safety in public spaces, and results are displayed in a graph (kuva 37).

The key findings of this study are suggestions made by citizens about increasing safety in public spaces. They can be put in a couple of categories, which can help us to understand how safety can be increased from the perspective of regular citizens.

Kuva 37. Measures that are increasing safety in public spaces, survey in Belgrade (%)

The most frequent answer was that safety would be improved by improving quality and frequency of streetlights. 22 % were requesting for bigger presence of police officers. Many of them were also thinking that the presence of familiar police officers whom would operate in same area constantly would also have big impact in safety. Different regime of public transportation was also addressed. Answerers were concerned about safety during the late night periods, when frequency of citizens present in public space is not significant.

Even if CCTV (video surveillance) is also thought to be problematic because of the disturbance of privacy, 12 % of citizens supported this method as a good idea how the safety can be improved in public space.

One of the key findings of the study was that negative impressions about feeling safe in public spaces are represented by personal feelings, more than bad experiences. General safety measures should be put during building up a space by planning it to be safer (openness, more green areas, bigger fluctuation of people). Prevention of occurrence of crime through different involvement of state institutions (police, social care, social inclusion programs, maintenance by city council), different NGO programs (education, different workshops and initiatives), communal cooperation (safety audits done by citizens together with local constables, panel discussions with citizens) are just some of the measurements which could improve safety in public space.

Safety in public space is a long term policy which starts with planning of some area, than continues through mixed cooperation among citizens and state institutions and results with constant maintenance and improvement of different policies

of public space safety policies which include on one side state (planners, police, social workers and different state institutions), commune (citizens, communal institutions, shop owners) and different users (youth, retired people, alcoholics, drug users, strangers, immigrants). The results of the survey highlight that it is an on-going process that needs to be addressed constantly. Study concluded that planning of safety in public spaces starts even before planning process has begun.

7.2.3 Canada

The Canadian experience illustrates a different kind of approach to safety in public spaces (CNH 2010). Safety in public space is maintained and delivered in this case by different programs done by local community. Programs are done and organized by local NGOs, which involves a great variety of locals (immigrants, indigenous, retired, and young) living and cooperating on different projects done in public spaces in this certain area.

Communal project done in Vancouver, Canada, shows us one way how community can accomplish safety in public spaces through rather “alternative” approach. Collingwood, a Vancouver neighborhood that, just 20 years ago was living important inter-ethnic conflicts, is now a welcoming place for everyone. Transformation of one neighborhood during over a twenty-year period from fear and hostility towards immigrants to a remarkably integrated and welcoming community was created, through the work of the Collingwood Neighborhood House (CNH). CNH is an NGO that is providing different programs for local community: leadership, language, childcare, peer education.

How CNH started to work and improve life of citizens and it’s sustainable approach of building up safety measurements among citizens in public space is given by next example: Some of the immigrant women first came to the CNH to use its language or childcare programs, and then became involved as volunteers, received training, and went on to find jobs in the city. Now their teenage children, who were once in the childcare programs, are volunteers at CNH in the Youth Buddy Program, for example, or youth counseling other youth about drugs, bullying and similar life quality programs. The safety could be raised in this case among teenagers through promoting healthy life habits and non-violent models of behaving, which increases safety.

This community was twenty years ago fearful of and antagonistic towards the newcomers. The birth of the CNH in 1985, with its mission of diversity, of creating a place for everyone, and development of the CNH and of the community through a series of innovative social and community development programs such as the Arts Pow WoW (a community cultural development program in which thousands of local residents participated), MultiWeek and the Community Leadership Institute.

One of the most remarkable stories involves the reclamation of a local park that had been taken over by gang members and drug dealers. Through the local leadership of an environmental artist and a native elder, thousands of residents worked together to come up with a plan for making the park more attractive and

hospitable to people from all cultures. Chinese seniors from a tai chi group worked side by side with African drummers and Native Indians carvers to create, with their own sweat and artistic abilities, a place that everyone is proud of. During this lengthy participatory process, people worked together, had fun together, celebrated together, and got to know each other. Strangers became neighbors.

This project gives us a perfect example how community spirit raises safety issues in public spaces by self-awareness and self-involvement of community and through different contributions of all different types of citizens gives us a hope that public spaces can be a display of unity, safety and enjoyment, as well as mutual cooperation displaying all the differences as richness of public spaces, which are the key findings of this example. Public spaces should be used as a display of variety of differences through mutual cooperation and involvement of whole community.

7.2.4 Germany

Video surveillance is one of the safety measurements in public space. Next example gives us some insights how CCTV change safety in public spaces of Germany. The first bigger city in Germany was Leipzig where later in 1996 surveillance cameras were installed to control the place in front of the railway station (Stocksmeier 2010). From that point on an increasing number of surveillance cameras has been installed.

German law defines two different kinds of video surveillance: preventive surveillance and repressive surveillance. Repressive surveillance is first of all characterized by hidden cameras. It supports resolving crime, after the crime has taken place. Success of such methods is questionable. It does not change the situation or the existence of crime at all furthermore the rate of resolved crime in Leipzig in the first 21 month after installing was about 0.9 %. On the other hand in the cases where people were beaten up or even killed the police was able to catch the delinquents because of the pictures of the surveillance camera.

Preventive surveillance is characterized by viewable cameras and information signs, which are also sometimes used as placebos. Hille Koskela (2000) argues that success of such methods is again questionable because the rate of crime has not gone down. This type of surveillance does not fight the crime; it is just pushing it to another place. Furthermore there are a few examples where people do not even care if they are seen by a camera such as murders committed by teenagers on the tram station (Koskela 2000, 249). Not to make sure that people still can feel safer which is uncertain since cameras can also make people feel more insecure (cf. Koskela 2000, 259) but much more out of economic pressure.

The security economy earns a lot of money so it suggests itself that there is a great lobby behind it. A Swedish-originating multi-national security company Securitas AB has in 2009 sales of 6.2 Billion € (cf. Securitas 2010, s. 3) which is a more than 30% rise compared to the year 2000 (4.4 Billion €, Securitas 2001, s. 3). In comparison to the global player Siemens that had sales in 2009 about 76.6 Million € (Siemens 2010, 91), amount of many present in the business of private security

firms is huge. This assumes that security companies are in the position to put a lot of pressure on the politicians all over the world to maintain CCTV as a measure of security.

However, despite its problems there is a discussion whether video surveillance should be increased in Germany or not. Peter Schaar (Federal Commissioner for Data Protection and Freedom of Information in Germany) is arguing that it is questionable if increasing video surveillance would not be against the fundamental rights. Furthermore it would be wrong to think that total surveillance would be the same as total security. In contrast to that Wolfgang Schäuble (Interior Minister of Germany, 2005–2009) asks for more video surveillance. In his opinion video surveillance is practicable and reasonable at every point of public communication such as railway stations, airports and big streets and places. Politicians like Volker Buffier (Interior Minister of Hessen, 1999–2010) stress these arguments while saying that the latest incidents had shown that video surveillance is highly efficient in supporting the resolving of crime. He refers to the resolved crime of tried bomb attacks in Dortmund and Cologne in 2006 where terrorists tried to blow up two regional trains but failed and afterwards was caught by the police with the help of pictures taken by surveillance cameras.

German example gave us a deeper understanding of CCTV phenomena and capacity and capability to influence on raising feeling of safety in public spaces. Findings are that feeling of safety is not directly influenced by presence of CCTV. In Serbian example many interviewees said that feeling of safety would be raised just by the presence of camera. But the German example shows that even the presence of preventive camera surveillance doesn't stop violence and crime to occur. Even the repressive surveillance or total surveillance cannot bring us total security; it is just a helpful tool for police to identify criminals. Enormous capital behind private security companies is influencing political systems to be more and more depended on these companies by giving them more job opportunities and allowing them to control public and public spaces, taking over the job of police, state. Existence of safety in public spaces is influenced and conducted by private security companies now more than ever.

7.2.5 Italy and France

Homeless people, their alcoholic outbursts, drug addicts and drug overdose deaths and newly arrived immigrants and physical clashes between them made Railway stations in Milan and Lyon symbols of insecurity in public space (Bonnet 2009, p. 1030). The railway companies have turned to charitable organizations to find a more satisfactory solution than repression of the marginalized people. In both Lyon and Milan, the community organizations have to manage the preserve consequences of their own work, not only to satisfy the demands of their employer, but also to be capable to continue to offer attractive services. They set up shelters for marginalized people in order to deal with a problem that is expected to be solved by the railway companies. Because of the problems of physical clashes that can occur when the community organizations cooperate with the police, they

set up a game in which there is something for everyone – marginalized people and railway companies.

According to the article, community organizations are not only managing the marginalized people, they are also managing their own legitimacy and legacy. By helping commercial upgrading of stations, they are also becoming a part of security legitimization of the railway companies, at the risk of endangering their own legitimacy. Strategy of the railway companies is to reconcile police operations with a social approach, in effort to limit conflicts and make the space as pleasant as possible for users.

Using the term ‘solidarity’ in reference to this social work seems inappropriate, because solidarity refers to: dispersing marginalized people, making the station better for business, satisfying the demands of electors. The community organizations are not taken in by this policy, but they do benefit from the opportunities it provides to ensure the survival of their organization. For the management and volunteers of the community organizations, the desirable objective would be the disappearance of poverty, which is an insult to humanity; for Grandi Stazioni and SNCF (managing companies of train stations), it is a more modest matter of reducing the visibility of poverty in the spaces around the railway station in order to minimize damage to business. But all the managers of the various components of FS Group and SNCF know that there will always be marginalized people and that railway stations will always attract them.

The key players in this game are the railway companies, and the central service providers are the community organizations. The state remains a notable actor only through the involvement of the police, but it is practically absent from the social policies. In France, it plays a minor role through its share in funding community organizations through its local administration, for a project that it has not initiated and does not run; in Italy, it is only marginally involved in the funding arrangements.

The approach taken by all parties involved allows us to set aside two conceptions, both false, of the relationship between social policies and security policies. Fieldwork done by community organizations shows that the management of marginalized people, lays on a continuum between social policy and criminal policy and nobody is addressing the problem properly, by preventing it to occur.

In order to analyze the policies implemented in the railway stations in Lyon and Milan, it is vital to understand the meaning and value what ‘social policy’ and ‘security policy’ categories have for the actors concerned. Feeling of public safety can be raised on the basis that marginalized groups should not use public space or displace themselves of disturbing behavior, because of disturbance in public space. Mutual cooperation among different institutions doesn’t necessarily implicate positive solutions; because the problem is addressed in its most escalated shape (physical violence, drug overdose, alcohol outbursts) and at the same time ‘security policy’ becomes a ‘social policy’. Problem is not being solved but it has just been removed from the premises of these big transportation hubs.

7.2.6 Conclusions

The following international examples showed us that if we wanted to have a safer living environment, then methodology of building up public spaces has to change. Major inputs in solving most of the problems that exist in public space are done through different types of prevention of it occurring. If we take prevention as a role model behind all efforts to prevent negative influences exposed in public space we have to start from the beginning with bottom-up approach.

Through different foreign examples and through experienced gained through them we got to conclusion that next steps needs to be followed:

Constructing a public space

Prevention of crime and possible conflicts starts at a planning level. Using different methods of planning spaces, allows us at the beginning to highly influence possibility and occurrence of crime. It is really important to include findings and crime statistics of local police department and to involve them as earlier as possible in whole planning process. It would be really important to involve also other interested parties (NGO's, different state institutions, community) in planning process as earlier possible, which was really clearly showed in Serbian example.

State institutions

Police department, Social care institutions, Communal maintenance, Court and all other public institutions have a crucial effect on a prevention of crime and rising up quality of safety in public spaces. Feeling of safety is raised by prevention of crime, which is not done in public spaces on time by different social programs or bigger police presence in the area, or by more efficient cleaning up and redesigning of public spaces to look more attractive and welcoming. If you are leaving empty, maneuvering space for safety to be jeopardized by police not being present there, or having poor social programs which are not lowering rate of crime, number of alcoholics, or having a night tours of social workers to go to speak with kids and similar programs all the problems are going to explode and crime will really start to happen. Serbian and Canadian examples are telling us about these problems, as well as German and Italian and French example.

NGO:s

One of the key issues in resolving all differences between states, person community and society are NGO's. NGO's are important in raising and organizing people. Their programs can offer all sorts of different, creative approaches in handling problems, which we all face in public space. The perfect example is Canadian case where safety audit is done by involvement of all community in programs done in public space. Italian and France example is also showing us that the program done by NGO sector achieves biggest safety measurement.

Communal spirit

In order to sufficiently improve public spaces, communal spirit must be raised. Actors need to feel that they belong to society and that same society belongs to them. Canadian case is a good example of this.

Taulukko 12. Different politics used in different foreign examples.

	NGO	State	Police	Prevention	Community politics
Serbia	Yes	Yes	Yes	Yes	
Canada	Yes	Yes		Yes	Yes
Germany		Yes	Yes		
Italy and France	Yes	Yes	Yes	Yes	

Findings of all the foreign studies have led me to compare some of the factors involved. I have taken three factors from all of the studies, which are forming society (NGO, State and police) and were deeply involved in public safety issues in all the studies.

My idea was to sublimate the most important factors, which are influencing safety in public spaces and facilitating all the factors, especially all the users of public space so there would be equal chance for everybody to be presented. As the table (taulukko 12) is showing only the state is involved in all four projects, which is normal and expected because public spaces belong to state and state should pay most attention to address them. NGO's and police are presented in three out of four studies, which shows that the third sector is becoming increasingly important part of safety politics and that citizens are keen to participate and take involvement through different engagement in NGO sector that they are ready to deal with a problems and that they are aware of them. Presence of police is really important because their job is to address safety issues.

Prevention of the public disturbance, crime occurring, physical assaults and many more deviant behaving in public spaces is one of the key issues in keeping them safe and usable and at the same time accessible for everybody. Three studies were addressing this issue: Serbian by putting up policies what should be done, Italian and French by expelling marginalized groups and only Canadian by politics which involves mutual cooperation and respect towards differences of users of public space.

This led us to the final finding which is a communal politics which is only done and implemented in Canadian example where results are the best and most noticeable because there is no problem in safety issues. Community politics is bottom-up approach, which has given the best results because it has involved the biggest amount of users of public space. It represents the users of the public space and their guards and maintainers.

In addition to different approaches proposed by articles my finding is that if public space wants to have long-term policy of being safe has to include a final step of maintaining safety through Sustainable development:

Functionality

- The task is to make space available to everyone and to try to help anyone present there through different measurements of the community involving to express themselves.

Maintenance

- Last step of the whole path of constructing normal and healthy living environment is maintenance of it. We have to keep public spaces alive involving a lot of users to participate in some kind of happenings, which was nicely showed in Canadian study.

Defense

We have to defend are goals and our aims:

- Physically - buy constant presence in public space and at the same time raising safety level
- Mixing - allowing different new influences to mix and develop public space.

7.3 Tallinnanaukio

Raportin tässä osassa selvitetään, millaisiin turvallisuutta koskeviin ongelmiin on Tallinnanaukiolla julkisen tulkinnan mukaan pyritty löytämään ratkaisuja sekä sitä, ketkä ovat olleet toimijoita ja mitkä kyseiset ratkaisutoimet ovat. Tallinnanaukio on Helsingin Vartiokylässä kauppakeskus Itäkeskuksen pääsisäänkäynnin edustalla sijaitseva tori- ja katualue, jonka piirissä liikkuu lähes 100 000 henkilöä päivittäin. Tallinnanaukiota hallitsee kauppakeskus, mutta aukiolla on tarjolla myös lukuisia muita kaupallisia palveluita. Tallinnanaukio on myös joukkoliikennekeskus, jonne avautuu niin Itäkeskuksen metroaseman kuin linja-autoasemankin sisäänkäynnit. Lisäksi se on myös eräs itäisen Helsingin kaupunkikeskuksista, jossa on muun muassa Helsingin kaupungin julkisia sosiaalipalveluita, poliisi ja KELA sekä kulttuuripalveluita välittömässä läheisyydessä. Sosiaalipalveluista alueella toimivat ainakin päihde- ja riippuvuusongelmallisille palveluita tarjoavat Helsingin Diakonissalaitoksen Päiväkeskus Stoori, Helsingin itäisen sosiaaliaseman alainen asukas-tila Itäisen Aurinko, A-klinikkasäätiön terveysneuvontapiste Vinkki sekä eräitä muita julkisen terveyden- ja psykiatrisen hoidon yksiköitä.

Raportti perustuu tapaustutkimuksen luonteisesti toteutettuihin julkista sektoria edustavien toimijoiden teemahaastatteluihin sekä niitä täydentäviin kaupunkiturvallisuuteen liittyviin tieteellisiin lähteisiin. Tutkimukseen on haastateltu seuraavia henkilöitä:

- ylikomisario Veli Hukkanen, Itäisen poliisipiirin johtaja, Helsingin poliisilaitos
- Maaretta Pukkio, Itäisen sosiaaliaseman päällikkö, Helsingin kaupunki

- projektityöntekijä, lähiesimies Keijo Välijeesiö, asukastila Itiksen Aurinko, Helsingin kaupunki
- osastonhoitaja, lähiesimies Sanna Häkkinä, päiväkeskus Stoori, Helsingin Diakonissalaitos.

7.3.1 Yksityiset järjestyksenvalvojat astuvat Tallinnanaukiolle

Tallinnanaukiolla on ollut järjestyksen ylläpitoon liittyviä ongelmia ainakin koko 2000-luvun ajan. Aukio välittömine ympäristöineen aiheuttaa poliisille haastattelun mukaan päihtymykseen ja häiriökäyttäytymiseen liittyviä tehtäviä eniten koko itäisessä Helsingissä. Tallinnanaukiolla tunnistaa myös tekijät, jotka Kortteinen ym. (2001) esittävät vaikeimmiksi pulmiksi julkisten paikkojen koetun turvallisuuden osalta: asemaseutu ja liikenteen solmukohta, ravintolakeskittymät ja lisäksi miesten työssäkäyntiasteen mataluus. Myös Vartiokylän ja koko Helsingin itäisen suurpiirin korkea työttömyysaste (Helsingin kaupunki 2010) tukee vastaavaa käsitystä. Tallinnanaukiolla viettää aikaansa yhteiskunnan turvaverkon läpi pudonneita, usein eri tavoin syrjäytyneitä asunnottomia ja moniongelmaisia henkilöitä.

Kansalaisten vaatiman järjestyksen ja kaupunkilaisten turvallisuuden ylläpitäminen Tallinnanaukiolla ei ollut pelkästään poliisin voimavaroin enää mahdollista. Tämä olisi edellyttänyt pysyvän kaksimiehisien poliisipartion sijoittamista Tallinnanaukiolle. Tällaiseen poliisilla ei ole voimavaroja eikä näin ollen mahdollisuuksia yksin tuottaa sellaista palvelua, jolla Tallinnanaukion turvallisuus olisi taattu. Helsingin kaupungin vuonna 2009 aukiolle asentamalla valvontakameroilla ei ole haastattelun perusteella myöskään ollut häiriöitä estävää vaikutusta. Itäisen poliisipiirin johtaja myönsikin Helsingin uuden apulaispoliisipäällikön uusien linjausten tukemana järjestyksenvalvojaluvan yksityiselle turvallisuuspalveluyritykselle Tallinnanaukiolle heinäkuussa 2010. Taustalla oli myös eräiden Helsingin vaikutusvaltaisten johtavien poliitikkojen, kuten ylipormestarin ja kaupunginhallituksen puheenjohtajan, tuki ja halu ratkaista Tallinnanaukion tilanne. Tallinnanaukion päätös on ensimmäinen, jossa julkiseen kaupunkitilan järjestyksen ja turvallisuuden tuottamiseen on annettu toimivaltuuksia yksityiselle turvayritykselle. On syytä myös huomauttaa, että järjestyksenvalvojat ovat tehtävissään vain kauppakeskuksen aukioloajan (pääosin klo 08.00–22.00). Ennakkopäätöksen luonteinen ratkaisu oli pitkän kehityksen tulos. Hukkanen oli tehnyt ensimmäisen vastaavan esityksen jo vuonna 2006.

Tallinnanaukiolla tehtyyn järjestyksenvalvojaratkaisuun liittyy paikallinen turvallisuusyhteistyö ja sen kehittäminen. Poliisi perusti Tallinnanaukion järjestyksen ja turvallisuuden seuranta- ja kehittämisryhmän, jonka tehtävänä on neljännesvuosittain seurata ja arvioida järjestyksenvalvonta-alueen laajennuksen vaikuttavuutta Tallinnanaukion järjestykseen ja turvallisuuteen sekä pohtia uusia keinoja ongelmien ennaltaestämiseksi ja poistamiseksi. Tähän ryhmään kuuluvat poliisin lisäksi edustajat ainakin Helsingin kaupungilta, Itäkeskuksen kauppakeskuksesta, Itiksen Auringosta sekä yksityisestä turvallisuuspalveluyrityksestä, joka toteuttaa Tallinnanaukion järjestyksenvalvonnan. Tallinnanaukion rauhoittamiseen tähtäävien toimien toinen tärkeä elementti on, että alueelta poistetut tai sinne pääsyyn estetyt

syрjätүyneet ohjataan samassa yhteydessä myös yhteiskunnan sosiaalisten tukipalvelujen piiriin.

Järjestyksenvalvojen toimilupa Tallinnanaukiolla alkoi 15.7.2010. Poliisin tilastojen mukaan seuraavan kahden kuukauden aikana poliisin jalkautumistehtävien määrä Tallinnanaukiolla väheni noin 47 prosentilla, päihtymystehtävät noin 55 prosentilla ja häiriötehtävät noin 77 prosentilla edellisen vuoden 2009 vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Ratkaisu on siis rauhoittanut merkittävästi aukiota.

Myös kaikki tutkimukseen haastatellut julkista sektoria edustavat asiantuntijat olivat sitä mieltä, että järjestyksenvalvojen tulo Tallinnanaukiolle rauhoitti sen elämää ja lisäsi ainakin jossain määrin kaupunkilaisten turvallisuuden tunnetta. Kaikki haastatellut sosiaalipalveluiden työntekijät kuitenkin muistuttivat, että ongelmat tuskin poistuivat, vaan ne lähinnä siirtyivät pois Tallinnanaukiolta. Poliisin edustaja oli optimistisempi: *"Ei heillä ainakaan huonommin mene kuin ennen"*. Hänen näkökulmansa perustui ajatukseen, että syrjätүneiden ja rikollisen väestöaineksen kasautuminen suppealle alueelle generoi aggressiivisuutta erityisesti toisia kaltaisia kohtaan, ei niinkään sivullisia kohtaan. Tallinnanaukion siistiytyminen saattoi jopa lievittää näitä ongelmia. Myös Pukkio tunnisti saman ongelman. Sen sijaan kukaan haastatelluista ei kyennyt arvioimaan, mihin Tallinnanaukiolta poistetut syrjätүyneet olivat joutuneet. Syrjätүneiden tilannetta ja heidän kohtalooaan seuraavaa systemaattista seurantajärjestelmää ei ole. Lisäksi Tallinnanaukiolta siirrettyjen määrä on alueella liikkuvien syrjätүneiden kokonaismäärään nähden kuitenkin vähäinen, noin 10–20 henkilöä. Pelkästään Itksen Auringon ja Päiväkeskus Stoorin yhteinen asiakasmäärä on keskimäärin 350 henkilöä päivässä.

Yleisin arvio oli, että syrjätүyneet ovat hajautuneet laajasti erityisesti lähialueille mutta myös kauemmas aina kantakaupunkia myöten. Poliisin erityisesti juopuneiden aiheuttamiin häiriöihin liittyvät tehtävät ovat vähentyneet Tallinnanaukiolla mutta siirtymäalueilla taas lisääntyneet. Sekä Välijeesiö että Häkкіlä arvioivat, että heidän asiakaskunnassaan ei ole tapahtunut määrällistä muutosta Tallinnanaukion järjestyksenvalvojaratkaisuun liittyen. Kumpikin totesi kuitenkin, että narkomaanien suhteellinen osuus asiakkaiden kokonaismäärästä on maltillisesti noussut. Pukki itäiseltä sosiaaliasemalta haluaa muistuttaa, että suoria kausaalisia johtopäätöksiä Tallinnanaukion tilanteen seurauksista ei voida vielä tehdä, koska samaan aikaan kaupungin sosiaalitoimen tai muiden palveluntuottajien palvelutarjonnan muutokset vaikuttavat myös Tallinnanaukiolta poistettujen asemaan. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi asunnottomien asunto-ohjelmat. Yhtä lailla vaikeaa on arvioida, kuinka hyvin Tallinnanaukiolla on onnistuttu ohjaamaan sieltä poistettuja tai sinne pääsyyn estettyjä syrjätүyneitä sosiaalipalveluiden piiriin.

Sekä Itksen Auringon että Päiväkeskus Stoorin panostukset Tallinnanaukion jalkautuvaan sosiaalityöhön ovat alun yritysten jälkeen loppuneet resurssien puutteeseen. Kauppakeskus Itäkeskus maksoi vuonna 2009 puolen vuoden ajan Päiväkeskus Stoorin jalkautuvan työntekijän Tallinnanaukiolle mutta panosti sittemmin alueen turvallisuuden kehittämisessä järjestyksenvalvojiin. Lisäksi lähityöhankkeen seitsemän jalkautuvan sosiaalityöntekijän toimialue kattaa lähes koko itäisen ja koillisen Helsingin, joten heidänkin läsnäoloonsa Tallinnanaukiolla on ymmärrettävät rajoitteet. Lähityöhankkeen (2011) seurantojen mukaan Tallin-

nanaukion työtehtävissä korostuvat häiriöihin puuttuminen sekä ohjaus päihdehuoltoon jossain määrin muuta Itäkeskuksen aluetta enemmän. Tallinnanaukiolta poistettavien tai sinne pääsyyn estettyjen päihdeongelmaisten, asunnottomien ja syrjäytyneiden mahdollisuutta päästä palvelujen piiriin voidaan haastattelujen valossa pitää vähintäänkin epävarmana. Tallinnanaukiolta hädettyjen sosiaaliset ongelmat eivät siis ole ratkenneet: heillä ei liene edelleenkään paikkaa mihin mennä.

7.3.2 Turvallisuuksklusterin, sosiaalitoimen, syrjäytyneiden ja kauppakeskuksen risteävät ja osin ristiriitaiset keinot ja tavoitteet

Poliisi piti Tallinnanaukiolla vallinnutta tilannetta sosiaalisesti syrjäytyneiden ja päihdeongelmaisten ja rikoksiin taipuvaisten kansalaisten aiheuttamana muiden kansalaisten hyvinvointia loukkaavana turvallisuusongelmana. Poliisin intressi perustui lähes klassiseen kansalaisten yleisen edun periaatteeseen. Aukion elämä aiheutti kansalaisille yksilötasolla huolia ja yleisemmin määritellen julkista haittaa (vrt. Koskela 2009, 202). Poliisin myöntämä järjestyksenvalvontalupa kauppakeskus Itäkeskuksen palkkaamalle yksityiselle turvayritykselle haastoi kuitenkin myös poliisin oman profession perustuvan ja valtiovallan vahvistaman legitimitietin ja monopolin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidossa julkisessa kaupunkitilassa. Poliisi onkin halunnut monin eri perusteluin korostaa, että se edelleen vastaa yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta Tallinnanaukiolla, jossa apuna päiväsaikaan käytetään järjestyksenvalvoja. Käytäntö on kuitenkin osoittanut, että poliisilla ei ole mahdollisuuksia eikä resursseja yksin vastata ja tuottaa Tallinnanaukiolla sellaisia palveluita, että kaupunkilaisten ei tarvitsisi kokea turvattomuutta siellä.

Poliisi perusti Tallinnanaukion järjestyksen ja turvallisuuden seuranta- ja kehittämissryhmän, jonka tehtävänä on seurata ja arvioida järjestyksenvalvonta-alueen laajenuksen vaikuttavuutta Tallinnanaukion järjestykseen ja turvallisuuteen sekä pohtia uusia keinoja ongelmien ennalta estämiseksi ja poistamiseksi. Myös Clifford Shearing (2004; 2005) on kiinnittänyt huomiota poliisin viranomaistoimien muutokseen ja turvallisuuden hallinnointiin. Hänen keskeisin väittämänsä on, että perinteisiin poliisitoimiin on verkostoitunut erilaisia toimijoita turvallisuusklusteriksi, jossa poliisi toimii vain eräänlaisena solmukohtana. Tällöin voi syntyä epäselvyyttä vastuista ja diffuuseja rajapintoja siitä, missä, miten, kenen toimesta, kenen määrittämänä ja kenen laskuun turvallisuutta tuotetaan ja hallinnoidaan. (Shearing 2004; 2005.) Tästä näkökulmasta Tallinnanaukion järjestyksen ja turvallisuuden seuranta- ja kehittämissryhmää voidaan pitää poliisin johtaman paikallisen turvallisuusklusterin muodostamisen ensimmäisenä vaiheena.

Yhteisölliset hankkeet, tässä tapauksessa Tallinnanaukion tilanteen seuraamista varten perustettu turvallisuuden seuranta- ja kehittämissryhmä, kuitenkin tuovat esille ja joskus jopa korostavat eri tahojen intressien erilaisuutta. Sosiaalitoimen profession mukainen arvomaailma korostaa jokaisen yksilön arvokkuutta, ihmisarvoa ja tasa-arvoa, josta kumpuaa marginalisoitujen, sosiaalisesti syrjäytettyjen ja haavoittuvien auttamisen eetos. Tästä eettisestä lähtökohdasta sosiaalitoimen

asiantuntijat pitivät Tallinnanaukion tilannetta aivan erityisesti sosiaalisena ongelmana, ei niinkään turvallisuusongelmana. Koskela (2009, 202) jäsentää sosiaalitoimen asiantuntijoiden näkökulmat Tallinnanaukion tilanteesta yksilötasolla harmiksi ja yleisemmällä tasolla häiriöksi.

Sosiaalityön ammattilaiset tarkastelivat Tallinnanaukion tilannetta siis erityisesti syrjäytyneiden edun näkökulmasta. Aukio rauhoittui lähes tyystin mutta sieltä hädättyjen sosiaaliset ongelmat eivät ole ratkenneet: sosiaalisia tukimuotoja tai volyymejä ei alueella ainakaan välittömästi lisätty. Haastatteluiissa peräänkuulutettiin, että asunnottomat, päihdeongelmaiset ja häiriköivästi käyttäytyvät tarvitsevat riittävästi heille suunnattuja ulko- ja sisätiloja, joihin he voivat mennä päihtyneenä ja ”itsenään” ja jossa he voivat kokea olonsa turvalliseksi.

Päiväkeskus Stoorin asiakaspalautteen perusteella Tallinnanaukiolta *”ihmisiä poistetaan mielivaltaisesti ulkonäköön perustuen”*, koska *”meidän ihmiset eivät yksinkertaisesti sovi siihen maailmaan”* (Häkkilä 2011). Vaikka Tallinnanaukiolta poistetut antavat järjestyksenvainvojen toiminnasta varsin karun ja epäsosiaalisen kuvan, niin yhteistoiminta poliisin kanssa saa sen sijaan kiitosta. Poliisin kanssa pelisäännöt ovat selvät, koska poliisi ymmärtää ammatillisesti, että päihderiippuvaiset ihmiset joka tapauksessa tulevat jatkamaan päihteen ja huumeiden käyttöä. Poliisin toiminnasta jää näin *”reilu fiilis”*. Havainto poliisin ymmärtävästä suhtautumisesta on sikäläkin mielenkiintoinen, että erityisesti huumausaineiden hallussapitoon, käyttöön ja myyntiin liittyy aina rikoksen läsnäolo.

Kaikki haastateltavat ottivat Itäkeskuksen kauppakeskuksen roolin eri tavoin esille järjestyksenvainvontaratkaisuun päätyemisessä. Pääosin sitä pidettiin merkittävänä, osin täysin dominoivana. Kauppakeskuksen paine Tallinnanaukion tilanteen rauhoittamiseksi oli jatkunut ainakin koko 2000-luvun ja vain kasvoi kauppa-keskusjohtajan vaihtumisen jälkeen kesällä 2009. Kauppakeskus Itäkeskuksen omistajan, hollantilaisen Wereldhaven-konsernin toimitusjohtaja Dirk Anbeekin esimerkiksi puuttui Kauppalehden artikkelissa marraskuussa 2010 (järjestyksenvainvojaratkaisun jälkeen) Tallinnanaukion turvallisuustilanteeseen. Artikkelissa hän kritisoi ”juoppojen” negatiivista vaikutusta kaupankäynnille, koska kaikki asiakkaat eivät heidän johdostaan tohdi tulla kauppakeskukseen.

Kansainvälistyminen näyttäisi vähentävän poikkeavuuksien sietoa ja määrittelevän myös yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden toleransseja uudelleen. Syrjäytyneiden alkoholistien oleilu kauppakeskuksen sisäänkäynnillä haittasi erityisesti sen imagoa, brändiä ja liiketoimintaa. Kauppakeskuksen intressi liitti näin Tallinnanaukion turvallisuustilanteen globaalin kulutuskapitalismin markkinaetuihin. Toisaalta kauppakeskus määrätietoisella toiminnallaan myös vähensi alueen sosiaalista epäjärjestyttä.

Tallinnanaukio muodostui näin julkisen järjestyksenvain, sosiaalityön ja kaupallisen kulutuksen valtapiirien jännitteiseksi areenaksi, joista kukin yhteistoiminnassa hakee oikeutusta omille lähtökohdilleen.

7.3.3 Yhteenveto – hallinnollista ja välitöntä turvallisuuden tuottamista

Tallinnanaukion tapaustutkimuksessa kaikki haastatellut julkisen sektorin toimijat korostivat turvallisuuden ymmärtämistä osana kansalaisten hyvinvointia. Tulos on yhdenmukainen Pekka Sulkusen (2006, 11) tulokinnan kanssa, jonka mukaan Suomessa hyvinvointi ja turvallisuus nähdään erottamattomasti toisiinsa kietoutuneina. Turvallisuusviranomaisen näkökulmassa painottui tavallisten julkista tilaa käyttävien kaupunkilaisten turvallisuus, sosiaalialan ammattilaisten näkökulmasta taas painotus osui syrjäytyneiden oikeuksiin.

Tallinnanaukion tapauksessa jäsenyyttä turvallisuuteen liittyvän yhteistoiminnan kaksi tasoa: turvallisuuden tuottamisen hallinnollinen päätöksenteon taso ja välittömän turvallisuuden tuottamisen taso. Kaupungin poliittisten päättäjien, eri alojen johtavien virkamiesten ja yksityisten yritysten sekä kolmannen sektorin toimijoiden johtohenkilöiden ylimmän hallintotason yhteistoiminta on erityisesti päätöksenteon logiikan kannalta tärkeää. Tässä korostuu erityisesti, miten ja ketkä määrittävät ongelmat ongelmiksi, ja miten ne nimetään. Samoin yli budjettivuoden ulottuvien hanke- tai projektirahoitusten hankkiminen sekä toimenpiteiden koordinaation ja tiedonkulun varmistaminen kuuluu pääosin turvallisuuden hallinnollisen päätöksenteon tasolle. Tapaustutkimus osoitti myös sen, että päättävässä asemassa olevien yksittäisten henkilöiden vaikutusvalta muutosvoimana on merkittävä.

Toinen toiminnan taso on käytännön ruohonjuuritason yhteistoiminnallisten toimintamuotojen suunnittelu, toteutus ja seuranta; välittömän turvallisuuden tuottamisen taso. Kenttätason toimijoiden (poliisi, kaupungin sosiaalitoimi, muut viralliset sosiaalityön tahot, yritykset, turvayritykset, järjestöt, kaupunkilaiset jne.) yhteistyö- ja työnjakomallien käytännön pienipiirteinen ja osapuolia sitova suunnittelu ja toteutus on tärkeää. Tallinnanaukiolla ja sen välittömässä läheisyydessä toimii lukuisia eri turvallisuusalan, terveydenhuollon ja sosiaalityön toimipisteitä eri toimintamuodoissa. Esitetyn perusteella käytännön konkreettinen yhteistyö niin turvallisuutta tuottavien kuin sosiaalista tukea tarjoavien tahojen välillä ja kesken on varsin vähäistä. Vaikutelmaksi jääkin, että resurssit riittävät kullakin toimijalla oman toiminnan kohtuulliseen järjestämiseen mutta yhteistoiminnallisiin tai uusiin toimintamuotoihin, esimerkiksi jalkautuvaan työhön, hyvästä tahdosta huolimatta ei sitten enää.

7.4 Leppävaara

Julkisten tahojen näkemyksiä alueen turvallisuuteen liittyvistä toimenpiteistä ja suunnitelmista kartoitettiin tässä raporttiosuudessa haastatteleamalla poliisin, sosiaalitoimen ja nuorisotoimen edustajia. Heidän mielipiteitään tiedusteltiin erityisesti kauppakeskusten ja aseman lähiympäristöön liittyvistä turvallisuus- ja turvatoimustekijöistä.

Leppävaarasta tutkimusta varten haastateltiin seuraavia henkilöitä:

- Mari Forss, Leppävaaran alueen lähipoliisi
- Tatu Törmänen, Espoon kaupungin johtava nuoriso-ohjaaja

- Tapio Nieminen, Espoon kaupungin aikuissosiaalityön vastaava ja Leppävaaran hyvinvointityöryhmän entinen puheenjohtaja.

Toisin kuin Itäkeskuksen Tallinnanaukion tapauksessa, jossa häiriökäyttäytymiseen julkisella paikalla on puututtu hyvin selkeällä ja konkreettisella hankkeella, painottuu Espoossa enemmän ennalta ehkäisevä työskentely turvallisuuskysymyksiä tarkasteltaessa. Tämän vuoksi Leppävaarassa ilmeneviä turvallisuuteen ja turvattomuuden tunteeseen liittyviä aiheita käsitellään seuraavassa tekstissä vahvasti asiantuntijoiden haastatteluissa esille tulleiden näkemysten pohjalta ja pyritään kuvailevaan esittämistapaan.

7.4.1 Turvallisuuden kehittäminen Leppävaarassa

Leppävaaraan perustettiin vuonna 2006 hyvinvointityöryhmiä edistämään alueellista hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa, ja niissä on edustajia eri virkamiesryhmistä: sosiaali- ja terveystoimesta, sivistystoimesta, teknisestä toimesta kuin ympäristötoimestakin. Ryhmien tavoitteena on monialaisen työskentelyn kautta tuoda eri virkamiesaloja lähemmäs toisiaan ja kehittää konkreettisia ratkaisuja alueen asukkaiden hyvinvoinnin ja turvallisuuden parantamiseksi. Työryhmät ovat käytännössä kunnostautuneet erityisesti ympäristön peruskorjausten puolesta tehdyillä aloitteilla. Myös poliisitoimen ja nuorisotoimen haastatteluissa korostuu moniammatillisen yhteistyön tärkeys kaupunkiympäristöön liittyviä turvallisuusongelmia tarkasteltaessa, ja sitä toivotaan edelleen lisää alueen eri toimijoiden kesken. Moniammatillisen hyvinvointityöryhmätyöskentelyn tulosten siirtäminen helpottamaan kenttätöntekijöiden työntekoa on kuitenkin osoittautunut käytännössä ongelmalliseksi.

Niin semmoisia aloitteita on tehty turvallisuuden kohentamiseksi ja ne on varmaan ihan jees. Mutta se porukka, joka siinä hvvinvointityöryhmässä oppii tuntemaan toisensa, niin heillä on iso huoli siitä, että mitä ne perustason työntekijät sitten. Ei se auta kauheesti, jos me tunnetaan toisemme ja jutustellaan näistä ongelmista. Se moniammatillinen työ on kyllä tosi iso haaste tällä perustasolla, kenttätasolla. (Sosiaalitoimi)

Sosiaalitoimen mielestä tehokkaampi keino vaikuttaa syrjäytymiseen ja kaupunkiympäristössä ilmenevään häiriökäyttäytymiseen olisikin se, että sosiaalitoimen palveluja siirrettäisiin yhä enemmän kohderyhmän lähelle. Tällöin kyse on niin sanotusta jalkautuvasta sosiaalityöstä, millä viitataan nimenomaan siihen, että sosiaalitoimen apua tarvitsevilla olisi matalampi kynnyks hakea apua. Sosiaalitoimen palvelujen siirtyminen entistä enemmän myös itse kauppakeskuksiin ja niiden lähiympäristöihin voisi olla sosiaalitoimen mielestä hedelmällinen ratkaisu. Toisaalta jalkautuvassa sosiaalityössä nähdään, ainakin heikosti toteutettuna, myös ongelmansa. Kriittistä suhtautumista julkisilla paikoilla tehtävään etsivätyöhön aiheuttaa pelko kontrolliaseman vahvistumisesta sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välillä.

Silleen, että oisko susta kiva, että jos sä kävelet tohon Selloon, että sieltä tulis joku, joka "no, sä oot kyllä vähän semmosen näköinen, että pitäiskö sun mennä päihdehoitoon?" Niin kuin oikein silleen kärjistetyimmillään se vois olla sitä. (Sosiaalitoimi)

Sosiaalityöntekijöiden siirtämistä toimistoista lähemmäs ihmisiä on yritetty lisätä hakemalla rahoitusta asukastalojen perustamista varten, ja Matinkylään onkin jo suunnitteilla yksi asukastalo. Asukastalojen tarkoitus olisi toimia paikkoina, jonne ihmiset helposti voivat tulla, ja joissa ei ole selvää valta-asetelmaa asiakkaan ja virkailijan välillä. Asukastaloissa olisi myös tarjolla virikkeitä yksinäisyydestä kärsiville. Rahoituksen saaminen asukastaloille olisi tärkeää, jotta tavoitettaisiin myös ne ihmiset, jotka syystä tai toisesta eivät kykene tai halua asioida suuria ihmismääriä houkuttelevissa julkisissa tiloissa. Asukastalot toimisivat siten tiloina, joissa muiden ennakkoluuloisuutta pelkäävät ihmiset voivat rauhassa kohdata ja kokoontua ja saada tukea. Asukastaloidealla pyritään myös vähentämään sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välistä kontrolliasemaa.

...että se ois semmoinen matalan kynnyksen paikka, mihin voi jokainen piipahtaa jos vaikka on yksinäinen, että aina löytyy joku kavero, jonka kanssa jutella tai voi piipahtaa just vaikka kahville [--] Sinne tulee sitten kolmannen sektorin toimijoita ja järjestetään toimintaa. (Sosiaalitoimi)

7.4.2 Turvattomuutta aiheuttavat paikat

Leppävaarassa turvattomuutta ja turvattomuuden tunteita aiheuttavia paikkoja poliisin mukaan ovat alikulkutie, kauppakeskus Sellon lähiympäristö, baarien edustat ja Läkkitori sekä rautatieasema. Nämä samat paikat rautatieasemaa lukuun ottamatta tulevat ilmi myös Espoon sosiaalitoimen ja nuorisotoimen edustajia haastateltaessa. Sellon rakentamisella näyttäisi olleen huomattava vaikutus häiriökäyttäytymiseen, sillä Sellon valmistuttua poliisin tehtävämäärät ovat jopa kaksinkertaistuneet, mikä johtunee siitä, että Sello houkuttelee paljon ihmisiä Leppävaaraan myös muualta pääkaupunkiseudulta. Sellosta onkin tullut merkittävä kokoontumispaikka monille ryhmille, erityisesti nuorille. Edellä mainittujen konkreettisten paikkojen lisäksi erityisesti sosiaalitoimen haastattelussa nousi esille, että liikenne on alueella merkittävä turvallisuuteen liittyvä ongelma. Alueella on vilkas rataliikenne sekä paljon autoliikennettä, sillä monet ihmiset tulevat Selloon nimenomaan autolla suuria ostosmääriä tekemään. Aluetta jatkuvasti rakennettaessa, sekä myös ympäröivän alueen liikennejärjestelyjen muuttuessa, ovat ongelmat korostuneet.

Läkkitori nousee kaikissa haastatteluissa esille turvattomuuden tunteita aiheuttavana tilana. Poliisi on pyrkinyt ratkaisemaan ongelmaa välittömällä puuttumisella häiriökäyttäytymiseen sekä lisäämällä partiointia alueella. Nämä keinot eivät ole kuitenkaan aikaansaaneet pysyviä tuloksia. Sosiaalitoimen näkökulmasta tilanteen korjaaminen vaatisikin koko radan pohjoisen puoleisen alueen fyysisen rakennusympäristön kohentamista, sillä tällä hetkellä alue vaikuttaa hylätyltä, ja lähestul-

koon ainoa tilaa käyttävä ryhmä ovat juopotteluporukat. Lisäksi radan pohjoispuolella maahanmuuttajakeskus Alman lähellä on myös sosiaali- ja terveystoimen tiloja, mikä ajoittain on johtanut siihen, että alkoholistit, huumeiden käyttäjät ja kodittomat ovat nukkuneet tiloissa luvatta. Tämä ei kuitenkaan sosiaalitoimen mukaan ole ollut mikään iso ongelma. Toisaalta sosiaalitoimen ammatillinen näkökulma on saattanut vaikuttaa siihen, että tällaista käyttäytymistä ei ole koettu merkittäväksi häiriöksi kuten haastateltava itsekin myöntää.

Yksi syy Läkkitorin alueen aiheuttamaan levottomaan oloon on sen rappeutunut ulkonäkö. Gallerian ja Läkkitorin ympäristön alueen autioitumisen esille tuomia ongelmia on pyritty jossakin määrin ratkomaan fyysistä rakennusympäristöä muokkaamalla. Alueelle rakennettu korkea asuntotalo eli tornitalo, onkin tuonut alueelle lisää ihmisiä ja siten myös enemmän niin sanottua normaalia elämää.

Ihmisten lisääntynyt liikkuminen alueella johtaa sosiaalitoimen mukaan siihen, että juopot siirtyvät syrjemmälle kauppakeskusten tuntumasta. Tärkeänä keinona ehkäistä Gallerian alueen autioitumista ja välttelykäyttäytymisen lisääntymistä sosiaalitoimi näkeekin alueen liiketilojen käyttöönoton ja muiden asukkaiden houkuttelun takaisin alueelle. Päihdekäyttäjien kokoontumisen aiheuttamiin turvattuuden tunteisiin on kuitenkin vaikeaa keksiä konkreettista ratkaisua. Houkuttelemalla muita asukkaita käyttämään tilaa enemmän, voidaan alkoholisteja estää valtaamasta tilaa kokonaan itselleen, mutta muuta strategista suunnitelmaa ongelman ratkaisemiseksi ei sosiaalitoimen mukaan juuri ole. Alkoholistejakaan ei voi pakottaa poistumaan alueelta, koska myös heillä on oikeus kokoontua julkisessa tilassa eikä poliisipartioinninkaan lisääminen ole aikaansaanut pysyviä tuloksia. Lisäksi on kyseenalaista, poistaisiko alkoholistien karkottaminen alueelta edes onnistuessaan varsinaista häiriöongelmaa. Se todennäköisesti vain siirtäisi ongelman muualle.

Gallerian korjaaminen ja fyysisen rakenteen muokkaaminen vaikuttaa Espoon sosiaalitoimen mukaan myös siihen, että alue uudistuu ja siitä voi siten tulla mukavampi ja miellyttävämpi ihmisille, jotka siellä asioivat. Fyysisellä rakenteella ja ympäristöllä on muutenkin iso vaikutus alueen viihtyvyyteen ja siihen, miten ihmiset sen kokevat. Pienillä korjauksilla voitaisiin helposti lisätä turvallisuuden tunnetta alueella.

...että siellä ois ehjät katulamput ja penkit olis ehjät. Se on kumminkin semmoista viestiä, että ei täällä nyt ihan miten vaan voi elää. Että kyllähän sillä ympäristöllä on iso vaikutus siinä. (Sosiaalitoimi)

7.4.3 Nuorten kokoontuminen Sellossa

Poliisi nosti nuoret laitapuolenkulkijoiden ohella toiseksi merkittäväksi ryhmäksi, joiden oleskelu julkisilla paikoilla tuottaa muille asukkaille häiriötä. Nuoret viettävät enimmäkseen aikaa Sellossa, mutta myös kahdessa alueella sijaitsevassa nuorisotalossa ja kirjastossa. Maahanmuuttajille on olemassa oma toimintakeskus Alma Gallerian puolella, mutta paljon maahanmuuttajaaitia lapsineen viettää aikaa

myös Sellon tiloissa päivisin. Mikään viranomaistaho ei toisaalta nostanut Leppävaarassa maahanmuuttajia merkittäväksi järjestysongelmia aiheuttavaksi ryhmäksi.

Toisin kuin poliisi, nuorisotoimi ja sosiaalitoimi eivät pidä nuorison kokoontumista erityisenä turvallisuusongelmana vaan luonnollisena käyttäytymismuotona. Molemmat ovat kuitenkin tietoisia siitä, että nuorten kokoontuminen voi näyttäytyä muille asukkaille häiriötekijänä. Nuorisotoimi pyrkiikin vähentämään nuorten oleskelua julkisissa tiloissa erityisesti nuorisotilatoiminnan avulla. Nuorten hengailua ja kokoontumista ulkotiloissa voidaan vähentää tarjoamalla heille erilaisia aktiviteetteja ja ohjausta nuorisotiloissa. Oleellista toiminnan onnistumiseksi onkin se, että nuorisotilat ovat lähettyvillä, ja että niissä on nuoria kiinnostavaa tekemistä tarjolla. Nuorisotoimi harjoittaa myös yhteistyössä nuorisotoimen, seurakunnan työntekijöiden ja vartijoiden kanssa partiointia nuorisotilojen ulkopuolisissa paikoissa. Partiointia järjestetään perjantaisin kello 15.00–18.00 välisenä aikana sekä tarpeen vaatiessa esimerkiksi juhlapyhien aikana. Välillä saattaa myös ilmaantua tietoa siitä, että nuoret ovat alkaneet kokoontua uusiin syrjemmällä sijaitseviin paikkoihin. Tällöin nuorisotoimi menee paikan päälle tarkastamaan tilanteen joko yksin tai yhdessä poliisin tai seurakunnan työntekijöiden kanssa. Nuorisotoimen mukaan nuorten kokoontumiset näissä syrjäisemmissä paikoissa eivät välttämättä aiheuttaisi valituksia muiden tahoilta lainkaan, jos niihin ei liittyisi tiettyjä lieveilmiöitä kuten roskaamista ja meluhaittaa. Partiointitoiminnan edelle meneekin tilatoiminnan ylläpitäminen.

Käytännössä niiden nuorten tavoittaminen, jotka eivät itse hakeudu nuorisotilojen pariin, onkin osoittautunut erittäin vaikeaksi. Myös yli 18-vuotiaat nuoret aikuiset jäävät automaattisesti nuorisopalvelujen ulkopuolelle

Me ollaan joskus katottu, että ne nuoret, jotka käyttää tätä tilaa, tulee puoleltoista kilometrin sisältä, että tää on sellainen lähipalvelu nuorille. Että täällä on heti kärjestä Lintumetsä, Kilo, Viherlaakso, Järvenperä, niinku viis aluetta voisin luetella heti, missä olis tarve olla nuorisotila, mutta niihin ei oo sitten resursseja. Että nuoret käyttää kyllä tuota Selloa. Että sinne ympäri Espoota tulee niitä nuoria sinne, käy siellä. (Nuorisotoimi)

Sit jos ne on yli 18-vuotiaita, niin mä en tiedä, kuka niitä oikein tavoittaa. Missään. Peruskouluikä on kuitenkin sillä tavalla helppo, että koulu tavoittaa ne ja sitä kautta tulee meille tietoa sitten. Ja ne jotka käy meillä, niin niistä saadaan kyllä tai ne ite kertoo meille, että sitä kautta lähtee se. Mutta en tiedä, tuolla Sellossakin, jos näillä resursseilla joutuu tekemään, kun kuljetaan tuolla ja jutellaan ja morjestetaan, niin meillä ei ole mitään keinoja lähtee viemään eteenpäin sitä nuorta siinä, joten ei siihen hirveesti mun mielestä kannata panostaa. Mutta jos sillä on selkeesti vaikutusta ja pystytään poimimaan niitä nuoria ja auttamaan, ihan mikä tahansa se ongelma on, eteenpäin, niin sit siinä on järkeä olla siellä mun mielestä. (Nuorisotoimi)

Toisaalta nuorisotoimi on myös käytännössä huomannut, että nuoret eivät aina ole halukkaita tulemaan nuorisotilalle, jos lähempänä sijaitseva julkinen tila tarjoaa paremmat mahdollisuudet kavereiden tapaamiseen ja aktiviteetteihin. Kauppakes-

kus Sellon avauduttua läheinen Ruusutorpan nuorisotalo jouduttiin väliaikaisesti jopa sulkemaan nuorten siirtyessä viettämään aikaansa uuteen kauppakeskukseen. Sosiaalitoimen näkemyksen mukaan kauppakeskusten voikin ajatella olevan nykyajan nuorisotiloja. Ne ovat täyttäneet tietyn tarpeen tarjoamalla nuorille tekemistä ja uuden kokoontumispaikan, joka houkuttelee nuoria myös kauempaa Loppävaaraan. Sellosa toimiva kirjasto saa sosiaalitoimelta erityiskiitosta virikkeiden järjestämisestä nuorille ja maahanmuuttajille. Sen yhteyteen on muun muassa avattu neuvontapiste maahanmuuttajille ja nuorille kirjastossa on oma osasto Pointti.

[S]e mitä meidän kirjastot tekee, niin se on kyllä tosi upeeta työtä. Ne on murtanut sitä perinteistä kirjaston piiriä. Se on ihan oikeesti, siellä on kaikenikäisiä nettipelikerhoja ja kaikenikäiset käy siellä kirjastossa. Se on tosi elävä paikka ja se on kyllä tosi hieno juttu, mikä ostoskeskuksessa toimii aivan upeesti. Että voi olla julkisii palveluja, jotka ihan oikeesti palvelee semmosena olohuoneena. Ja se että väistämättä torjuu semmoista turvallisuuden tunnetta kun siinä kulkee normaaleja ihmisii ja elämää on siellä. (Sosiaalitoimi)

Sosiaalitoimen mielestä kauppakeskuksiin voisi hyvin suunnata julkisia palveluita enemmänkin. Esimerkiksi yhdessä nuorisotoimen kanssa oli pohdittu nuorisotilan perustamista itse kauppakeskukseen. Tämä idea kuitenkin kaatui osakkeenomistajien vastustukseen. Samoin esimerkiksi maahanmuuttajakeskuksen tuominen itse kauppakeskukseen voisi olla toimiva idea, sillä kohderyhmä kokoontuu jo nyt kauppakeskuksen yhteydessä. Järjestettiin julkisten tahojen puolesta toimintaa tai ei, Sellostä on kuitenkin jo nykyisellään tullut käytännössä myös nuorisotila, joka ei sulje iän eikä nuorisotilatoiminnan tuntemattomuuden puolesta ketään nuorta pois.

7.4.4 Suhtautuminen kontrollin ja valvonnan lisääntymiseen julkisessa tilassa

Sosiaalitoimi näkee kontrollin ja valvonnan ongelmallisena ratkaisuna julkisilla paikoilla ilmeneviin turvallisuusongelmiin. Esimerkiksi vartijoiden lisääntynyt määrä on ollut omiaan juuri vahvistamaan valta-asemointia, josta sosiaalitoimi itse yrittää päästä eroon. Sosiaalitoimen näkökulmasta vartijoilla ei ole välttämättä tarvittavaa koulutusta ja sosiaalisia taitoja kohdata niitä ryhmiä, jotka on luokiteltu muille häiriötä aiheuttaviksi.

Ei se auta, jos sinne joku kaappi tulee rähiseen, että nyt täältä jätkät ulos. Ja se valvonta kaikki, mitä siellä on, niin se ehkä mua vähän epäilyttää. Että kaikki ollaan vähän silleen 'isoveli valvoo' -tyylisesti kontrollin alla. (Sosiaalitoimi)

Periaatteessa puitteet yhteisöllisyyden luomiselle pitäisi sosiaalitoimen mielestä ottaa huomioon jo asuinalueita ja ostoskeskuksia suunniteltaessa: suosia rakentamisessa korttelimaista tunnelmaa ja säilyttää myös pieniä kauppia ja liiketiloja.

Niin, mä en tiedä miten se yhteisöllisyys sit rakentuis tommosissa isoissa komplekseissa. Se on ihan erilaista kun viittaa siihen korttelikauppaan tai siihen elämään, mitä se muinoin oli ennen kuin tuli noita ostoskeskuksia. Siellä on ihan erilaiset lainalaisuudet. Siellä ei tunneta toisiamme. Ei olla nähty eikä törmätty toisiimme, niin se on ihan erilaista se... Tai se sosiaalinen kontrolli. Eihän siellä ole semmoista perinteistä sosiaalista kontrollia, mikä sitten taas pienissä yhteisöissä on. Ja silloin sitä pitää turvautua tommoseen viralliseen valvontajärjestelmään. (Sosiaalitoimi)

Nuorisotoimen mukaan Leppävaaran turvallisuusongelmat julkisilla paikoilla taas ovat sen verran vähäisiä, ettei poliisin tai vartijoiden taholta edes tarvita lisää valvontaa ja kontrollia. Turvattomuutta aiheuttavat tilanteet esimerkiksi kauppakeskus Sellon tapauksessa ovat nuorisotoimen mielestä olleet yksittäisiä. Nuorisotoimi painottaakin jälleen ennaltaehkäisevää toimintaa mahdollisten ongelmien ratkaisemisessa. Julkisen tilan kontrollin lisäämisen sijaan olisi panostettava nuorten masennuksen ennaltaehkäisyyn ja hoitoon sekä vahvistettava yleistä puuttumisen mentaliteettia.

Ne [Sellon ampumavälikohtauksen kaltaiset tapahtumat] on ollut niin yksittäisiä tapauksia. Mutta sanotaan, että näitten kouluampumistapausten jälkeen mun mielestä huoli on noussut siitä, että lasten ja nuorten tää mielen-terveysongelmat ja että se mahdollisuus edes siihen keskusteluun kouluterveydenhoitajan, koulukuraattorin, koulupsykologin kanssa... Että sen pitäis olla jotenkin. Nuorisovaltuusto ehdotti, että täällä pitäis tulla pakolliseksi koulupsykologi kasiluokalla käydä. (Nuorisotoimi)

Sosiaalitoimi suhtautuu siis verrattain nihkeästi kontrollin lisäämiseen julkisissa tiloissa, mutta ei toisaalta näe mahdollisia helposti toteutettavissa olevia vaihtoehtojaakaan kontrollille ja valvonnalle kasvukeskusten turvallisuusongelmia ratkottaessa. Nuorisotoimi taas ei näe Leppävaaran julkisiin tiloihin kohdistuneita turvattomuustekijöitä niin suuriksi, että lisääntyneelle kontrollille ja vartijan vallan kasvatamiselle yleensäkin olisi tarvetta. Molemmat tahot näkevät yleisen puuttumisen tai yleisen sosiaalisen kontrollin lisääntymisen myönteisenä, mutta vaikeasti toteutettavana ratkaisukeinona. Poliisilla lienee järjestyksenvalvojan roolinsa vuoksi myönteisempi asenne vartiointin lisäämiseen. Poliisin haastattelun mukaan myös Leppävaarassa on suunnitteilla yhteistyön lisäämistä poliisin ja vartijoiden välillä, mutta käytännön toteutus jää vielä nähtäväksi.

7.4.5 Yhteenveto Leppävaaran julkisten tahojen näkökulmista turvallisuuteen

Kaikilla julkisilla tahoilla oli yhteneväiset mielipiteet sen suhteen, mitkä alueet Leppävaarassa aiheuttavat asukkaille turvattomuuden kokemuksia: Läkkitorin ympäristö, alikulut, Sellon lähiympäristö baarien edustat, rautatieasema sekä autoliikennejärjestelyt. Poliisilla on luonnollisestikin selkeä kuva julkisissa tiloissa tapahtuvista häiriötilanteista, koska sen toimenkuvaan kuuluu oleellisena osana kentällä tapahtuva työ. Sosiaali- ja nuorisotoimissa etsivää työtä on puolestaan tehty vähemmän.

Kaikki haastatellut julkiset tahot Leppävaarassa painottivat ennaltaehkäisevän työn tärkeyttä turvallisuusongelmien ratkaisemisessa. Sen lisäksi myös monialaisen yhteistyön lisääminen alueen eri toimijoiden välillä koettiin tärkeäksi. Sosiaali-toimi nosti myös esiin, että monia turvallisuusongelmia pystyttäisiin estämään, jos kaupunkisuunnittelussa kiinnitettäisiin enemmän huomioita eri alueiden kehittämistoimenpiteiden vaikutuksista lähiympäristöön. Esimerkiksi Gallerian ympäristöön liittyvien ongelmien voidaan suoraan nähdä seuranneen alueen kehittämisen laiminlyönnistä kauppakeskus Selloa rakentaessa. Yhteisöllisyyttä ja sosiaalista kontrollia voi olla myös vaikea vahvistaa jälkikäteen turvallisuusongelmien ratkomiseksi, jos alueen rakenne lähtökohtaisesti ei tarjoa puitteita yhteisölliselle kanssakäymiselle.

Selkeinä turvattomuutta aiheuttavina syinä Leppävaarassa onkin fyysisen rakennusympäristön rappeutumisen aiheuttamat ilmiöt ja palveluiden katoaminen, jonka seurauksena Läkkitorista on tullut häiriökäyttäjymistä ruokkiva tila erityisesti alkoholiongelmia ottaessa sen omaksi oleilupaijakkeseen. Sellossa vartijat ja poliisit ovat onnistuneet tehokkaasti pitämään alueen siistinä, mutta toisaalta ongelma on noussut entistä korostuneempaan esille Läkkitorin tuntumassa. Läkkitorilla ilmenevään juopottelukäyttäjymiseen on ollut vaikea löytää pysyviä ratkaisuja. Alueelle sijoitettavat asukastalot saattaisivat lievittää tätä ongelmaa, mikäli niihin vain löytyisi rahoitusta.

Toinen paikka, josta julkiset tahot saavat paljon ilmoituksia on kauppakeskus Sello, ja erityisesti siellä tapahtuva suurien nuoriso- ja muiden ihmisryhmien kokoontuminen. Vartiointia on kuitenkin kauppakeskuksen puolesta järjestetty ilmeisesti riittävästi, koska näihin kokoontumisiin ei näyttäisi liittyvän varsinaista konkreettista väkivallan uhkaa kuten baarien edustoilla tapahtuvaan öisen ajan häiriökäyttäjymiseen. Sellon häiriökäyttäjyminen ilmeneekin enemmän meluhaittana ja isojen ryhmien aiheuttamana pelon tunteena muissa asiakkaissa. Samoin sosiaali-toimi ja nuorisotoimi puhuivat nuorten kokoontumisesta luonnollisena käyttäjymisenä: ihmisillä on oikeus kokoontua julkisilla paikoilla.

Toisaalta kauppakeskuksessa on onnistuttu lieventämään tämän kokoontumisen aiheuttamia lieveilmiöitä perustamalla kirjaston yhteyteen nuorille virikkeellistä toimintaa tarjoava nuortenosasto Pointti ja maahanmuuttajille oma neuvontapiste. Kirjaston toiminta uudenaikaisena kokoontumistilana näyttääkin olevan menestykselkäs konsepti ratkoa nykyaikaisiin suuriin kauppakeskuksiin liittyviä turvallisuusongelmia. Omien tilojen myöntäminen muutoinkin kauppakeskuksen yhteydessä

kokoontuville ryhmille saattaisi hyvinkin osoittautua menestyksekkääksi ”uudenlaisen sosiaalityön muodoksi”. Ongelmaksi on kuitenkin toistaiseksi noussut kauppa-keskuksen omistavan tahon suhtautuminen hankkeeseen. Toisaalta onnistuessaan ratkaisu voisi vähentää häiriökäyttäytymistä, mikä tuskin on omistajienkaan intressien vastaista.

7.5 Tikkurila

Tikkurilassa ei ole Leppävaaran Selloon tai Itäkeskukseen verrattavissa olevaa kauppakeskusta, ja pikkukaupunkimaisuudessaan se eroaa selvästi muista tutkimusalueista. Tikkurila on Vantaalla hallinnollinen keskusta, jossa toimii muun muassa poliisi, kouluja, sosiaalitoimi, nuorisotoimi ja maahanmuuttokoordinaatio. Tikkurilan keskustaa on myös yritetty kaavoittaa kaupunkimaiseksi hajauttamalla kaupalliset palvelut ympäri keskustaa talojen kivijalkoihin. Hyvät yhteydet ja Tikkurilan keskustan kaupunkimaisuus palveluineen ja puistoineen takaa suuren vetovoiman pääradan varrella asuville. Poliisin arvion mukaan suuri osa viikonloppuisin Tikkurilan keskustassa aikaa viettävistä ihmisistä eivät asu Tikkurilassa tai välttämättä edes Vantaalla.

Tikkurilan kaupunkimaisuudesta huolimatta satunnaiselle kävijälle jää tunne siitä että sieltä puuttuu pienkaupungeille ominainen yhteisöllisyys. Kukaan haastateltavista ei mainitse yhteisiä asukashankkeita, kansalaisjärjestöjä tai paikalliseen yhteisöllisyyteen viittaavaa toimintaa. Julkiset ilmoitustaulut ovat harvassa ja fyysinen ympäristö on kovin laiminlyödyn oloista.

Raportin tässä osassa selvitetään julkisten toimijoiden näkökulma Tikkurilan turvallisuusongelmiin sekä mitä turvallisuutta parantavia hankkeita nämä toimijat ovat toteuttaneet tai suunnittelevat Tikkurilaan. Raportti perustuu julkisten toimijoiden teemahaastatteluihin sekä niitä täydentäviin kaupunkiturvallisuuteen liittyviin lähteisiin. Tutkimukseen on haastateltu seuraavia henkilöitä:

- Ylikomisario Jarmo Ojala, Vantaan poliisilaitos
- Tove Sundman, Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystyksen johtaja
- Ari Tossavainen, Tikkurilan aluenuorisopäällikkö.

7.5.1 Nuoret vailla tiloja ja päihtyneet Tikkurilan riesana

Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset keskittyvät Tikkurilassa ravitsemusliikkeisiin huomattavasti vertailukohteita enemmän (ks. tämän julkaisun Safety audit 1 -osatutkimus). Sekä pahoinpitelyt että häiriökäyttäytymistehtävät työllistävät poliisia pääasiallisesti viikonloppuillain, aikana jolloin Tikkurilan keskustassa liikkuu huomattava määrä ihmisiä. Sosiaalitoimi mainitsi myös raiskaukset ongelmana, joskin niiden määrä on sosiaalitoimen mukaan kuitenkin suhteellisen vähäinen. Tikkurilassa rautatieasema, Hotelli Vantaan edusta, Tikkuraitti ja Peltolantori ovat selviä pahoinpitelyiden keskittymiä tilastollisesti, ja samat alueet mainitaan kaikissa haastatteluissa epämiellyttävinä etenkin iltaisin (vrt. YTV 2010). Nämä

eivät ole pimeitä ja syrjäisiä alueita vaan sijaitsevat aivan keskustan tuntumassa, ravintoloiden sekä taksitolppien läheisyydessä, ja niissä liikkuu suuria ihmismääriä.

Pääsääntöiset häiriötä aiheuttavat ryhmät ovat sosiaalitoimen mukaan nuoret sekä syrjäytyneet runsaasti päihteitä käyttävät henkilöt. Kumpaakin ryhmää liikkuu paljon Tikkurilan keskustassa. Nuorisoryhmät jakautuvat sosiaalitoimen mukaan suomalaisiin sekä maahanmuuttajataustaisiin nuoriin. Akuuteissa tilanteissa sosiaalitoimi on tehnyt yhteistyötä eri viranomaisten kanssa.

Viime kesänä (2010) meillä oli asemilla joukkotappeluita Malmin ja Koivukylän nuorten kesken. Tässä Tikkurilan asemallakin oli helsinkiläisiä nuoria jotka tuli tänne tappelemaan. Heitä oli kymmeniä mutta poliisi pystyi estämään tappelun. Meillä oli sitten tapaaminen poliisiasemalla että miten toimia ja nuorisotoimi lähti sitten siihen mukaan. Myös Heureka puistossa on ollut maahanmuuttajanuorten ja suomalaisten väkivaltaisia yhteenottoja. Ne ovat tulleet sykleittäin ja poliisi on reagoinut niihin ja ne on sitten saatu pysäytettyä. (Sosiaalitoimi)

Tikkurilaan kerääntyvät nuoret viettävät aikaa riippuen iästään joko puistoissa, Tikkuraitilla ja aseman läheisyydessä tai baareissa. Baarien sulkiessa kadut täyttyvät myös täysikäisistä nuorista. Nuorisotoimen mukaan alaikäiset, puistoissa ja muissa julkisissa ulkotiloissa pyörivät nuoret eivät aiheuta juurikaan ongelmia. Vaikka nuorten kokoontuminen ei ole suoranainen ongelma, voi se ajoittain, varsinkin iltaisin, tuntua uhkaavalta muille asukkaille. Nuorisotoimen Tossavaisen toteaa, että 13–17 -vuotiailla nuorilla on täysi oikeus viettää aikaa yleisillä alueilla ”se on niin kuin luonnollista, nuorten elämään kuuluvaa” mutta lisää, että jos nuorilla olisi sisätiloja, joissa viettää vapaa aikaa, niin heidän liikkumisensa keskustassa vähenisi. Tikkurilassa ei tällä hetkellä ole nuorille kunnollista tilaa, missä viettää vapaa-aikaa, ja sille olisi Tossavaisen mukaan kovaa kysyntää.

Semmosii vapaa-ajanviettopaikkoja, mihin on helppo mennä ja näin pois-päin puuttuu. Että meiltä puuttuu esimerkiksi semmoinen nuorisotila täältä. Se varmaan vetäisi ihan älyttömästi porukkaa. Että missä olisi tämmöinen matala kynnyks ja avoimet illat ja niin edelleen. Ihmiset vois tulla ja mennä.[- -]

Jos täällä ois skeittihalli, jossain lähellä. Siellä vois talvellakin olla sulku-skeittipaikkaa, nuorisotaloo, tän tyypisii. Niin kyllä siellä muutama sata ois joka päivä. (Nuorisotoimi)

Vaikka Tikkurilassa ei ole nuorisotilaa on alueella kuitenkin Tonttula -niminen kahvila, joka on auki nuorille viikonloppuisin (perjantai-sunnuntai) ja nuorille on myös eri tiloissa aktiviteettejä, kuten työpajoja. Alueelle tarvittaisiin kuitenkin enemmän tiloja nuorille, joissa he voisivat viettää aikaa ja harrastaa eri asioita. Alueelle tarvittaisiin myös enemmän työntekijöitä, jotka liikkuisivat nuorten parissa ja olisivat heidän tukenaan. ”Sais olla ihan sosiaalityöntekijöitä... Tämmöstä, muita toimijoita tarvittais sinne nuorten vapaa-aikaan. Siellä on liian vähän porukkaa.”

7.5.2 Asemakeskus ja Tikkurilan kasvojen kohotus

Tikkurilan aseman alikulut sekä etenkin asema-alueen pohjoispääty ovat varsin rähjäisen oloisia. Poliisikin kiinnittää huomiota tähän ongelmaan, mutta muistuttaa kuitenkin, että alikulut eivät käytännössä ole kovinkaan vaarallisia, vaan lähinnä mielikuvien tasolla. Tikkurilaan suunniteltu uusi asemakeskus (ks. tämän julkaisun Safety audit 2 -osatulokset) lisääsi asemalla liikkuvaa ihmisvirtaa huomattavasti, etenkin lentokenttä- ja kaukoliikenteen myötä. Vantaalla viranomaiset ovat pohtineet aseman tuomia muutoksia, mutta kenelläkään ei ole tietoa konkreettisista toimintasuunnitelmista sen varalle. Poliisi mainitsee huolenaiheena asemalle ehkä kokoontuvat nuoret. Toisaalta sosiaalitoimen työntekijöihin kohdistunut häiriökointi vähentyi, kun kriisipäivystys muutti pois Peltolantorin toimipisteeltä lähemmäksi rautatieasemaa, ja tämän valossa asema näyttäisi varsin häiriöttömältä alueelta. Poliisin ja sosiaalitoimen kokemien häiriöpaikkojen osittainen ristiriitaisuus on hiukan yllättävää. Vaikuttaa siltä että Tikkurilan keskustaa käyttävät täysin eri ryhmät ajankohdasta riippuen.

Tehtävät tulevat ainakin lisääntymään kun tänne tulee lisää ihmisiä. Tori muuttaa keskelle kylää tuohon aseman viereen joten todennäköisesti se tulee olemaan enemmänkin ihmisten kokoontumispaikka. [...] Ehkä ne ongelmat nyt vielä enemmän keskittyy tähän rautatieaseman ympäristöön, ehkä pikkaisen tiivistyy se ongelma-alue siitä. (Poliisi)

Uuden asemakeskuksen ja asuinrakennusten myötä, Tikkurilaan saapuu todennäköisesti vielä enemmän nuoria sekä asumaan että satunnaiseen ajanviettoon. Tämän johdosta nuorisotoimi pitää nuorisotilojen puutetta entistäkin suurempana ongelmana, joka olisi syytä korjata pikimmiten. Sekä Helsingin Kampin että Loppävaaran Sellon ostoskeskuksista on muodostunut suoranaisia nuorisotaloja kun nuoret ovat vallanneet tilan omaan käyttöönsä, ja tällaista kehitystä saattaisi olla odotettavissa myös Tikkurilaan. Uuden aseman fyysinen rakenteen tulisi lisätä turvallisuuden tunnetta, ja nuorisotoimen mielestä tämä toteutuisi parhaiten varmistamalla laaja palveluidentarjonta aseman alueelle.

Mutta siinä pitää olla erinäkösiä palveluita ja tarpeeks paljon, että se ei oo liian hiljanen. Eikä hiljasii tyhjii käytäviä jne, tavallaan piilopaikkoja. Tämmöstä, kaikki, että se on niin kuin näkyvissä olevaa tavallaan (Nuorisotoimi)

7.5.3 Kehityshankkeita ja videovalvontaa

Tikkurilassa ei ole yhtä Itäkeskuksen Tallinnanaukion siistimiseen verrattavaa turvallisuusprojektiä. Itäkeskukseen verrattuna ongelmat Tikkurilassa eivät keskity yhtä rajatulle alueelle ja toiseksi häiriökäyttäytymistä aiheuttavat ryhmät ovat huomattavasti heterogeenisempiä. Tikkurilassakin on kuitenkin ollut erinäisiä hankkeita joiden tavoitteena on ollut kohentaa julkista turvallisuutta. Koska Tikkurila on Vantaalla anniskelualueiden, ja niihin liittyvien järjestysongelmien keskittymä,

on poliisi käynnistänyt ravintolaprojektin, jossa poliisi yrittää ravintoloitsijoiden kanssa tehdä yhteistyötä häiriöiden vähentämiseksi. Poliisi on myös ajoittain lisännyt partiointia kaupungilla, joskin tästä on ollut vain hetkellinen hyöty.

On ollut sellaista hanketta, että sinistä kentälle että poliisia saadaan vähän enemmän liikkeelle kesäaikaan, sellaisia on ollut. Mutta silloin se oikeastaan tarkoittaa että meidän toiminta vaan tiivistyy. Se tarkoittaa että päihityneiden määrä lisääntyy meillä, kiinniottojen määrä lisääntyy. Mutta hankkeiden tulos tuppaa olemaan vähän lyhytaikainen. (Poliisi)

...otetaan ne kaikkien ravintoloiden edustajat tänne yksitellen puheisiin ja katsotaan että tämmöiset tilastot, meidän mielestä tässä on liikaa, nyt pitäisi jotain tehdä, he pystyvät kuitenkin sillä omalla toiminnallaan jonkin verran vaikuttamaan siihen asiaan. Se on yksi keino, mitä me nyt kokeillaan siinä asiassa. Toivottavasti se jotain auttaa pitkässä juoksussa, mutta sekin on sellaista pitkäjänteistä työtä. Ei se viikossa tai kuukaudessa saa mitään aikaiseksi. (Poliisi)

Nuorisotoimi kannattaa myös poliisin jalkautumistoiminnan laajentamista esimerkiksi polkupyörä- ja jalankulkupartiointin muodossa vartijoiden lisäämisen sijaan. Nuorisotoimen mukaan nuorilla ei ole yhtä paljon arvostusta vartijoita kuin poliisia kohtaan ja vartijoiden kanssa leikitään usein ”piilosta” ja ollaan tahallaan riasana. Vartijat koetaan ”leikkipoliiseina” ja heidän läsnäolonsa negatiivisena valvontana.

Vantaan kaupungin turvallisuussuunnitelmassa (Vantaan kaupunki 2009) Tikkurila mainitaan yhtenä häiriökäyttäytymisen ja katuväkivallan vähentämiseen tähtäävän toiminnan kohdealueena. Tilannetta korjaavina toimenpiteinä mainitaan muun muassa ilkeiden aiheuttamien vaurioiden pikainen korjaaminen ja siistimpi kaupunkiympäristö. Lisäksi Vantaan kaupunki panostaa Tikkurilassa kameravalvontaan. Sekä nuorisotoimi että poliisitoimi suhtautuvat varovaisen myönteisesti kameravalvontaan.

Meillä on tavoitteena saada tuohon Tikkurilan keskustaan valvontakameroita ja se valvonta olisi meidän tilannekeskuksessa. Eli poliisi pystyisi niitä jonkin verran valvomaan ja tarvittaessa jälkikäteen tunnistamaan tekijöitä jos tekoja tapahtuu ja sitten se ennaltaehkäisevä vaikutus mikä niillä kameroilla toivottavasti on saattaisi vaikuttaa positiivisesti siihen tekojen vähentymiseen keskusta-alueella. Sen on yksi keino. Toisaalta ei tuollainen kova valvonta ole kaikki kaikessa vaan pitää siinä olla muita keinoja siinä asiassa. Näkyvä valvonta ennaltaehkäisee jonkin verran rikollisuutta. (Poliisi)

Se [kameravalvonta] on vaan yks pikkukeino muitten mukana, mutta kyllä mä uskon, että se tähän vaikuttaa. Tiedetään, että täällä on joku kattoo jossakin. (Nuorisotoimi)

On kuitenkin syytä pitää mielessä, että Tallinnanaukiolle asennettu videovalvonta ei lainkaan vaikuttanut ennaltaehkäisevästi häiriökäyttäytymiseen eikä muuhun rikollisuuteen.

Tikkurilassa esiintyneitä konflikteja suomalaisten ja muun etnisen taustan omaavien ryhmien välillä on yritetty ratkaista muun muassa erityisen ehkäisyryhmän kautta. Ehkäisyryhmässä on mukana vapaaehtoisia eri etnisistä taustoista, jotka lähtevät sovitteluun riitoja, kun niitä syntyy. Tämä on paikallinen aloite, johon kuuluu yhteistyötä poliisin nuorisotoimen ja sosiaalitoimen kanssa.

Sosiaalitoimi ja kriisipäivystyksikkö ovat pyrkineet kehittämään menetelmiä varhaiseen puuttumiseen etenkin nuorten ongelmissa. Sosiaalitoimi myös kiertää poliisin mukana nuoria liikkeelle saavina juhlapäivinä. Myös nuorisotoimi on pannonnut etsivään nuorisotyöhön. Tällä toiminnalla on tarkoitus saada syrjäytyneisiin nuoriin kontakti esimerkiksi koulun tai vanhempien kautta. Tämä on myös jengiytymistä ennaltaehkäisevää toimintaa. Toisaalta Leppävaaran ja Tikkurilan nuorisotoimen suurin ero se, että Tikkurilassa on keskittetty voimavarat lähinnä reaktiivisiin toimenpiteisiin ennaltaehkäisevän sijaan. Leppävaarassa toiminta on pääasiallisesti ennaltaehkäisevää ja siellä vältetään etsivää nuorisotyötä. Ainakin sosiaalitoimen näkökulmasta nuorisotoimi Vantaalla on tehontonta, ja sitä tulisi kehittää.

Nuorille ei ole Vantaalla mielestäni ylipäättänsä toimivaa palvelujärjestelmää. Se on tietenkin hyvin vaativa ryhmä eikä osaaminen välttämättä ole sillä tasolla millä sen pitäisi olla, että oikeasti voitaisi tarjota nuorille jotain sellaista, joka oikeasti olisi mielekäästä. Kynnyksen olisi oltava matala. Ei nuoret tule varatulle ajalle keskustelemaan tunniksi johonkin. Se on aika vanhentunutta ajatusta. Ei nuoret tule sellaiseen. Pitäisi miettiä enemmän mitä nuoret tarvitsee. Maahanmuuttajat on toinen haaste, heidän kotouttamisessa olisi tehtävä aika paljon. (Sosiaalitoimi)

Tämän lisäksi Tikkurilassa on nuorisotoimen ”Ankkapartio”, joka liikkuu nuorten keskuudessa iltaisin ja öisin viikonloppuina. Partio juttelee nuorten kanssa ja auttaa, kun ongelmia ilmenee. Nuorisotoimen mukaan tämän tyyppistä työtä olisi lisättävä.

7.5.4 Yhteenveto

Tikkurilan järjestysongelmat aiheutuvat ainakin julkisten toimijoiden näkökulmasta pitkälti Tikkurilan roolista paikallisena palvelu-, ja erityisesti ravintolakeskittymänä. Koska Tikkurilaan keskittyy ravintoloita ja anniskelupaikkoja, sinne kasaantuvat myös humalaisten rähinät ja nujakat, mikä näkyy selvänä piikkinä väkivaltarikostilastoissa. Tikkurilan turvallisuusongelmat johtuvat siis pääasiallisesti humalaisista ja sekakäyttäjistä.

Poliisin kuvaama ravintolaprojekti saattaa vähentää jonkin verran Tikkurilan keskustan häiriökäyttäytymistä ja väkivaltarikoksia. Etenkin ravintoloitsijoiden suurempi tietoisuus heidän asiakkaitensa tuottamista ongelmista saattaa vaikut-

taa baarihenkilökuntien aseteisiin. Toisaalta poliisi itsekin harmittelee, kuinka projektien positiiviset vaikutukset tuntuvat kestävän vain niin kauan, kuin ne ovat aktiivisesti käynnissä.

Tikkurila on suosittu illanviettopaikka monelle radanvarren nuorelle. Vaikkakaan nuoret eivät välttämättä ole vaara ohikulkijoille, heidät saatetaan kokea arvaamatomina. Kaikki haastatellut toimijat: poliisi sekä sosiaali-, ja nuorisotoimi, mainitsivat nuoret häiriötä aiheuttavana ryhmänä, joskin heitä on vaikea nimittää varsinaiseksi turvallisuushakiksi. Jokainen korosti kuitenkin sitä, että nuorillakin tulee olla oikeus olla julkisessa tilassa. Haastatellut painottivatkin sitä, että nuorille tulisi suunnata enemmän toimintaa. Ennaltaehkäisevää nuorisotyötä ei Tikkurilassa juurikaan tehdä. On yllättävää, että Tikkurilan suosioita kokoontumispaikkana ei ole hyödynnetty enemmän harrastusmahdollisuuksien ja nuorille suunnattujen palveluiden tarjonnassa. Ne epäilemättä vähentäisivät myös julkisella paikalla tapahtuvia kokoontumisia, jotka aiheuttavat joillekin asukkaille turvattomuuden kokemuksia.

Tulevaisuudessa uuden asemakeskuksen ja alueen muun kehittämisen aiheuttama kävijämäärän lisääntyminen todennäköisesti lisää myös järjestysongelmia. Toisaalta hyvällä fyysisen ympäristön suunnittelulla ja ylläpidolla Tikkurilan keskustan ränsistynyt yleisvaikutelma paranisi, mikä toivottavasti synnyttää myös positiivista sosiaalista kontrollia. Pahimmassa tapauksessa uudesta asemanaukiosta saattaa tulla Tikkurilaan paikallinen Tallinnanaukio omine häiriöryhmineen.

7.6 Lopuksi

Tarkastelimme turvallisuutta ja siihen liittyviä korjaus- ja kehittämistoimenpiteitä sekä suomalaisten esimerkkien (Itäkeskus, Leppävaara ja Tikkurila) että kansainvälisten esimerkkien (Serbia, Kanada, Saksa, Italia ja Ranska) kautta. Huomasimme, että erittäin tärkeää kaupunkiturvallisuutta suunniteltaessa ja kehitettäessä on sen analysointi, milloin jokin ilmiö on joko todellinen tai koettu turvallisuusriski, milloin kysymys on vain häiriön aiheuttamisesta, ja milloin turvattomuus johtuu epäsiistin ja epäjärjestelmällisen kaupunkiympäristön aiheuttamista epävarmuuden tunteista.

Turvallisuusalan toimijoilla on taipumus nähdä lähes kaikki epätoivottu kaupunkitilan käyttö kaupunkilaisten turvallisuuden tunnetta loukkaavana uhkana. Sosiaalialan ammattilaiset taas korostavat, että vaikka turvallisuuteen kohdistuvia uhkia saattaakin olla, niin todelliset syyt esimerkiksi ei-toivotulle porukoinnille ovat usein näiden ryhmien monipiirteiset sosiaaliset ongelmat. He ovat joko syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia asunnottomia päihteiden väärinkäyttäjiä. Mutta yhtäläillä he voivat olla vain julkista kaupunkitilaa hyödyntäviä oman viiteryhmänsä mukaisia muita ryhmiä, kuten nuoria tai maahanmuuttajia.

Serbian esimerkissä nousi esille se, että ihmiset arvelevat turvallisuuden tunteensa paranevan julkisissa tiloissa, jos alueen fyysiseen ympäristöön kiinnitetäisiin enemmän huomiota. Samoin tärkeiksi turvallisuustekijöiksi nousivat poliisin näkyvä läsnäolo ja joukkoliikenteen turvallisuuteen panostaminen. Nämä kaikki ulottuvuudet tulivat esille sekä Leppävaaran että Tikkurilan julkisia tahoja haasta-

teltaessa. Fyysisen ympäristön kehittämisessä on Leppävaarassa selvästi parantamisen varaa. Leppävaara on kasvanut huimaa vauhtia ja se onkin luultavasti yksi suurimmista syistä, miksi kaupunkisuunnittelussa on ollut vaikea reagoida nyt esille tulleisiin fyysisen ympäristön tuottamiin turvallisuusongelmiin jo suunnitteluvaiheessa.

Tämän suhteen myös Tikkurilassa ollaan jälkijunassa. Olisikin ehdottoman tärkeää, että jo suunnitteluvaiheessa saataisiin myös niiden julkisten tahojen äänet kuuluville, jotka työnsä puolesta tietävät ja osaavat arvioida kaupunkiympäristöön tehtävien kehitystoimien mahdollisista sivuvaikutuksista turvallisuusongelmia tarkasteltaessa.

Turvallisuuden parantamisessa esiin nousi myös se, että vaikka tiukkoja poliisitoimia, järjestyksenvalvoja ja vartijoita ja heidän toimiaan pidettäisiin julkisen tilan tarpeet ylittävänä turvallistamisena, niin ne ovat kuitenkin kaupunkilaisten haluamia palveluita, joilla on todennettua turvallisuutta lisäävää vaikuttavuutta. Poliisin läsnäolo julkisilla paikoilla on ollut tärkeä keino ehkäistä turvattomuuden kokemuksia Leppävaarassa etenkin Läkkitorille keskittyvän häiriökäyttäytymisen yhteydessä. Vaikka Läkkitorin juopotteluporukoiden tapauksessa kyse ei välttämättä olekaan konkreettisesta väkivallan uhasta asukkaille, aiheuttaa heidän kokoontumisensa turvattomuuden tunteita, joita poliisipartiointi alueella lieventää. Liikenteen tuottamat turvallisuusongelmat ovat Leppävaaran alueella myös merkittävä huomiota kaipaava näkökulma. Poliisi on osaltaan jo suunnitellut toimenpiteitä (julkisen liikenteen valvontaisku) raideliikenneturvallisuuden parantamiseksi, mutta erityisesti kaupunkisuunnitteluviraston rooli Leppävaaran liikenneongelmien ratkaisussa tulee lisääntymään alueen nopeasti kasvaessa ja muutuessa.

Myös Tikkurilassa poliisiin olisi syytä partioida tehostetusti viikonloppuisin aamuyöstä baarien läheisyydessä sekä muissa väkivaltarikosten keskittymissä. Poliisin läsnäolon ennaltaehkäisevä vaikutus on huomattavasti suurempi kuin valvontakameroilla. Lisäksi poliisiin pitäisi jalkautua enemmän Tikkurilan keskustassa. Poliisiin sekä vartijoiden toimintaan tulisi kuitenkin liittää systemaattinen ja koordinoitu eri sosiaalisten toimijoiden palvelutuotanto, joiden toimin epätoivotun ja turvallisuuden tunnetta heikentävien ryhmien jäsenet voitaisiin ohjata sosiaalisten tukipalveluiden piiriin.

Saksalaisessa turvallisuusajattelussa korostunutta intensiivistä kameravalvontaa ei ole Leppävaarassa eikä Tikkurilassa julkisilla paikoilla. Kameravalvontaan Leppävaarassa tuskin kannattaakaan panostaa, sillä kuten tutkimuksissa on todettu, kameroiden lisäämisellä ei ole merkittävää rikoksia vähentävää vaikutusta. Niiden avulla voidaan korkeintaan ratkaista jo tehtyjä rikoksia. Myös kameroiden vaikutus ihmisten turvallisuuden tunteen lisäämisessä on tutkimusten mukaan kyseenalainen, ja siten niiden tuomista julkisiin tiloihin ei voi perustella turvattomuuden tunteiden vähentämisellä. Myös Itäkeskuksessa on huonot kokemukset kameravalvonnasta ja näistä syistä johtuen on yllättävää, että Vantaan kaupunki on päättänyt panostaa julkiseen kameravalvontaan turvallisuuden lisäämiseen.

Italian ja Ranskan raideliikenteen turvallisuusongelmia (alkoholistien, narkomaanien, asunnottomien kerääntyminen asemille) on pyritty ratkaisemaan siten, että erilaiset yhteisölliset järjestöt ovat organisoineet häiriötä tuottaville ryhmille

suojaisia tiloja, jotta asemat pysyisivät siisteinä ja muille käyttäjille viihtyisinä. Tämä esimerkki kertoo juuri ongelman siirtämisestä eikä varsinaisesta ratkaisemisesta. Samaa ratkaisukeinoa on käytetty myös Leppävaarassa Läckitorin tapauksessa. Torin juopotteluporukoita on pyritty siirtämään alueelta lisäämällä sinne hyvin toimeen tuleville asuntoja. Jotta turvallisuusongelmaan voitaisiin todella vaikuttaa, pitää ratkaisua mieltä pidemmälle. Ryhmille, joita nyt on vain siirretty, pitäisi myös kehittää tiloja, joissa heidän aktiivinen tai vaikkapa vain passiivinen oleskelu on sallittua. Jos Leppävaaraan saadaan enemmän rahoitusta sosiaalitoimen mainitsemille asukastaloille, voisivat ne toimia tällaisena ratkaisuna.

Tikkurilassa erityisenä ongelmana on nuorten oleskelu julkisissa tiloissa, johon on vaikea vaikuttaa resurssien puutteen vuoksi. Vaikka Tikkurila on alueellinen keskus johon kokoontuu paljon radanvarren nuoria, siellä ei ole nuorisotiloja, joihin nuoret voisivat turvallisesti kokoontua tapaamaan kavereitaan. Ainoaksi vaihtoehdoksi näyttääkin jäävän hengailu ulkotiloissa. On syytä uskoa, että Tikkurilaan suunniteltu uusi asemakeskus tulee tuomaan vielä lisää nuoria Tikkurilaan sekä keskittämään heitä asemalle ja sen lähistöön, ellei heille tarjota parempaa vaihtoehtoa. Asemanseutua ja Tikkurin kauppakeskusta mahdollisesti laajennettaessa voitaisiin jo nyt mieltä, olisiko Tikkurilan nuorille mahdollista tarjota sieltä vastaavaa kokoontumistilaa, kuin mitä Leppävaaran Sellon kirjaston tilat ovat olleet leppävaaralaisille nuorille. Leppävaarassa kirjaston laajentunut toiminta sosiaalisena olohuoneena on nimittäin ollut merkittävä keino rauhoittaa kauppakeskuksen ja sen lähiympäristössä ilmennyttä häiriökäyttäytymistä.

Kanadan menestyskäs esimerkki painotti erityisesti kolmannen sektorin toimijoiden merkitystä sosiaalisen pääoman vahvistamisessa ja yhteistyön lisäämisessä turvallisuusongelmien ehkäisemiseksi. Tässä suhteessa Leppävaarassa on selvästi kehitettävää. Hyvinvointiryhmissä on kylläkin tavoitteena alueellisen sosiaalisen pääoman vahvistaminen ja yhteisöllisyyden voimistaminen, mutta käytännössä yhteisöllisyysajattelua on vaikea siirtää näistä ryhmistä kenttätason toimijoille. Lisäksi hyvinvointiryhmistä puuttuvat kolmannen sektorin toimijat, jotka juuri nykyään ehkä onnistuneimmin pystyisivät tuomaan eri tason toimijoiden näkökulmia lähemmäksi toisiaan ja synnyttämään yhteisöllistä toimintaa. Myös nuorisotoimi voisi hyödyntää nuorisojärjestöjen osaamista ja kokemusta ennaltaehkäisevässä nuorisotyössä. Paikallisesti toimivat kansalaisjärjestöt voivat myös usein paikantaa ongelmakohtia aikaisemmin ja tarkemmin kuin viranomaiset. Lisäksi yhteistyöhön kannustaminen lisää paikallisella tasolla verkostoitumista, yhteisöllisyyden tunnetta ja luo puitteet tehokkaammalle sosiaaliselle kontrollille.

Kuten Läckitorin tilanteen huonontuminen Sellon valmistuttua osoittaa, on uusia alueita ja julkisia tiloja suunniteltaessa otettava huomioon myös näiden kehittämistoimien vaikutus vanhoihin alueisiin. Jos ainoastaan uusien alueiden ja julkisten tilojen rakentamiseen panostetaan, mutta samalla unohdetaan muiden alueiden aktiivinen kehittäminen, saattaa tuloksena olla juuri turvallisuusongelmien näkyvä keskittyminen tietyille alueille. Ja näitä turvallisuusongelmia on hyvin vaikea lähteä yksiselitteisesti jälkikäteen ratkaisemaan, jos kaupunkiympäristö ja resurssit eivät tarjoa mahdollisuuksia häiriökäyttäytymisen poistamiseksi vaan ainoastaan siirtämiseksi. Siten myös kaupunkisuunnitteluvirastojen pitäisi tehdä enemmän yhteis-

työtä niiden tahojen kanssa, jotka joutuvat työssään käsittelemään kentällä ilmeviä turvallisuusongelmia ja näin olla selvillä turvallisuuteen liittyvistä ongelmista ja mahdollisista ketjureaktioista kokonaisvaltaisemmin.

Leppävaarassa kuten Tikkurilassakin puuttuu edelleen tarpeeksi kattava ja tehokas yhteistyö eri toimijoiden välillä, vaikka yhteistyötä jo jonkin verran tehdään. Käytännön työtä vaikeuttaa se, että kaikki osapuolet eivät ole tietoisia muiden tahojen toimenpiteistä turvallisuusongelmien suhteen. Leppävaarassa tätä kuilua on yritetty kaventaa hyvinvointityöryhmien kautta, mutta jokaisessa haastattelussa tuotiin esille, että yhteistyötä tarvittaisiin vieläkin enemmän. Kaupunkiympäristöön liittyviä turvallisuusongelmia pohdittaessa ei siis riitä tehokas yhteistyö vain eri julkisten tahojen välillä tehtäessä niin sanottua korjaavaa turvallisuusyhteistyötä ongelmien jo ilmetessä. Kaupunkisuunnitteluviraston pitäisi olla yhteydessä poliisin, sosiaalitoimen, nuorisotoimen ja muiden tahojen kanssa jo suunnitteluvaiheessa eikä vasta sen jälkeen. Myös Itäkeskuksessa nousi esiin eri julkisten tahojen todellisen käytännön yhteistyön vähäisyyttä, jopa puutetta hyvästä tahdosta huolimatta. Yhteistyöstä eri tahojen välillä puhutaan siis paljon, mutta sen oikea olemassaolo on melko heikko ja tähän olisi syytä panostaa, jotta turvallisuus parantuisi monipuolisesti ja kattavasti.

Lähteet

- Bonnet, F. (2009). Managing Marginality in Railway Stations: Beyond the Welfare and Social Control Debate. *International Journal of Urban and Regional Research* 33.4.
- CNH (Collingwood Neighbourhood House) (2010). Collingwood Neighbourhood House. <<http://www.cnh.bc.ca/aboutcnh.htm>>.
- Galanakis, M. (2008). *Space Unjust*. University of Art and Design, Helsinki. 344 s.
- Hristić, N. D., Graovac, A., Ristović, G., Djokić, J., Krstić, P., Jevtić, N., Jović, M., Marković, R., Gvozdrenović, K. & Fitliković, L. (2008). Safer Public Spaces – study about safety of city public spaces of Belgrade. Town Planning Institute of Belgrade and OSCE mission in Serbia.
- Helsingin kaupunki (2010). Helsingin työttömyys alueittain 31.12.2009. Tilastoja 35/2010. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Kortteinen, M., Tuominen, M. & Vaattovaara, M. (2001). Helsingin sosiaalimaantieteellinen rakenne ja pahoinpitelyrikollisuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 4/2001, s. 318–328.
- Koskela, H. (2009). *Pelkokierre*. Gaudeamus, Helsinki. 397 s.

- Koskela, H. (2000). The gaze without eyes: video-surveillance and the changing nature of urban space. *Progress in Human Geography*, Sage Publications, Inc.
- Lähityöhanke (2011). Lähityöhankkeen työtehtävät 2010. Helsingin itäinen sosiaalilasema, Helsinki.
- Securitas (2001). Securitas AB Annual Report 2000.
<http://www.securitas.com/Global/_DotCom/Annual%20reports/AR%200.pdf>
- Securitas (2010). Annual Report 2009.
<http://www.securitas.com/Global/_DotCom/Annual%20reports/AR%209.pdf>
- Siebel, W. & Wehrheim, J. (2006). Security and the Urban Public Sphere. *German Policy Studies Volume Three, Number 1*, s. 19–46.
- Siemens (2010). Annual Report 2009.
<http://www.siemens.com/investor/pool/en/investor_relations/e09_00_gb2009.pdf>
- Shearing, C. (2004). Thoughts of Sovereignty. *Policing and Society*, Vol. 14. No. 1, s. 5–12.
- Shearing, C. (2005). Nodal Security. *Police Quarterly*, Vol. 8. No. 1, s. 57–63.
- Stocksmeier, D. (2010). Video surveillance and prohibition of access to public space.
- Sulkunen, P. (2008). Esipuhe. Teoksessa Rantala, K. & Sulkunen, P. (toim.). *Projektiyhteisikunnan kääntöpuolia*, Gaudeamus, Helsinki. S. 7–14.
- Vantaan kaupunki (2009). Vantaa turvallisuussuunnitelma 2009–2012. Vantaan kaupungin paino 12/2009.
- YTV Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (2010). Raideliikenneasemien turvallisuus pääkaupunkiseudulla. YTV:n julkaisu 34/2009.

Haastattelut:

- Forss, M. (2011). Leppävaaran alueen lähipoliisi. 17.2.2011 (G. Boldt).
- Hukkanen, V. (2011). Itäisen poliisipiirin johtaja, ylikomisario. 9.2.2011 (M. Oranen).

Häkkiä, S. (2011). Päiväkeskus Stoorin lähiesimies, osastonhoitaja. 22.2.2011 (M. Oranen).

Nieminen, T. (2011). Leppävaaran aikuissosiaalitoimen vastaava ja Leppävaaran hyvinvointityöryhmän entinen puheenjohtaja. 24.2.2011 (M. Autio & M. Jerima).

Ojala, J. (2011). Ylikomisario, Vantaa. 7.2.2011 (G. Boldt).

Pukkio, M. (2011). Itäisen sosiaalikeskustalon päällikkö. Haastattelu Helsingissä 9.2.2011 (M. Oranen).

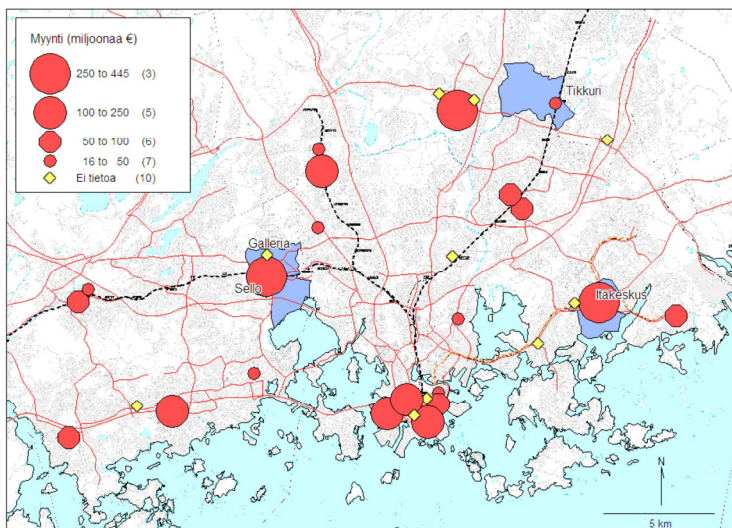
Sundman, T. (2011). Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystyksen johtava kriisityöntekijä. 25.2.2011 (M. Autio & G. Boldt).

Tossavainen, A. (2011): Vantaan nuorisosiainpäällikkö ja Tikkurilan alueen alue-
nuorisopäällikkö. 11.2.2011 (M. Autio & M. Jerima).

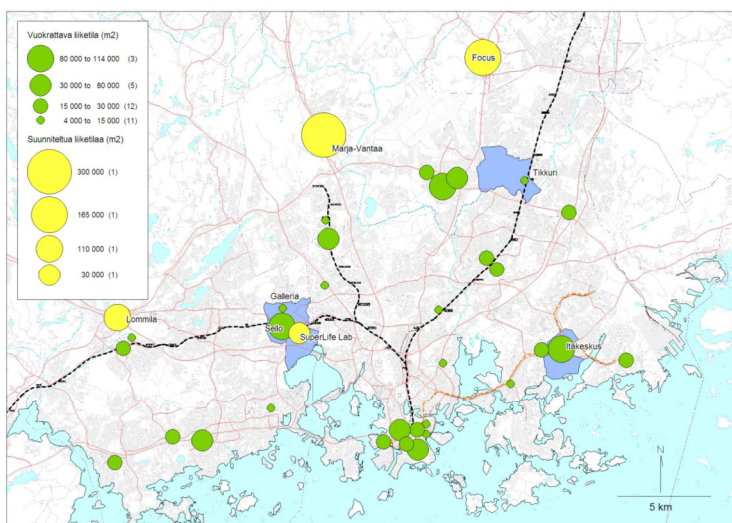
Törmänen, T. (2011): Espoon kaupungin johtava nuoriso-ohjaaja. 18.2.2011 (M. Autio & M. Jerima).

Väljeesiö, K. (2011). Asukastila Itäisen Auringon lähiesimies, projektityöntekijä. Haastattelu Helsingissä 14.2.2011 (M. Oranen).

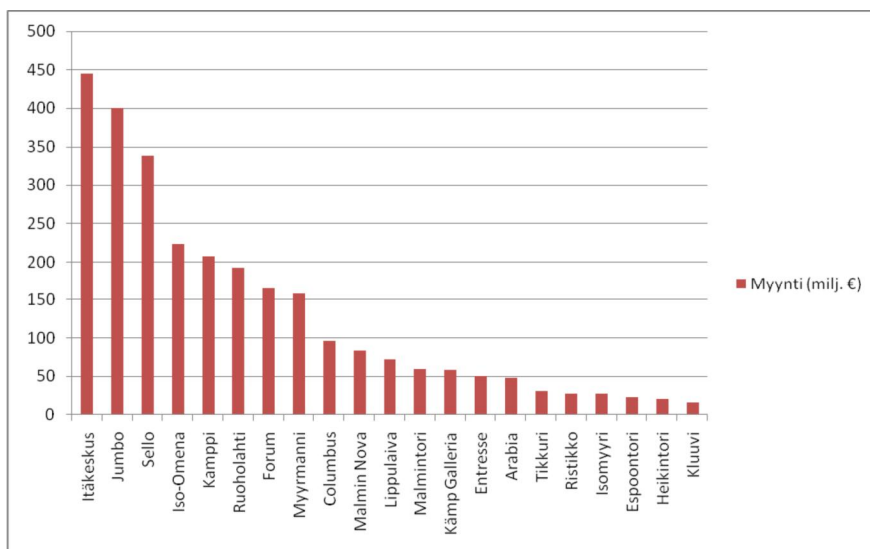
Liite 1: Tilastograafeja ja haastattelukartat

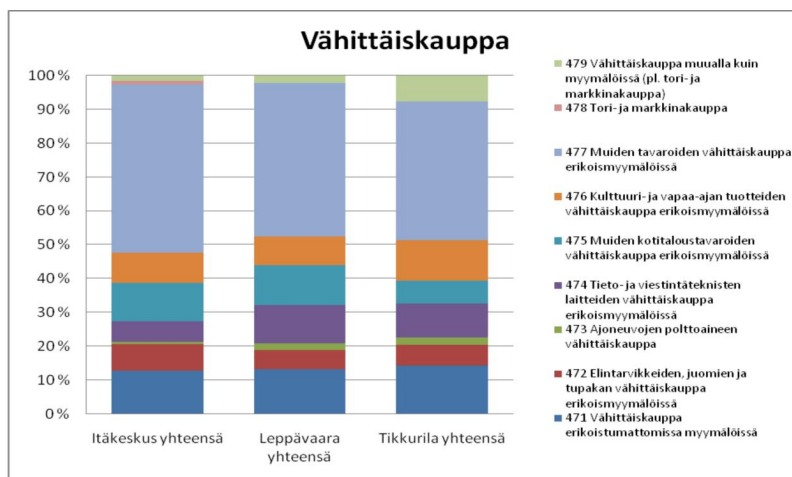
Kuva 1. Kauppakeskusten myynti pääkaupunkiseudulla 2010. Sinisellä merkittyinä tutkimusalueiden postinumeroalueet (Kauppakeskukset 2010).

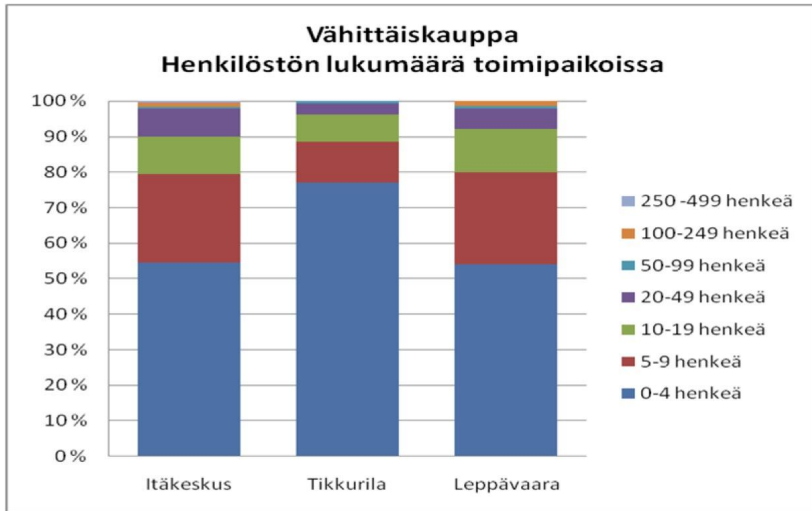
Kuva 2. Kauppakeskusten vuokrattava liiketila pääkaupunkiseudulla ja suurimmat suunnitellut kauppakeskushankkeet. Sinisellä merkittyinä tutkimusalueiden postinumeroalueet (Kauppakeskukset 2010, Yrjölä 2009).

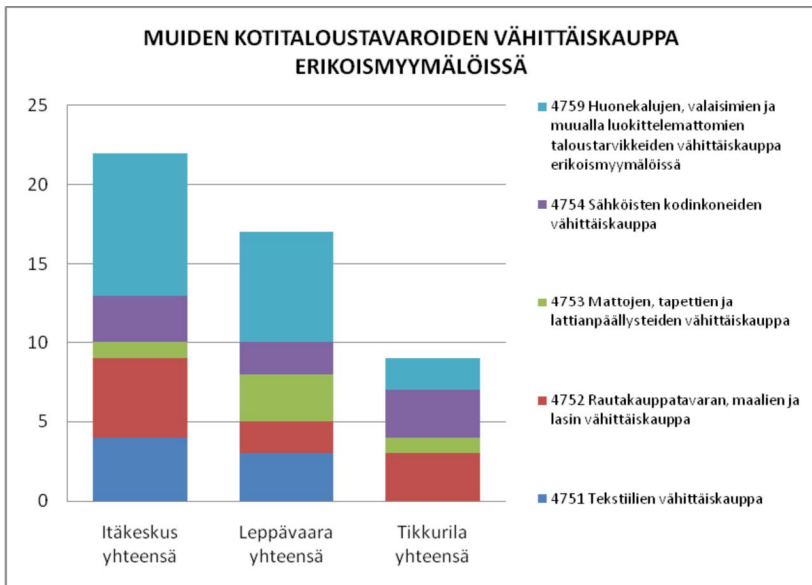
Kuva 3. Myynti kauppakeskuksittain pääkaupunkiseudulla. Puuttuvien kauppakeskusten osalta tietoa myynnistä ei ollut saatavilla (Kauppakeskukset 2010).

Kuva 4. Vähittäiskaupan rakenne suhteellisin osuuksin (Tilastokeskus 2011a).

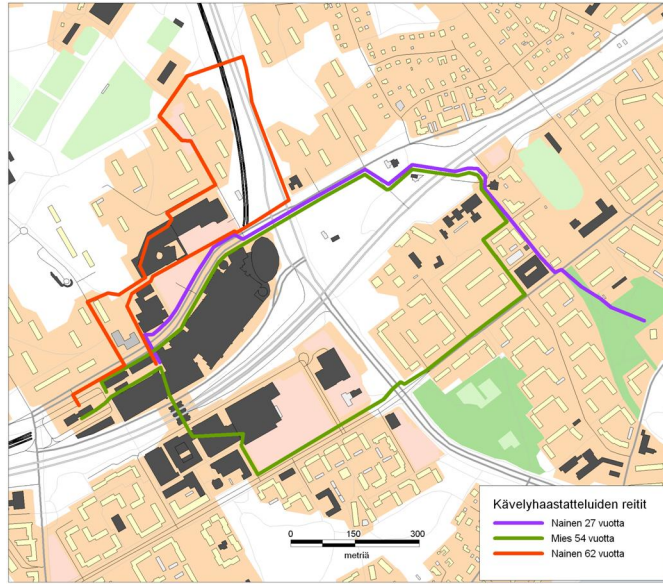

Kuva 5. Henkilöstön lukumäärä vähittäiskaupan toimipaikoissa (Tilastokeskus 2011a).

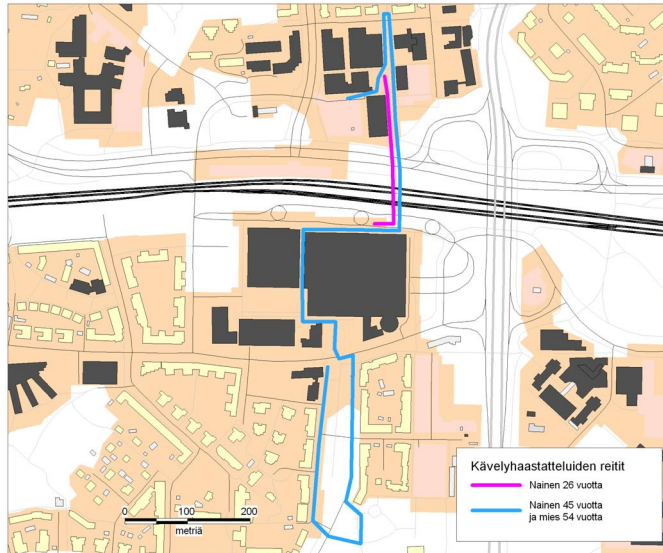

Kuva 6. Muita kotitaloustavaroita myyvien toimipaikkojen lukumäärät (Tilastokeskus 2011a).

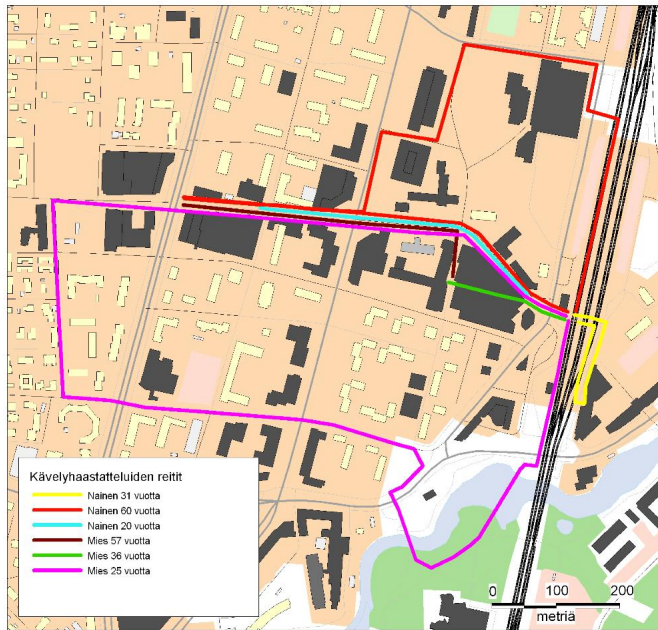

Kartta kävelyhaastatteluiden reiteistä Itäkeskuksessa.

Kartta kävelyhaastatteluiden reiteistä Leppävaarassa.

Kartta kävelyhaastatteluiden reiteistä Tikkurilassa.

Kuva 7. Kävelyhaastattelujen kartat (Pohjakartat: SeutuCD 2009).

Liite 2: Teemahaastatteluiden kysymysrungot

Kysymysrunko (poliisit)

- Minkälaiset tekijät aiheuttavat turvattomuutta/turvattomuuden tunnetta tällä alueella?
- Minne turvattomuusongelmat paikantuvat?
- Vaihtelevatko ongelmat paikan ja ajan mukaan?

- Aiheuttavatko jotkut tietyt ryhmät ongelmia?
- Eroavatko ongelmat alueella olevien uuden ja vanhan ostoskeskuksen välillä?
- Miten yhteistyö vartijoiden/järjestyksenvälvojen kanssa onnistuu?

Kysymysrunko (vartijat)

- Kuinka pitkään olet työskennellyt vartijana?
- Minkälaista koulutusta olet saanut työhösi?
- Mitä tehtäviä työhösi kuuluu?
- Miten työalueesi on rajattu?
- Minkä tyyppisiä ongelmia työssäsi kohtaat?
- Poikkeavatko ongelmat viikon- tai kuukaudenpäivän mukaan? Entä kelloajan?
- Kerro konkreettinen esimerkki tyyppillisestä ongelmatilanteesta?
- Miten yhteistyö poliisin kanssa toimii?

Liite 3: Dokumentaatiolomake pikahaastatteluihin

1. Aika ja paikka:

Pvm: _____

Itäkeskus ___ Leppävaara ___ Tikkurila ___

2. Ikä: _____ (Sukupuoli: nainen ___ mies ___)

3. Asema / toimi:

opiskelija: ___ työssäkäyvä: ___ työtön: ___

muu, mikä (esim. kotiäiti): _____

4. Suhde alueeseen:

Asukas ___ Jos kyllä, kauan asunut? _____

Töissä alueella ___ Säännöllinen asiointi ___

Muu, mikä _____

5. Kuinka usein liikkuu alueella:

Päivittäin ___ Noin kerran viikossa ___ Kerran kuukaudessa tai harvemmin ___

6. a. Onko alueella turvattomuutta herättäviä paikkoja? Kyllä ___ (b.-c.) Ei (e.)

___
b. Jos kyllä, mitkä paikat (kirjataan ja merkitään kartalle)

_____

c. Mikä tekee näistä paikoista turvattomia? Yksittäisiä esimerkkejä?

_____

d. Millaiset asiat / toimet lisäisivät alueen turvallisuutta?

_____

e. jos ei ole turvattomia paikkoja, mikä tekee alueesta turvallisen?

_____

_____

Liite 4: Orientoiva kirje haastateltaville

Hyvä haastateltava,

Kävelyhaastattelun arvioitu kesto on noin 30–60 minuuttia. Tarkoituksena on kävellä alueella ja vapaamuotoisesti keskustella turvallisuutta ja turvattomuutta aiheuttavista paikoista ja tekijöistä. Ennen haastattelua voitte pohtia seuraavanlaisia asioita:

- Onko alueella turvattomuutta herättäviä paikkoja? Mitkä paikat?
- Mikä tekee näistä paikoista turvattomia?
- Millaiset tekijät tai toimet lisäävät alueen turvallisuutta?
- Jos et koe alueella olevan turvattomia paikkoja, mikä tekee alueesta turvallisen?

Kävelyhaastattelun aikana kiinnitetään huomiota myös alueen yleiskuvaan, rakennettuun ympäristöön, kunnossapitoon, liikenneväyliin ja liikenteeseen sekä sosiaaliseen elämään ja tekemisen mahdollisuuksiin.

Kaikkia haastattelussa antamianne tietoja käytetään anonymisti ja vain tieteellisen tutkimuksen tarkoituksiin. Niitä ei missään vaiheessa luovuteta viranomaisille tai muille tutkimuksen ulkopuolisille tahoille. Ne julkaistaan tutkimusraporteissa siten, että yksittäisen vastaajan tietoja ei voi tunnistaa.

VTT

Tiivistelmä

Tutkimushankkeen tavoitteena oli selvittää asukkaiden näkemyksiä ja kokemuksia asuinympäristöjen viihtyisyydestä ja turvallisuudesta ja jalostaa näitä arkikokemuksia turvallisuusratkaisuiksi. Asukkaiden näkemyksiä aiheeseen kerättiin kahden turvallisuuskyselyn ja kyselyalueella järjestettyjen turvallisuuskävelyiden avulla. Asiantuntijoiden ja kyselyalueen toimijoiden näkemyksiä kerättiin haastatteluisissa.

Kehittämisideoita asuinympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden parantamiseen löydettiin yhteensä 100 kappaletta. Monet ideoista ovat jo käytössä joissakin Suomen kunnissa. Löydetyt ideat jaoteltiin nopeasti toteutettaviin parannusideoihin sekä laajempaa suunnittelua ja priorisointia vaativiin ideoihin. Nopeasti toteutettavat ideat ovat usein luonteeltaan kertaluonteisia, joten niistä on haastavaa löytää jatkuvuutta varsinaisen liiketoiminnan käynnistämiseksi.

Kehittämisideoita jalostettiin eteenpäin ja niiden käytännön toteutusta arvioitiin asiantuntijoiden avulla. Työtä tehtiin pienryhmätyöskentelynä työpajoissa. Näkemyksiä ideoiden käytännön toteutettavuudesta kerättiin arviointilomakkeen avulla.

Tutkimuksessa hahmoteltiin yhdeksän liiketoimintakonseptia, joilla voisi olla mahdollisuuksia liiketoiminnan käynnistämiseksi. Asuinympäristöfoorumi on keskusteleva ja liikennejärjestelyistä ja ympäristön toimivuudesta ehdotuksia tekevä yhteistyöelin. Ympäristöpalveluyrityksen tehtävänä on jatkuva, kattava ympäristön siisteydestä ja kunnossapidosta vastaaminen. Valaistuksen suunnittelussa ja toteutuksessa kohteena ovat erityisesti jo rakennetut, turvallisuusnäkökulmasta haastavat tai puutteelliset asuinympäristöt. Vartiointipalveluiden sisältönä ovat innovatiiviset, proaktiiviset uudet palvelut. Asumisavustajan tehtävänä on auttaa ikääntyneitä tai muita toimintakyvyltään alentuneita henkilöitä päivittäisissä toiminnoissa. Turvallisuuseksperttiyrityksen toiminta painottuu yhteistyöhön taloyhtiöiden kanssa. Nuorisotuki järjestää nuorille vaihtoehtoisia tapoja viettää iltoja ja viikonloppuja. Senioriliikuttaja järjestää ikääntyneille liikunnallisia ja sosiaalisia aktiviteetteja. Aluekoordinaattori kehittää asuinalueajaisia tapah-tumia ja toimintoja yhteisöllisyyden ja viihtyisyyden parantamiseksi.

Liiketoimintakonseptien jalostaminen käytännön ratkaisuiksi vaatii useimmiten monen eri toimijan välistä yhteistyötä. Pelisääntöjen laatiminen ja tavoitteiden asettaminen vaatii hyvää vuorovaikutusta, jotta eri näkökulmat tulevat laajasti esille ratkaisuja pohdittaessa. Viranomaistahojen lisäksi asuinympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä rakentavat monet yksityisen sektorin edustajat, kolmannen sektorin toimijat sekä aktiiviset kansalaiset.

Abstract

The aim of the study was to discover the views and experiences of residents concerning safety and security in the living environment, and to develop these everyday experiences into safety and security solutions. Residents' views and experiences were investigated by means of safety surveys and safety walks in selected case areas, while the views of the authorities were collected through interviews.

A total of 100 suggestions for safety and security improvements were collected, with many have already been put into practice in municipalities in Finland. The ideas were divided into two categories: those that could be implemented rapidly, and those demanding more detailed planning and prioritization. Ideas open to rapid implementation are often of the nature of a 'one-time deal', leading to challenges in finding sufficient continuity for starting the actual business activity.

Promising ideas were taken a step further and their potential implementation assessed by experts, the work being performed in the workshops in small groups. Evaluation forms were used to collect opinions on the practical feasibility of the ideas.

The study outlined nine business concepts thought to have potential for enabling business continuity. The *Residential Environment Forum* is a discussion-based form of cooperation focused on suggesting improvements to traffic arrangements and the functionality of the living environment. The *Environmental Service Company* is responsible for continuous and comprehensive care and maintenance of the environment. The *Lighting Company* designs and implements lighting solutions for built areas considered challenging from the safety or security perspectives. *Security Services* focuses on new, innovative and proactive security services. The *Housing Assistant* works with the elderly or other incapacitated persons in their daily activities. The *Security Expert Company* focuses on cooperation with housing associations over a range of safety and security issues. *Youth Support* arranges alternative ways for the young to spend evenings and weekends. The *Senior Activator* arranges sporting and social activities for the elderly. The *Regional Co-ordinator* develops neighbourhood events and activities aimed at improving the sense of community and feeling of safety.

Developing business concepts into practical solutions often requires multi-player cooperation. Good communication is paramount in formulating regulations and goal setting in order to highlight different viewpoints during solution planning and design. Apart from public authorities, safety and security in the living environment is the ongoing work for many representatives of the private and third sectors, as well as active-minded citizens.

1. Johdanto

Kuntajohdon ja asiantuntijoiden näkemyksiä kuntien tulevaisuudesta (vuoteen 2025) on selvitetty 2000-luvun alkupuolella. Arvojen ja asenteiden muutoksia koskevassa osuudessa selvitettiin myös turvallisuuden merkitystä. Tulosten mukaan turvallisuutta pidettiin yhä keskeisempänä asuinpaikan ja yritysten sijaintipaikan valintakriteerinä, ja merkityksen arvioitiin kasvavan edelleen tulevaisuudessa. Turvallisuuden nähtiin olevan myös kansainvälisesti merkittävä vetovoimatekijä. Selvityksessä turvallisuus käsitettiin hyvin laajasti. Se nähtiin yhteiskunnallisena vakautena ja ennakoitavuutena, eri paikoissa koettuna turvallisuuden tunteena sekä konkreettisena tuotteena, jota voidaan myydä myös yksityisille kuluttajille erilaisina turvapalveluina. (von Bruun 2005.)

Ihmisen käyttäytymiseen vaikuttavat sekä kohdattu turvattomuus että koettu turvallisuuden tunne. Turvallisuuden tunnetta voidaan vahvistaa rakenteellisilla tekijöillä, kuten asuin- ja liikenneympäristöllä ja mahdollisuudella vaikuttaa omaan ympäristöön. (Sisäasiainministeriö 2012a) Asuinympäristön turvallisuus voidaan nähdä laajasti osana asumisen laatua. Laadukas asuinympäristö tarjoaa palveluiden ja vapaa-ajan virikkeiden lisäksi mahdollisuuden nauttia palveluista ja vapaa-ajasta ilman pelkoa.

Sisäisen turvallisuuden kolmas ohjelma julkistettiin kesällä 2012. Nykyiselle hallituskaudelle laajalla yhteistyöllä laadittu Turvallisempi huominen -ohjelma esittää, miten arjen turvallisuuden ongelmia voidaan ennaltaehkäistä ja ratkaista. Ohjelman yhtenä painopisteenä on arjen ja asumisen turvallisuus. Turvallisuus ja turvallisuuden tunne on keskeinen tekijä ihmisten viihtyvyyden kannalta ja vaikuttaa muun muassa ihmisten oleskeluun julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Ohjelma korostaa laajaa yhteistyötä. Turvallisuuden parantamiseen tarvitaan sekä viranomaisia, järjestöjä että yksittäisiä ihmisiä. Myös elinkeinoelämän ja viranomaisten yhteistyön tukeminen on mukana ohjelmassa. (Sisäasiainministeriö 2012b.)

Asukkaiden näkemykset oman lähiympäristön turvallisuudesta ja viihtyisyydestä lisäävät ymmärrystä yhteiskunnan tilasta. Asukkaiden kokemukset kuvastavat osaltaan, millaista elämä on kaupungissa juuri nyt. Ajankohtaisen (turvallisuus)tiedon avulla voidaan tarkastella, miten esimerkiksi suunnittelu- ja päätöksentekoprosessit ottavat huomioon asukkaiden erilaisia elämäntilanteita ja arvo- maailmoja. (Bäcklund 2008.)

Viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö on monen asukkaan toive. Viihtyisyys ja turvallisuus koetaan kuitenkin eri tavoin, ja kokemuksiin vaikuttavat muun muassa ihmisten ikä ja elämänvaihe. Turvallisen asuinympäristön ei tarvitse olla tylsä eikä

turvallisuutta paranneta vain rakentamalla aitoja ja portteja tai asentamalla turvakameroita. Mitä kaikkea turvallinen ja viihtyisä asuinympäristö voi olla ja millaisia ajatuksia asukkailla on turvallisuudesta ja viihtyisyydestä? Tätä teemaa pyrittiin osaltaan avaamaan AATU-tutkimushankkeessa.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet

AATU-hankkeen tavoitteena oli selvittää asukkaiden näkemyksiä ja kokemuksia asuinympäristöjen viihtyisyydestä ja turvallisuudesta ja jalostaa näitä arkikokemuksia turvallisuusratkaisuiksi. Tavoitetta lähestyttiin kolmesta eri näkökulmasta. Yritysnäkökulmassa korostettiin turvallisuusideoiden jatkojalostamista ja liiketoimintapotentialin arviointia. Kuntanäkökulmassa selvitettiin kaupunkien sisäisiä toimintatapoja. Tavallisen kuntalaisen näkökulmassa tarkasteltiin, miten kuntalaisen ääni saadaan kuuluville turvallisuussuunnittelussa.

1.2 Julkaisun rakenne

Tässä julkaisun osassa esitellään VTT:n rinnakkaishankkeen lopputulokset. Luku kaksi kuvaa tutkimusaineiston keruuta ja aineiston analyysiä. Tutkimusaineiston perustana ovat olleet kaksi Helsingin kaupungin toteuttamaa turvallisuusaiheista kyselyä, jotka selvittivät asukkaiden näkemyksiä asuinalueen turvallisiksi /turvattomiksi ja viihtyisiksi/epäviihtyisiksi koetuista paikoista. Näiden lisäksi tietoa ympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden teemoista on kerätty turvallisuuskävelyillä sekä asiantuntijahaastattelujen avulla. Luvussa kolme kerrotaan lyhyesti liiketoimintaideoiden innovaatioprosessista. Prosessi-kuvauksessa keskitytään erityisesti konseptointivaiheeseen. Luvussa neljä kerrotaan tutkimuksessa kerätyistä, turvallisuutta ja viihtyisyyttä parantavista ideoista sekä näiden pohjalta muokatuista alustavista liiketoimintakonsepteista. VTT:n osuus päättyy lukuun viisi, jossa esitetään tulosten yhteenveto ja tutkijoiden pohdintaa.

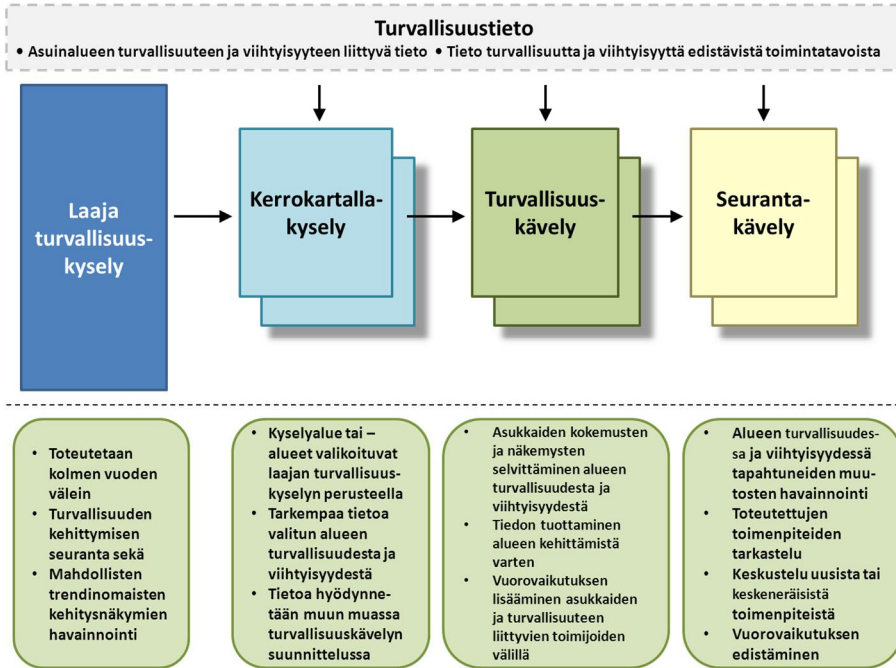
2. Kerro kartalla -kysely ja turvallisuuskävely

Helsingin kaupungilla on käytössä asuinalueiden turvallisuuden seurantaan sekä kehittämiseen erilaisia toimintatapoja. Asuinalueiden turvallisuutta seurataan muun muassa kolmen vuoden välein toteutettavalla laajalla turvallisuuskyselyllä. Kyselyssä esille nousseita tai muuten tarkempaa lisäselvitystä tarvitsevia asuin-alueita voidaan tarvittaessa valita kerro kartalla -kyselyn kohdealueiksi. Kerro kartalla -kyselyn avulla kerätään asukkaiden näkemyksiä ja kokemuksia turvallisuudesta ja viihtyisyydestä heidän omasta lähiympäristöstään. Saatua tietoa voidaan halutessa syventää asuinalueella järjestettävän turvallisuuskävelyn avulla.

Kerätyn tiedon perusteella suunnitellaan ja toteutetaan toimenpiteitä turvallisuuden ja ympäristön viihtyisyyden parantamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kyselyssä saatu tieto asukkaiden näkemyksistä ja kommentteista sekä kävelyllä esille nousseista vaaroista tai toimenpiteitä vaativista kohteista toimitetaan asianosaisille toimijoille. Nämä vievät tietoa eteenpäin ja edistävät toimenpiteiden toteutumista omien toimintatapojensa mukaan. Osa muutoksista voi olla toteutettavissa nopeasti, osa taas vaatii useamman eri toimijan suunnittelua, päätöksentekoa ja yhteistyötä ja vaatii siten enemmän aikaa.

Turvallisuuskävelyn jälkeen toteutettavalla uudella kävelyllä, ns. seurantakävelyllä, havainnoidaan turvallisuudessa ja viihtyisyydessä tapahtuneita muutoksia, jo toteutettuja turvallisuutta parantavia toimenpiteitä sekä keskustellaan mahdollisista uusista toimenpiteistä. Pääpaino on aikaisemmalla turvallisuuskävelyllä havaittujen asioiden tarkastelussa, mutta muuten kävely noudattaa turvallisuuskävelyn mallia.

Kuvassa 1 on esitetty laajan turvallisuuskyselyn, kerro kartalla -kyselyn, turvallisuuskävelyn ja seurantakävelyn muodostama mahdollinen menettelytapa. Sen keskeisenä etuna on osallistaa asukkaat asuinalueensa turvallisuuden kehittämiseen ja lisätä vuorovaikutusta ja keskustelua. Tärkeä osa esitettyä menettelytapaa on saada laajasti tietoa asuinalueiden turvallisuuteen ja viihtyisyyteen liittyvistä asioista. Alueen asukkaiden (ja alueella asioivien) näkemykset ja kokemukset ovat merkittävä tietolähde. Alueella asuvien on mahdollista havaita ympäristön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen liittyviä asioita toistuvasti ja panna merkille mahdollisia muutoksia. Turvallisuuden kokemukset vaihtelevat esimerkiksi ajallisesti, ja voivat olla erilaisia vuorokaudenajan, vuodenajan tai viikonpäivän mukaan.

Kuva 1. Asukkaita turvallisuuden kehittämiseen osallistava menettelytapa.

Kuvassa 1 esitetty mahdollinen menettelytapa ei ole vakiintunut malli Helsingin kaupungin toiminnassa. Esimerkiksi turvallisuuskävely on kehitteillä oleva menetelmä, joka hakee vielä lopullista muotoaan. Turvallisuuskävelyä ei välttämättä aina ennakoiki kerro kartalla -kysely, vaan kävely voidaan toteuttaa muiden taustatekijöiden tai aloitteiden pohjalta.

Tutkimuksessa Helsingin kaupungin case-kohteiksi valikoituivat toimintatavat, joiden avulla kerätään turvattomuuden ja turvallisuuden kokemuksia ja lisätään vuorovaikutusta asukkaiden, viranhaltijoiden ja muiden turvallisuuteen liittyvien toimijoiden välillä. Tutkimuksessa tarkasteltiin kerro kartalla -osallistumiskanavaa ja turvallisuuskävelyä/seurantakävelyä tiedon keruumenetelminä sekä vuorovaikutuksen edistäjinä.

2.1 Helsingin kaupungin case-kohteiden taustaa

Helsingin kaupunki toteutti ensimmäisen laajan turvallisuus-kyselyn vuonna 2003. Kyselyn valmistuttua päätettiin, että vastaava kattava väestökysely toteutetaan jatkossa joka kolmas vuosi. Kyselyt on toteutettu vuosina 2003, 2006 ja 2009. Kolmannen kyselyn tulosten valmistuttua on voitu tehdä päätelmiä mahdollisista trendinomaisista tuloskehityksistä. (Tuominen 2010.)

Uusimpia tuloksia on esitetty Tuomisen (2010) julkaisussa ”.öiseen aikaan ja joskus päivälläkin”. Eräänä keskeisenä tuloksena voidaan esittää, että

asuinalueiden koetussa turvallisuudessa alueiden väliset erot ovat suuret eivätkä näytä olevan pienenemässä. Keskimäärin asuinalueiden turvallisuus on parantunut, mutta myönteinen kehitys johtuu pääosin turvallisemmiksi koettujen alueiden muuttumisesta entistäkin turvallisemmiksi.

Uusimman tutkimuksen mukaan eniten turvattomuuskokemuksia myöhään perjantai- ja lauantai-iltaisina ilmeni Kallion, Mellunkylän ja Pukinmäen peruspiireissä. Kaikilla kolmella alueella turvattomuuskokemukset kehittyivät kielteisempään suuntaan vuoden 2006 tutkimuksen tuloksiin verrattuna. Malmin perusalue sijoittui turvattomuuskokemuksia vertailtaessa peruspiirien puoliväliin. Uusimmassa tutkimuksessa vastaajat arvioivat turvallisuuskokemusten Malmilla kehittyneen myönteiseen suuntaan verrattuna vuoden 2006 tuloksiin. (Tuominen 2010.)

Alueilla, joilla turvattomuuskokemukset ovat keskimääräistä yleisempiä, myös turvattomuutta aiheuttavat tekijät olivat konkreettisempia. Tekijöiksi nimettiin muun muassa uhkaava käyttäytyminen, väkivallan uhka sekä häiriköinti. Tarkempi analyysi vuoden 2006 turvallisuuskyselyn aineistosta osoitti yleisimmäksi turvattomuuden aiheuttajaksi päihteiden häiritsevän käytön. Esikaupunkialueilla turvattomiksi koetuiksi paikoiksi mainittiin ostoskeskukset ja joukkoliikenneasemien ympäristöt. Joukkoliikennevälineistä bussi ja raitiovaunu koetaan yleisesti ottaen turvallisemmiksi kuin paikallisjuna ja metro. (Tuominen 2005 ja 2010, Laihin 2009.)

Uusimman laajan turvallisuuskyselyn tulokset olivat eräs syy siihen, että Pukinmäen ja Malmin alueilla asuvien ja asioivien näkemyksiä viihtyisyydestä ja turvallisuudesta päätettiin selvittää tarkemmin. Selvityksessä hyödynnettiin netissä käytettävää kerro kartalla -osallistumiskanavaa. Toinen keskeinen syy näiden alueiden valikoitumiseen selvityksen kohteiksi oli se, että sosiaaliviraston lähityö⁷ teki jo jalkautunutta työtä kyseisillä alueilla.

2.2 Kerro kartalla -kysely

Kerro kartalla -osallistumiskanava on Helsingin kaupungin omistama kartta-pohjainen työkalu tiedon välittämiseen ja keräämiseen sekä vuorovaikutukseen. Osallistumiskanavan avulla kaupungin eri virastot keräävät asukkaiden näke-

---

⁷ Helsingin sosiaaliviraston lähityö tähtää arkiturvallisuuden ja viihtyisyyden parantamiseen sekä ongelmien ennaltaehkäisyyn. Lähityöntekijät jalkautuvat työpareina eri kaupunginosaan tarpeen mukaan. He puuttuvat havaitsemiinsa häiriöihin ja ongelmiin, ohjaavat kuntalaisia palvelujen piiriin ja välittävät huoliviestejä yhteistyöverkostojensa ratkottaviksi. Lähityöntekijät pyrkivät verkostoitumaan taloyhtiöiden, yrittäjien, kaupunginosayhdistysten sekä muiden toimijoiden kanssa tavoittaakseen alueen asukkaat mahdollisimman monipuolisesti. (Lähityö-esitys ja Helsingin kaupungin nettisivut.)

myksiä, kommentteja ja kehittämisehdotuksia liittyen ajankohtaisiin aiheisiin. Asukaskommentteja voidaan kerätä esimerkiksi aluesuunnitelmien palautekarttoihin tai erilaisiin asukaskyselyihin. Pääsääntöisesti kyselyihin vastataan anonyymisti.

2.2.1 Kyselyn avulla kohti viihtyisämpää kaupunkiympäristöä

Kerro kartalla -osallistumiskanavan avulla on kerätty tietoa alueiden turvallisuudesta ja viihtyisyydestä. Ensimmäinen kaupunkiturvallisuuteen liittyvä kysely järjestettiin kesällä 2010. Kyselyn avulla kerättiin asukkaiden näkemyksiä Malmin alueen turvallisuudesta. Asukkaat saivat merkitä karttapohjalle miellyttäväksi tai epämiellyttäväksi kokemiaan paikkoja. Valmiita vaihtoehtoja paikkamerkinnoiksi oli yksitoista, ja joukossa oli sekä myönteisiä että kielteisiä väittämiä. Vastaajien oli myös mahdollista merkitä karttapohjalle reittejä, jotka he kokivat turallisiksi ja käyttivät mielellään sekä reittejä, joilla kulkemista välteltiin turvattomuuden kokemuksen takia.

Kyselyyn tallennetut paikkamerkinnot kommentteineen näkyivät kaikille kyselyn käyttäjille tai lukijoille. Kyselyn järjestäjät seurasivat kommentteja ja pyrkivät vastaamaan asukkaiden kysymyksiin osin jo kyselyn ollessa avoinna. Vastaajien oli mahdollista myös kommentoida toisten jättämiä karttamerkintöjä. Tällä kyselyn ominaisuudella pyrittiin lisäämään keskustelua ja vuorovaikutusta sekä vastaajien että vastaajien ja kyselyn järjestäjien kesken.

Kysely oli avoinna toukokuun ja kesäkuun aikana noin kuusi viikkoa. Karttamerkintöjä jätettiin yhteensä 355 kappaletta. Reittimerkintöjä kertyi 64 kappaletta. Virkamiesten tekemiä karttamerkintöjä tai vastauksia esitettyihin kommentteihin kertyi kyselyn aukiolon aikana 18 kappaletta.

Kerro kartalla -osallistumiskanavan päättyneet kyselyt ovat näkyvillä osaamiskanavan internetsivuilla (kerrokartalla.hel.fi). Ensimmäisen turvallisuusaiheisen kyselyn vastauksiin voi tutustua sivustolla kohdasta päättyneet kyselyt (kyselyn otsikko on "Malmi viihtyisämmäksi"). Sivustolle on tallennettu myös kyselyn järjestäjän laatima yhteenveto kyselyn tuloksista.

Taulukossa 1 on esitetty kyselyssä tarjolla olleet karttamerkintävaihtoehdot sekä kyselyyn jätettyjen merkintöjen lukumäärä. Taulukossa on korostettu vihreällä värillä myönteisiä väittämiä, punaisella värillä kielteisiä väittämiä ja sinisellä neutraaleja väittämiä.

Taulukko 1. Malmin alueella toteutetun kerro kartalla -kyselyn tulokset karttamerkintöjen osalta.

Karttamerkintävaihtoehto	Merkintöjen lkm
Lempipaikkani	51
Malmille tärkeä paikka (esim. maisema, tunnelma)	50
Mukava kokoontumispaikka (sekä ulko- että sisätilat)	26
Ilkivallantekoja tai roskaisuutta	53
Rauhaton tai meluisa paikka (esim. häiritsevää käyttäytymistä)	40
Liikenteellisesti turvaton (esim. kadunylitys, risteys, autojen nopeudet)	39
Pimeään aikaan turvaton	31
Huono näkyvyys (esim. ylikasvanut kasvillisuus, muu näköeste)	15
Puutteellinen valaistus	7
Kehitysideani tälle paikalle	38
Jokin muu	5

Myönteisistä väittämistä eniten merkintöjä jätettiin lempipaikoista ja Malmille tärkeistä paikoista, kuten tunnelmista tai maisemista. Vastauksissa kerrottiin mukavista kävely-, pyöräily- ja hiihtoreiteistä, jotka kulkevat Malmille ominaisissa maisemissa. Malmin lentokentän ympäristö oli vastaajille mieluisa rentoutumisympäristö, joka innosti liikkumisen lisäksi myös lentokentän toiminnan ja lentoliikenteen seuraamiseen. Longinojan ympäristö kauniine luonnonmaisemineen oli suosittu liikkumis- ja rentoutumisalue. Oleskeluun houkuttelivat myös ruohikkoniityt ja reitit, joilla oli kauniita peltomaisemia, sekä muut luonnontilaiset kohteet kuten kallioalueet, kivenlohkareet ja männiköt.

Monipuolisia palveluita tarjoavia kauppakeskuksia kiiteltiin. Näiden lisäksi mainittiin mukavina palveluina ja miellyttävinä tapaamispaikkoina viihtyisät kahvilat, ravintolat ja torit. Myös muita julkisia palveluita keuhuttiin: uimahallia, kirjastoa ja erilaisia kulttuuritapahtumia. Lasten ja lapsiperheiden viihtymisen kannalta mainittiin mukavat leikkipuistot ja muuta tekemistä tarjoavat paikat, kuten pulkkamäet ja uimapaidat.

Kielteisiä väittämiä jätettiin eniten paikoista, joissa oli merkkejä ilkivallasta tai jotka olivat roskaista. Toiseksi eniten jätettiin merkintöjä rauhattomiksi tai meluisiksi koetuista paikoista. Etenkin joukkoliikenneasemat ja asemanseutu koettiin negatiiviksi paikoiksi. Malmin aseman koettiin olevan erityisesti iltaisin pelottavan tuntuinen. Asemalla mainittiin olevan vaarallisia kulkureittejä, rikkinäisiä rakenteita sekä rumaa ja likaista. Myös torialueiden ja kauppakeskusten edustojen mainittiin olevan levottomia paikkoja. Näille alueille kerrottiin kerääntyvän epämääräisiä kulkijoita ja huutelijoita sekä päihteiden väärinkäyttäjiä. Samat paikat olivat myös likaisia ja roskaista. Liikenteellisesti turvattomia paikkoja olivat muun muassa parkkihallien sisään-tulo- ja ulosmenoväylät sekä kadunvarsien

pyssäköintipaikat. Liian kovista ajonopeuksista ja vaarallisista (jalankulkijoiden) teiden ylityspaikoista jätettiin mainintoja. Puistojen ja viheralueiden viihtyisyyttä heikensivät ilkivalta ja töhryt sekä häiriköinti, jota esiintyi etenkin viikonloppuisin. Myös mahdolliset ”kyttääjät” mainittiin viheralueiden käyttöä rajoittavina tekijöinä erityisesti pimeään aikaan.

2.2.2 Asukkaiden näkemykset ja kokemukset hyödyksi

Järjestyksessään toinen turvallisuuteen keskittyvä karttakysely avautui vuoden 2011 lopulla. Kysely kohdentui sekä Malmin että Pukinmäen alueelle ja oli avoinna syys–marraskuussa kymmenen viikon ajan. Kommentteja ja karttamerkintöjä kertyi yhteensä 872 kappaletta. Myös tässä kyselyssä oli mahdollista merkitä karttaan miellyttäväksi tai epämiellyttäväksi koettuja reittejä. Reittimerkintöjä kertyi yhteensä 136 kappaletta. Aikaisemman kyselyn tapaan kyselyn järjestäjät pyrkivät vastaamaan kysymyksiin osin jo kyselyn ollessa käynnissä. Virkamiesvastauksia jätettiin kyselyn aikana 37 kappaletta.

Päättäneen kyselyn vastaukset sekä yhteenveto tuloksista löytyvät internet-sivustolta (kerrokartalla.hel.fi) kohdasta ”Päättäneet kyselyt”. Kyselyn otsikko on ”Malmi & Pukinmäki”.

Taulukossa 2 on esitetty kyselyn aikana jätettyjen karttamerkintöjen lukumäärät. Taulukossa on korostettu vihreällä myönteisiä väittämiä, punaisella kielteisiä väittämiä ja sinisellä neutraaleja väittämiä.

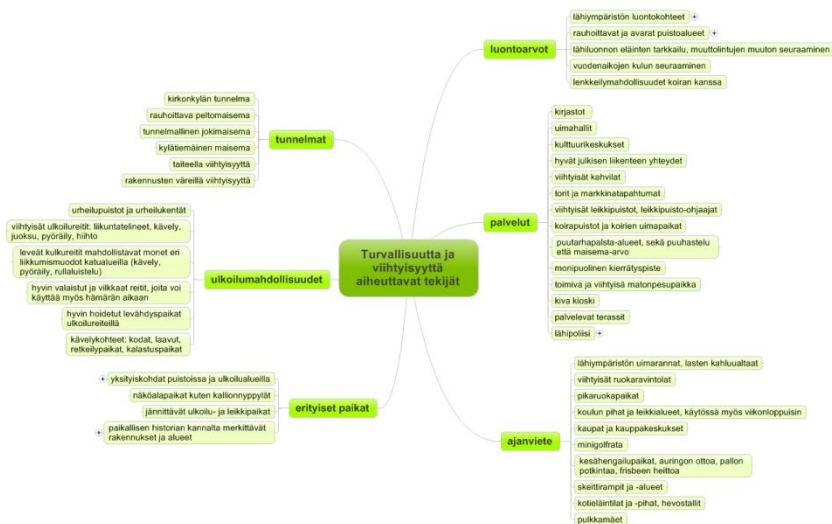
Taulukko 2. Malmin ja Pukinmäen alueella järjestetyn kerro kartalla -kyselyn tulokset karttamerkintöjen osalta.

Karttamerkintävaihtoehto	Merkintöjen lkm
Lempipaikkani	101
Hyvä tunnelma	94
Mukava kohtaamispaikka	71
Liikenteellisesti turvaton	113
Epäsiisti tai roskainen paikka	110
Rauhaton tai meluisa paikka	83
Ilkivallantekoja	71
Puutteellinen valaistus	56
Vaikeakulkuinen paikka (esim. lastenvaunuille tai vanhuksille)	39
Tämän paikan viihtyisyyttä tai turvallisuutta parantaisin	110
Jokin muu (mikä?)	24

Eniten myönteisiä merkintöjä jätettiin lempipaikoista. Kaunis luonto, hyvät ulkoilureitit ja -alueet sekä puistot ja lähiympäristön viheralueet mainittiin tärkeinä rentoutumispaikkoina. Jokivartta ja sen ranta-aluetta pidettiin hienona ulkoilu- ja

liikunta-alueena, joka tarjoaa kauniita maisemia sekä mielenkiintoisia luonnon tarkkailukohteita ympäri vuoden. Alueen leikkipuistoja kiiteltiin vilkkaina kohtaamispaikkoina, joissa on mukava viettää aikaa. Monenlaiset palvelut ja ajanviettopaikat, kuten kirjasto, matonpesupaikat, koirapuisto ja kahvilat, saivat kiitosta.

Kyselyssä ilmi tulleiden myönteisten väittämien pohjalta on koostettu visuaalinen yhteenveto, ns. miellekartta (mind map). Yhteenvedossa turvallisuutta ja viihtyisyyttä aiheuttavat tekijät kaupunkiympäristössä on jaoteltu kuuteen ryhmään: luontoarvot, palvelut, ajanviette, erityiset paikat, ulkoilumahdollisuudet sekä tunnelmat (kuva 2).

Kuva 2. Miellekartta kaupunkiympäristössä turvallisuutta ja viihtyisyyttä aiheuttavista tekijöistä.

Joidenkin tekijöiden jaottelu eri ryhmiiin ei ollut täysin vaivatonta, sillä ne olisi voitu sijoittaa useampaan eri ryhmään. Ryhmien välillä on myös samankaltaisuutta. Luontoarvoja, erityisiä paikkoja sekä ulkoilumahdollisuuksia kuvaavissa ryhmissä on osittain vastaavanlaisia tekijöitä, mutta ryhmien näkökanta ympäristön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen on erilainen. Yhtä lailla tekijöiden jaottelu palveluihin ja ajanvietteeseen olisi voitu tehdä eri tavalla. Miellekartassa haluttiin kuitenkin säilyttää kyseinen ryhmäjako, jotta ympäristön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen liittyviä eri näkökulmia saatiin nostettua esille.

Yksityiskohtaisempi miellekartta-yhteenvedo on esitetty liitteenä (liite 1).

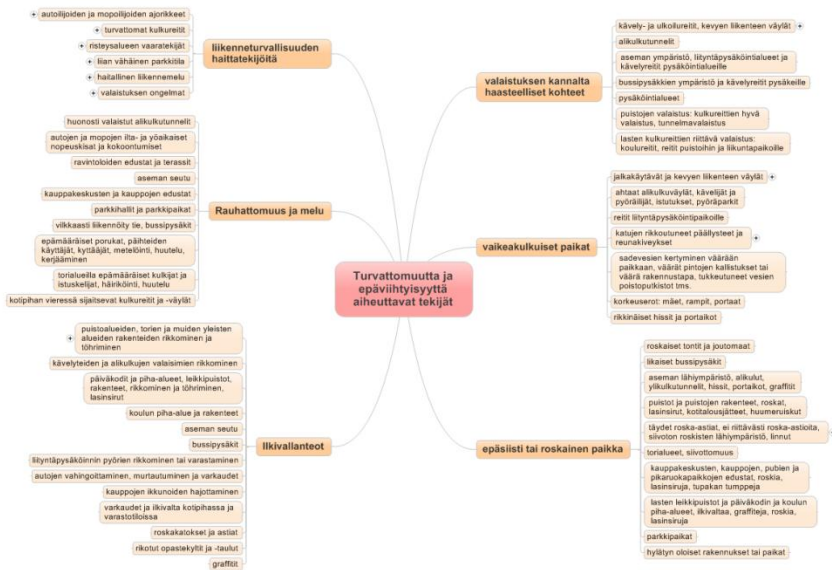
Kielteisiä kommentteja kerro kartalla -kyselyyn jätettiin eniten paikoista, jotka ovat liikenteellisesti turvattomia. Vastaajat kertoivat autoilijoiden ajavan pelottavan kovaa alhaisista nopeusrajoituksista huolimatta. Risteysalueiden ongelmiksi mainittiin erilaiset näköesteet, kuten ylikasvaneet puut tai pensaat, ja näkyviä

peittävät rakennelmat tai lumikasat. Vaaratilanteita syntyi myös silloin, jos kevyen liikenteen väylällä oli mutkia tai jyrkkiä mäkiä lähellä risteysaluetta (autoilijoiden oli vaikea havaita esimerkiksi risteysalueelle tulevia pyöräilijöitä). Myös heikon valaistuksen arvioitiin aiheuttavan vaaratilanteita liikenteessä. Yleisesti ottaen liikenteellisen turvattomuuden kommentit liittyivät usein kevyen liikenteen ja ajoneuvoliikenteen turvattomiin kohtaamispaikkoihin. Kommentteja jättäneet kertoivat kokemuksistaan lähinnä jalankulkijoina tai pyöräilijöinä, eikä kommentteja ajoneuvojen kuljettajien näkökulmasta oikeastaan esiintynyt.

Roskaisuus ja merkit ilkeillä aiheuttivat kommentteja. Pukinmäen aseman seutu ja aseman alikulkutunneli mainittiin epäsiisteiksi ja rauhattomiksi alueiksi, kuten myös kauppojen ja ruokapaikkojen edustat. Lasten leikkipuistojen ja -alueiden roskaisuus häiritsi puistojen käyttäjiä ennen kaikkea viikonloppujen jälkeen. Rauhattomuutta ja häiriköintiä alueella aiheuttivat vastaajien mielestä etenkin päihtheiden väärinkäyttäjät ja nuorisoporukat.

Kyselyssä esille nousseet turvattomuutta ja epäviihtyisyyttä aiheuttavat tekijät kaupunkiympäristössä on koottu toiseen miellekartta-yhteenvedoon (kuva 3). Kartassa tekijät on jaoteltu kuuteen eri ryhmään: liikenneturvallisuuden haittatekijät, rauhattomuus ja melu, ilkeillä, valaistuksen kannalta haasteelliset kohteet, vaikeakulkuiset paikat sekä epäsiistit tai roskaiset paikat. Myös tässä yhteenvedossa esitetyt tekijät olisi voitu ryhmitellä osin eri tavalla. Samankaltainen turvattomuutta ja epäviihtyisyyttä aiheuttava tekijä on myös voitu sisällyttää useampaan eri ryhmään. Tällä on haluttu tuoda esille, että sama tekijä voi aiheuttaa negatiivisia tuntemuksia tai kokemuksia ihmisissä eri tavoin.

Yksityiskohtaisempi miellekartta-yhteenvedo on esitetty liitteenä (liite 2).

Kuva 3. Miellekartta kaupunkiympäristössä turvattomuutta ja epäviihtyisyyttä aiheuttavista tekijöistä.

2.2.3 Kyselyssä esille nousseita keinoja viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseen

Vuonna 2011 toteutetussa kyselyssä vastaajilta kysyttiin myös mahdollisia keinoja viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseen. Vastaajia pyydettiin pohtimaan, miten viranomaiset, yritykset tai vastaaja itse tai yhteisö, johon vastaaja kuuluu, voisivat parantaa alueen viihtyisyyttä tai turvallisuutta.

Vastauksia ja kommentteja viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseen kertyi yhteensä 240 kappaletta. Eniten vastaajat kommentoivat viranomaisten mahdollisuuksia parantaa viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Viranomaisten keinoiksi nimettiin muun muassa rakenteiden parantaminen tai korjaaminen, valvonnan ja vartioinnin lisääminen, siivouksen ja kunnossapidon parantaminen, suunnittelun keinot sekä liikenneturvallisuuden parantaminen.

Monessa kommentissa puututtiin alueen roskaisuuteen ja siisteyden ylläpitoon. *”Alueen siisteys on ensimmäinen ja helpoin tapa saada viihtyisyyttä ja myös turvallisuutta paremmaksi.”* *”Tehostetaan siivousta ja kunnossapitoa.”* Roskaisuuden lisäksi puututtiin valaistuksen puutteisiin sekä liikenneturvallisuuden näkökulmasta että yleisen turvallisuuden ja viihtyisyyden näkökulmasta. *”Roskaaminen ja ilkvallalta saatava jotenkin kuriin. Tarpeeksi valaistusta ja roskiksia. Mitä paremmin ihmiset saadaan viihtymään ja liikkumaan, sitä enemmän se luo turvallisuutta ja vähentää ilkvallata.”* *”Jotkin ulkoilureitit ovat heikosti valaistuja ja puustoa ja puskia voisi vähän karsia, niin tulisi valoisammaksi*

ja myös viihtyisämmäksi.” Moni kommentoija arvioi myös vartioinnin lisäämisen parantavan turvallisuutta. ”Enemmän partiointia, jotta juopottelu ja ilkivalta saadaan kuriin.” ”Liikennevalvonta sekä häiriökäyttäytymiseen puuttuminen.”

Yritysten keinoiksi parantaa viihtyisyyttä ja turvallisuutta mainittiin muun muassa siisteyden parantaminen, osallistuminen erilaisiin tapahtumiin ja kampanjoihin, paremman valaistuksen toteuttaminen sekä vihreyden ja kauneuden lisääminen tyylikkällä rakenteilla. Kahviloiden, ravintoloiden ja baarien keinoiksi nimettiin vastuullisempi anniskelupolitiikka ja siistimpien terassien rakentaminen. Taloyhtiöiden keinoiksi nimettiin parkkipaikkojen valaistuksen parantaminen ja näköesteiden poistaminen parkkipaikkojen reuna-alueilta luontaisen valvonnan lisäämiseksi.

Vastauksissa kaivattiin lisää tapahtumia alueelle. *”Osallistumalla ns. kylätapahtumiin ja tempauksiin, jotka luovat yhteisöllisyyttä sekä alueen asukkaiden että muiden käyttäjien (läpikulkijat, kävijät, yritykset) kesken.”* Erilaisten kampanjoiden avulla arvioitiin alueen turvallisuuden ja viihtyisyyden lisääntyvän. *”Voisivat vaikka kampanjoida liikenneturvallisuuden puolesta. Yrityksien logoilla varustetut ajoneuvothan ovat yrityksen ”käyntikortteja” liikenteessä.”* *”Yritykset voisivat sponsoroida viihtyvyyden lisäämiskampanjoita. Esim. siivoustalkoot, kakkapussit ja roskikset koirille.”* Vastajaat kannustivat yrityksiä huolehtimaan oman lähiympäristönsä siisteydestä ja viihtyisyydestä. *”Lisää roskiksia kauppojen luokse.”* *”...ravintolan edustat siisteiksi. Enemmän kukkaistutuksia.”* *”...baarit voisivat rakentaa viihtyisät terassit kesäisin...”* *”Pitämällä oman ympäristönsä siistinä, korjauttamalla rikkinäiset asfaltit jne.”*

Oman tai yhteisön, johon vastaaja kuuluu, toiminnan keinoiksi nimettiin ennen kaikkea yhteisöllisyyden tukeminen. Tätä voidaan toteuttaa vastaajien mukaan esimerkiksi osallistumalla alueen yhteisiin tapahtumiin ja toimintaan tai, naapuritalkoisiin, puuttamalla lasten ja nuorten huonoon käytökseen, osallistumalla paikallisten järjestöjen toimintaan sekä puuttamalla häiriökäytökseen ja tarvittaessa ilmoittamalla häiriökäytöksestä poliisille. Muiksi keinoiksi mainittiin muun muassa omasta pihapiiristä ja katuosuudesta huolehtiminen, roskien kerääminen, toiset huomioon ottava liikennekulttuuri sekä alueen pienyritysten kannattaminen.

Vastajaat kiinnittivät huomiota siisteyden ylläpitoon myös yksilön keinona vaikuttaa alueen viihtyisyyteen ja turvallisuuteen. *”Oman kiinteistön alueen pito siistinä sekä osallistumalla talkoomuotoiseen viheralueiden puhtaanapitoon.”* *”Keräämällä roskaa, huolehtimalla omasta pihapiiristä ja katuosuudesta.”* Palautteen anto korjattavista rakenteista tai vaihdettavista lamputista sekä puuttuminen häiriökäyttäytymiseen nousivat esille. *”Voisin ilmoittaa valaistuksen ongelmista/korjattavista lamputista, jos tietäisin, minne...”* Toiset huomioon ottava käytös ja yhteistyön edistäminen mainittiin. *”...Välitetään ja huolehditaan muista ihmisistä enemmän, puututaan esim. lasten ja nuorten huonoon käytökseen ja autetaan apua tarvitsevia ja hädässä olevia.”* *”...Vastaavasti itse autoillessa huomioidaan oma nopeus, muut tien käyttäjät ja asukkaat.”* *”Osallistumalla vapaaehtoisuuspohjalla järjestettyyn toimintaan... Aikuisten keskinäinen yhteydenpito ehkäisee nuortenkin syrjäytymistä, joku aina tuntee ja huolehtii.”*

2.2.4 Tiedotus tärkeä osa onnistunutta kyselyä

Kerro kartalla -kyselystä tiedottamiseen alueen asukkaille ja muille potentiaalisille vastaajille ennen kyselyn avautumista kiinnitettiin erityistä huomiota. Kyselyalueen kotitalouksiin jaettiin mainoksia kyselystä noin 3 000 kappaletta. Kyselyalueella liikkuvat sosiaalitoimen lähityöntekijät jakoivat kaduilla ja ihmisten kohtaamispaikoissa ”flyereita” kyselystä. Helsingin kaupungin hallintokeskuksen turvallisuus- ja valmiusyksikön edustaja kävi kertomassa avautuvasta kyselystä Malmi-foorumilla⁸. Kyselyä mainostettiin kauppojen ja ajanvietepaikkojen sekä kohtaamispaikkojen (kuten seurakuntakeskus) ilmoitustauluilla. Alueen eri toimijoille (asukasyhdistykset, yrittäjät, MLL:n paikallisyhdistys, koulut, lähipoliisi ja kirjasto) kerrottiin kyselystä ja toimijoita pyydettiin kertomaan asiasta eteenpäin omien yhteistyöverkostojen avulla. Kyselystä kerrottiin myös Helsingin kaupungin perinteisten tiedotteiden avulla, Vartissa (Pohjois-Helsingin ilmaisjakelulehti) ja Helsingin kaupungin sosiaaliviraston lähityön Facebook-sivustolla.

2.3 Turvallisuuskävelyt tiedon keruussa

Turvallisuuskävely on menetelmä, jonka avulla asukkaat ja eri tahojen edustajat voivat tavata toisensa ja keskustella vapaamuotoisesti yhdessä elinympäristön turvattomuudesta tai vaarallisista paikoista. Turvallisuuskävelyitä voidaan järjestää monesta eri näkökulmasta. Kävelyn avulla voidaan kerätä tietoa esimerkiksi jonkin tietyn kohderyhmän tarpeista, alueen muutoksista tai kunnossapidon toteutumisen tasosta. Kävelyillä voidaan myös kerätä tietoa mahdollisimman laajasti asukkaiden ja muiden mukana olevien tahojen näkemyksistä alueen turvattomuudesta ja epäviihtyisyydestä sekä myös turvallisiksi ja viihtyisiksi koetuista paikoista. (Turvallisuuskävelyt 2012)

Turvallisuuskävelyn onnistumisen kannalta huolellinen ennakoivalmistelu on tärkeää. Tavoitteiden asettamisen jälkeen perehdytään kohteena olevaan alueeseen, kerätään saatavilla olevaa viranomaistietoa ja pohditaan paikkoja, joihin on syytä erityisesti tutustua ja pysähtyä keskustelemaan. Näiden pohjalta muodostetaan kävelyreitti. (Turvallisuuskävelyt 2012)

Jotta kävelyille saadaan mukaan osallistujia alueen asukkaista, on tärkeää tiedottaa tulevasta kävelystä monen eri kanavan kautta. Tiedottaa voidaan esimerkiksi kirjastojen, päiväkeskusten, seurakunnan tilojen, kauppojen, päiväkotien ja koulujen kautta. Tietoa voidaan jakaa myös asuinalueen tai kunnan nettisivujen kautta taikka paikallislehdessä. Turvallisuuskävelystä tehtyä mainosta voidaan jakaa alueen asukkaiden koteihin.

Turvallisuuskävely voidaan aloittaa lyhyellä kokoontumisella, jossa kerrotaan kävelyn tarkoituksesta ja käytännön toteutuksesta sekä mitä mukana olevilta odotetaan. Kävelyn aikana on huolehdittava esitettyjen kommenttien, näkemysten

---

⁸ Malmi-foorumi on Malmin alueen kansalaisjärjestöjen, alueviranomaisten ja Helsingin kaupungin yhteistyömuoto alueen monipuoliseen kehittämiseen.

ja keskustelujen riittävästä dokumentoinnista. Kävelyn lopuksi kävelyn järjestäjät esittivät yhteenvedon esille tuoduista huolenilmaisuista, kehitysehdotuksista ja positiivisiksi koetuista asioista sekä kertovat, miten asioita viedään jatkossa eteenpäin. Mukana olleille voidaan myöhemmin jakaa kirjallinen raportti turvallisuuskävelystä. (Turvallisuuskävelyt 2012)

Ohjeita ja vinkkejä turvallisuuskävelyn valmistelusta sekä toteutuksesta on kerätty rikosentorjuntaneuvoston internetsivuille.

2.3.1 Turvallisuuskävelyt kokemusten jakajina

Helsingin kaupungin hallintokeskuksen turvallisuus- ja valmiusyksikkö sekä sosiaaliviraston lähityö järjestivät turvallisuuskävelyn Pukinmäen asuinalueella 28.11.2011. Seurantakävely järjestettiin samalla alueella noin vuoden kuluttua. Kävelyiden tavoitteena oli (Helsingin kaupunki 2012):

- selvittää, millaisia kokemuksia ja näkemyksiä alueen asukkailla on alueen viihtyisyyteen ja turvallisuuteen liittyvistä asioista
- saada viranomaiset, asukkaat ja keskeiset toimijat kohtaamaan ja keskustelemaan alueen turvallisuuteen ja viihtyisyyteen liittyvistä asioista
- tuottaa tietoa alueen kehittämistä varten sekä
- lisätä yhteistä vastuuta elinympäristöstä.

Turvallisuuskävelylle oli työnsä puolesta kutsuttu mukaan useita henkilöitä keskustelemaan alueen turvallisuudesta ja vastaamaan mahdollisiin esille nouseviin kysymyksiin. Mukana oli edustajia Helsingin kaupungin hallintokeskuksesta, sosiaalivirastosta, kaupunkisuunnitteluvirastosta, rakennusvirastosta, pelastuslaitoksesta sekä nuorisoasiainkeskuksesta; lähipoliisista, aluehallintoviraston alkoholitarkastuksesta sekä eri järjestöistä kuten Helka ry:stä, Aseman lapset ry:stä, Pukinmäki-seurasta ja MLL:sta.

Asukkaita kävelyllä oli mukana vajaan neljänkymmentä. Osa oli mukana koko kävelyn ajan, osa liittyi mukaan matkan varrelta. Käveltävä reitti oli pituudeltaan reilun kilometrin mittainen. Reitillä oli kuusi pysähdyspaikkaa, joissa keskusteltiin paikkojen turvattomuudesta sekä keinoista tehdä ympäristöstä viihtyisämpi ja turvallisempi.

Kävelyreitti oli suunniteltu ja pysähdyspaikat valittu ennen kaikkea kerro kartalla-kyselyn tulosten perusteella. Osa paikoista oli noussut esille erityisesti liikenneturvallisuuden kannalta haasteellisina, osa taas muista syistä kuten roskaisuuden, ilkkivallan tai häiriökäyttäytymisen takia.

Kävelyn jälkeen osallistujat kokoontuivat Pukinmäen seurakuntakeskukseen keskustelemaan esille nousseista asioista. Osallistujia pyydettiin keskustelutilaisuudessa myös täyttämään kävelyn alussa jaettu palautelomake.

Turvallisuuskävelyllä keskusteltiin vilkkaasti, ja osallistujat saivat monipuolisen käsityksen turvallisuuden kannalta haastaviin kohteisiin liittyvistä ongelmista ja näkökulmista. Ilmeiset ja muualla toimivat ratkaisut eivät aina ole mahdollisia

toteuttaa. Oleellista on, että turvattomiksi koettuihin kohteisiin haetaan ratkaisuja paikallinen tilanne ja ympäristö huomioon ottaen.

Esimerkiksi asuinalueen läpi kulkevalla tiellä koettiin ongelmaksi vilkas ajoneuvoliikenne ja korkeahkot ajonopeudet. Tiealue on kuitenkin niin kapea, että ajojärjestyksen muuttaminen esimerkiksi keskikorokkeiden avulla on mahdotonta. Ongelmaan on siis haettava muita ratkaisuja.

Toinen esimerkki turvallisuusratkaisujen räätälöinnistä liittyy puiston valaistukseen. Puistoalueella oleva julkinen veistos luo viihtyisyyttä lähiympäristöön, ja puisto on paikallisten asukkaiden luonteva kokoontumispaikka. Puiston paremmasta valaistuksesta on esitetty toiveita, ja valaistusta on parannettu poistamalla varjostavia oksia. On myös esitetty, että veistos valaistaisiin paremmin, jotta se näkyisi hyvin myös pimeällä. Pohdittaessa mahdollisia lisäkeinoja valaistuksen parantamiseen on kuitenkin otettava huomioon veistoksen tehneen taitelijan toivomus, ettei veistoksen läheisyyteen rakennettaisi uusia valaisimia. Veistoksen luonteeseen kuuluvat valon ja varjon vaihtelut materiaalien pinnoilla sekä pimeyden muodostama erilainen maisema tuttuun ympäristöön.

2.3.2 Seurantakävelyllä katsaus toteutuneisiin parannuksiin

Seurantakävely järjestettiin Pukinmäessä 23.10.2012. Aikaa ensimmäisestä turvallisuuskävelystä oli kulunut vajaa vuosi. Mukana kävelyllä oli lähes 30 henkilöä. Mukaan oli kutsuttu työn puolesta samoja toimijoita kuin aikaisemminkin kävelyllä. Henkilökohtainen kutsu oli lähetetty myös kaikille niille osallistujille, jotka olivat jättäneet aikaisemmalla kävelyllä yhteystietonsa kävelyn järjestäjille.

Seurantakävelyllä kierrettiin sama reitti ja pysähdyttiin keskustelemaan samoihin paikkoihin kuin aikaisemminkin turvallisuuskävelyllä. Pääpaino keskustelussa oli tarkastella, millaisia muutoksia ongelmallisiksi koettuihin paikkoihin oli saatu aikaan.

Useassa paikassa oli tehty turvallisuutta ja viihtyisyyttä parantavia toimenpiteitä. Kasvillisuutta oli siistitty: valaisimia varjostavia oksia oli poistettu ja risteysalueilla näköesteitä muodostavia puita ja pensaita oli karsittu. Töhrittyjä rakenteita ja pintoja oli puhdistettu. Kaupunginosayhdistys oli saanut kauan kaivatun ilmoitustaulun näkyvälle paikalle. Aseman siivouksesta ja roska-astioiden tyhjennyksestä oli keskusteltu töistä vastaavien toimijoiden kanssa ja arvioitu, onko siivous- ja tyhjennyskertoja riittävän usein.

Toimenpiteitä oli myös suunnitteilla. Ajoneuvoliikenteen nopeutta rajoittamaan oli suunniteltu ajonopeusnäyttötäulua. Aseman alikulkutunnelin yleisilmeen kohentamista oli suunniteltu nopeasti toteutettavilla toimenpiteillä kuten poistamalla tarpeettomaksi käyneet ja tilaa vievät pyöräkaapit sekä maalaamalla alikulkutunnelin pintoja vaaleammiksi. Paikallinen koulu oli ideoinut ankeahkoon alikulkutunneliin sijoitettavia seinämaalauksia.

2.3.3 Vastuutahojen moninaisuus haaste kehitykselle

Turvallisuuden ja viihtyisyyden parantaminen voi toisinaan lähteä liikkeelle kehitettävään kohteeseen liittyvien toimijoiden ja vastuualueiden selvittelyllä. Verkottunut toimintatapa esimerkiksi palveluiden tuottamisessa aikaansaa monenlaisia vastuurajoja ja tehtävien eriytymistä. Verkottuneella toimintatavalla tarkoitetaan tässä yhteydessä erilaisten tilaaja–tuottajamallien käyttöä julkisten palveluiden tuottamisessa.

Turvallisuuskävelyllä verkottuneen toimintatavan haasteet nousivat hyvin esille lähijunan asemalla ja aseman ympäristössä. Raideliikenteen järjestämiseen ja liikenneöintiin, liikennejärjestelmien kehittämiseen sekä rautatieturvallisuuteen liittyi lukuisia valtion, kunnan tai kuntayhtymän eri toimijoita. Aseman tiloista ja rakenteista sekä näiden kunnossapidosta ja turvallisuudesta vastaa puolestaan joukko muita toimijoita. Asemalle johtavien reittien, väylien ja rakenteiden omistukseen, kunnossapitoon ja turvallisuuden ylläpitoon voi liittyä vielä muita toimijoita, jotka eivät ole mukana raideliikenteen tai aseman varsinaisessa toiminnassa. On siis selvää, että muutosten ja kehitystoimenpiteiden suunnittelu ja toteuttaminen vaatii monen eri näkökannan yhteensovittamista, vastuiden mahdollista uudelleen määrittelyä sekä yhteisten pelisääntöjen laatimista.

Toinen esimerkki useamman vastuutahon toiminnan yhteensovittamisesta on yksinkertaisempi. Torialueella tai muulla julkisella alueella olevat roska-astiat ovat likaisia ja täysisiä ja roskaa on levinnyt lähiympäristöön. Roska-astioiden puhdistamisesta, roska-astioiden tyhjentämisestä, tyhjentämistiheyden tarkoituksenmukaisesta määrittelystä sekä lähialueen siivoamisesta voi olla vastuussa useampi toimija. Tässäkin tapauksessa asukkaiden kokeman viihtyisyysongelman, siivotoman roska-astia-alueen siistiminen, vaatii yhteistä suunnittelua, sopimista sekä toteuttamista.

2.3.4 Nuorten osuus kyselyssä ja kävelyllä vähäinen

Sekä kerro kartalla -kyselyssä että turvallisuuskävelyiden palautelomakkeissa kysyttiin muutamia taustatietoja vastaajista (esimerkiksi ikää, sukupuolta sekä suhdetta kysely- tai kävelyalueeseen). Vastaukset oli mahdollista jättää myös ilman taustatietoja.

Merkittävin huomio sekä kyselyn vastaajien että kävelyllä osallistuneiden taustatietojen perusteella oli, että nuoria oli saatu aktivoitua mukaan vähän. Ennen kerro kartalla -kyselyn avaamista oli selvitetty, olisiko paikallisessa koulussa muutamien luokkien mahdollista vastata kyselyyn osana kouluopetusta, mutta tämä ajatus jäi toteutumatta. Nuorisotalon ohjaajille kerrottiin avautuvasta kyselystä ja tiloihin jätettiin mainoksia kyselystä, mutta muuten ohjaajat eivät opastaneet nuoria vastaamaan kyselyyn.

Nuorten kommenttien ja näkemysten puuttuminen on tutkimuksen kannalta harmillista. On mahdollista, että nuorilla olisi sellaisia ideoita ja näkemyksiä turvallisuudesta ja viihtyisyydestä sekä turvallisuuden ja viihtyisyyden lisäämisestä, jotka eivät ole tulleet esille muiden vastauksissa. Nuoret liikkuvat kuitenkin aktiivi-

sesti (ulkona) kaupunkiympäristössä, sillä heillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia käyttää kaikkia asuinalueensa palveluita ja ajanvietepaikkoja kuin aikuisväestöllä. Asukkaiden osallistamisen näkökulmasta ajateltuna on ikävää, jos nuoret eivät saa kokemuksia osallistumisesta ja vaikuttamisesta omaan lähiympäristöön ja sen kehittämiseen.

Aseman Lapset ry on toteuttanut nuorille suunnattuja turvallisuuskävelyjä. Toimintamallissa nuoret ovat tutustuneet yhdistyksen aikuisten kanssa omaan asuinalueeseensa ja kuvanneet vaarallisia tai uhkaavia paikkoja. Kävelyn jälkeen on pidetty purkutilaisuus, jossa nuorten on ollut mahdollista keskustella näkemyksistään ja tuntemuksistaan sekä esille nousseista havainnoista. Muun muassa Espoon kaupunki on hyödyntänyt nuorilta saatua tietoa skeittipuiston rakentamisessa. (Rikoksantorjuntaneuvosto, 2012)

2.3.5 Ikääntyneet nuoria aktiivisemmin edustettuna kyselyssä ja kävelyllä

Ikääntyneet vastasivat sekä kerro kartalla -kyselyyn että osallistuivat turvallisuuskävelyille nuoria aktiivisemmin. Ikääntyneiden kynnystä vastata nettikyselyyn maddallettiin sillä, että lähityöntekijä oli muutamana päivänä kirjastossa tai palvelukeskuksissa kertomassa kyselystä ja avustamassa kyselyyn vastaamisessa. Näissä tilanteissa monet ikääntyneet halusivat, että lähityöntekijä auttoi heitä vastaamisessa. Käytännössä lähityöntekijä käytti tietokonetta ja ikääntyneet kertoivat hänelle, millaisia vastauksia ja kommentteja halusivat kyselyyn jätettävän.

3. Liiketoimintaideoiden konseptoinnin periaatteet

3.1 Johdanto

Konseptointi on innovaatioprosessin sumean alkupään (fuzzy front end) keskeisin vaihe, jossa syntyvät ideat uusista liiketoimintamahdollisuuksista i.e. innovaatioista. Konseptointivaiheessa uusia liiketoimintaideoita kypsytellään ja jalostetaan, jotta voidaan lähteä varsinaiseen tuote/palvelukehitykseen. Kuitenkaan aina kaikki konseptit eivät päädy tuote/palvelukehitykseen asti. Vaihtoehtona voi myös olla konseptoinnin ja idean jalostamisen pysäytys, jos koetaan, etteivät esimerkiksi markkinat tai osaaminen ole soveltuvia. Mitä varhaisemmassa vaiheessa innovaatioprosessia analysoidaan ideoita ja tehdään karsimista, sitä vähemmän konseptointiin asti pääsee ”epäsopivia” ideoita.

Innovaatioprosessin alkupää saa syötettä liiketoiminta-alueen analyyseistä ja tulevaisuuden ennakoinneista. Näitä hyödyntämällä voi paremmin arvioida uuden innovaation mahdollista markkinapotentiaalia. Innovaatioprosessin alkupäästä kuitenkin havainnollistaa valtava määrä epätarkkaa tietoa ja päätöksenteon haasteellisuus. Lisäksi luovuudella on suuri painoarvo prosessin alkupäässä. Näistä syistä johtuen innovaatioprosessin alkupäästä kutsutaankin monesti englanninkielisellä termillä ”fuzzy front end”.

Konseptointi on innovaation menestyspotentiaalın kannalta kriittinen vaihe. Useimmat tuotteen menestymiseen vaikuttavat tekijät lyödään lukkoon jo tässä vaiheessa, eli ennen kuin konsepti siirtyy varsinaiseen tuote/palvelukehitykseen. On sanottu, että 70 % tuotekehitysprojektin kokonaiskustannuksista määritellään ”fuzzy front end” -vaiheessa tehdyillä päätöksillä, mutta vain 10 % realisoituu tässä vaiheessa (Kim & Wilemon 2002). On helppoa kehittää ja testata ideoita innovaatioprosessin aikaisissa vaiheissa, mutta sen jälkeen kustannukset nousevat merkittävästi (Reid & de Brentani 2004).

Konseptointivaiheen epävarmuus on erityisen suuri silloin, kun kyseessä on aidosti uusi innovaatio eikä pelkästään olemassa olevan tuotteen parannus. Uuden innovaation epävarmuudet voivat liittyä esimerkiksi teknologiaan, markkinoihin, organisaatioon tai yrityksen resursseihin. Myös teknologiakehityksen ja markkinatiedon välinen aikajänne voi tuoda haasteita konseptointiin, sillä uuden teknologian

kehityksessä puhutaan yleensä useista vuosista, kun taas markkinat toimivat lyhyellä aikajänteellä.

3.2 Innovaatioprosessi

Innovaatioprosessia voidaan kuvata monella tapaa, mutta pääsääntöisesti siinä erottuu muutama eri vaihe: ennakointi, konseptointi, tuote- ja palvelukehitys sekä kaupallistaminen. Kuvassa 4 on eräs tapa kuvata innovaatioprosessiä.

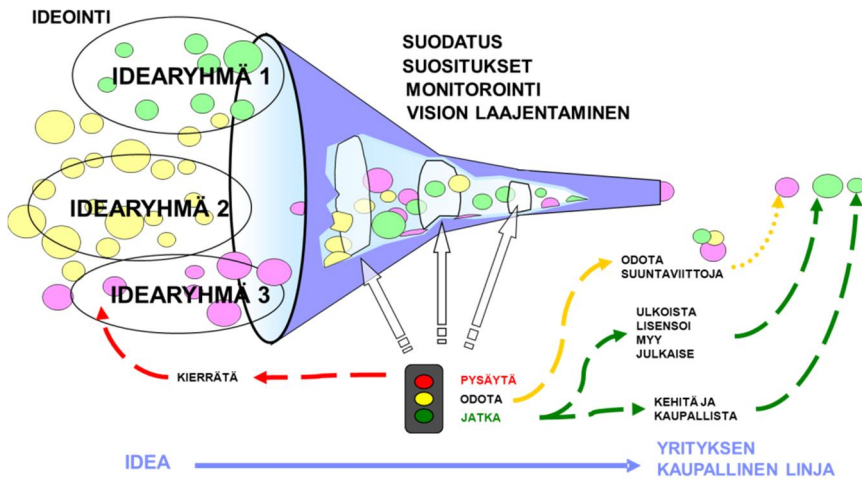

Kuva 4. Eräs tapa kuvata innovaatioprosessia (Kettunen et al. 2007).

Innovaatioprosessi ei kuitenkaan yleensä ole suoraviivainen muun muassa prosessin alkupään sumeuden takia. Alkupäää voidaan kuvata pyörivänä moottorina, jossa eri vaiheiden järjestyksellä ei ole suurta merkitystä. Samoin voi moottori pyörähtää useamman kerran yhtä innovaatiota kehitettäessä.

Kaupallistaminen kuvataan monesti viimeisenä vaiheena innovaatioprosessissa. On kuitenkin syytä muistaa, että kaupallistamisnäkökulmat olisi hyvä pitää mielessä jo varhaisessa vaiheessa innovaation kehitystyötä. (Luoma et al. 2008a) Tällöin mahdollisuudet saada innovaatio onnistuneesti kaupallistettua ovat suuremmat.

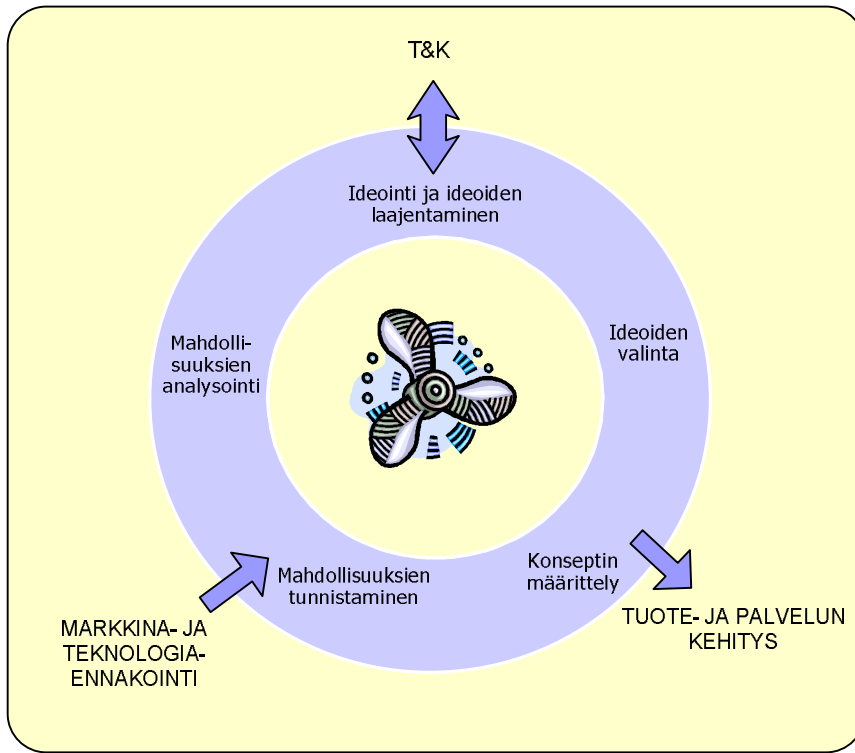
Innovaatioprosessi voidaan kuvata myös suppilonomaisesti, jonka sisällä tahtuu ideoiden arviointia eri vaiheissa (kuva 5).

Kuva 5. Suppilomainen kuvaus innovaatioprosessista ja strategisesta päätöksenteosta sen aikana. (Luoma et al. 2008b; Paasi et al. 2008; Paasi & Valkokari 2010)

3.3 Konseptointivaihe

Konseptointivaihetta on tutkittu paljon ja kirjallisuudesta löytyy monia konseptointimalleja. Koen et al. (2002) on esittänyt mallin uusien konseptien luonnille (Luoma et al. 2008b; Paasi et al. 2008; Paasi & Valkokari 2010). Malli sisältää viisi elementtiä: mahdollisuuden tunnistaminen, mahdollisuuden analysointi, idean synty ja jalostaminen, idean valinta sekä konseptin määrittäminen. Konseptointi saa syötettä toisaalta tulevaisuuden ennakoinnista ja liiketoimintaympäristöstä tehdyistä tutkimuksista ja toisaalta t&k-toiminnasta. Konseptointi voi myös synnyttää tarpeen t&k-toiminnalle. Prosessi käynnistyy uudesta liiketoimintaideasta pyörien tämän jälkeen mallin eri vaiheissa ”pesukonemaisesti” ilman ennalta määrättyä järjestystä. Idea pyörii koneessa kunnes se on valmis tuotekehitykseen niin teknologisilta kuin liiketoimintanäkökulmilta. Uusien konseptien luontimalli (Koen et al. 2002) on esitetty kuvassa 6.

Kuva 6. Konseptointipyörä Koen et al.(2002) mallin pohjalta (Paasi & Valkokari 2010)

Seuraavissa kappaleissa on kuvattu esimerkinomaisesti konseptointiprosessia tarkemmin. Konseptointipyörän eri vaiheet voivat siis toteutua satunnaisessa järjestyksessä ja muun muassa arviointia voidaan tehdä eri vaiheissa. Käytännön toteutuksessa vaiheiden rajapinnat myös hämärtyvät ja voi olla vaikea määrittellä, mikä asia kuuluu konseptointipyörän kuhunkin vaiheeseen.

3.3.1 Mahdollisuuksien tunnistaminen

Mahdollisuuksien tunnistaminen liittyy organisaation liiketoimintaympäristön muutosten tarkkailemiseen ja sieltä esiin nouseviin liiketoimintamahdollisuuksiin tarttumiseen. Tällaisia muutoksia voivat olla esimerkiksi korvaavan uuden teknologian kehittyminen, muutokset markkinoiden rakenteissa tai asiakaskäyttäytymisessä, lainsäädännön muutokset tai markkinoiden konsolidoitumisen tuomat muutospaineet.

Ideoita uusista liiketoimintamahdollisuuksista tulee niin organisaation sisältä kuin ulkoa. Liiketoimintamahdollisuuksien tunnistamista tehdään organisaation sisällä esimerkiksi strategiaprosessissa, erilaisissa työpajoissa, erillisissä innovaa-

tiyoyskiköissä, sisäisissä ”ideointiplazoissa” sekä markkina- ja teknologiakehityksen monitoroinnin kautta. Mahdollisuuksia tunnistetaan myös ulkopuolisen avun kautta. Mahdollisuuksia voidaan tunnistaa tekemällä yhteistyötä esimerkiksi asiakkaiden, käyttäjien, tutkimusorganisaatioiden tai standardointiryhmien kanssa. Lisäksi voidaan käyttää ulkopuolisia konsultteja avustamaan omaa innovointia. (Hasset et al. 2011)

”Kaikki osaaminen ei ole oman yrityksen sisällä, vaan yrityksen ulkopuoleltakin voi löytyä uutta liiketoimintaa tukevaa, hyödyllistä osaamista.” Tämä ajattelutapa kuuluu avoimen innovaation (Chesbrough 2003) perusoletuksiin. Moni yritys onkin tällä hetkellä siirtynyt avoimempaan ajattelutapaan innovoinnissaan ja hyödyntää jo paljon avoimempia toimintatapoja, esimerkiksi sosiaalista mediaa, kuluttajarajapinnassa ja etsii aktiivisesti kuluttajilta kehitysehdotuksia ja kommentteja tuotteisiinsa. Avoimen innovaation ajattelutapaan kuuluu, että ulkopuolista osaamista kannattaa ja tulee hyödyntää vaikkapa yritysyhteistyön, yhteiskehittämisen ja yhteisyritysten kautta. Toisaalta ajattelutapaan kuuluu myös se, että annetaan tai myydään yritysten ulkopuolelle sellainen idea, jota emme itse tarvitse.

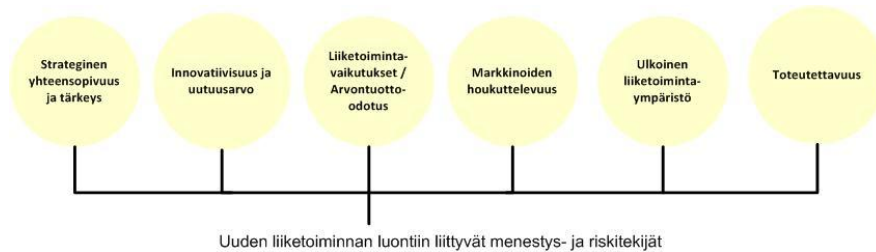
Mahdollisuuksien tunnistamisen tukena voidaan käyttää erilaisia tulevaisuuden ennakoinnin menettelytapoja, joilla voidaan muun muassa hahmotella erilaisia tulevaisuuden näkymiä. Esimerkiksi backcasting-menetelmässä kuvitellaan tulevaisuus muutaman vuoden päähän ja pohditaan vaihtoehtoisia reittejä tulevaisuudesta nykyhetkeen. Näiden reittien pohjalta voidaan löytää ideoita uusiksi liiketoimintamahdollisuuksiksi. Toisessa menetelmässä laaditaan teknologian kehitykseen liittyviä tiekarttoja, joilla pyritään tunnistamaan muutoksia teknologiassa ja sitä myöden myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia. (Hasset et al. 2011)

3.3.2 Mahdollisuuksien arviointi

Tässä vaiheessa mahdollisuus arvioidaan sellaiseksi, että sitä kannattaa jatkojalostaa. Tunnistettu mahdollisuus tarvitsee lisätietoa, ”lihaa luiden ympärille”, jotta siitä voi tulla tietty liiketoiminta- ja teknologiamahdollisuus. Mahdollisuuksien arvioinnin tulisi sisältää epävarmuuksien arviointia ja käsittää sekä laadullisia että määrällisiä tekijöitä. Arvioinnissa käytetään sitä enemmän laadullisia menetelmiä mitä varhaisemmassa vaiheessa prosessia se tehdään. Mitä jalostuneempi tunnistettu liiketoimintamahdollisuus on, sitä tarkemmin sitä voidaan arvioida.

Kuvassa 7 on tunnistettu muutama päätekijä liittyen uuden liiketoimintamahdollisuuden menestys- ja riskitekijöihin. Arviointia tehdessä tällaiset keskeiset näkökulmat olisi hyvä pitää mielessä, vaikka ensimmäinen arviointi toteutettaisiin karkealla tasolla. Tämä edesauttaa sitä, että mikään tärkeä näkökulma ei jää täysin huomiotta. Apuna voidaan käyttää myös riskikarttoja, joissa päätekijät on jäsennelly yksityiskohtaisemmin.

Kuva 7. Uuden liiketoimintamahdollisuuden arviointiin liittyvät menestys- ja riskitekijät. (Hasset et al. 2011)

3.3.3 Idean synty ja jalostaminen

Tässä vaiheessa on tunnistettu uusi liiketoimintamahdollisuus ja tarkempi analyysi alkaa. Millä innovaatiolla pystymme tarttumaan mahdollisuusikkunan asettamissa puitteissa? Uudella liiketoimintamahdollisuudella on kuitenkin vain tietty ajanjakso, jolloin se on toteutettavissa. Tämä ns. mahdollisuusikkuna avautuu vasta silloin, kun tuotteella on riittävästi kysyntää markkinoilla. Ikkuna sulkeutuu, kun joku on jo tarttunut mahdollisuuteen ja täyttänyt toiminnallaan markkinat tai silloin kun korvaavat tuotteet tai teknologiat valtaavat markkinat. Ajoitus on elintärkeää ja mahdollisuuksia pitää hyödyntää heti, kun kaikki niiden vaatimat elementit ovat saatavilla.

Ideointi voi olla formaali prosessi sisältäen aivoriihiä, ideapankkeja ym. inspiroimaan organisaatiota innovoimaan. Uusi idea voi syntyä myös ilman formaalia prosessia. Avoimen innovaation hengessä tulee myös huomioida talon ulkopuolinen osaaminen.

3.3.4 Ideoiden valinta

Mitä tarkemmin uutta mahdollisuutta on työstyetty, sitä tarkemmin sitä voidaan myös arvioida ennen valintaa. Päätös voi olla yksikertaisimmillaan yksilön valinta monista itsemuodostetuista vaihtoehdoista, formaalina prosessina portfolionhallintaa tai monitahoisena monitasoinen liiketoimintaprosessi. Erilaisia arviointitapoja päätöksenteon tueksi on useita. Esimerkiksi liikennevalomenetelmässä (traffic-light method) (Terswiesch & Ulrich 2008) havainnollistetaan oranisaation nykyistä tilannetta niin markkinoiden, teknologian kuin IP:n suhteen. Moni arviointimenetelmä voi kuitenkin tulla kyseeseen vasta konseptoinnin loppuvaiheissa. Menetelmät vaativat paljon tietoa, myös numeerista, arvioitavasta kohteesta ja siksi kovin syvälle menevä arviointi innovaatioprosessin alkuvaiheissa voi olla haastavaa ja jopa mahdotonta.

3.3.5 Konseptin laadinta

Idean päästessä tähän vaiheeseen siitä laaditaan viimeistelty konsepti ennen varsinaista tuotteen tai palvelun kehitystyötä. Jotta idea pääsee tästä portista läpi, konseptin tulee olla ainutlaatuinen ja houkutteleva kuvaus investoinnista. Konsepti voi sisältää mm. seuraavia elementtejä (Koen et al. 2002):

- tavoite
- konseptin yhteensopivuus korporaatio/divisioonastrategien kanssa
- markkinat, asiakkaiden tarpeet ja hyöty
- liiketoimintasuunnitelma
- kaupallisten ja teknisten riskien arviointi
- ympäristö-, terveydelliset ja turvallisuusnäkökulmat, jotka saattaisivat pysäyttää konseptin
- rahoitus
- projektisuunnitelma resursointineen sekä ajoituksineen
- kaupallistamisnäkökulmat.

Usein kaupallistamisnäkökulmia pohditaan vasta tuote/palvelukehityksen loppuvaiheessa, jolloin tämä voi olla jo myöhäistä. Innovaatioprosessin alkuvaiheissa tehdyt päätökset voivat kuitenkin vaikuttaa tuotteen/palvelun onnistuneeseen lanseeraukseen. Kaupallistaminen tulisi huomioida jo innovaatioprosessin alkupäässä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Luoma et al. 2008a) Mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tulisi olla jo jonkinlainen mielikuva siitä, miten lopullinen tuote/palvelu kaupallistetaan sekä mitä riskitekijöitä tähän voi liittyä.

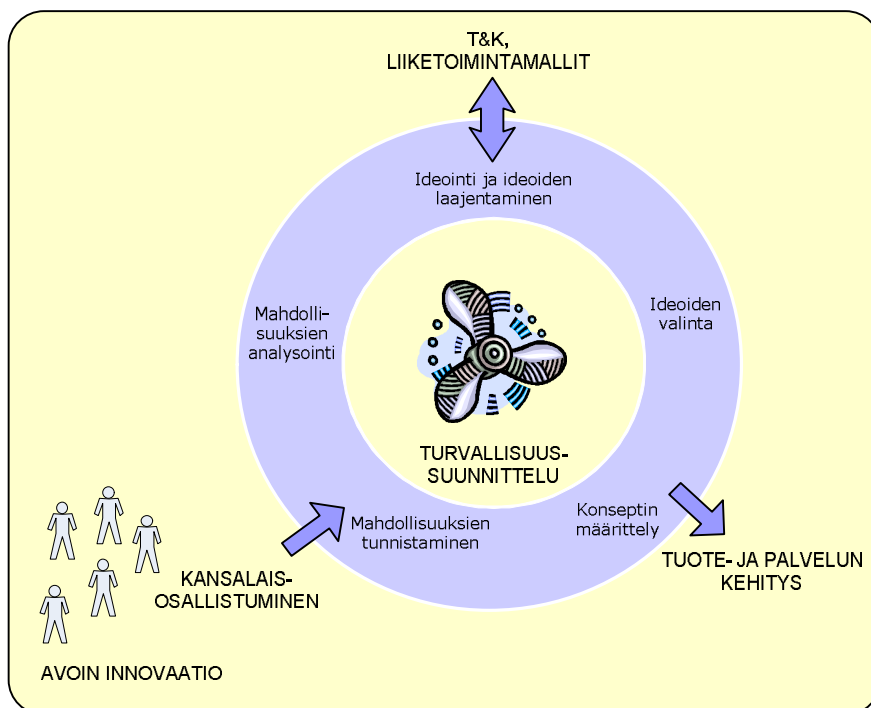
3.4 Kansalaisosallistuminen

Konseptoinnissa olisi hyvä olla mukana kehityskohteen näkökulmasta oleellisimmat edustajat niin kunta-, yritys- kuin asukkaidenkin puolelta, jotta konseptointiin liittyvät kaikki eri näkökulmat pystytään hyödyntämään riittävän hyvin. Esimerkiksi arvioinnissa on oleellista, ketkä arvioinnin tekevät. Kansalaisosallistumisella on puolestaan eri vaihtoehtoja suppeasta laajaan versioon. Haasteena on kuitenkin aina motivoiminen. (Antikainen et al. 2010) Miten motivoida asukkaat osallistumaan konseptointiin, oli tapa mikä hyvänsä? Oman asuinalueen kehittäminen voi auttaa motivoinnissa, jos asukas kokee, että hänen antamaansa ideaan myös reagoidaan.

Suppeassa versiossa kansalaisosallistuminen tapahtuu vain mahdollisuuksien tunnistamisvaiheessa (Kuva 8). Asukkailta voidaan esimerkiksi kerätä ideoita oman asuinympäristönsä kehityskohteista. Tämän jälkeen itse konseptointipyörä pyörittää suljetun joukon keskuudessa. Lisäksi mukaan voidaan kutsua ulkopuolisia osajia sparraamaan kehitystyötä. Asukkaita voidaan hyödyntää myös ideoiden arvioinnissa.

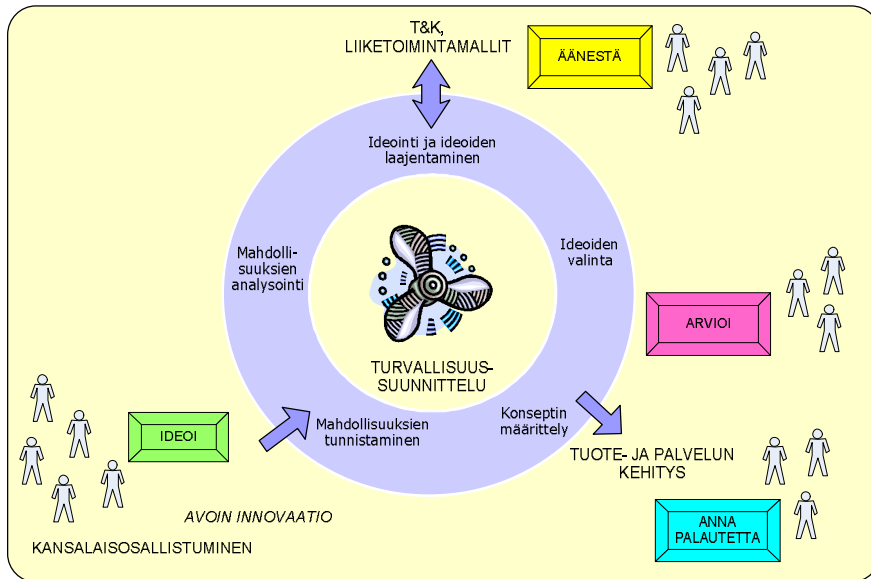
Suppealla versiolla toteutetut ratkaisut eivät välttämättä vastaa täysin asukkaiden tarpeita, ja tästä johtuen asukkaat eivät välttämättä ole riittävän motivoituneita

käyttämään valmiita ratkaisuja. Suppean version hyötynä on se, että näin vastaan paremmin asukastarpeisiin kuin ehkä pelkkänä suljettuna innovaatioprosessina ilman ulkopuolisia syötteitä. Suppean version avulla on mahdollisuus saada paljon ideoita. Haasteena voi olla kuitenkin ns. ”suurien ideoiden” löytyminen ja pienien ideoiden niputtaminen.

Kuva 8. Kansalaisosallistuminen konseptointiin ideointivaiheessa.

Laajassa versiossa kansalaisten osallistumista voidaan hyödyntää koko konseptointiprosessin aikana useassa eri vaiheessa (Kuva 9). Asukkailta voidaan kerätä ideoita syötteenä mahdollisuuksien tunnistamiseen kuten suppeassa versiossa. Tällöin saadaan runsas määrä ideoita, mutta niiden niputtaminen voi olla haasteellista. Asukkaiden apua voidaan hyödyntää myös ideoiden valinnassa. Heille voidaan näyttää muutamia eri vaihtoehtoja asetettavaksi paremmuusjärjestykseen ja pyytää myös kertomaan, millaista palvelua/tuotetta he itse käyttäisivät. Lisäksi asukkaita voidaan hyödyntää arvioinnissa asiantuntija-arviointien lisäksi. Asukkaat voivat esimerkiksi antaa palautetta jo valmiista tuotteesta tai palvelusta. Palautetta taas voidaan hyödyntää jatkokehitystyössä.

Kuva 9. Kansalaisosallistuminen konseptoinnin eri vaiheissa.

Laajempi versio tarkoittaa laajempien resurssien sitouttamista konseptointiin. Hyötynä voidaan saada juuri asukkaiden tarpeisiin suunnattu tuote/palvelu, jolle löytyy heti joitain käyttäjiä konseptointiin osallistuneiden asukkaiden joukosta. Motivoituneisuus käyttää kehitettyä tuotetta/palvelua kasvaa. Laajemmalla versiol- la voidaan myös huomioida paremmin tulevaa kaupallistamista ja siihen liittyviä näkökulmia. Arviointien ja palautteiden ym. näkökulmat auttavat esimerkiksi suunnittelemaan kohderyhmää, kohdennettua markkinointia sekä markkinointitapoja. Haasteena on hallita laajaa määrää tietoa, mikä vaatii resursseja. Lisäksi tulee huomioida itse lopputuloksen vastaaminen prosessin aikana nousseisiin mieliku- viin. Jos prosessi on hyvin innovatiivinen, haasteeksi voi muodostua se, että lop- putulos ei vastaakaan syntyneitä mielikuvaa.

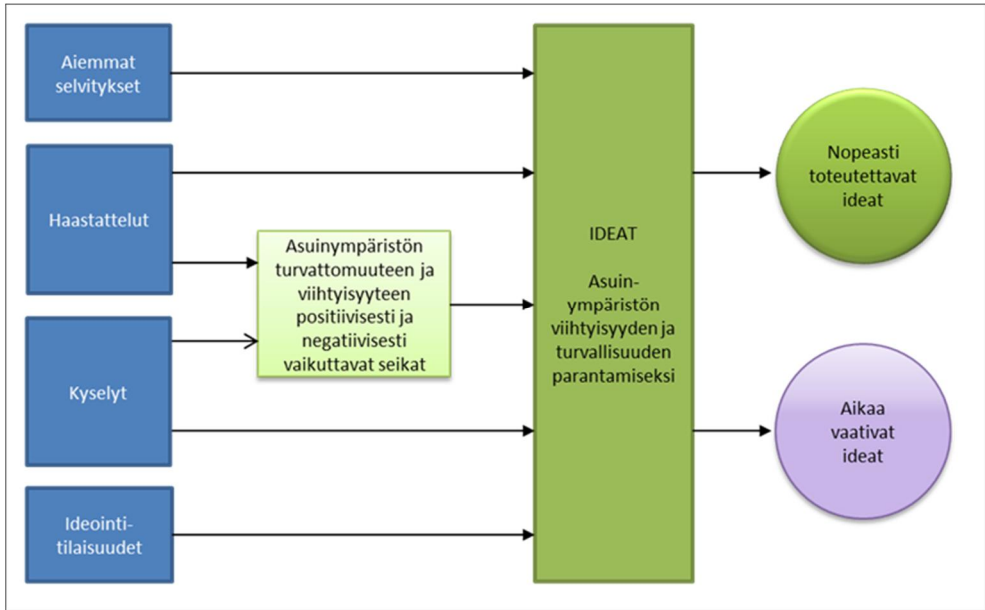
4. Ideoista liiketoimintaa

AATU-tutkimushankkeessa koottiin näkemyksiä, ideoita ja ehdotuksia asuin ympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseksi. Työssä hyödynnettiin aiemmin tehtyjä selvityksiä ja tutkimuksia: AATUun osallistuneiden asukasedustajien ja asiantuntijoiden haastatteluja, erilaisia kyselyjä sekä keväällä ja kesällä 2012 järjestettyjä ideointitilaisuuksia (työpajoja). Kuvassa 10 on hahmoteltu ideoiden muodostumista eri lähteistä kerätyn tiedon avulla.

Asiantuntijahaastatteluja toteutettiin yhteensä yhdeksän. Haastattelujen avulla kerättiin tietoa kaupunkiympäristön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen liittyvistä asioista seuraavien toimijoiden tai toimintojen näkökulmista: joukkoliikenteen suunnittelu ja järjestäminen, kaavoitus, kaupungin turvallisuusasioiden koordinointi ja edistäminen, lähipoliisiyö, lähityö, kaupunginosa-aktivismi, kaupunginosa-yhdistystoiminta ja vähittäiskaupan alan yrityksen johtaminen.

Ideointitilaisuuksiin kutsuttiin toimijoita kaupunkiturvallisuuden eri näkökulmista: kuntien turvallisuusasioiden koordinointi, kiinteistöhuolto sekä kiinteistöjen turvallisuus ja hallinta, viherrakentaminen, liikennesuunnittelu, infrastruktuurin ja ja ympäristön suunnittelu sekä rakentaminen, kauppakeskustoiminta, kaupunginosa-yhdistystoiminta ja alueellinen kehitystoiminta.

Kehittämisideoita löydettiin yhteensä 100 kappaletta, tosin monia niistä jo keillaan tai käytetään aktiivisesti jossain päin Suomea. Uusia tai uudesta näkökulmasta ongelmaa tarkastelevia ideoitakin löytyi. Osa ideoista on toteutettavissa hyvinkin nopeasti. Tällaisia ovat tyypillisesti ideat, joiden toteuttaminen riippuu vain yhdestä viranomaisesta. Hitaammin toteutettavia ovat ideat, joiden toteuttaminen vaatii poliittista päätöksentekoa, suunnitteluprosessin käynnistämistä tai kaavamutosta.

Kuva 10. Ideoiden kerääminen.

4.1 Ideat ja niiden ryhmittely

Tutkimustyön aikana ideoita ryhmiteltiin mm. palveluihin, ulkoilumahdollisuuksiin ja luontoarvoihin liittyviin parannuksiin. Tässä julkaisussa ideat on ryhmitelty kahdeksaan ryhmään alla kuvatulla tavalla. Kaikki ideat on esitetty liitteessä 3.

1. Liikenne ja väylät

Ideat liittyivät jalankulku- ja ajoneuvoväylien sijoittamiseen ja kunnossapitoon sekä erilaisiin liikennöinnin rajoittamis- ja valvontatoimenpiteisiin. Ideoita kirjattiin yhteensä 11, joista kahdeksan on melko nopeasti toteutettavissa.

2. Ympäristö, rakennukset ja valaistus

Tämä ryhmä koostuu varsin erilaisista ja eritasoisista ideoista. Osa ideoista liittyy rakennetun ympäristön elementteihin (kuten leikki puistot ja matonpesupaikat) ja niiden kunnossapitoon. Osa ideoista koskee rakennusten ja rakennelmien värityksiä. Istutusten, taideteosten, valaistuksen ja siisteyden merkitys näkyy ideoissa. Ideoita löydettiin 13, joista kuusi on nopeasti toteutettavissa.

3. Vartiointi ja valvonta

Vartiointia ja valvontaa koskevissa ideoissa ilmeni tarve uusille valvontakohteille (esim. puistot, parkkihallit, taksijonot, joukkoliikenne jne.) sekä ennalta ehkäiseville toimenpiteille. Valvontaa ja vartiointia ei nähty pelkästään

alan yritysten järjestämäksi toiminnaksi, vaan siihen voisivat osallistua myös yksityishenkilöt (esim. vanhempien huolehtimispartiot) ja kolmas sektori. Ideoita kirjattiin yhteensä 13.

4. Palvelut

Monipuolinen, hyvä palvelutarjonta mielletään usein asumismukavuutta ja viihtyisyyttä parantavaksi. Palveluideat koskivat yksityishenkilöille (esim. senioreille) tarjottavia palveluita, asuinympäristöön liittyviä palveluita (esim. siivous ja kunnossapito) ja muille osapuolille suunnattuja palveluita (esim. taloyhtiöille ja yrityksille tarjottavat koulutuspalvelut). Yhteensä palveluideoita kirjattiin 16 kappaletta, joista noin puolet olisi suhteellisen nopeasti toteutettavissa.

5. Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyden kohottaminen on keskeisessä asemassa asuinympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden parantamisessa. Tämän vuoksi tähän ryhmään saatiinkin peräti 20 ideaa. Erilaisten tapahtumien (esim. katutapahtumien) ja yhteisten toimintojen (esim. siivoustalkoiden) järjestäminen sekä yhteiskäyttötilojen lisääminen nousivat vahvasti esille.

6. Turvallisuustoiminta

Välittömistä toimenpiteistä asuinympäristön turvallisuuden parantamiseksi (esim. turvallisuuskävelyt ja turvallisuuskampanjat) löydettiin kahdeksan ideaa, joista viisi olisi varsin nopeasti toteutettavissa.

7. Tiedonkulku

Uudet ideat ja hyvät toimintatavat eivät yleisty ilman tehokasta, oikein kohdistettua tiedottamista. Tiedonkulun parantamiseen liittyvät ideat kohdistuivat teknisiin ja toiminnallisiin ratkaisuihin, joilla mm. ilkeillä ja turvattu-
muushavainnoista saadaan nopeasti tietoa sitä tarvitseville. Ideoita kertyi yhdeksän kpl.

8. Muut ideat

Muita, edellisiin ryhmiin kuulumattomia ideoita kirjattiin kymmenen kappaletta. Niitä olivat esim. ”Sottaajien sakottamisen mahdollistaminen”, ”Suojeltavien pintojen kemialliset käsittelyt” ja ”Suunnittelun monialaisuuden lisääminen”.

4.2 Liiketoimintakonseptit

4.2.1 Konseptien hahmottelu

AATU-hankkeen eräänä tehtävänä oli selvittää mahdollisia liiketoimintakonsepteja, joiden avulla asuinympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta voitaisiin parantaa.

Liiketoimintakonsepteja hahmoteltiin liitteessä 3 esitettyjen ideoiden ja ehdotusten pohjalta. Osa konsepteista on täydennystä jo toimiviin liiketoimintoihin (esim.

vartiointipalvelut), osa (kuten ympäristöpalvelu) yhdistelmä nykyisestä usean palveluntuottajan tarjoamasta lisätynä eräillä uusilla palveluilla.

Suurimman ongelman liiketoimintakonseptien löytämiselle ja kehittämiselle muodostaa se, että useimmat hyvät ideat ja parannukset ovat kertaluonteisia, jolloin niiden varaan on vaikeata rakentaa jatkuvuutta edellyttävää liiketoimintaa. Kun ideoita ja ideayhdistelmiä priorisoitiin käyttäen kriteerinä niiden potentiaalia uusiksi palveluiksi tai liiketoiminnoiksi, jäljelle jäävien mahdollisten liiketoimintakonseptien lukumäärä jäi varsin pieneksi. Useimmat konseptit ovat lisäksi luonteeltaan sellaisia, että ne edellyttävät kuntien tai muiden julkisten tahojen rahoituspanosta. Puhtaiden yritys- (B2B) tai kuluttajapalveluiden (B2C) syntyminen asuin ympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseksi on nyky näkymillä melko epätodennäköistä.

Yksittäisen, tuotteistetunkin liiketoimintakonseptin vaikutus asuin ympäristön viihtyisyyteen ja turvallisuuteen on suhteellisen vähäinen. Tämä johtuu siitä, että konseptit ovat varsin rajattuja (esim. siisteyden ylläpito) tai kohdistettuja (nuorisolle tarjottava toiminta). Selvästi havaittavien positiivisten muutosten aikaansaamiseksi tietyllä asuin alueella olisikin alettava kokeiluluontoisesti käyttää ja kehittää samanaikaisesti useita liiketoimintakonsepteja.

4.2.2 Konseptien arviointikriteerit

Konseptien alustavan määrittelyn jälkeen AATU-hankkeeseen osallistuneita asiantuntijoita pyydettiin arvioimaan kutakin konseptia kolmen kriteerin perusteella asteikolla 1–5 (1 = erittäin vähäinen, 5 = erittäin suuri).

1. **Vaikuttavuus (V)**

Kuinka suuri vaikutus tietyllä konseptilla olisi viihtyisyyteen ja turvallisuuteen, mikäli se saataisiin vietyä käytäntöön ja toimimaan optimaalisesti?

2. **Onnistumistodennäköisyys (O)**

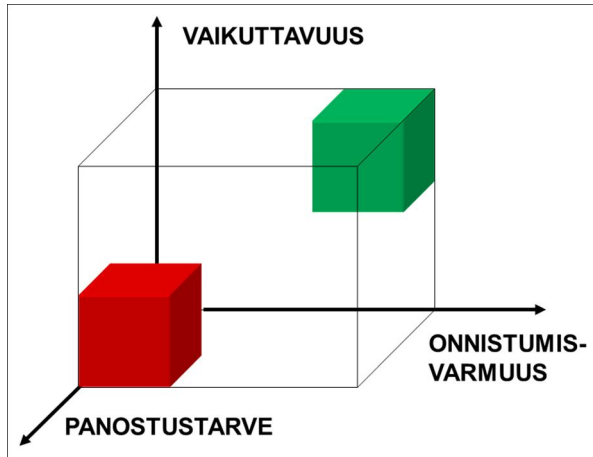
Onko kyseinen konsepti niin realistinen, että se saataisiin vietyä käytäntöön? (Raha ja tarvittava työpanos eivät tässä kriteerissä vaikuta, vaan niitä oletetaan olevan riittävästi konseptin viemiseksi käytäntöön.)

3. **Panostustarve (P)**

Paljonko idean vieminen käytäntöön vaatii rahaa, työtä ja muita resursseja?

Kuvassa 11 on esitetty kolmen kriteerin muodostama ”arviointikehikko”. Mitä paremmaksi konsepti avioidaan, sitä lähempänä se on vihreällä merkittyä kulmaa. Tällöin konseptin vaikuttavuus ja onnistumisvarmuus on korkea, mutta resurssien panostustarve on matala. Jos konseptin vaikuttavuus ja onnistumisvarmuus on arvioitu heikoksi ja resurssien panostustarve suureksi, sijoittuu konsepti lähelle punaiseksi merkittyä kulmaa.

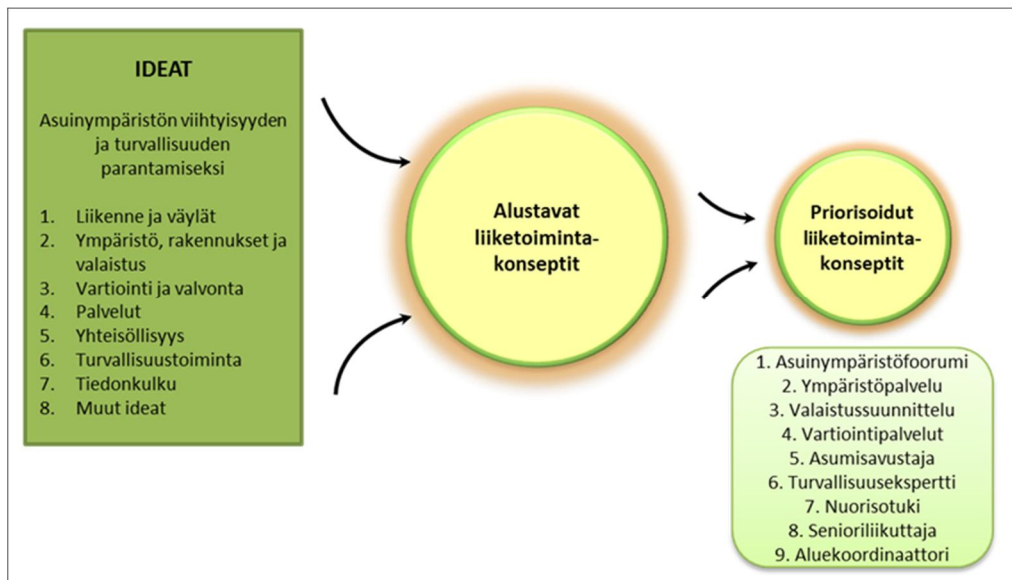

Kuva 11. Konseptien arviointikriteerit.

4.2.3 Konseptien kuvaus ja arviointi

Seuraavassa on esitetty yhdeksän mahdollista liiketoimintakonseptia asuin ympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseksi sekä asiantuntijoiden antamat lukuarvot niiden arviointikriteereille.

Kuva 12. Ideoiden ryhmittely ja priorisoidut liiketoimintakonseptit.

Arviointikriteerit

V = Vaikuttavuus (5 = paras, 1 = huonoin)

O = Onnistumistodennäköisyys (5 = paras, 1 = huonoin)

P = Panostustarve (5 = pienin/paras, 1 = suurin/huonoin)

Y = Yhdistetty arvio = $V \times O \times P$

Mitä suurempi yhdistetyn arvion arvo on, sitä paremmaksi liiketoimintakonsepti on arvioitu.

1. Asuinympäristöfoorumi

Kuvaus

- Vetäjänä yksityinen, asuinalueen ulkopuolinen taho (fooruminvetäjä).
- Foorumin osallistajat: asunto-osakeyhtiöt, isännöitsijät, huoltoyhtiöt, yritykset, kunnan eri laitokset, muut tarvittavat tahot.
- Kokoontuu 1–2 kuukauden välein.
- Foorumi keskustelee ja tekee ehdotuksia liikennejärjestelystä (nopeusrajoitukset, hidasteet, korjaamista vaativat kulkuväylät ym.) ja ympäristöstä (siivoustarpeet, valaistus, vartioinnin kohdentaminen jne.).
- Kunta sitoutuu ottamaan ehdotukset käsittelyyn mahdollisimman pian.
- Fooruminvetäjän tehtäviä ovat
  - kehittää sapluuna ja menettelytavat foorumitoiminnalle
  - koota näkemyksiä ja ehdotuksia eri osapuolilta
  - järjestää foorumitapaamiset
  - laatia muistio foorumitapaamisissa käsitellyistä asioista
  - tehdä alustava kustannus- ja toteutustapa-arvio ideoista
  - laatia toimenpide-ehdotukset eri osapuolille
  - tiedottaa toiminnasta kaikille osapuolille.

Arvio

V = 3,5; O = 2,6; P = 2,9; Y = 26,4 (sija 7/9)

Asuinympäristöfoorumin vaikuttavuus arvioitiin varsin korkeaksi eikä toiminnan käynnistämisen ja hoitamisenkaan arvioitu tarvitsevan kovin paljon resursseja. Foorumin saamiseen käytännössä toimivaksi ei kuitenkaan uskottu riittävästi, minkä vuoksi konsepti sai kokonaisarvioksi ainoastaan 26,4 ja sijoittui yhdeksän konseptin listalla vasta seitsemänneksi lupaavimmaksi. Erityisesti suurissa kunnissa foorumi nähtiin ongelmalliseksi, koska eri intressitahoja on paljon ja foorumeita tarvittaisiin useita.

2. Ympäristöpalvelu

Kuvaus

- Palveluyritys, jonka tehtävänä on jatkuva, laaja-alainen ympäristön siisteydestä ja kunnossapidosta vastaaminen. Tehtäviä ovat esim.
  - Julkisten roska-astioiden tyhjentäminen
  - Rikkoontuneiden lamppujen vaihtaminen
  - Lasinsirpaleiden ja irtoroskien poistaminen

- Graffitien poistaminen (yksityisomisteisista pinnoista pyydettyäessä)
- Suojeltavien pintojen kemialliset käsittelyt
- Näkyvyyttä haittaavien istutusten, oksien yms. poistaminen
- Häiritsevää toiminnasta ilmoittaminen poliisille
- Liukkauden torjunta, syksyllä lehtien poisto, keväällä kivimurskan siivous
- Esim. erityisestä liukkaudesta ilmoittaminen tekstiviestillä työn tilanteille
- Rakennustyömaiden suojarakenneratkaisut yhteistyössä kohteen rakennuttajan ja urakoitsijan kanssa
  - Kulkuväylien hyvä opastus ja valaistus
  - Laadukkaat, siistit ja kauniit suoja-aidat (suoja-aidoissa kuvia remontoitavasta kohteesta tai muuten tuodaan esille, mistä ympäristö rakentuu, paikallista historiaa)
  - Kulkureittien pintojen turvallisuus (ei kuoppia, koloja, rikkoutuneita reunarakenteita).

Arvio

V = 4,2; O = 3,0; P = 1,9; Y = 23,9 (sija 8/9)

Ympäristöpalvelun vaikuttavuus arvioitiin konseptiehdotuksista korkeimmalle, mutta sen arveltiin vaativan huomattavan panostuksen onnistuakseen, minkä vuoksi kyseistä konseptia ei nähty kovin lupaavana.

3. Valaistuksen uudelleen suunnittelu ja toteutus

Kuvaus

- Suunnittelu ja valaistuksen parannustoimenpiteet kohdistetaan nykyisiin, jo rakennettuihin asuinympäristöihin.
- Työ rajataan esim. asemansseudun, koulun ympäristön, puiston tai pääkadun valaistukseen.
- Kunta määrittelee laatukriteerit – esim. asuinympäristöfoorumien (ks. edellinen sivu) kanssa – valaistuksen uusimiselle ja pyytää tarjoukset.
- Yritykset tarjoavat suunnittelu- ja toteutusratkaisuja.

Arvio

V = 3,7; O = 3,3; P = 2,6; Y = 31,7 (sija 4/9)

Valaistuksen parantamisella uskottiin olevan varsin suuri vaikutus asuinympäristön viihtyisyyteen ja turvallisuuteen. Kun panostustarve ja onnistumistodennäköisyys arvioitiin kumpikin keskitasolle muihin konseptiehdotuksiin verrattuna, valaistuskonsepti kokonaisuutena sijoittui suunnilleen puoli-väliin, sijalle 4.

4. Vartiointipalvelut

Kuvaus

- Innovatiivisesti kohdistetut, proaktiiviset uudet vartiointipalvelut.
  - puistot (esim. jatkuva vartiointi tiettyinä vuorokaudenaikoina tai puiston läpi kävelyt tasatunnein)
  - taksijonot

- o joukkoliikenne
- o pysäköintialueet
- o ravintoloiden edustat jne.
- o vartiointi ja valvonta rajataan ajankohtiin, jotka tiedetään ongelmallisiksi

Arvio

V = 3,6; O = 3,1; P = 2,4; Y = 26,8 (sija 6/9)

Uudentyyppisten vartiointipalvelujen konsepti arvioitiin jokaisella kriteerillä suunnilleen keskitasolle. Toiminnasta aiheutuvat kustannukset ja lainsäädännölliset rajoitukset herättivät kysymyksiä.

5. Asumisavustaja

Kuvaus

Ikääntyneiden ja monien sosiaalisesti heikossa asemassa olevien ihmisten kyky huolehtia päivittäisistä normaaliin elämiseen ja asumiseen kuuluvista toiminnoista on heikentynyt. Tämä aiheuttaa heille monenlaisia ongelmia ja turvattomuuden tunnetta. Tilanne voi johtaa myös siihen, että kyseiset henkilöt häiritsevät muita asukkaita ja yrityksiä.

- Asumisavustajan tehtävänä on auttaa päivittäisissä toiminnoissa ikääntyneitä ja muita henkilöitä, joiden toimintakyky on alentunut. Tällöin oman elämän hallinta paranee ja häiriökäyttäytyminen sekä turvattomuuden tunne vähenevät.
- Vuokrataloissa säännölliset päivystysajat, 1–2 kertaa viikossa (sopimussuhde: vuokranantaja – asumisavustaja)
- Asumisavustaja kiertää päivittäin esim. viidessä talossa, viikossa n. 12–25 taloa
- Tilattavissa myös asunto-osakeyhtiöihin (sopimussuhde: osakas/asukas – asumisavustaja)
- Asumisavustajan käytännön tehtäviä ovat muun muassa
  - o erilaisten hakemuksien täyttäminen
  - o siivouspalvelujen tilaaminen
  - o lääkärinaikojen varaaminen
  - o kaupassa käynti ja muu asiointi (kohderyhmänä esim. ikääntyneet)
  - o saunassa käynnin valvonta (kohderyhmänä ikääntyneet).

Osa palvelusta on pienimuotoista neuvontaa, osa yksilöllistä palvelua (esim. kaupassa käynti), jonka käyttötarpeen arvioi ja maksusitoumuksen myöntää kunnan sosiaalitoimi tai Kela vastaavasti kuin oikeuden ns. Sote-taksin käyttöön.

Palvelu on ensisijaisesti tarkoitettu omassa tai vuokra-asunnossa asuville, jotka eivät kuulu kunnallisen kotihoidon piiriin.

Arvio

V = 3,3; O = 3,1; P = 2,2; Y = 22,5 (sija 9/9)

Asumisavustaja-toiminnan aikaansaamisen onnistuminen arvioitiin keskitasolle muihin konsepteihin verrattuna. Sen vaikuttavuus viihtyisyyteen ja turvallisuuteen nähtiin kuitenkin niin vähäiseksi ja toisaalta panostustarve suureksi, että konsepti kokonaisuutena jäi vertailun viimeiseksi. Kokonaisuuden kannalta konseptin kohderyhmä nähtiin melko kapeaksi, mutta toisaalta uskottiin, että tämäntyyppisen palvelun kysyntä kasvaa tulevaisuudessa.

6. Turvallisuusekspertti

Kuvaus

- Palveluyritys, jonka toiminta painottuu yhteistyöhön taloyhtiöiden kanssa.
- Tehtäväkenttä laajempi kuin perinteisessä isännöinnissä.
- Suurehkot isännöintiyrietykset voivat laajentaa toimintaansa niin, että se sisältää myös tämän konseptin.
- Tavoitteena taloyhtiön asukkaiden turvallisuuden ja viihtyisyyden kokonaisvaltainen edistäminen.
- Asukkaiden yhteydenoton on oltava helppoa ja palvelun perustuttava yhden luukun periaatteeseen.
- Tehtäviä mm.
  - Turvallisuuden konkreettinen suunnittelu
  - Uusia toimintamalleja asukastoimintaan
  - Asukasiltojen ja -tilaisuuksien vetäminen
  - Asukkaiden epävirallinen kuuleminen
  - Asukasohjeiden laadinta
  - Koulutusta esim. häiriköiden kohtaamiseen
  - Kierrätyksen järjestäminen
  - Taloyhtiön nettisivujen ylläpito ja muu tiedottaminen
  - Mahdollisten yhteistilojen käytön kehittäminen (vuokraus omaan käyttöön tms.)
  - Yhteisten tilojen (porraskäytävät jne.) yleisilmeen parantaminen.

Arvio

V = 3,3; O = 2,9; P = 3,0; Y = 28,7 (sija 5/9)

Turvallisuusekspertin vaikuttavuus turvallisuuteen ja viihtyisyyteen arvioitiin keskitasolle, onnistumistodennäköisyys ja panostustarve keskimääräistä pienemmiksi, jolloin konsepti kokonaisuutena sijoittui vertailussa puoliväliin, sijalle 5.

7. Nuorisotuki

Kuvaus

- Harrastustoiminnan kautta tekemistä nuorille.
- Toiminnan organisoijina kohtuullista korvausta vastaan järjestöt ja yhdistykset (esim. urheiluseurat), koska niillä on usein valmiina toimivat puitteet, tilat ja välineet sekä osaamista ja intoa. Yhdistyksen kannalta

ko. toiminta kartuttaa esim. urheiluseuran mainetta, saattaa tuoda uutta yleisöä ja edistää sponsoreiden hankintaa.

- Toiminnan ansiosta mahdollistuu turvallisten aikuisten läsnäolo nuorten elämässä.
- Nuorille tulee lisää vaihtoehtoisia tapoja viettää iltoja ja viikonloppuja.
- Julkisten tilojen ja paikkojen valvottu iltakäyttö lisääntyy.
- Toiminta toteutetaan yhteistyössä kunnan nuorisotoimen kanssa.

Arvio

V = 4,0; O = 3,6; P = 2,9; Y = 41,8 (sija 1/9)

Nuorisotukikonseptin vaikuttavuus arvioitiin toiseksi parhaimmaksi (heti ympäristöpalvelun jälkeen) ja onnistumistodennäköisyys sijalle 1. Kun panostustarvekin arvioitiin keskimääräistä pienemmäksi, nuorisokonsepti arvioitiin kokonaisuutena lupaavimmaksi eli sijalle 1.

8. Senioriliikuttaja

Kuvaus

- Tavoitteena ikäihmisten liikunnallisen ja sosiaalisen aktiivisuuden ylläpito.
- Toiminnan organisoijina kohtuullista korvausta vastaan järjestöt ja yhdistykset (esim. liikuntaseurat), koska niillä on usein valmiina toimivat puitteet, tilat ja välineet sekä osaamista ja intoa.
- Hyvinvointipalveluiden tarjonta lisääntyy.
- Tyky-toimintaa ja liikuntaa ikäihmisille yhdessä tai kotipalveluna.
- Julkisten paikkojen iltakäyttö lisääntyy.

Arvio

V = 3,3; O = 3,4; P = 3,4; Y = 38,1 (sija 2/9)

Senioriliikuttajakonseptin vaikuttavuus viihtyisyyteen ja turvallisuuteen nähtiin varsin keskitasoisena, ilmeisesti ainakin osittain kohderyhmän suppeuden takia. Toisaalta uskottiin, että kyseinen konsepti saadaan vietyä käytäntöön melkoisella varmuudella ja pienin resurssien, minkä ansiosta konsepti kokonaisuutena arvioitiin sijalle 2.

9. Aluekoordinaattori

Kuvaus

- Tavoitteena on koko asuinalueen laajuisten ilmaistapahtumien ja toimintojen kehittäminen yhteisöllisyyden ja viihtyisyyden parantamiseksi.
- Toiminnan organisoijiksi korvausta vastaan yksityinen yritys tai henkilö. Ideoinnissa ja käytännön järjestelyissä on mukana laaja kirjo alueen toimijoita (yksityishenkilöitä, yritysten, yhdistysten ja kunnan edustajia).
- Toimintamuotoja voivat olla katutapahtumien ja kaupunginosafestivaalien tms. järjestäminen sekä esim. yhteisten siivous- ym. talkoiden organisointi.

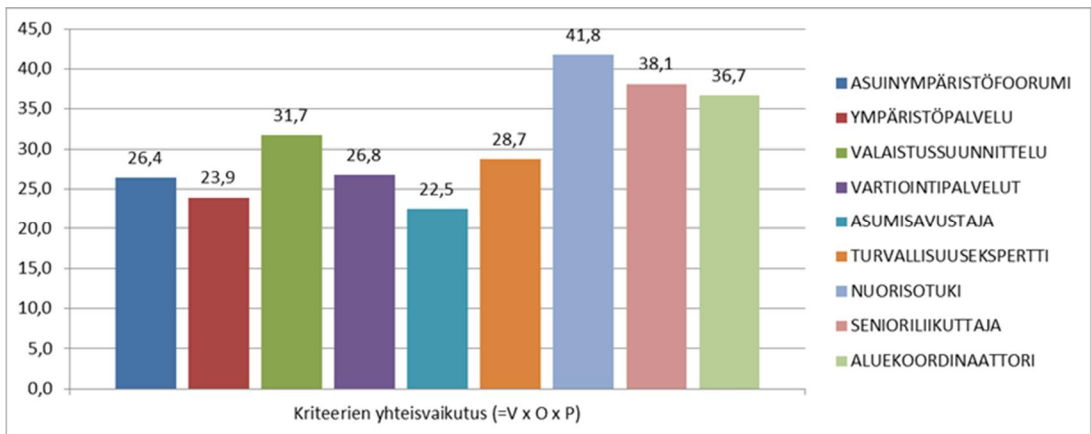
- Mahdollisuuksien mukaan tapahtumissa tuodaan esille alueen omia erityispiirteitä, nostetaan alueen statusta ja identiteettiä sekä lisätään alueen kiinnostavuutta.
- Aluekoordinaattorin tehtävänä on lisäksi yhteydenpito alueen eri toimijoihin sekä tiedon välittäminen järjestettävistä tapahtumista ja mm. taloyhtiöissä noudatettavista hyvistä toimintatavoista.

Arvio

V = 3,6; O = 3,4; P = 3,0; Y = 36,7 (sija 3/9)

Aluekoordinaattorikonseptin vaikuttavuus arvioitiin keskitasoa hieman suuremmaksi. Konseptin vieminen käytäntöön nähtiin melko varmaksi ja panostustarve varsin vähäiseksi. Arvion tekemistä on todennäköisesti helpottanut ja siihen on vaikuttanut se, että vastaavaa toimintaa ovat esim. Helsingissä järjestäneet kaupunginosayhdistykset. Kokonaisuutena aluekoordinaattorikonsepti arvioitiin kolmanneksi lupaavimmaksi.

Kuvassa 13 on yhteenvetona esitetty asiantuntijoiden arviot mahdollisista liiketoimintakonsepteista, joilla parannettaisiin asuin ympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Arviointikriteereinä käytettiin konseptin **vaikuttavuutta**, **onnistumistodennäköisyyttä** ja **panostustarvetta**, joiden yhteisarvo (V x O x P) on esitetty kuvassa. Kriteerien tarkempi kuvaus on esitetty kuvassa.

Kuva 13. Konseptien arviointikriteerien yhdistetyt arvot.

Käytettyjen kriteerien perusteella lupaavimmaksi liiketoimintakonseptiksi arvioitiin Nuorisotuki. Seuraavaksi parhaimpina nähtiin Senioriliikuttaja ja Aluekoordinaattori. Esimerkiksi ns. Ympäristöpalvelun vaikuttavuus arvioitiin konseptiehdotuksista korkeimmalle, mutta sen arveltiin vaativan niin huomattavan panostuksen onnistukseen, ettei kyseistä konseptia pidetty kovin lupaavana.

5. Tulosten yhteenveto ja pohdinta

AATU-tutkimushankkeessa kerättiin näkemyksiä, ideoita ja ehdotuksia asuinalueiden turvallisuuden ja viihtyisyyden parantamiseksi. Asukkaiden näkemyksiä aiheeseen selvitettiin kerro kartalla -turvallisuuskyselyllä ja kyselyalueella järjestetyillä turvallisuuskävelyillä. Asiantuntijoiden ja kyselyalueen toimijoiden näkemyksiä kerättiin haastatteluissa sekä pienryhmien ideointitilaisuuksissa (työpajat).

Asuinalueiden turvallisuutta ja viihtyisyyttä parantavat muun muassa lähiympäristön siisteys, hyvät ulkoilureitit ja -alueet sekä kauniisti hoidetut puistot ja lähiympäristön viheralueet. Riittävä ja kohteen mukaan suunniteltu valaistus nousi myös esille sekä turvallisuutta että viihtyisyyttä lisäävänä tekijänä.

Turvattomuuden tunnetta aiheuttavat ilkeiden merkit, rikkinäiset rakenteet sekä likaisuus ja roskaisuus. Puistojen ja viheralueiden viihtyisyyttä heikentävät ikivalta ja töhryt sekä häiriköinti. Myös mahdolliset ”kyttäjät” nousivat esille etenkin pimeään aikaan liikkumista rajoittavana tekijänä. Turvattomuutta liikenteessä aiheuttavat ajoneuvoliikenteen kova nopeus ja paikat, joissa ajoneuvoliikenne ja kevyt liikenne kohtaavat toisensa.

Liiketoimintaideoiden konseptointia voidaan kuvata konseptointipyörän avulla. Konseptointipyörän eri vaiheita ovat mahdollisuuksien tunnistaminen, mahdollisuuksien analysointi, ideointi ja ideoiden laajentaminen, ideoiden valinta sekä konseptoinnin määrittely. Konseptointipyörän eri vaiheet voivat toteutua satunnaisessa järjestyksessä ja pyörä voi pyörähtää useamman kerran yhden idean osalta. Konseptointipyörä saa syötettä muun muassa ennakoititiedoista, markkinatutkimuksista ja liiketoimintaympäristön muutoksista.

Kansalaisosallistuminen konseptointiin voidaan toteuttaa ns. suppeana tai laajana versiona. Suppeassa versiossa kansalaiset osallistuvat esimerkiksi vain mahdollisuuksien tunnistamisvaiheeseen, ja asukkailta voidaan kerätä ideoita vaikkapa oman asuinympäristönsä kehittämiskohteista. Laajassa versiossa kansalaisosallistumista hyödynnetään konseptointiprosessin useassa eri vaiheessa. Asukkailta voidaan mm. kerätä ideoita syötteenä mahdollisuuksien tunnistamiseen, heitä voidaan hyödyntää apuna ideoiden valinnassa ja arvioinnissa sekä palautteen antajina valmiista konseptista. Kansalaisosallistumisen laaja versio vaatii enemmän resurs-

seja konseptointiin, mutta tällöin voidaan saada aikaan juuri asukkaiden tarpeisiin suunnattu tuote tai palvelu.

Kehittämisideoita asuin ympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden parantamiseen löydettiin yhteensä 100 kappaletta. Monet ideoista ovat jo käytössä joissakin Suomen kunnissa. Löydetyistä ideoista voidaan erottaa nopeasti toteutettavat parannusideat sekä laajempaa suunnittelua ja priorisointia vaativat ideat. Nopeasti toteutettavat parannusideat ovat usein luonteeltaan kertaluonteisia, jolloin ideasta on vaikea löytää jatkuvuutta varsinaisen liiketoiminnan käynnistämiseksi.

Myös liiketoimintaa mahdollistavia ideakokonaisuuksia löytyi. Osa kokonaisuuksista on täydennystä jo käynnissä oleviin liiketoimintoihin. Osa kokonaisuuksista kattaa puolestaan ratkaisuja perinteisesti useamman eri toimijan tarjoamasta. Kaikki ideakokonaisuudet ovat luonteeltaan palveluliiketoimintaa.

Tutkimuksessa hahmoteltiin yhdeksän liiketoimintakonseptia, joilla voisi olla mahdollisuuksia liiketoiminnan käynnistämiseksi. Nämä ovat: asuin ympäristöfoorumi, ympäristöpalvelu, valaistussuunnittelu, vartiointipalvelut, asumisavustaja, turvallisuusekspertti, nuorisotuki, senioriliikuttaja ja aluekoordinaattori.

Asuin ympäristöfoorumi on keskusteleva ja ehdotuksia liikennejärjestelyistä ja ympäristön toimivuudesta tekevä yhteistyöelin. Ympäristöpalveluyrityksen tehtävänä on jatkuva, kattava ympäristön siisteydestä ja kunnossapidosta vastaaminen. Valaistuksen suunnittelussa ja toteutuksessa kohteena ovat erityisesti jo rakennetut, turvallisuusnäkökulmasta haastavat tai puutteelliset asuin ympäristöt. Vartiointipalveluiden sisältönä ovat innovatiiviset, proaktiiviset uudet palvelut. Asumisavustajan tehtävänä on auttaa ikääntyneitä tai muita toimintakyvyltään alentuneita henkilöitä päivittäisissä toiminnoissa. Turvallisuuseksperttiyrityksen toiminta painottuu yhteistyöhön taloyhtiöiden kanssa. Nuorisotuki järjestää nuorille vaihtoehtoisia tapoja viettää iltoja ja viikonloppuja. Senioriliikuttaja järjestää ikääntyneille liikunnallisia ja sosiaalisia aktiviteetteja. Aluekoordinaattori kehittää asuinaluealajaisia tapahtumia ja toimintoja yhteisöllisyyden ja viihtyisyyden parantamiseksi.

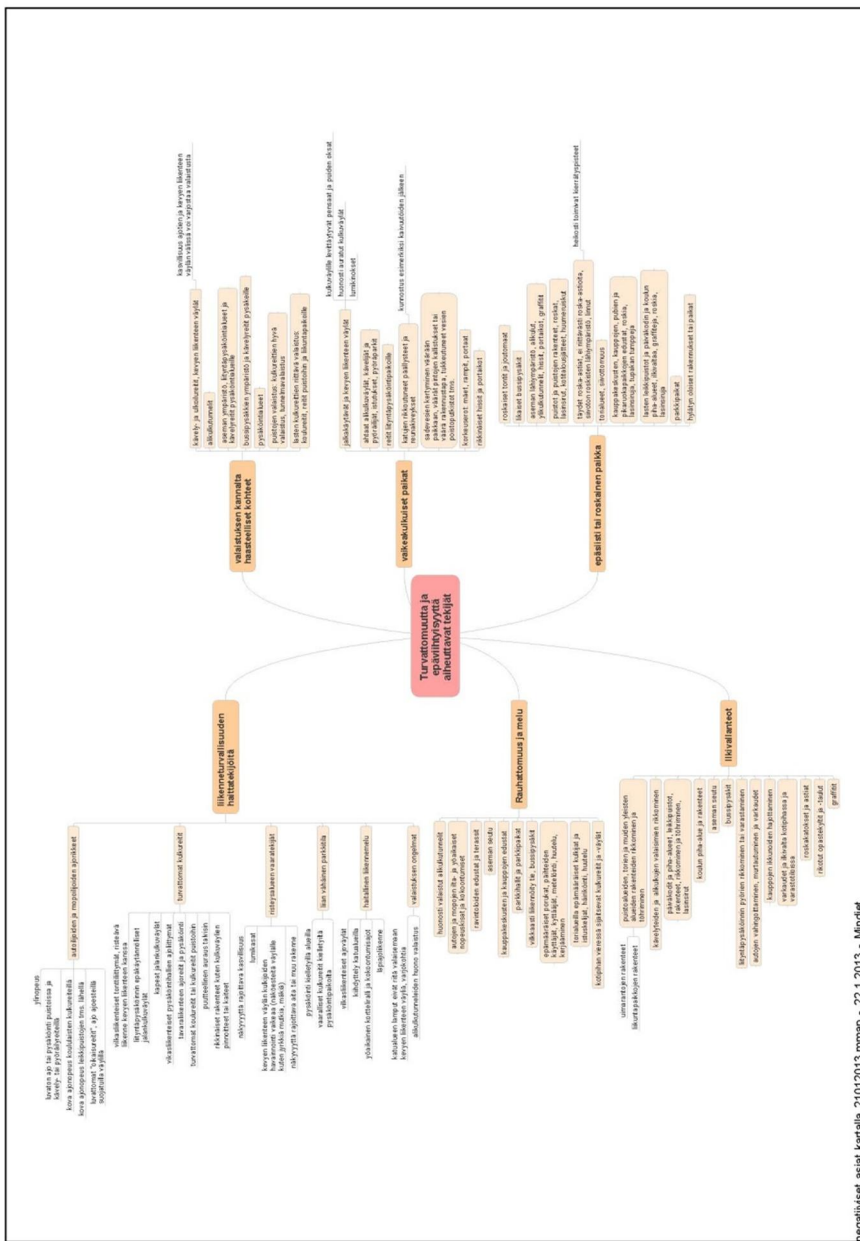
Liiketoimintakonseptien jalostaminen käytännön ratkaisuksi vaatii useimmiten monen eri toimijan välistä yhteistyötä. Poliisilla sekä kaupungin viranomaistahoilla ja alueviranomaisilla on sektoreittain jakautunut vastuu ja lukuisa määrä eri tehtäviä, jotka liittyvät turvallisuuteen. Tunnusomaista asuin ympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden parantamiselle on kuitenkin se, ettei yhdelläkään taholla ole kokonaisvastuuta asiasta, mikä vaikeuttaa kehitystyötä. Toisaalta positiivista monen toimijan yhteistyössä on se, että turvallisuutta ja viihtyisyyttä tarkastellaan useasta eri näkökulmasta. Tämä mahdollistaa hyviksi havaittujen toimintatapojen käyttöönoton uusilla sektoreilla tai täysin uusien menetelmien kehittämisen yhteistyössä. Viranomais- tahojen lisäksi asuin ympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä rakentavat yksityisen sektorin edustajat, kolmannen sektorin toimijat sekä aktiiviset kansalaiset.

Lähteet

1. Antikainen, M., Mäkipää, M. & Ahonen, M. 2010. Motivating and supporting collaboration in open innovation. *European Journal of Innovation Management*, 13(1), s. 100–119.
2. von Bruun, S. 2005. Kuntien tulevaisuus. Kuntajohdon ja asiantuntijoiden näkemyksiä kuntien tulevaisuudesta. Kuntaliitto. Acta nro 179. 178 s. ISBN 952-213-045-1.
3. Bäcklund, P. 2008. Aukkaiden osallistuminen ja suurkaupungin itseymmärrys. Kvartti 1/08. Helsingin kaupungin tietokeskus. S. 45–55.
4. Chesbrough, H. 2003. Open innovation: the new imperative for creating and profiting from technology. Boston, Massachusetts, Harvard Business School Publishing Corporation, s. 227.
5. Hassett, M., Rääkkönen, M. & Rantala, T. (toim.) 2011. M&A as a Strategic Option – from Opportunities to New Business Creation. Tampere, The Federation of Finnish Technology Industries, Teknologiainfo Teknova Oy, s. 216.
6. Helsingin kaupunki. 2012. Kerro kartalla -kysely ja turvallisuuskävely Malmi ja Pukinmäen alueella. Kooste keskeisistä havainnoista. Muistio on laaduttavissa Helsingin kaupunki kerro kartalla -osallistumiskanavan internet-sivuilta (kerrokartalla.hel.fi). Muistio luettu 10.10.2012.
7. Kettunen, J., Ilomäki, S.-K. ja Kalliokoski, P. (2007), Making Sense of Innovation Management. Helsinki, Teknologiainfo Teknova. 229 s.
8. Kim, J. & Wilemon, D. (2002), Strategic issues in managing innovation's fuzzy front end. *European Journal of Product Innovation Management*, Vol. 5, No. 1, Elsevier Science Inc, s. 27–39.
9. Koen, P.A., Ajamian, G.M., Boyce, S., Clamen, A., Fisher, E., Fountoulakis, S., Johnson, A., Puri, P. & Seibert, R. 2002. Fuzzy Front End: Effective Methods, Tools, and Techniques. In *The PDMA Toolbook 1 for New Product Development*. 1st edition, P. Belliveau, A. Griffin, S. Somermeyer (eds.), s. 5–35. New York: Wiley.
10. Luoma, T., Paasi, J. & Nordlund, H. 2008a. Managing Commercialisation Risks in Innovation Development: Linking Front End and Commercialisation. In *Proc. of The XIX ISPIM Conference*. Huizingh, K.R.E., Torkkeli, M., Conn, S. & Bitran, I. (toim.).
11. Luoma, T., Paasi, J., Strong, R. & Zhou, R. 2008b. Uncertainty Management in Service Innovation. In: *Proceedings of the 1st ISPIM Innovation Symposium*. Huizingh, K.R.E., Torkkeli, M., Conn, S. & Bitran, I. (toim.). 14–17 December 2008. Singapore.

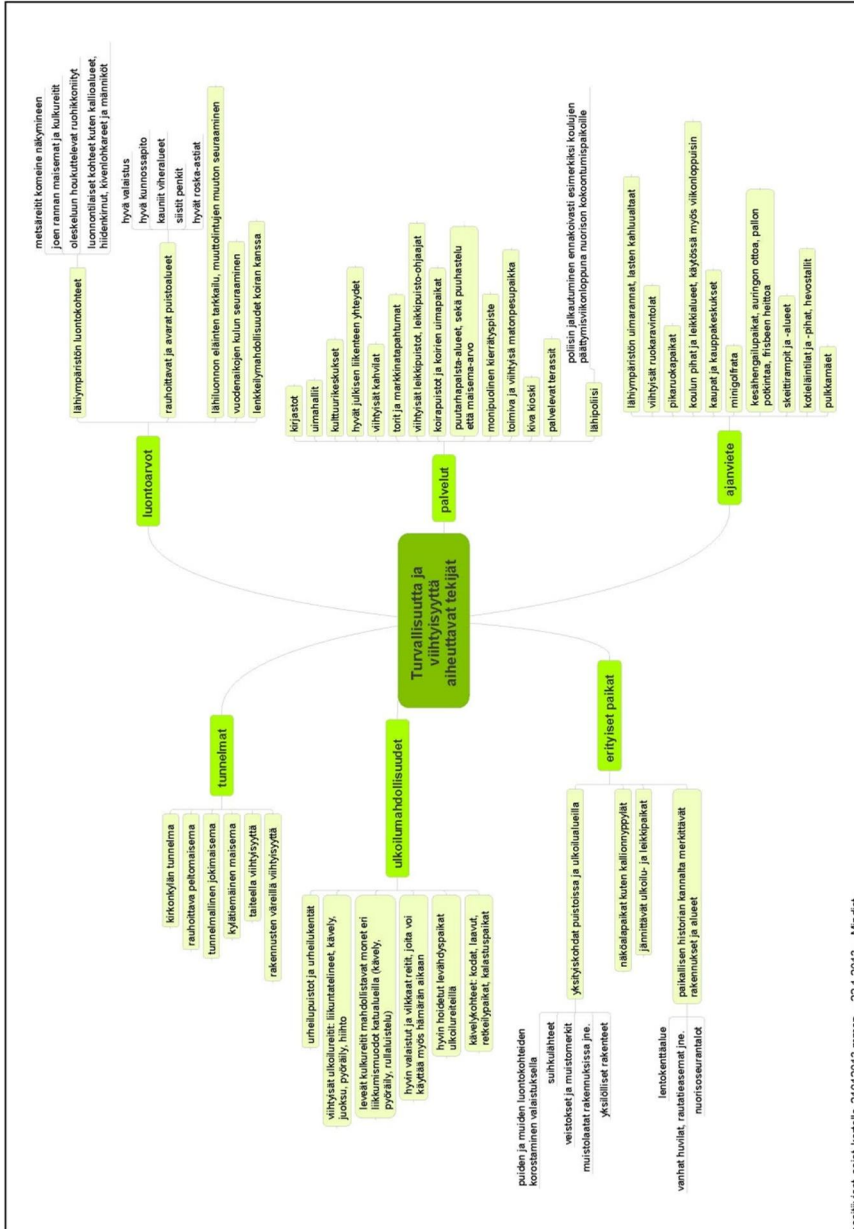
12. Lähityö. Esite. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.
13. Paasi, J., Luoma, T., Strong, R. & Zhou, R. 2008. Systematic Strategic Decision Support for Innovation Development. EuroMOT 2008, The third European Conference on Management of Technology, Nice, France, September 17–19.
14. Paasi, J. & Valkokari, P. (2010), Elucidating the fuzzy front end – Experiences from the INNORISK project. VTT Publications 743. 160 s. <http://www.vtt.fi/inf/pdf/publications/2010/P743.pdf>
15. Reid, S.E. & de Brentani, U. 2004. The Fuzzy Front End of New Product Development for Discontinuous Innovations: A Theoretical Model. In Journal of Product Innovation Management 2004, Vol. 21, s. 170–184.
16. Rikoksentorjuntaneuvosto. 2012. Turvallinen huominen rakennetaan tänään. Rikoksentorjuntaseminaari turvallisesta kaupunkiympäristöstä ja syrjäytymisen ehkäisemisestä, loppuraportti. 33 s. Raportti ladattavissa rikoksentorjuntaneuvoston internet-sivuilta. Luettu 7.1.2013.
17. Sisäasiainministeriö. 2012a. Arjen ja asumisen turvallisuuden parantaminen. Sisäisen turvallisuuden ohjelman alatyöryhmäraportti/2012.
18. Sisäasiainministeriö. 2012b. Turvallisempi huominen. Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Sisäasiainministeriön julkaisusarja 26/2012. ISBN 978-952-491-761-2 (pdf). 64 s.
19. Terwiesch, C. & Ulrich, K. (2008). Managing the opportunity portfolio. Research Technology Management, Vol. 51 No. 5, s. 27–38.
20. Tuominen, M. 2005. Turvattomuuskokemuksissa myös laadullisia eroja. Kvartti 3/05. Helsingin kaupungin tietokeskus.
21. Tuominen, M. 2010. "...öiseen aikaan ja joskus päivälläkin". Helsingin turvallisuuskysely 2009. Tutkimuskatsauksia 5/2010. Helsingin kaupungin tietokeskus. ISBN 978-952-223-743-9 (pdf). 59 s.
22. Turvallisuuskävelyt. Opas järjestäjille ja osallistujille. Rikoksentorjuntaneuvosto. 15 s. Pdf-julkaisu luettu 25.10.2012. (<http://www.rikoksentorjunta.fi/Etusivu/Tyontueksi/Turvallisuuskävelyt/Materiaalit/Turvallisuuskävelyopas>)

Liite 1: Negatiiviset asiat kartalla

negatiiviset asiat kartalla 21012013.mmap - 22.1.2013 - Mindset

Liite 2: Positiiviset asiat kartalla

positiiviset asiat kartalla 21/01/2013.rmsp. - 22.1.2013 - Mindjet

Liite 3: Ideat ryhmiteltynä

1. Liikenne ja väylät

Idea / ehdotus	Nopeasti toteutettavissa	Vaatii aikaa
1. Alhaisemmat nopeusrajoitukset ja tiukempi valvonta	X	
2. Hidasteita lisää; ajoesteitä puistoihin sekä kävely- ja pyöräteille	X	
3. Tavaraliikenteen salliminen vain tiettyinä kellonaikoina	X	
4. Tierakenteiden nopea korjaaminen	X	
5. Yöllisen korttelirallin kieltäminen tai ohjaaminen muualle	X	
6. Talvella hyvä liukkauden torjunta ja lumenauraus	X	
7. Keväällä nopeasti pois pölyt ja kivimurskeet	X	
8. Näkyvyyttä rajoittavan kasvillisuuden ja lumikasojen sekä aitojen ja muiden rakenteiden poistaminen	X	
9. Pysäköintivalvonnan lisääminen		X
10. Jalankulkuväylien parantaminen esim. liityntäpysäköintialueille		X
11. Yli- ja alikulkujen rakentaminen autoteiden ja kevyen liikenteen väylien risteyskohtiin		X

Idea / ehdotus	Nopeasti toteutettavissa	Vaatii aikaa
12. Parkkihallien ja siltojen alustojen värit vaaleammaksi; johdot pois	X	
13. Rakennetun ympäristön kunnossapidon suunnittelu yhdessä (käyttäjät-kunnossapitäjät-omistajat)	X	
14. Roskille ja kierrätettäville tuotteille oltava riittävästi ilkeillä suojattuja jätöpaikkoja	X	
15. Paikat luvallisten graffitien tekemiseen	X	
16. Sään ääriarvojen ja liukkaudesta tiedottaminen esim. tekstiviesteinä	X	
17. Julkisten ulkokalusteiden kehittäminen ja lisääminen	X	
18. Tehdään lisää leikkipuistoja, koirapuistoja, puutarhapalsta-alueita, kierrätyspisteitä, matonpesupaikkoja, skeittiramppeja, pulkkamäkiä, ulkoilureittejä, levähdyspaikkoja, viherseiniä, kävelykohteita jne.		X
19. Joutomaat väliaikaiskäyttöön (kulttuuri; lähiruoka; leikki-paikat; skeitti-paikat nuorisolle)		X
20. Valaistuksen parantaminen (värisävyt ja kirkkaus, eri korkuisia valaisimia, käytön mukaan mukautuva, puiden ja muiden luontokohteiden korostaminen)		X
21. Lisätään taideteoksia, suihkulähteitä, bulevardimaisia puistoistutuksia yms.		X
22. Rakennusten väreillä ja taiteella viihtyisyyttä; tuetaan taloudellisesti rakennusten uusintamaalauksia viihtyisillä väreillä		X
23. Äänimaailma (väliaikainen melu; häly; innovaatioita äänisepoille)		X
24. Estetiikkaa väliaikaisrakennelmiin (aidat, työmaataide, taidetta myös valmiiseen ympäristöön)		X

2. Ympäristö, rakennukset ja valaistus

3. Vartiointi ja valvonta

Idea / ehdotus	Nopeasti toteutettavissa	Vaatii aikaa
25. Vanhempien huolehtimispartiot	X	
26. Näkyvää valvontaa joukkoliikenteeseen	X	
27. Järjestyksenvaivoja taksijonoon	X	
28. Ravintoloiden, kauppojen ja kauppakeskusten edustojen, parkkihallien ja asemaseutujen parempi valvonta	X	
29. Valvonta ja lukitut, palamattomat roskakatokset rikkomisen ja sytyttämisen estämiseksi	X	
30. Selvitetään taloudelliset edellytykset ja rahoitusmahdollisuudet lähipoliisin toiminnalle ja poliisin jalkautumisen edistämiseksi	X	
31. Polkupyörien valvonta esim. liityntäpysäköintialueilla rikkomisen ja varastamisen estämiseksi		X
32. Koulujen ja yleisten alueiden parempi valvonta rakenteiden töhrimisen ja rikkomisen estämiseksi		X
33. Puiston aitaaminen ja oleskelukielto yöaikaan		X
34. Proaktiivinen ja innovatiivinen valvonta/vartiointi		X
35. Yrittäjien ja vartiointiliikkeiden yhteistyö		X
36. Vartiointin parempi kohdentaminen		X
37. Jännityskeskukset ja rauhattomuuteen suunnatut valvotut alueet niitä haluaville		X

4. Palvelut

Idea / ehdotus	Nopeasti toteutettavissa	Vaatii aikaa
38. Lemmikkieläinten hoito	X	
39. Turvallisuussuunnittelua asunto-osakeyhtiöille	X	
40. Koulutuspalveluita kohderyhmänä taloyhtiöt, yritykset ja järjestöt (esim. päihde- ja mielenterveysongelmaisten kohtaaminen)	X	
41. Valmiita toimintamalleja tai palveluita taloyhtiöiden asukastoimintaan	X	
42. Yksityiset siivous- ja kunnossapitopalvelut asuinympäristölle parantamaan alueen viihtyisyyttä	X	
43. Sponsoroidut puistovahdit	X	
44. Etsivä nuorisotyö	X	
45. Vanhemmuutta tukevat palvelut		X
46. Pieniä palvelupisteitä rakennusten kivijalkoihin		X
47. Palvelulinjat		X
48. Lähiöliikuttaja		X
49. Aseman/ostarin/puiston/kaupunginosan isäntä / emäntä / lähiöpostimestari		X
50. Sosiaalinen talonmies		X
51. Senioreiden kauppa-apu		X
52. Uusien asukkaiden apupalvelu		X
53. Kännykällä tilattava turvapalvelu esim. yölliselle kotimatkalle		X

5. Yhteisöllisyys

Idea / ehdotus	Nopeasti toteutettavissa	Vaatii aikaa
54. Katutapahtumat, kaupunginosafestivaalit	X	
55. Tilojen kunnostaminen viihtyisäksi	X	
56. Mahdollisuus tilojen varaamiseen omaan käyttöön	X	
57. Tapahtumien järjestäminen matalalla profiililla ja asukkaiden epävirallinen kuuleminen	X	
58. Säännöllinen vuotuinen tapahtuma asukkaille (kierto asuinalueelta toiselle)	X	
59. Asukasyhdistykset; asukasillat	X	
60. Urheiluseurat mukaan yhteistyöhön	X	
61. Koulu/oppilas –tapahtumat (vanhemmat mukaan)	X	
62. Kierrätyspaikka ("saa ottaa") asunto-osakeyhtiöihin	X	
63. Postilaatikot (aulassa, penkki)	X	
64. Avoimuus/läpinäkyvyys, toimisto-/liiketilat verhot auki	X	
65. Asukasyhdistysten ja asunto-osakeyhtiöiden yhteistyö (netti, "siivouspäivä", Maunulan ryhmäkorjausmalli, isännöintiyrityksen lisäpalvelu, talkkarit, kylätalkkari, sosiaalinen isännöinti)		X
66. Yhteisten alueellisten kampanjoiden järjestäminen: "paikat kuntoon", "rojot pois", "turvallinen liikkuminen" jne.		X
67. Harrastusten mahdollistaminen myös vähävaraisille		X
68. Lehtilukusalit, kirjastot, kahvilat		X
69. Ostareille asukkaiden olohuoneita		X
70. Iltakäyttöä julkisiin paikkoihin		X
71. Urheilupaikat asukkaiden lähelle		X
72. Nuorille toimintaa ja kokoontumispaikkoja (esim. toiminnalliset nuorisokahvilat)		X
73. Yhteissauna		X

6. Turvallisuustoiminta

Idea / ehdotus	Nopeasti toteutettavissa	Vaatii aikaa
74. Turvallisuuskävelyt, turvallisuuscafe tai -tori	X	
75. Turvallisuuskampanjat	X	
76. Asukkaiden osallistuminen turvallisuushankkeisiin	X	
77. Turvallisuussuunnittelun lisääminen	X	
78. 3-sektorin mukaanotto	X	
79. Asukasyhdistysten ja työpaikkojen työntekijöiden innostaminen alueen kehittämiseen		X
80. Alueen eri toimijoiden ideointiryhmät		X
81. Rakennustyömaille konseptoidut suojarakenteet		X

7. Tiedonkulku

Idea / ehdotus	Nopeasti toteutettavissa	Vaatii aikaa
82. Olemassa olevien hyvien käytäntöjen laajempi käyttöönotto (esim. puistoemännät)	X	
83. Palautekanava netissä; karttapohjaisesti; kuvallinen kommentointi	X	
84. Lisätään tiedotusta, viitoitusta ja opastusta lähiympäristön luontokohteista, kuten metsäreitit, joen rannan maisemat ja kulkureitit, ruohikkoniityt, kallioalueet, männiköt jne.	X	
85. Epäkohdat tiedoksi kännykkäkameralla, jossa paikkatietotoiminta		X
86. Paikkojen merkitseminen julkisesti (→taide, tarina →opastavuus)		X
87. Nopea tiedonvälitys ja reagointi mm. roskaamiseen ja ilkivaltaan; vaikuttamisen tulokset näkyviksi		X
88. Rautatieasemien monimutkaisten hallintasuhteiden selkeyttäminen		X
89. Sosiaalisen median sovellusten nykyistä laajempi hyödyntäminen (esim. turvalliset reitit)		X
90. Paikkojen merkitseminen kartalle ja mahdollisuus kommentoida toisten ideoita		X

8. Muut ideat

Idea / ehdotus	Nopeasti toteutettavissa	Vaatii aikaa
91. Sottaajien sakottamisen mahdollistaminen	X	
92. Suojeltavien pintojen kemialliset käsittelyt	X	
93. Vahingonkorvauskanteiden ajaminen luvattomien graffitien vähentämiseksi	X	
94. Siivoustason selvä nostaminen	X	
95. Lisää ihmisiä kaduille → syntyy sosiaalista valvontaa		X
96. Päihteiden käyttäjien ja epämääräisten porukoiden siirtäminen valvotun paikkaan, jossa he viihtyvät		X
97. Suunnittelun monialaisuuden lisääminen		X
98. Roskaisuuden vähentäminen (pantti, maksu muustakin kuin pulloista, yhteiskuntapalvelu→lista nettiin töistä, asukasyhdistys organisoii työt)		X
99. Sekoitettu tila (kaupalliset/julkiset)		X
100. Aikapankki (liiketoiminta; opastus materiaalin käyttö; nuori oppipoikana)		X

Nimeke	Turvalliset kaupunkiympäristöt Rakenteelliset taustat, asukkaiden kokemukset ja arjen turvallisuusratkaisut
Tekijä(t)	Jaana Keränen, Mari Vaattovaara, Matti Kortteinen, Rami Ratvio, Hannu Koski & Tuija Rantala (toim.)
Tiivistelmä	<p>Viihtyisä ja turvallinen asuin ympäristö on monen asukkaan toive. Helsingin seudun metropolisoituessa kaupunkirakenteen fyysiset ja sosiaaliset muutokset näkyvät alueellisina eroina turvallisuudessa. Viihtyisyys ja turvallisuus koetaan myös eri tavoin, ja kokemuksiin vaikuttavat muun muassa ihmisten ikä ja elämänvaihe: ihmisten kokemustaustat ovat erilaisia ja heillä on erilaisia turvallisuustarpeita ympäristönsä suhteen.</p> <p>Asuin ympäristön turvallisuus voidaan nähdä laajasti osana asumisen laatua. Turvallisuus ja turvallisuuden tunne ovat keskeisiä tekijöitä ihmisten viihtyisyyden ja asuin alueen valinnan kannalta sekä vaikuttavat ihmisten liikkumiseen ja oleskeluun kaupunkiympäristössä ja julkisissa tiloissa.</p> <p>AATU-tutkimushankkeen tavoitteena oli selvittää asukkaiden näkemyksiä ja kokemuksia asuin ympäristöjen viihtyisyydestä ja turvallisuudesta ja jalostaa näitä arkikokemuksia turvallisuusratkaisuiksi. Hankkeessa tarkasteltiin Vantaan Tikkurilaa käsittelevän tapaustutkimuksen ja kahden vertailutapauksen Espoon Leppävaaran ja Helsingin Itäkeskuksen kautta, kuinka urbaaneja aluekeskuksia tulisi kehittää turvallisuuden näkökulmasta. Hankkeessa kerätyistä kokemuksista ja Helsingin Malmin ja Pukinmäen alueita koskeneen kyselyn pohjalta hahmoteltiin yhdeksän liiketoimintakonseptia, joilla voisi olla mahdollisuuksia liiketoiminnan käynnistämiseksi.</p> <p>Miten kaupunkirakenteelliset ja sosiaaliset muutokset vaikuttavat turvallisuuteen ja järjestykseen Helsingin seudun urbaaneissa aluekeskuksissa? Miten rakenteelliset muutokset tulisi huomioida keskusten turvallisuuden näkökulmasta? Mitä kaikkea turvallinen ja viihtyisä asuin ympäristö voi olla ja millaisia ajatuksia asukkailla on turvallisuudesta ja viihtyisyydestä? Näitä teemoja avataan julkaisussa, joka sisältää Helsingin yliopiston ja VTT:n rinnakkais hankkeiden lopputulokset.</p>
ISBN, ISSN	ISBN 978-951-38-7972-3 (nid.) ISBN 978-951-38-7973-0 (URL: http://www.vtt.fi/publications/index.jsp) ISSN-L 2242-1211 ISSN 2242-1211 (painettu) ISSN 2242-122X (verkkojulkaisu)
Julkaisu aika	Maaliskuu 2013
Kieli	Suomi, englanninkielinen tiivistelmä
Sivumäärä	251 s.
Avainsanat	Living environment, safety and security services, resident, business concept
Julkaisija	VTT PL 1000, 02044 VTT, Puh. 020 722 111

Title	<p>Safe living environments Structural backgrounds, residents' experiences and everyday safety solutions</p>
Author(s)	<p>Jaana Keränen, Mari Vaattovaara, Matti Kortteinen, Rami Ratvio, Hannu Koski & Tuija Rantala (eds.)</p>
Abstract	<p>A habitable and safe living environment is the desire of each and every resident. The physical and social changes in urban structure in the Helsinki metropolitan area are reflected in regional differences in comfort and safety. Residents also view such concerns in different ways, due for example to age and their situation in life, and possess a diversity of background experiences and varying safety needs in respect of their living environment. The safety and security of the living environment can be seen broadly as part of living quality; these are key factors when people choose their living environment, and affect movement and behaviour in the urban environment and in public places.</p> <p>The aim of the study was to discover the views and experiences of residents concerning the habitability and safety of the living environment, and to develop these everyday experiences into safety and security solutions. The case study at Tikkurila in Vantaa and two comparative case studies at Leppävaara in Espoo and Itäkeskus in Helsinki were studied to examine how urban regional centres should be developed with regard to safety and security. The case study in the Malmi and Pukinmäki areas of Helsinki examined residents' views and experiences by means of safety surveys and safety walks. These studies outlined nine business concepts thought to have potential for enabling business continuity.</p> <p>How do urban structural and social changes affect safety, security and order in the Helsinki metropolitan area's regional urban centres? How should structural changes be considered with regard to safety and security aspects? What makes a safe and secure living environment, and what ideas do residents have concerning their comfort and safety? These themes will be discussed in this publication, which also contains the results of the University of Helsinki and VTT research projects.</p>
ISBN, ISSN	<p>ISBN 978-951-38-7972-3 (Soft back ed.) ISBN 978-951-38-7973-0 (URL: http://www.vtt.fi/publications/index.jsp) ISSN-L 2242-1211 ISSN 2242-1211 (Print) ISSN 2242-122X (Online)</p>
Date	<p>March 2013</p>
Language	<p>Finnish, English abstract</p>
Pages	<p>251 p.</p>
Keywords	<p>Living environment, safety and security services, resident, business concept</p>
Publisher	<p>VTT Technical Research Centre of Finland P.O. Box 1000, FI-02044 VTT, Finland, Tel. 020 722 111</p>

VTT Technical Research Centre of Finland is a globally networked multitechnological contract research organization. VTT provides high-end technology solutions, research and innovation services. We enhance our customers' competitiveness, thereby creating prerequisites for society's sustainable development, employment, and wellbeing.

Turnover: EUR 300 million

Personnel: 3,200

VTT publications

VTT employees publish their research results in Finnish and foreign scientific journals, trade periodicals and publication series, in books, in conference papers, in patents and in VTT's own publication series. The VTT publication series are VTT Visions, VTT Science, VTT Technology and VTT Research Highlights. About 100 high-quality scientific and professional publications are released in these series each year. All the publications are released in electronic format and most of them also in print.

VTT Visions

This series contains future visions and foresights on technological, societal and business topics that VTT considers important. It is aimed primarily at decision-makers and experts in companies and in public administration.

VTT Science

This series showcases VTT's scientific expertise and features doctoral dissertations and other peer-reviewed publications. It is aimed primarily at researchers and the scientific community.

VTT Technology

This series features the outcomes of public research projects, technology and market reviews, literature reviews, manuals and papers from conferences organised by VTT. It is aimed at professionals, developers and practical users.

VTT Research Highlights

This series presents summaries of recent research results, solutions and impacts in selected VTT research areas. Its target group consists of customers, decision-makers and collaborators.

Turvalliset kaupunkiympäristöt

Rakenteelliset taustat, asukkaiden kokemukset ja arjen turvallisuusratkaisut

Viihtyisä ja turvallinen asuin ympäristö on monen asukkaan toive. Helsingin seudun metropolisoituessa kaupunkirakenteen fyysiset ja sosiaaliset muutokset näkyvät alueellisina eroina turvallisuudessa. Viihtyisyys ja turvallisuus koetaan myös eri tavoin, ja kokemuksiin vaikuttavat muun muassa ihmisten ikä ja elämänvaihe: ihmisten kokemustaustat ovat erilaisia ja heillä on erilaisia turvallisuustarpeita ympäristönsä suhteen.

Asuin ympäristön turvallisuus voidaan nähdä laajasti osana asumisen laatua. Turvallisuus ja turvallisuuden tunne ovat keskeisiä tekijöitä ihmisten viihtyisyyden ja asuin alueen valinnan kannalta sekä vaikuttavat ihmisten liikkumiseen ja oleskeluun kaupunkiympäristössä ja julkisissa tiloissa.

AATU-tutkimushankkeen tavoitteena oli selvittää asukkaiden näkemyksiä ja kokemuksia asuin ympäristöjen viihtyisyydestä ja turvallisuudesta ja jalostaa näitä arkikokemuksia turvallisuusratkaisuiksi. Hankkeessa tarkasteltiin Vantaan Tikkurilaa käsittelevän tapaus tutkimuksen ja kahden vertailutapauksen Espoon Leppävaaran ja Helsingin Itäkeskuksen kautta, kuinka urbaaneja aluekeskuksia tulisi kehittää turvallisuuden näkökulmasta. Hankkeessa kerätyistä kokemuksista ja Helsingin Malmin ja Pukinmäen alueita koskeneen kyselyn pohjalta hahmoteltiin yhdeksän liiketoimintakonseptia, joilla voisi olla mahdollisuuksia liiketoiminnan käynnistämiseksi.

Miten kaupunkirakenteelliset ja sosiaaliset muutokset vaikuttavat turvallisuuteen ja järjestykseen Helsingin seudun urbaaneissa aluekeskuksissa? Miten rakenteelliset muutokset tulisi huomioida keskusten turvallisuuden näkökulmasta? Mitä kaikkea turvallinen ja viihtyisä asuin ympäristö voi olla ja millaisia ajatuksia asukkailla on turvallisuudesta ja viihtyisyydestä? Näitä teemoja avataan julkaisussa, joka sisältää Helsingin yliopiston ja VTT:n rinnakkaishankkeiden lopputulokset.

ISBN 978-951-38-7972-3 (nid.)

ISBN 978-951-38-7973-0 (URL: <http://www.vtt.fi/publications/index.jsp>)

ISSN-L 2242-1211

ISSN 2242-1211 (painettu)

ISSN 2242-122X (verkkójulkaisu)

